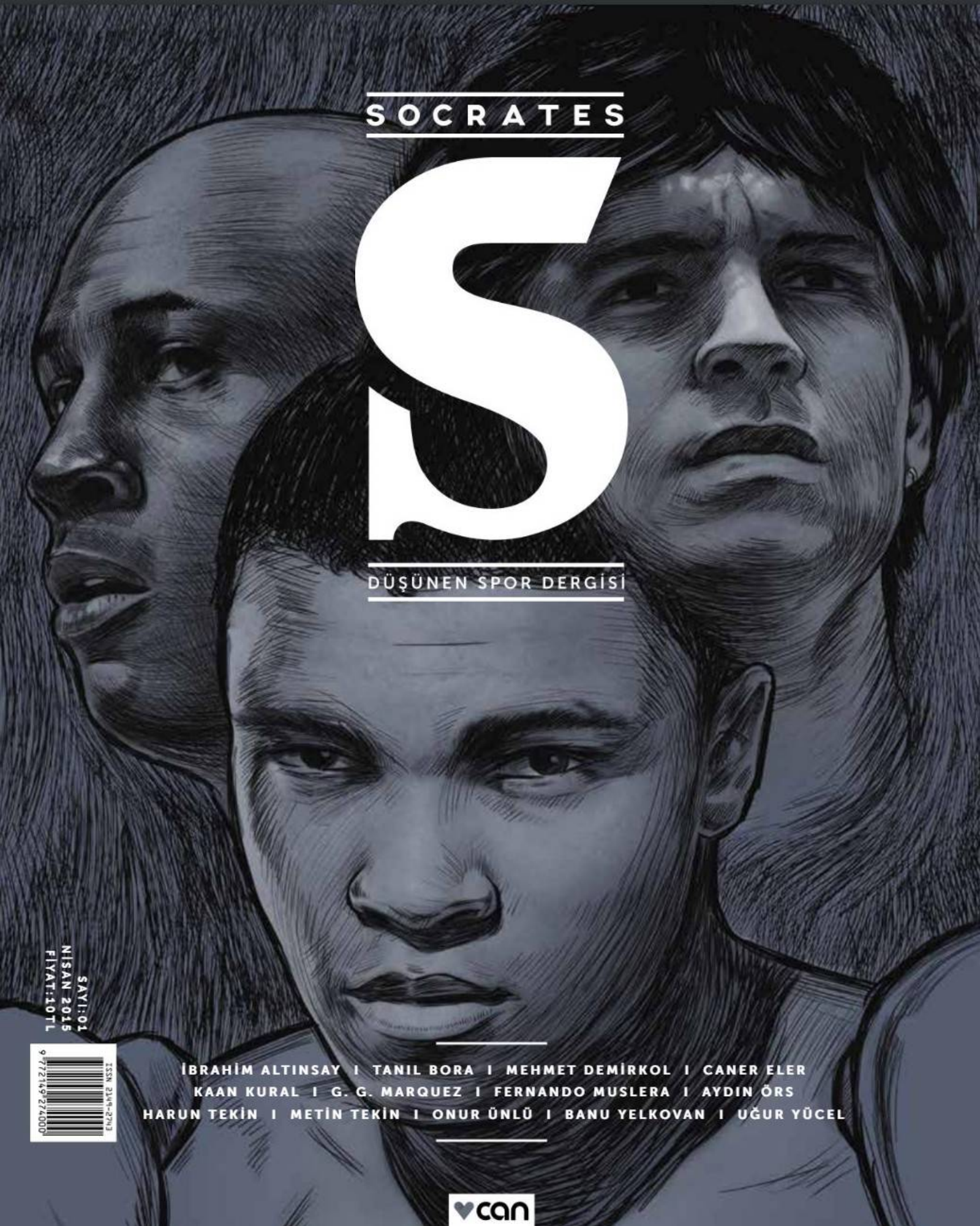

SOCRATES

DÜŞÜNEN SPOR DERGİSİ

SAYI:01
NİSAN 2015
FİYAT:10TL

ISSN 2149-2743

İBRAHİM ALTINSAY I TANIL BORA I MEHMET DEMİRKOL I CANER ELER
KAAN KURAL I G. G. MARQUEZ I FERNANDO MUSLERA I AYDIN ÖRS
HARUN TEKİN I METİN TEKİN I ONUR ÜNLÜ I BANU YELKOVAN I UĞUR YÜCEL

can

BU DEVİRDE DERGİ Mİ ÇIKAR?

İlk fikri en günahsız olanımız attı. Fondaki albüm Sixto Rodriguez'in *Cold Fact*'iydi ve memleketin en zarif edebiyatçılarından biri, sanki sık sık böyle akıl verir, proje uydurur gibi, ama daha çok da hiç çıkmak istemediği evinden bize ilham getirmiş gibi, gelişine, bekletmeden sordu: "Neden bir dergi çıkarmıyorsunuz?" Devir, dergi devri değil. Memlekette spor, spor değil. 140 karakterden uzun bir şey okuyanı müzeye koyuyorlar. Kitap okurunu ara ki bulasın... Dergi mi çıkaralım? Şaka mı bu?

Görüntü bulansın. Geçmişe gidelim. İki yıl önce bir grup spor insanı toplandık. Derdimiz bir şeyler yapmak. Ne olduğunu bilmeden ama ne olmayacağını görerek. Aklımıza düşenleri not almaya başladık. Olduramasak da, yazdıramasak da, tutturamasak da iki yıl boyunca sürekli denedik. Bir şey çıkmadı...

Sonra bir baktık, etrafımızda aynı makamdan çalan bir sürü genç insan var. Afrika liglerinin oyuncu yetiştirme kültürünü emperyalizm üzerinden okuyan mı istersin, Usain Bolt'un doğduğu mahalleyi Yaşar Kemal'in Çukurovası gibi betimleyeni mi?.. Metin Erksan filmlerinden yola çıkıp İtalya futbolu analizi yapan mı, Tom Waits'in albüm kapağından yazı spotu yaratanlar, Monet çizimlerinden kulüp arması türetenler mi?.. Sadece bu olsa neyse; bir de Bülent Eken'i görünce önünü ilikleyen, efsane İTÜ takımından, Muharrem Gülergin'in akıl almaz hayatından haberdar olanlar çıkmaz mı?.. Gencecik insanlar, ışıltılı özgeçmişleriyle *'biznis'* dünyasına girmek yerine spor gazetecisi olma hevesindeler. Bir değil, on değiller. Dil biliyorlar, tarz biliyorlar, okuyorlar, yazıyorlar ve giderek artıyorlar. Yetenek fışkırıyor ama yatağını bulamıyor...

Bir+Bir dergisi çıktı. İçerik nefis, ama bizim camiada herkes birbirine aynı şeyi gösteriyor. Thuram Afrika antropolojisi üzerine konuşmuş. Cantona resim sergisi açmış. Nereden geliyor bu yazılar? *So Foot*'tan... Fransızca bilen bilmeyen herkes dergiyi radarına alıyor. Sonra ekibin 'Huysuz Şirin'i, her zamanki gibi memnuniyetsiz haliyle elindeki dergiyi gösterdi: "Siz asıl bunu gördünüz mü?" Görmemiştik. *8by8*'miş adı. Tasarım albümü zannettik, futbol dergisi çıktı. O ne tasarım, o ne güzel illüstrasyonlar... Derken Berlin'de birimizin yolu *11 Freunde*'yle kesişti. "Güzel yazılar yazmak istiyoruz, güncele takılmak istemiyoruz, 15 bin satsak kârdır, diye yola çıktık. Şimdi 100 bini aştık" demesinler mi? Sonra İspanya'da klasik müzik bestecilerine futbolun seslerini soran *Libero*'yu gördük, *The Blizzard*'daki yazıları okurken saatler harcadık, *Howler*'dan sayfalar kesip posterler yaptık. Ve bir anda uyandık: Dünyada spor dergiciliği yeni bir kulvar bulmuş, yükleniyor da yükleniyor. Heveslendik. En azından okumaya. Sonra dedik ki: Bu memleket *Hayat Spor*'u, *Gelişim Spor*'u, *Fast Break*'i, *Meşin Yuvarlak*'ı, *Radikal Futbol*'u görmedi mi? Batı'nın 'iyi yanlarını' alıp memleket geleneğini sentezleme fikri her 'jöntürk' gibi bizim de aklımıza yatmaya başladı. Okuduk, araştırdık, yazdık. Öylesine...

Sonra işte o gün, hani evde bangır bangır Rodriguez çalarken baştaki o edebiyat insanı, o yazar geldi ve dedi ki "Dergi çıkarın!" Sakallıydı ama kirli. Akıllıydı ama yarı-deli. Eskilerde kalmıştı ama duru. Asası da yoktu.

Ama oldu. Bir araya geldik ve dedik ki yapalım. N'apıp edip, yapalım. Madem fikri duyan herkesin içi bir hoş oluyor, madem dünyada bir dolu sevdiğimiz makamda dergi fışkırıyor, biz de kafayı kıralım. Onca projenin hiçbiri varsın, olmasın. Ama bu olsun. Olduğu kadar değil, tam olsun. 'Şampiyon' olmasın, ama şık olsun, bir tarzı, etkisi olsun. Hiçbir şey olmuyorsa, tarihe not düşmüş olsun. 1982 Brezilya'sı gibi, Socrates gibi.

Değişik zamanlarda, değişik insanlarla, değişik ortamlarda yaşanan tüm bu an(ı)ların, bu dergide emeği büyük. Ama bazılarının emeği paha biçilemez. Başta, ama en başta bu projeye inanan, onu yaratan Can Öz ve tüm Can Yayınları ekibi... Öylesine bir teşekkür değil bu. Bu dergi; mali işleri, yayın yönetmeni, editöryel ekibi, dağıtımcısı, matbaası, bilişimcisiyle birlikte hepimizin eseridir. Olmasalardı, olmazdık.

Ogan Çaylayık'ın da emeğini unutmayacağız. Maliyetli iş yapıyoruz, malum. Reklamsız ayakta durulmuyor. O olmasaydı, bu işe girişecek cesaretimiz olmazdı. Kendimizi de, herkesi de onun sayesinde ikna ettik. İlk sayıda bizlere nefes aldırdı.

Bu işin yarısı tasarım. Bizi de en cezbeden yanlarından biri. N'apıp edip 'artistik' bir şeyler yapmak istiyorduk. TBWA\İstanbul geldi ve dedi ki 'bambaşka' bir şey yapalım. Kreatif direktörlerimiz Volkan Karakaşoğlu ve Hüseyin Sandık, yanlarına görsel yönetmenimiz Oya Çitçi'yi de alıp öyle bir iş çıkardılar ki aramızdan birinin cümleleri durumu çok güzel özetliyor: "Üzerinde adımın yazılı olduğu en güzel şey bu galiba."

Söylemesi ayıp, bir de çok değerli yayın kurulumuz var. Ama öyle kağıt üstünde değil. En zoru, bu dergiyi onlara beğendirmek oldu.

Aslında bu yazıyı Genel Yayın Yönetmeni Caner Eler yazmalıydı. Hiç ukalalığa dönüşmeyen tatlı bilgeliği ve hiç üşenmeden bilene de, bilmeyene de aynı durulukta anlatma enerjisiyle; bu memlekette spor gazeteciliğinin en aydınlık yüzlerinden biri olarak, bunu en çok o hak ediyordu. Ama bu yazıyı o yazsa çıkıp kendini anlatmayacaktı. Bu işi birinin üstlenmesi gerekiyor. Açık ve net söyleyeyim. Dünyanın herhangi bir köşesinde onun hayatını yaşayan ve sonrasında hâlâ bu kadar iyimser olan, daha da önemlisi başardıklarının yarısına ulaşan birinin her kelamından kitap çıkar, o da yok satar. Bu derginin futbol değil de spor dergisi olmasının nedeni odur. Öyle hikâyelerle kafamızı bulandırdı ki direnemedik. Ekibin kaptanıdır. Dergi onun izini sürse yeter de artar.

Neden mi Socrates? İspanya'da birileri sırf klas bir penaltı uğruna dergisine elin Çekoslovağını isim babası yapıyor ve *Panenka* koyuyorsa, bu sayıda da göreceğiniz gibi yaklaştığımız her kahraman, aynadakinin aksine yaklaştıkça küçülüyorsa, memlekette her esin kaynağı insan/söz/deyim zamanla yerle bir ediliyorsa... Oynarken de, konuşurken de, yazarken de, yaşarken de, hatta ölürken de farklı bir adam olan Socrates neden isim babamız olmasın? *'Democracia'*sıyla, *'11 Vote'*siyle, 1982'deki takımıyla, yazar gibi yaşadıklarıyla ama en çok da adıyla. Antik Yunan'daki isim babasını siyasetbilimciler pek sevmez. Haklılar da... Ama biz şu lafını sevdik: "Değişim eskiyle kavga ederek değil, 'yeni'yi yaratarak gerçekleşir." O yüzden dedik ki Socrates olsun. İdeallerimizin peşinde koşalım. Yeni bir şey yapalım. Deplasmanda gol atalım. Salyangoz satalım. Ama bu memleketin okuyan, düşünen, yazan, seyreden, oynayan insanlarıyla birlikte başaralım da. Bu kör dövüşü içinde nefes almak isteyen her okur, her sporsever, her kurum için, futbolun domine etmediği kendi halinde bir 'sayfiye yeri' neden olmasın?..

O kadar olmazı oldurmuşken bari son söz de Socrates'in olsun:

"Bazen düşünüyorum da, acaba futbolun yarattığı cazibeyi insanlık için müspet bir nedene çevirebilir miyiz? Sonuçta ikisinin de ortak yanı aynı: Dünya da, top da yuvarlaktır."

B.E.

"THANKS FOR YOUR TIME, THEN YOU CAN THANK ME FOR MINE."*

SIXTO RODRIGUEZ, *FORGET IT / COLD FACT,* 1970

**"Vakit ayırdığınız için teşekkürler, siz de sonra benden aldıklarınız için edersiniz."

Fotoğraf AP Images

SOCRATES

İmtiyaz Sahibi CAN SANAT YAYINLARI YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A. Ş.'Yİ TEMSİLEN***CAN ÖZ***

Proje BAĞIŞ ERTEN, ***CAN ÖZ***

Genel Yayın Yönetmeni CANER ELER

Yazı İşleri Müdürü (Sorumlu) ***ONUR ERDEM***

Yazı İşleri Ekibi ATAHAN ALTINORDU, ***KUTAY ERSÖZ,*** EMİR GÜNEY, ***BURAK KURU,*** İNAN ÖZDEMİR, ***İLHAN ÖZGEN,*** UĞUR OZAN SULAK, ***OZAN CAN SÜLÜM,*** MUSTAFA TAHA, ***SENCER YÜCEL***

Kurumsal Kimlik TBWA\ISTANBUL

Kreatif Direktör ***VOLKAN KARAKAŞOĞLU,*** HÜSEYİN SANDIK

Görsel Yönetmen ***OYA ÇİTÇİ***

Grafik Tasarım ALPTUĞ USLU

Prodüksiyon ***CAN ESKİER***

Dijital İZGE CAN GÜNAL

Pazarlama ***DUYGU COŞKUNSEDA,*** HAKKI MUTLU

Katkıda Bulunanlar ***SHARFLİLER,*** EMRE KADİR AKCİ, ***GAYE SU AKYOL,*** ATA ATAY, ***ÜMİT AVCI,*** ORHAN AYHAN, ***FETHİ AYTUNA,*** BUĞRA BALABAN, ***TAYFUN BAYINDIR,*** ETHEM ONUR BİLGİÇ, ***OGAN ÇAYLAYIK,*** COŞKUN ÇELİK, ***NAZ ÇİTÇİ,*** HAVVA ÇOBAN, ***AYSER ÇOBANOĞLU,*** ORKUN DARNEL, ***EDA DEMİR,*** FATİH DEMİRELİ, ***MEHMET DEMİRKOL,*** FATİH METİN DEMİRKOL, ***BÜLENT EKEN,*** CÜNEYT ELER, ***MAHİR ÜNSAL ERİŞ,*** CENK ERGÜN, ***CAN FAKIOĞLU,*** ZEYNEP GENCEBAY, ***GÜVEN GÖKTAŞ,*** GÜLŞAH GÜNENÇ, ***AYDIN AYHAN GÜNEY,*** SERDAR GÜREL, ***EMRE GÜRKAYNAK,*** GHEORGHE HAGI, ***NEJAT İŞLER,*** VALERIOS LEONIDIS, ***KADİR HAS ÜNİVERSİTESİ,*** EBRU KILIÇOĞLU, ***İREM KÖROĞLU,*** AKİF KURTULUŞ, ***MANUEL DELI COFFEE,*** ERAY MAKAL, ***FERNANDO MUSLERA,*** BİROL NAMOĞLU, ***KENAN NUHUT,*** MÜTHİŞ CAN ÖLÇER, ***SERAP ÖZAKSOY,*** AYŞİM ÖZGÜR, ***GÖKHAN ÖZOĞUZ,*** KAI PSOTTA, ***SEZGİN RIZAOĞLU,*** TASARIM BOOKSHOP, ***ERCAN TANER,*** METİN TEKİN, ***SİNAN TINAR,*** SEVECEN TUNÇ, ***ONUR ÜNLÜ,*** ONUR YAZICIOĞLU, ***ARAS YETİŞ,*** YASİN YILDIRIM, ***DOĞU YÜCEL,*** UĞUR YÜCEL

Danışma Kurulu ***İBRAHİM ALTINSAY,*** MERT AYDIN, ***TANIL BORA,*** AYDAN ÇELİK, ***ATTİLA GÖKÇE,*** MİTAT KORAY, ***KAAN KURAL,*** CENGİZ MACAR, ***MURAD SEZER,*** ÖZGEHAN ŞENYUVA, ***HARUN TEKİN,*** MURAT TOKLUCU, ***UĞUR VARDAN,*** BANU YELKOVAN

Can Yayınları ***ÜMİT ALTAŞ,*** ONUR BÜYÜKCERAN, ***TUNCAY GEZER,*** ALİ GRANİT, ***ZÜHRE GÜLDOĞDU,*** SIRMA KÖKSAL, ***ALİ ÖGEYİK,*** METİN ÖZDEN, ***SERTAN ÖZYAĞMUR,*** NURTEN USTAOĞLU, ***AYŞİN YÖRÜK***

İletişim ***TEL: 0 212 234 90 29*** / FAX: 0 212 355 37 48 / ***E-POSTA: INFO@SOCRATESDERGI.COM***

TWITTER.COM/SOCRATESDERGI / ***FACEBOOK.COM/SOCRATESDERGI*** / INSTAGRAM.COM/SOCRATESDERGI

Yönetim Yeri ***CAN SANAT YAYINLARI YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A. Ş.***

MEŞRUTİYET MAH. HACI MANSUR SOK. NO: 5 AYCİBİN PASAJI KAT: 4 D: 85-86-87 NİŞANTAŞI - İSTANBUL TEL: 0 212 234 90 29

Basım Yeri ***TÜRKMENLER MATBAACILIK REKLAM SANAYİİ TİC. LTD. ŞTİ.***

MALTEPE MAH. GÜMÜŞSUYU CAD. NO: 16-18 TOPKAPI - İSTANBUL DAVUTPAŞA V. D. 880 028 2795 TEL: 0 212 674 71 61

Yayın Türü ***YEREL SÜRELİ YAYIN - ISSN 2149-2743 - SAYI: 01 - NİSAN 2015***

***Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf, illüstrasyon ve konuların her hakkı saklıdır. Can Sanat Yayınları Yapım ve Dağıtım Ticaret ve Sanayi A.Ş.'nin yazılı izni olmaksızın dergide yayımlanan eserler kısmen veya tamamen kaynak gösterilerek dahi çoğaltılamaz, yayımlanamaz, işlenemez, umuma iletilemez ve temsil edilemez.*

Kapak İllüstrasyon/Tasarım Hüseyin Sandık

TERS KÖŞE
RICHARD LINKLATER 014

TEK PAS
ALDO SIMONCINI 016

PİKENROL
GÖKHAN ÖZOĞUZ 018

#HEŞTEG
020

YODA
022

SA'HAF
024

ÇEKİM ALANI
027

MERKEZ KORT
028

MUHAMMED ALİ
UĞUR YÜCEL 030

BÜYÜK İNSANLAR TEORİSİ
CANER ELER 038

OLAĞAN SÜPHELİLER
İNAN ÖZDEMİR 044

MARADONA VS JORDAN
BAĞIŞ ERTEN - KAAN KURAL 040

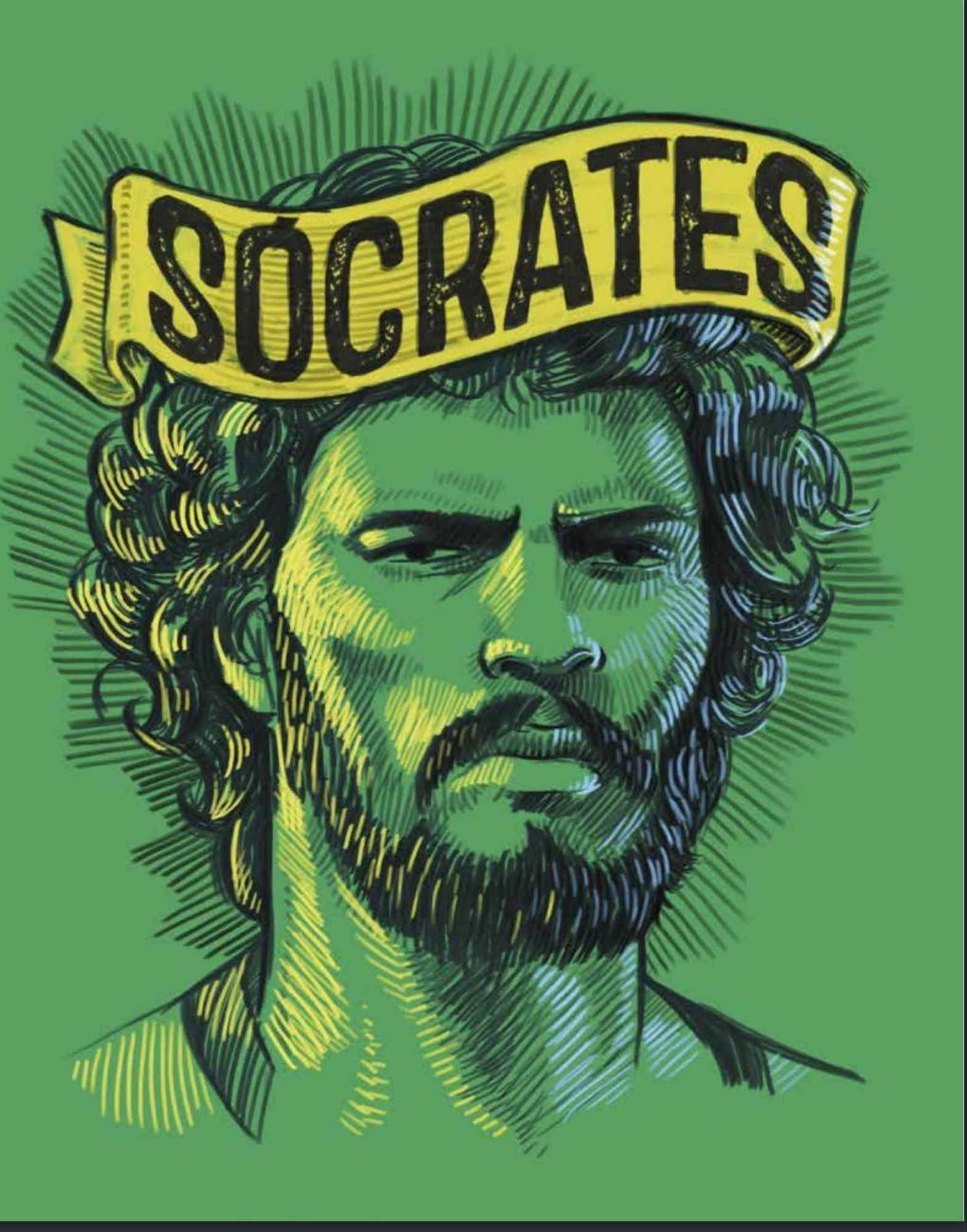
KAHRAMANLARIN KAHRAMANLARI
054

TANIL BORA
058

MEHMET DEMİRKOL
062

UĞUR VARDAN
064

AMİGO ORHAN 066
KAHRAMANLAR ANSİKLOPEDİSİ 068
AYDIN ÖRS 072
BANU YELKOVAN 078
TSUBASA - MUSLERA 082
WE ARE THE CHAMPIONS! 084
NAİM SÜLEYMANOĞLU 088
ONUR ÜNLÜ 096
DOĞU YÜCEL 100
HARUN TEKİN VS METİN TEKİN 102
NEJAT İŞLER VS AKİF KURTULUŞ 106
SVETISLAV PESIC 108
GABRIEL GARCIA MARQUEZ 114
İBRAHİM ALTINSAY 120
KAI PSOTTA 124
TOPRAK SAHA 126
5 HARFLİLER 132
TARTAN PİST 134
İSMET KİM Kİ! 138
DOKTOR 140

SÓCRATES

"GÜZELLİK
ÖNCE GELİR,
ZAFER ONU
TAKİP EDER.
ASIL MÜHİM
OLAN İSE
HAZDIR."
İllüstrasyon/Tasarım: Hüseyin Sandık

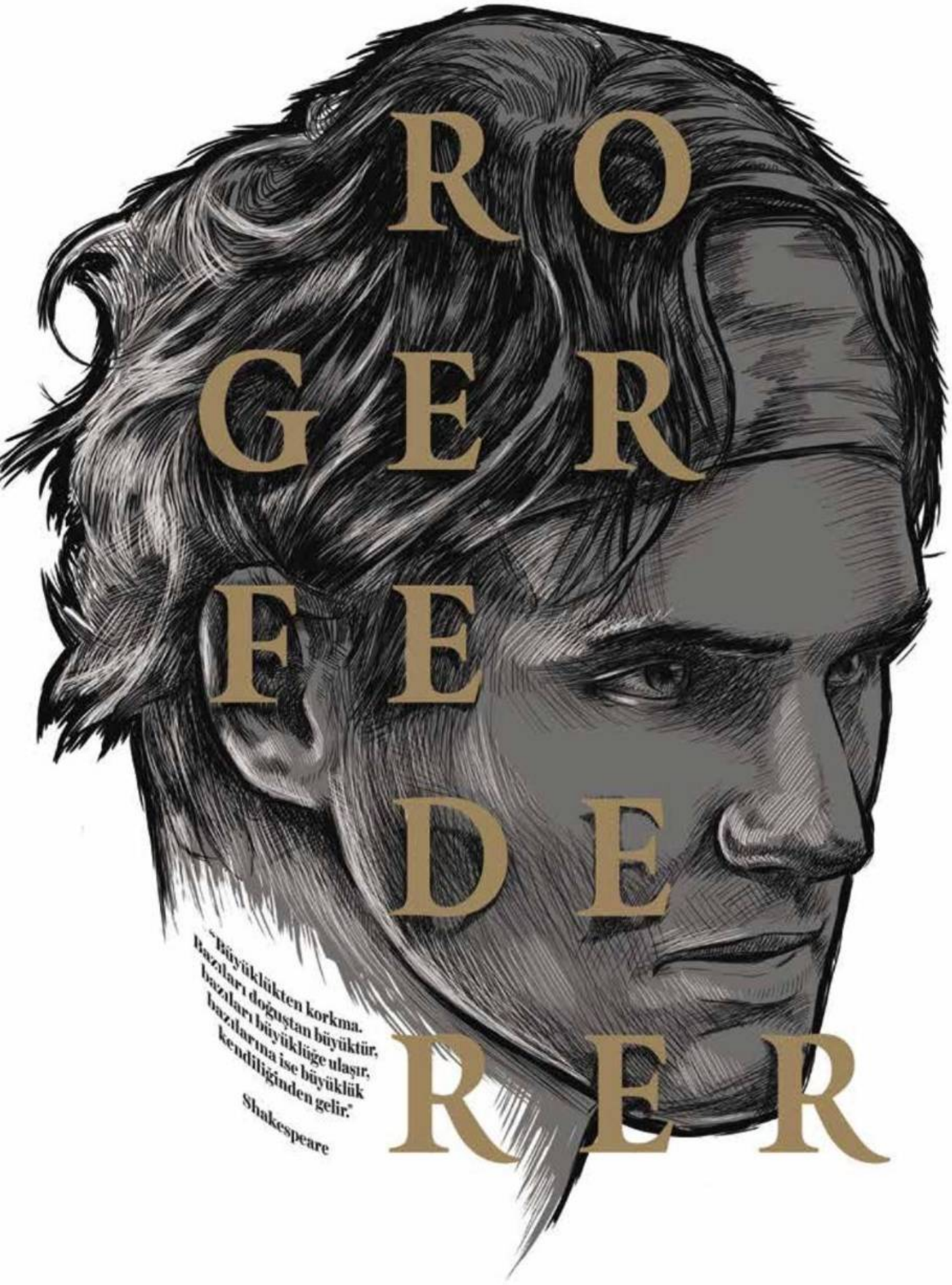
BAY JAGGER'IN BERAATİNE...

Literatüre 'Jagger Laneti' olarak geçen terime göre, Mick Jagger'ın gittiği maçlarda ev sahibi takımın sahadan yenik ayrılması adettendir. Son olarak 2014 Dünya Kupası'nda Brezilya-Almanya maçını yerinde takip eden müzik efsanesi, 7-1'lik mağlubiyet sonrası Brezilyalıların büyük tepkisini çekmişti. Karşılaşma sonunda görüşleri sorulan Jagger, "İlk gol benim suçum olabilir ama diğer altı golle ilgim olduğunu sanmıyorum" demişti. Biz de Socrates olarak ilk sayıda risk alıyor ve bu büyük isme yöneltilen yersiz suçlamalara bir son vermek adına Jagger'ın en unutamadığı futbol anısını sayfalarımıza taşıyoruz. Tarih bizi utandırmasın!

"Futbola dair en özel anım maalesef yüzde 100 mutsuz olduğum bir maça ait. 1998 Dünya Kupası'nda İngiltere-Arjantin karşılaşması için St. Etienne'deydim. Küçük bir şehirde, küçük bir statta oynanan ve orada olmayan herkes için harika denebilecek bir maçtı. David Beckham'ın o maçta gördüğü kırmızı kart, tam anlamıyla marjinal bir hadiseydi. Ama dediğim gibi; güzel bir maç oldu. Dünya Kupası'na dair anılarımda, kendine sağlam bir yer edindi. İngiltere 1966'da ise kim bilir neredeydim? Amerika'da tura çıkmış olsam gerek."

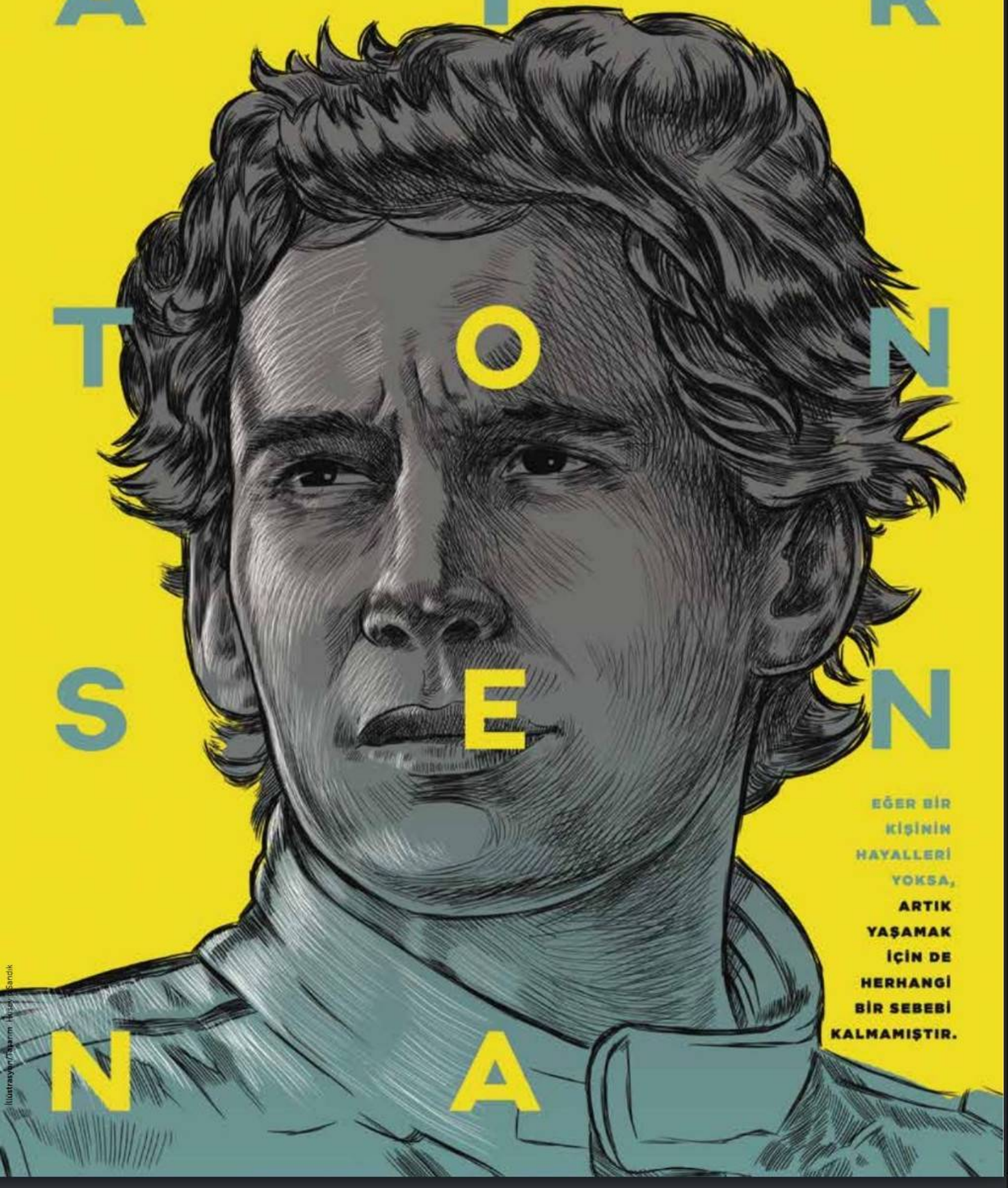
MICK JAGGER

Fotoğraf Getty Images Turkey

İllüstrasyon/Tasarım Hüseyin Sandık

AYRTON SENNA

EĞER BİR KİŞİNİN HAYALLERİ YOKSA, ARTIK YAŞAMAK İÇİN DE HERHANGİ BİR SEBEBİ KALMAMIŞTIR.

İllüstrasyon: Oğuzhan Hüseyin Sarıdık

MAĞDUR AMA MUTLU

ALDO SIMONCINI, FUTBOL DÜNYASINDAKİ EN AĞIR İŞLERDEN BİRİNİ YAPIYOR. ÜLKESİ SAN MARİNO'NUN KALESİNİ KORUYAN SIMONCINI, BUGÜNE KADAR ÇIKTIĞI 38 MAÇTA 168 GOL YEDİ. KISALTARAK AKTARDIĞIMIZ VICE'TAKİ RÖPORTAJINDA SÖYLEDİĞİ GİBİ; HER ŞEYE RAĞMEN AVRUPA'NIN EN BÜYÜK SAHNESİNDE BOY GÖSTERDİĞİ İÇİN MUTLU. HAKSIZ DA SAYILMAZ; DÜNYA ÜZERİNDE KAÇ KİŞİ WEMBLEY'E ÇIKMA ŞANSINA SAHİP OLUYOR Kİ?

"İngiliz futbolcularla sorun yaşamadık. Bizlere gerçek birer centilmen gibi davrandılar ve aynı düzeyde mücadele ettiğimizi hissettirdiler. Ancak Almanya'nın bize 13 gol atmasına anlam verememiştim. Bir taraftan maçı ne kadar ciddiye aldıklarını gösteriyor ama diğer yandan bu ağır bir cezalandırma yöntemi. O maçta 19 yaşındaydım ve geçirdiğim kötü bir trafik kazası sonrası ilk kez sahaya çıkıyordum. 13-0 yenildik ama bu bizi çok da etkilemedi."

"Kariyerimde ulaştığım en yüksek nokta 2011-2012 sezonunda Serie A'da mücadele eden Cesena kadrosunda yer almaktı. Üçüncü kaleciydim ve forma giyemedim. Hiç gerçek ve rekabetçi bir futbol takımının parçası olamadım. Ama milli takım düzeyinde Van Persie, Rooney gibi yıldızlara karşı oynuyorum. Paradoks dedikleri bu değilse nedir?"

"2013'te Ukrayna ile deplasmanda oynayacağımız maça gidemedim, çünkü matematik ve geometri sınavlarına çalışmam gerekiyordu. Maçı 9-0 kaybettik. Dünya Kupası elemelerinde mücadele eden bir takımın kalecisi, sınavlarına çalışmak için deplasmana gitmiyor. Bunu anlamak çok zor, farkındayım. Yine de Wembley'de maça çıkacaksam, hiçbir sınav beni bundan alıkoyamaz."

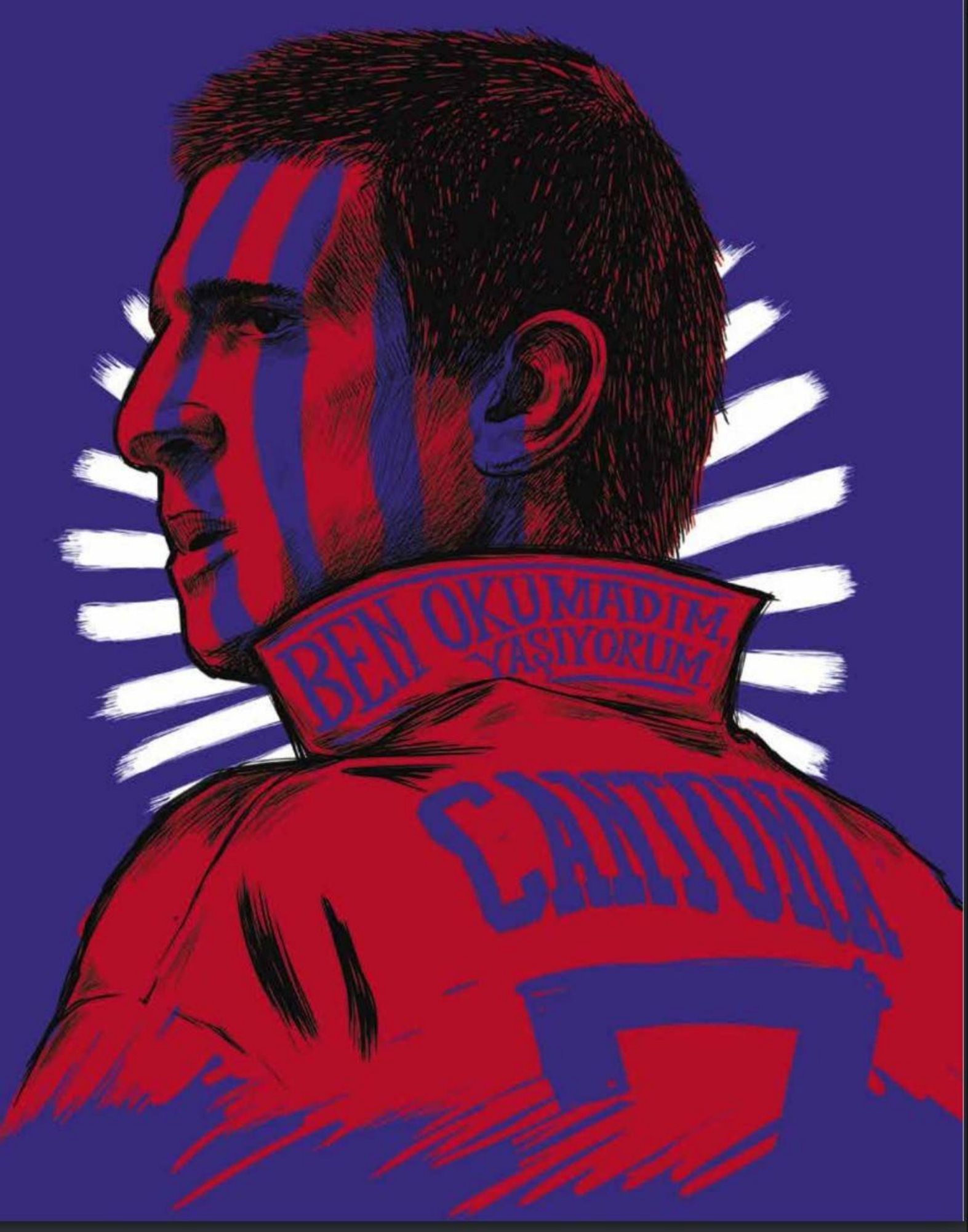
"Hakemlerin bizi ciddiye aldıklarını düşünmüyorum, lehimize bir düdük ancak skor formaliteden ibaret hâle geldiğinde çalınıyor. Rakiplerimizden de saygısızca davranışlar gördüğümüz oluyor. Mesela, Ukrayna'ya 8-0 yenildiğimiz maçtan sonra Ukraynalılar takım arkadaşlarımla alay etmişti. Bu gerçekten küçük düşürücü bir hareket."

"Bazen deplasmanda oynadığımız maçlardan sonra rakip taraftarlar 'San Marino! San Marino!' tezahüratlarıyla bize destekte bulunuyor. Bizimle fotoğraf çektirip, bizden imza istiyorlar. Sanki birer yıldızmışız gibi davranıyorlar. Bir keresinde, bana mektup yazan Yunan bir çocuğa formamı göndermiştim. Bu iş için kimse bize para vermiyor. Biz sadece ülkesi için sahaya çıkan insanlarız."

"İsveç'le oynadığımız bir maçta çok kötü bir performans sergiliyorduk. Takım arkadaşlarımdan biri Zlatan İbrahimoviç'e gidip bizi çok zorlamamaları yönünde ricada bulundu. O da olaylara bu şekilde bakmamamız gerektiğini ve sadece yapabileceğimizin en iyisine odaklanmamızı söylemiş. Maçı 5-0 kaybettik ama maçtan sonra Zlatan gelip beni tebrik etti."

Fotoğraf Getty Images Turkey

BEN OKUMADIM
YAŞIYORUM
CANIM

BEYZBOL MU KİTAPLAR MI?

İNAN ÖZDEMİR

BOYHOOD'UN YÖNETMENİ RICHARD LINKLATER BİR ZAMANLAR SPOR BURSUYLA ÜNİVERSİTEYE GİREN YETENEKLİ BİR BEYZBOLCUYDU

Linklater

Bazı Dostoyevski romanlarının arka kapağında yer alan bir Borges alıntısı vardır: "Aşkı ilk defa yaşamak gibi, denizi ilk defa görmek gibi, Dostoyevski'yi keşfetmek de insanın hayatında önemli bir tarihtir." Richard Linklater da Rus kaleme ilk görüşte aşık olanlardan. Ebeveynlerinin boşanması sonrası annesi ile yaşamaya başlayan Amerikalı yönetmenin küçükken tutunduğu dallardan biri de edebiyatmış. Peki diğeri?

Lisedeyken beyzbolda gerçek bir yeteneğe sahip olduğu söylenen Teksaslı, üniversiteye spor bursuyla girmeyi başarır. Lâkin hikâyenin geri kalanı beklediği gibi gitmez. *The New Yorker*'a verdiği söyleşide o günleri şöyle anlatıyor: "Sahadayken bazı hayaller kurduğumu hatırlıyorum. Kendi kendime 'Keşke daha fazla zamanım olsaydı, böylece *Karamazov Kardeşler*'i okuyabilirdim' diyordum."

Kazanan Dostoyevski olur. Kalbinde sorun olduğu ortaya çıkan Linklater'ın beyzbol kariyeri sona erer. Rotasını değiştirir, Austin sanat dünyasının parçası olur. Çalışmak istemeyen, bira içip kitaplardan, hayattan, sanattan muhabbet eden karakterleri ilk filmi *Slacker* ile sinemaya taşır ve bağımsız sinemanın kült yönetmenlerinden biri olur.

Her eser kişiseldir, bazıları daha da kişiseldir. *Boyhood*'da Mason'ın dünyasını 2002'den 2014'e kadarki 12 yıllık süreçte gerçek zamanlı olarak anlatan Linklater, çocuk ile babası arasındaki bağı sporla kurar. Baba, annesi ile yaşayan Mason'ı ve kızkardeşini ara sıra görmeye gider, Amerikan futbolu oynar, beyzbol maçı izlerler. Maçlar uzundur ve çocuklar maalesef babaları kadar beyzbol hastası değillerdir. Yine de sahaya bakın, spor birleştirir.

Richard Linklater senaryo yazım sürecinde sanatçı tarafını ana karakterine aktardığını söylüyor. Filmde Mason'ı spordan çok kitaplarla ilgilenirken görüyoruz, fotoğrafçı olmanın hayallerini kuruyor. Onu bir ödev için futbol maçına yollayan hocasının düşündüğünün aksine sahadan çok tribünlerdeki, yedek kulübesindeki yüzlerin fotoğrafını çekiyor.

Boyhood da Mason'ın seçimi gibi hayatın önemli anlarını bilinçli şekilde ıskalıyor. Linklater, yaşamdaki büyük anları kaçırdığımızı, doğarken ve ölürken orada olmadığımızı, cenazemize davet edilmediğimizi, düğünümüzde gerildiğimizi, ilk öpücükte ise heyecandan ötürü her şeyin hızlıca geçtiğini söylüyor. *Boyhood* başka filmlerde kurgu masasında kesilip atılan küçük anları bir araya getiriyor. Bu yüzden Borges'in Dostoyevski için söyledikleri Linklater için geçerli değil. Onun filmleriyle tanışmak denizi ilk kez görmek, aşkı ilk kez hissetmek gibi değil. Bir aralar denizi gördüğünü, bir zamanlar aşık olduğunu hissetmek gibi. Onun sinemasında hiçbir şey ilk ve son da değil. O aşk ile deniz sizinle birlikte geliyor ve sahadan çok tribünlere, yedek kulübesine bakıyorsunuz.

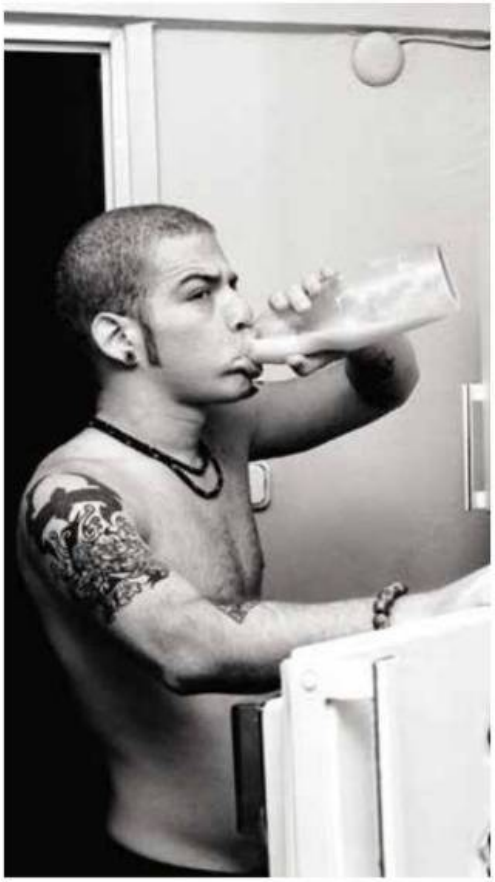
S

Fotoğraf Getty Images Turkey

Tasarım Hüseyin Sandık

"LEFTER FENERBAHÇE'NİN RUHU, ALEX BU DÖNEMİN LEFTER'İDİR"

GÖKHAN ÖZOĞUZ KUPON YAPARSA NE OLUR? ALEX'TEN ARABESKE, ATHENA ŞARKILARINDAN FAVORİ KENTLERİNE BİR YOLCULUK... ATHENA SOLİSTİYLE FARKLI TELLERDEN ÇALDIK, TAKIM RUHUNU ÖĞRENDİĞİ VOLTRAN'DAN, ÇOCUKKEN YAŞADIĞI İNÖNÜ STADI DENEYİMLERİNE KADAR KONUŞTUK. HEDEFİMİZ ORTAYA BİR BAHİS KUPONU ÇIKARMAKTI, O DA ŞARKILARINDA OLDUĞU GİBİ BURADA DA KENDİ YOLUNDAN GİTTİ

Blues – Arabesk 1 0 2
Arabesk kişinin, blues ise bir toplumun acısını anlatır.

Mazhar – Özkan 1 0 2
Mazhar Abi inişleri çıkışları olan, dominant, sevdiğinizde yerine kimseyi koyamayacağınız bir karakter. Özkan Abi ise çok gönülden yaşayan ve bunu dışarıya bir çocuk gibi yansıtan bir insan. Net beraberlik.

Galatasaray – Beşiktaş 1 0 2
Çocukluğumda Ergün Gökalp isimli bir abim beni Beşiktaş maçlarına götürürdü. O tribündeki samimiyeti, abilik-kardeşlik kültürünü çok sevmiştim.

Alex – Lefter 1 0 2
Lefter, Fenerbahçe'nin ruhuna ruh katıldığı dönemlerin adamıdır. Alex de bu dönemin Lefter'idir.

Pavarotti'yle düet yapmak – Alex'le top oynamak 1 0 2
Ne Alex'le top oynayacak yeteneğim ne de Pavarotti'yle düet yapacak sesim var. Ama eğer fantezi kuruyorsak son dakika golüyle Alex.

Londra – İstanbul 1 0 2
İnsan acı çektiği sevgilisini unutmaz. Londra'da beş sene yaşadım ama bir arının çiçekten bal alıp kovanına dönmesi gibidir benim için. Benim kovanım İstanbul.

Kadıköy – Beyoğlu 1 0 2
Kadıköy bize hep ev, Beyoğlu gurbet gibi geldi. Beyoğlu bir şekilde kirlenmek için gidilen bir yerdi, yıpranıp geldiğimi hissederdim.

***Dinle* (Şebnem Paker) – *Everyway That I Can* (Sertab Erener)** 1 0 2
Sertab'ın şarkısı da çok başarılıydı ancak benim kulağıma hitap eden, samimiyet bakımından daha yakın bulduğum şarkı *Dinle*.

An – Yalan 1 0 2
An'ı çok sevsem de *Yalan*, yazılırken kâğıdın üzerinde gözyaşı olan bir şarkıydı.

Pis – Holigan 1 0 2
Pis, *Holigan* dâhil geçtiğimiz bütün evreleri içeren bir tat hüzmesi. Ama *Holigan* bizim için her şeyin başlangıcı. *Pis* mutluluk, *Holigan* heyecandı.

Oasis – Blur 1 0 2
Oasis biraz Beatles'ın uzantısı gibi gelir, Blur daha alternatiftir.

Duman – Teoman 1 0 2
Duman benim Türkiye'de dinlediğim tek grup.

Transformers – Voltran 1 0 2
Voltran Voltran Voltran... Takım olmayı, birliktelik hissini *Voltran*'la öğrendim.

Söz – Müzik 1 0 2
Sözler yetersiz kalabiliyor. "Seni seviyorum" melodiyle farklı vurgularla verilebilir ama kelimeyle bir filtrede takılır. Dinleyip ağladığım sözsüz şarkılar oldu.

Sezen Aksu – Bülent Ortaçgil 1 0 2
Bülent Abi sanki her zaman oradaymış, o sandalyede oturup müziğini yapıyormuş gibi, bir sığınak gibi... Sezen Aksu ise daldan dala uçan bir kuş gibi, her yere gidebiliyor. Bu çok zor bir soru, sabaha kadar berabere derler ya, öyle bir maç bu...

Fotoğraf Fatih Metin Demirkol

Gonzo INSIGHT

* Bu sayfadaki veriler Gonzo Insight tarafından sağlanmıştır.

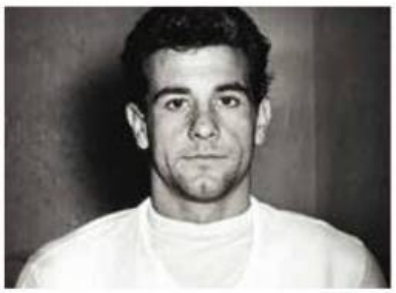
HAKKI YETEN, LEFTER KÜÇÜKANDONYADİS VE METİN OKTAY HAKKINDA SON BİR YILDA ATILAN TWEET'LERİN KELİME BULUTUNU SUNUYORUZ

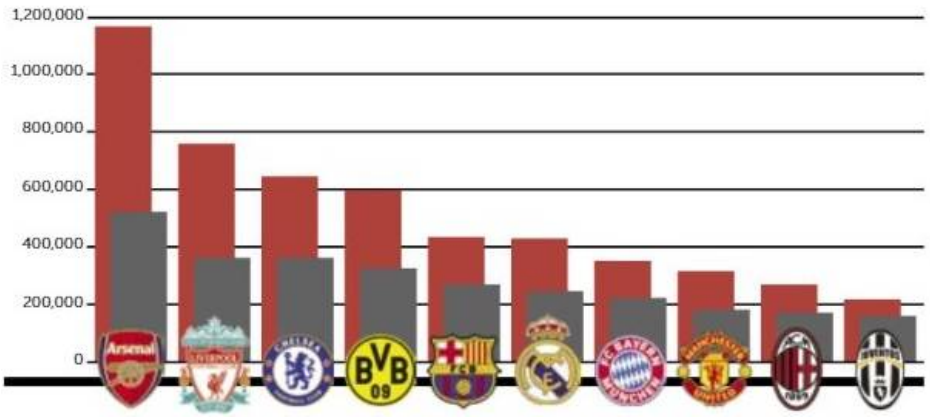
METİN EFSANESİ ÖDENMEZ SAYGI BAŞKAN FUTBOL LEKESİZ BEY SÜLEYMAN DOSTUMUZ ŞEREF BABA ANIYORUZ LEFTER SEBA ABİ CENNETTE BEŞİKTAŞ ÜZÜLEREK

BÜYÜK REKLAMSIZ RIDVAN UNUTMAYACAĞIZ ÇUBUKLU MİNNETTARDIR FUTBOLU 1964 FRANSIZ BEĞENİRİM 1954 UYU CENNET FENERBAHÇE KALECİ EFSANE BEŞİKTAŞ İSRAİL GALATASARAY TRABZONSPOR

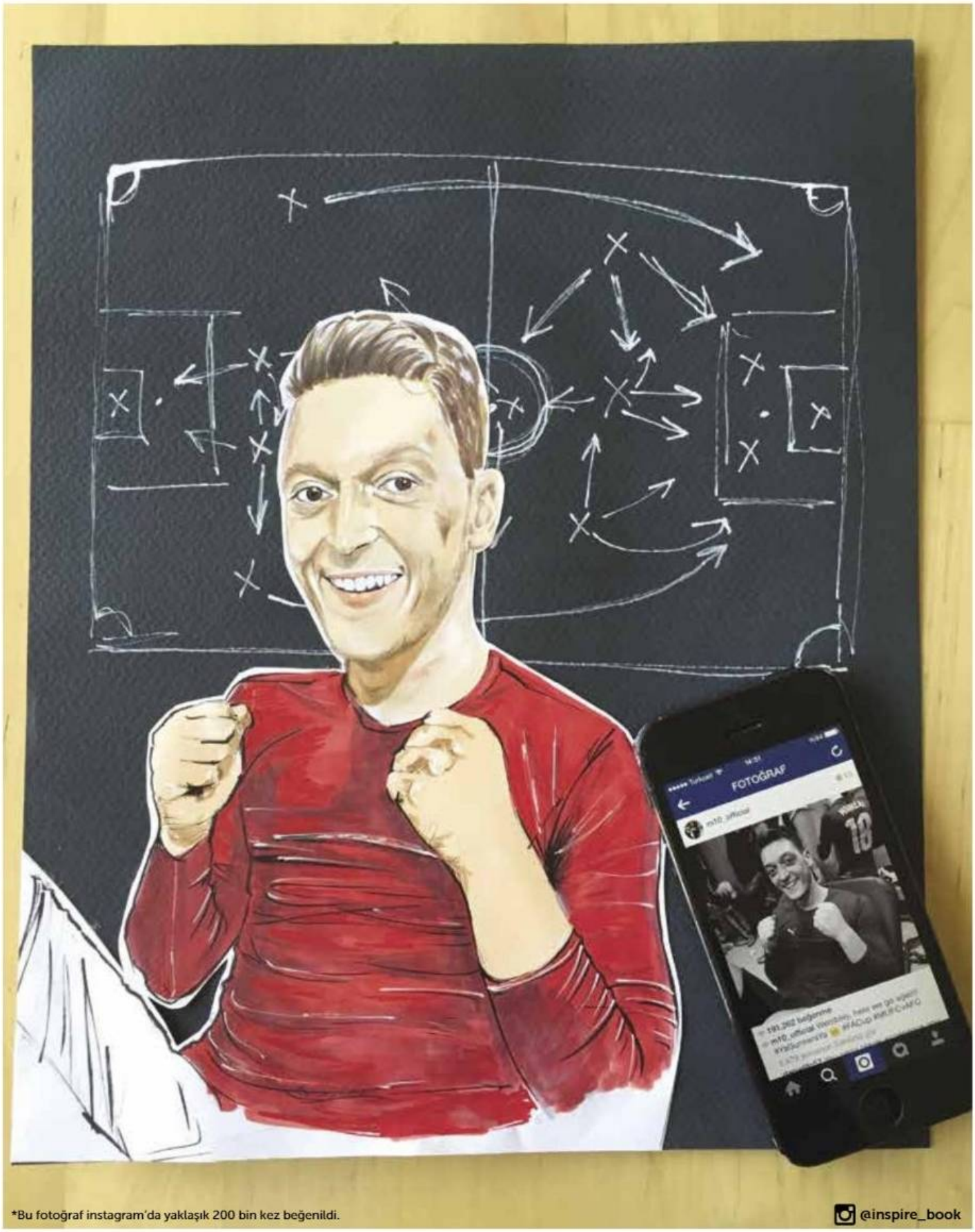
GURURUMUZSUN BÜYÜK FLORYA KRAL ADAM OYNAYIN HAGİ ASLANLAR RUHUYLA PARÇALI SIZLIYOR ÖLÜMSÜZDÜR GERÇEK TAÇSIZ PRANDELLI GALATASARAY HAKAN SONSUZ KALBİMİZDESİN PROFESYONELLİĞE

YANDAKİ GRAFİK, SON BİR YILDA TÜRKİYE'DEN ATILAN TWEET'LERDE İNGİLİZ, ALMAN, İSPANYOL, İTALYAN VE FRANSIZ KULÜPLERİNDEN NE KADAR VE HANGİ ORANDA BAHSEDİLDİĞİNİ GÖSTERİYOR. BAŞI ÇEKEN ARSENAL VE LIVERPOOL'UN BAHSEDİLME SAYILARINDA BEŞİKTAŞ VE GALATASARAY İLE OYNADIKLARI KARŞILAŞMALARIN POZİTİF ETKİSİ BULUNUYOR.

MESAJ SAYISI KULLANICI SAYISI

Fotoğraf Depo Photos

*Bu fotoğraf instagram'da yaklaşık 200 bin kez beğenildi.

SEPP HERBERGER

HERBERGER 20 YIL ALMANYA'NIN BAŞINDAYDI VE KENDİ ALANINDA HEGEMONYA KURAN İLK ANTRENÖRLERDEN BİRİ OLDU

Futbola, 17 yaşında Waldhof Mannheim'da başladı. Sırasıyla; W. Mannheim, VfR Mannheim ve Tennis Borussia Berlin takımlarında oynadı.

1936 Berlin'deki Norveç mağlubiyeti sonrasında, yardımcısı olduğu Otto Nerz'in yerine Almanya Milli Takımı'nın başına geçti.

20 yıl başantrenörlüğünü yaptığı Almanya ile 1954'te Dünya Kupası'nı kazandı. Takip eden kupalarda ise; 1958'de yarı final, 1962'de de çeyrek final oynamayı başardı.

1954 Dünya Kupası Finali'nin oynandığı Wankdorf Stadyumu'nun ağır zeminini, Adolf Dassler ile yaptığı işbiriiği ile futbolcularına özel çivili kramponlar giydirerek avantaja çevirdi. Adi Dassler ile ortaklığı, *Das Wunder von Bern* filmindeki kamp sahnesinde de ele alınmıştır.

Fritz Walter'e saha içinde verdiği yetki ile Franz Beckenbauer ve Lothar Matthaus gibi 'saha içi patronların' doğuşunu sağladı.

Yarattığı 'Alman Ekolü', yardımcısı Helmut Schön ile 70'li yıllara damga vurdu. Bu 'usta-çırak' metodu, Schön'ün yardımcısı Derwall'in 1984 Avrupa Şampiyonası sonrasındaki istifası ile son bulmuştu.

Birçok sözü, futbol literatürüne geçti ve sporun dışındakilere de ilham verdi. Bunların başında, *Koş Lola Koş* filminin açılışında da yer alan 'Top yuvarlaktır ve futbol 90 dakikadır. Gerisi teoriden ibarettir' sözü gelmektedir.

Fotoğraf Getty Images Turkey

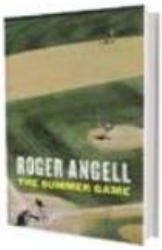
YouTube

Göz atmak için ***Tıkla!***

Socrates Stüdyo

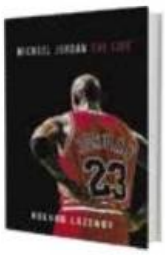
KENDİNE KARŞI OYNAMAK

Cenneti bir kitaplık olarak düşlediğini söylemişti Borges. Bizim hayallerimizde bir de saha var. Top oynayıp bisiklete binebileceğimiz bir saha. Bu yüzden elimizde çekiç, baktığımız her şeyi çivi gibi görüyoruz. Kitaplar da bu taraflı bakışımızdan kaçamıyor. Oyuna anlamını veren kahramanların hayatlarından satırları, 400 sayfalık bir romanda rastladığımız iki spor alıntısı takip etse ne olur? İtirazınız yoksa başlıyoruz

Maç izlemek okumaya benzer. Bir şey olur, arkasından başka bir şey olur ve sonra daha başka bir şey olur. Hafızanıza bakar, sıkıcı ama gerekli bölümler içerisinde hangi olayların ya da karakterlerin daha mühim olduğunu görmeye çalışırsınız. Dikkatiniz daima açık olmak zorundadır zira ortaya nasıl bir oyun ya da nasıl bir kitap çıkacağını bilemezsiniz. İşin nereye varacağı meçhuldür. Bazen her şey dümdüz ilerler, bazen umut verici başlar, hayal kırıklığı ile biter, kimi zaman süreklilik vardır, kimi zaman ise ani değişimler yaşanır. Ve bir noktasında okuduğunuz şeyin bir klasik olduğunu fark edersiniz.

Roger Angell, *The Summer Game*, 2004
BISON BOOKS

Her zaman olduğu gibi, basketbol sahası, Michael Jordan için her şeyin açık ve net olduğu bir yerdi. Oradaki tüm sınırlar keskin ve berraktı. Özellikle final sezonunda etrafına kalabalığın gürültüsünden bir duvar örülmüştü ve konsantrasyon kalesi devredeydi. Verdiği her karar mükemmel değilse de mükemmele yakındı. Onu yıllardır en yakından takip eden insanları bile sersemletecek bir seviyeye erişmişti.

Roland Lazenby, *Michael Jordan: The Life*, 2014 LITTLE BROWN

Bizim oğlan, maça gitmeden duramıyor. Ankara'da maç olur, Ankara'ya gider, İzmir'de olur, İzmir'e gider (...) Artık merak ettim, bir gün "Beni de götür şu maça bakayım" dedim. Oğlumla beraber maça gittik. Oyun başladı. Benim takım makım tuttuğum yok. Kim yenerse yensin, bana vız gelir. Derken efendim, Gazhane tarafındaki kaleye bir gol girdi. Ama, Allah için gol... Beyim, göz göre göre hakem saymadı. Ben katiyen haksızlığa dayanamam. "Yuu yuu... Hakeme gözlüüük" diye bağırmaya başladım. Derken efendim, oradan efendiden birisi bana "Hakem haklı, gol değil" dedi. "Bal gibi de goldü. Hakem haksızlık ediyor. Öbür takımdan para aldığı besbelli" dedim. O efendiden adam bana "Ulan inek oğlu inek, öyle gol olur mu?" dedi. Ben de ona "Sözünüzü iade ederim, inek oğlu inek babanızdır" dedim. Maça ilk gidişim, usûlünü bilmiyorum. Maçta birisi sana inek dedi mi, iade edilmezmiş. Ben böyle der demez, adam burnumun üstüne bir yumruk indirip beni yere yıktı. Bereket versin araya başkaları girip, ayırdılar. Yoksa adam beni daha çok dövecekti. Ben yumruktan sonra yere yıkılıp burnumdan kan boşanınca, benim oğlan yardımıma koşar sandım. Neredeee... Ben ona "Aman oğlum, yetiş!" diye sesleniyorum, o bana, "Dur baba, dur yahu..." "Gol oluyor" diyor...

Aziz Nesin, *Bay Düdük*, 1958
NESİN YAYINEVİ

Rastlantıdan tümüyle kopmuş bir düşünce oyunu olan satrançta kendine karşı oynamak istemenin mantıksal açıdan bir saçmalık olduğunu anlamak için fazla düşünmeye gerek yok sanırım. Satrancın çekiciliği temelde bir tek şeyden kaynaklanır: stratejisinin farklı beyinlerde farklı şekilde gelişmesinden. Bu tinsel savaşta siyah, beyazın o an hangi manevrayı yapacağını bilemez ve sürekli tahminler yürütmeye, çıkış yolları bulmaya çalışır. Öte yandan beyaz da siyahın hain amaçlarını anlamaya ve baltalamaya uğraşır. Siyah ve beyazı aynı kişi oynarsa, tutarsız bir durum ortaya çıkar. Aynı beyin bir yandan bir şeyi bilmek, öte yandan bilmemek durumundadır, beyaz olarak oynarken, bir dakika önce siyah olarak istediği ve amaçladığı şeyleri kafasından silip atabilmelidir. Böyle bir ikili düşünme, bilincin tümüyle bölünmesini gerektirir aslında. Beyin işlevinin, mekanik bir alette olduğu gibi istendiği an açılıp kapanmasını ister; yani satrançta kendine karşı oynamak, kendi gölgesinin üstünden atlamak gibi bir çelişkidir. Aylarca çaresizlik içinde bu olanaksız şey üzerinde çalıştım. (...) Çevremdeki korkunç hiçliğin beni boğmaması için; kendimi siyah ve beyaza bölmeyi denemek durumunda kaldım.

Stefan Zweig, *Satranç*, 1941
CAN YAYINLARI

HEP KLINSMANN'IN YÜZÜNDEN

"Gelip yanıma oturdu. Uğraştığım şeye bakıp. "N'apıyorsun sen?" dedi. "Albüm," dedim. "Dünya Kupası var ya. Takımların oyuncularını kendi sayfalarına yapıştırıp kadrolarını kuruyorum. Buraya da yapılan maçların sonuçlarını kaydediyorum. Ama Klinsmann yok hâlâ, çıkmıyor bir türlü." Bana baktı. "Klinsmann ne?" diye sordu. "Klinsmann da bir topçu işte, Almanyalı." Kaşlarını hafifçe yukarı kaldırarak gözlerini iyice açtı. Bu hareketten bu bilgiyi, uğraştığım şeyi ve beni züppece bulduğunu anladım. Utandım. (...)Denk geldikçe gündüzleri ama çoğunlukla babam da geldikten sonra akşamları, Dünya Kupası maçları seyrediyorduk beraber. Ona bütün takımları, futbolcuları öğretmiştim artık. Kamerun'un dedesi Milla'yı, Romanya'nın golcüsü Lacatuş'u, Burruchaga'yı, Baggio'yu, Valderrama'yı, İngilizlerin ihtiyar kalecisi Shilton'ı, adını söylerken utanıp hızlıca yuvarladığımız Schilacci'yi resimlerini görür görmez tanımaya başlamıştı. Yeşiller ya Bolivya'ydı ya İrlanda, maviler İtalya, mavi şortlu sarılar da Brezilya. (...) Temmuz ayının ilk gecesi bozuldu büyü. Tuttuğum iki takım yarı finalde karşı karşıya geliverdi ilk önce. İtalya ile Arjantin yarı final oynayacaktı. Ama Arjantin'i daha çok seviyordum ve gönlüm biraz daha ondan yana olduğu için İtalya yenilince çok durmadım üzerinde. Arjantin finaldeydi. İlla ki tek kazanan olacak eninde sonunda. Daha haftası dolmadan, bir gece sabaha karşı üzerimize soğuk su dökülmüş gibi çalan telefonla geldi asıl kara haber. Şefika'nın annesi ölmüştü. (...) Şefika ortalıkta görünmüyordu. "Şefika nerde?" diye bağırdım. Kimse cevap vermiyordu. (...) Ağlamam geçip de eve gitmeye kalkınca babam cebinden çıkarıp para sıkıştırdı avcuma, epey bir para. Saatlerce dolaştım sokaklarda. Eve yollanırken de Toptancı Moiz'in dükkânına uğrayıp iki kutu sakız aldım. Futbolcu resimleri çıkan sakızlardan iki kutu, toplamda yüz tane sakız eder. Klinsmann'ı bulup albümü tamamlarım en azından diye düşündüm, bir gün geri gelirse ona gösteririm. Akşam final maçına kadar hepsinin ambalajını açtım. Çıkmadı Allah'ın cezası Klinsmann, hiç çıkmayacaktı da. Seneler sonra bir internet sitesinde bulup çok yüksek paralara alacaktım onun resmini. Yirmi yıl sonra tamamlanacaktı albüm. (...) Akşam babamla, Şefika'sız, bir suç işler gibi izledik final maçını, cenaze yorgunu boynu bükük evimizin balkonunda. Klinsmann, Arjantinli Monzon'u oyundan attırınca dağıldı Arjantin. Bir de üstüne Rudi Völler kendini yere atıp yalandan bir penaltı kazandırdı takımına. O penaltıyla şampiyonluktan etti Arjantin'i Almanya. Hep Klinsmann'ın yüzünden."

Mahir Ünsal Eriş, *Bangır Bangır Ferdi Çalıyor Evde*, 2014
İLETİŞİM YAYINLARI

Fotoğraf Getty Images Turkey

ÜÇ BÜYÜK BİR KAREDE

MİTAT KORAY

1980 Avrupa Şampiyonası elemelerinde İzmir Atatürk Stadı'nda Malta'yı 2-1 yenen A Milli Takım. 18 Mart 1979'da oynanan maçta Türkiye'nin gollerini Sedat Özden ve Fatih Terim kaydetti. Teknik direktör Sabri Kiraz'dı. Kadronun belki de en dikkat çekici noktası ise ilerleyen yıllarda Milli Takım'a tarihinin en önemli başarılarını yaşatacak üç teknik adam; Fatih Terim, Şenol Güneş ve Mustafa Denizli'nin bir arada olmasıydı. Milli Takım bu maçta; kalede Şenol, sağ bek Turgay, stoper Necati, libero Fatih, sol bek Cem, orta üçlü Tuna, Erhan, Sedat, sağ açık Necdet, santrfor Bahtiyar, sol açık Mustafa dizilişiyle rakibinin karşısına çıkmış. 1979-80 sezonunda sadece 12'şer golle krallık tacını giyen Mustafa Denizli ve Bahtiyar Yorulmaz'ın takımın hücum hattında yer alması da önemli bir detay.

Tekrar elemelere dönersek; Türkiye; Malta, Batı Almanya ve Galler ile mücadele ettiği eleme grubunu 10 puanlı Batı Almanya'nın ardından 7 puanla ikinci tamamladı ve İtalya'daki Avrupa Şampiyonası finallerine katılamadı. Yakın yaşlarda olan üç önemli futbol adamı, bu maç dahil sadece yedi kez Milli Takım için birlikte mücadele etmişti.

Ayaktakiler: *Necati Özçağlayan (Trabzonspor), Şenol Güneş (Trabzonspor), Sedat Özden (Bursaspor), Erhan Önal (Standard Liege), Cem Pamiroğlu (Fenerbahçe), Tuna Güneysu (Fenerbahçe)*

Oturanlar: *Bahtiyar Yorulmaz (Eskişehirspor), Turgay Semercioğlu (Trabzonspor), Necdet Ergün (Trabzonspor), Mustafa Denizli (Altay), Fatih Terim (Galatasaray)*

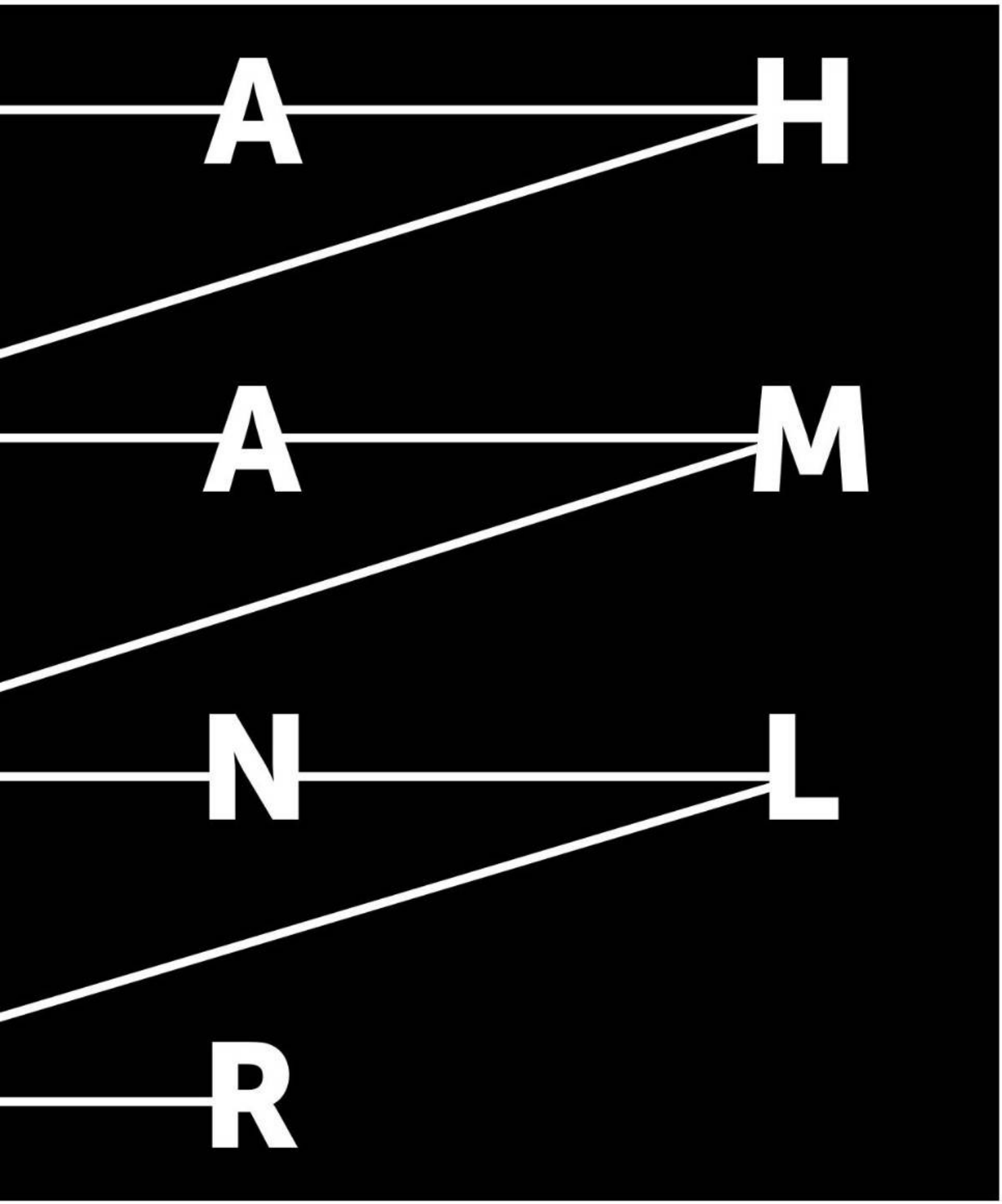
Fotoğraf Necdet Ergün Arşivi

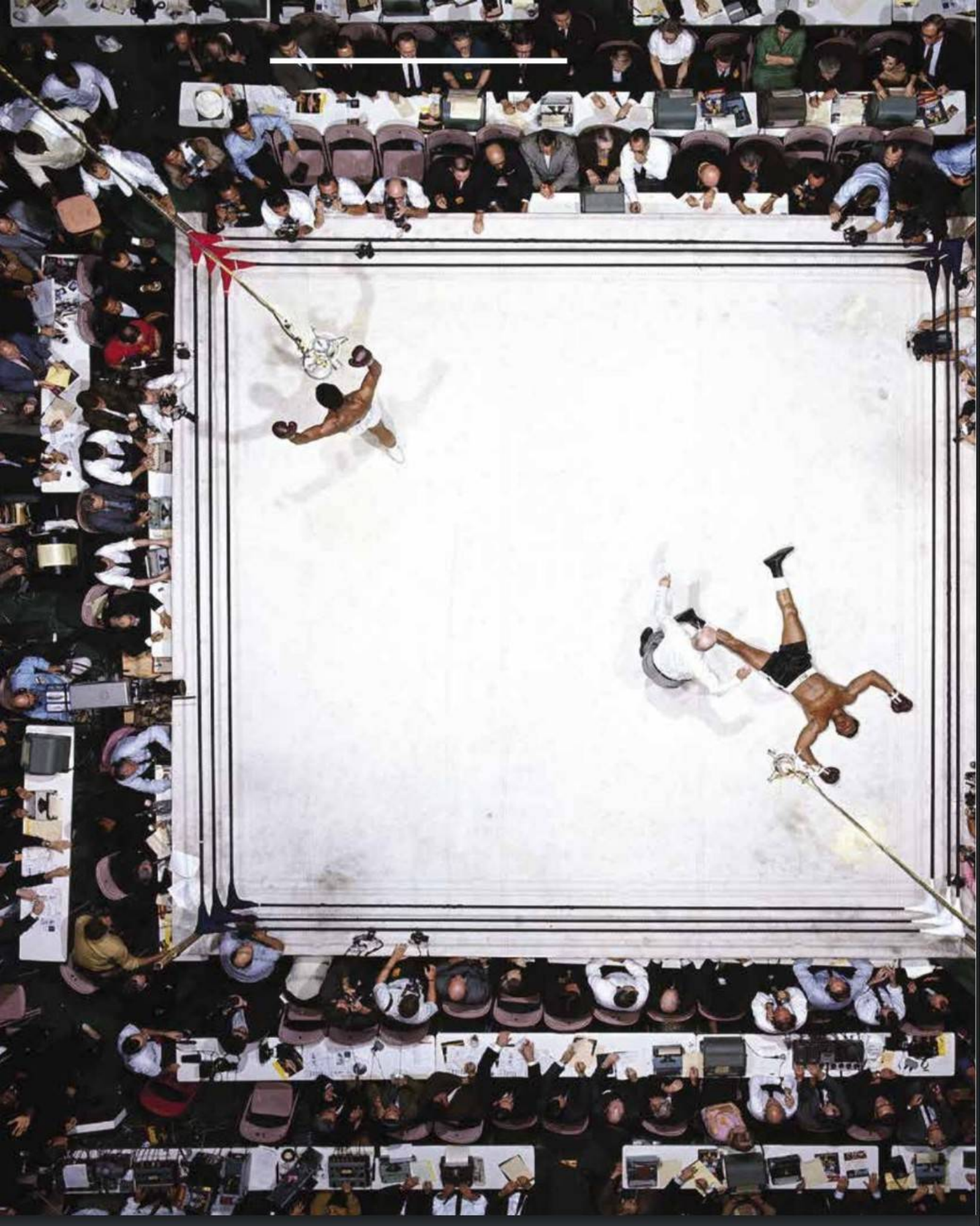
MERKEZ KART

KRAA

Önce oyun vardı. Bütün o ezeli rekabetlerin, 9.79 saniyelerin, 48 dakikaların, çift hataların, ofsayt tartışmalarının evvelinde oyun vardı. Sonra kurallar, tartışmalar, yazarlar çıktı. En büyük etkiyi yapan ise kahramanlar oldu. Çoğu zaman oynayarak, ara sıra konuşarak hayatın akışına müdahale ettiler. Tarih de onlarla birlikte değişti, bazen verdikleri bir ilhamla sanatçıları etkilediler, bazen yaptıkları bir hareketle toplumu biçimlendirdiler, bazen de bir derginin çıkmasına vesile oldular.

Socrates ilk sayısında ana konusunu gururla sunar: Sporu ve hayatı değiştiren kahramanlar karşınızda! Michael Jordan'ın son şutunu geçip Nadia Comaneci'nin 1976'daki zafer pozuna baktıktan sonra bizi bir televizyonun başında Tsubasa izlerken bulacaksınız. Başka bir şey seyretmek isterseniz kasedi geri sarın, Naim Süleymanoğlu ve dünyayı kaldırdığı o an ile karşı karşıya kalacaksınız. Bütün bu kahramanlar bizi en başa, oyunla tanıştığımız yere, eve götürmek için bekliyorlar.
Bu sayfalar, yeni evimiz.

A
H
A
M
N
L
R

A

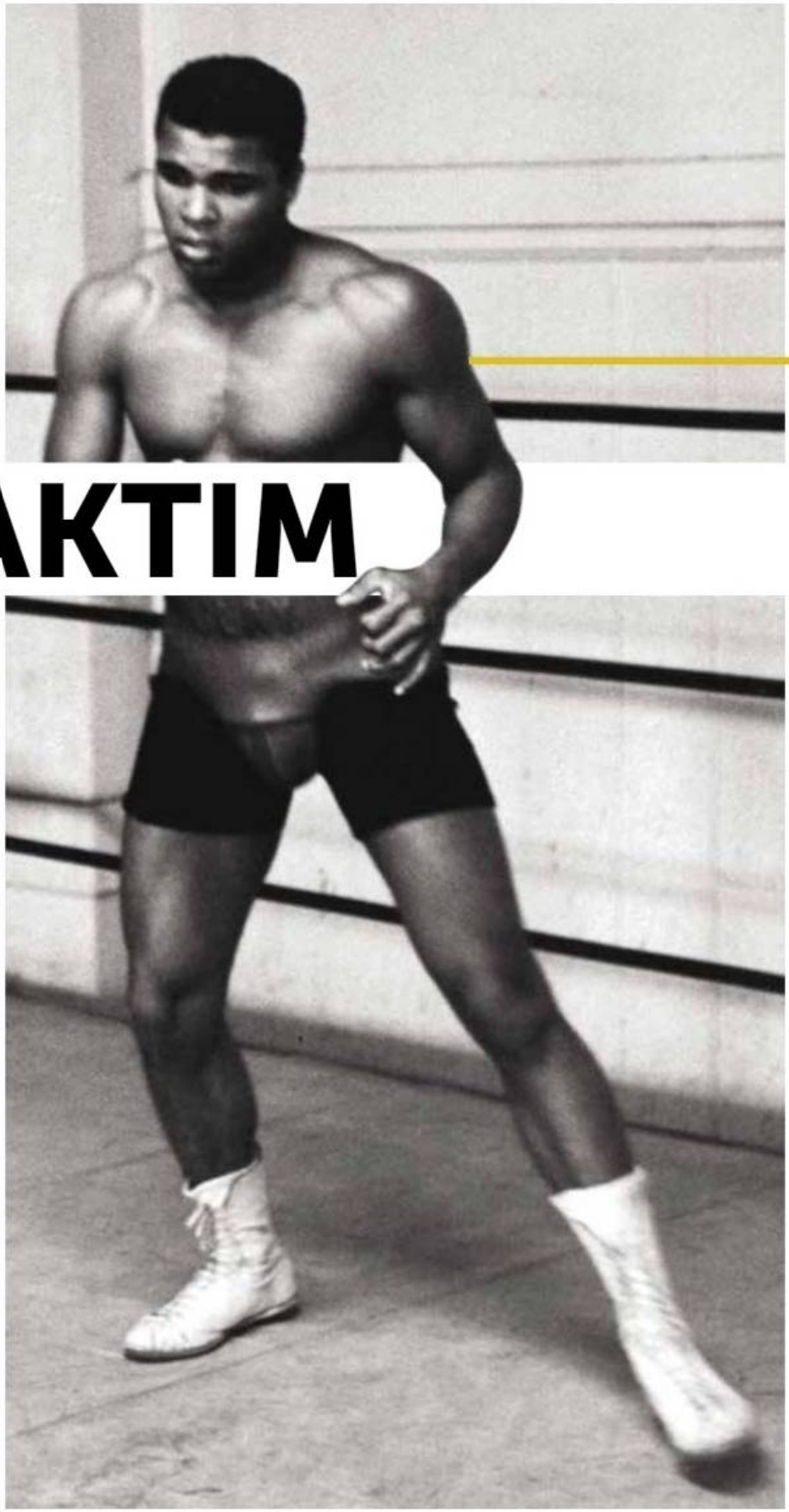
"BEN GELMİŞ GEÇMİŞ EN BÜYÜĞÜM. BUNU, ÖYLE OLDUĞUMU BİLMEDEN ÖNCE DE SÖYLÜYORDUM."

Fotoğraf Getty Images Turkey

ALİ OLACAKTIM BABA!

UĞUR YÜCEL

TÜRKİYE'DE GENÇLERİN YENİ, ADİL VE DAHA İYİ BİR HAYAT KURMAK İÇİN GAYRET GÖSTERDİĞİ DÖNEMDE, DÜNYANIN DİĞER BİR UCUNDA; AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BİR SİYAH, ÖNÜNE GELENİ DÖVÜYOR VE KENDİNİ, ONU YOK SAYMAK İSTEYENLERİN HAFIZALARINA KAZIMAYA BAŞLIYORDU. MUHAMMED ALİ'NİN HİKÂYESİ, BU TOPRAKLARDAKİ BİRÇOK ÇOCUK İÇİN İLHAM VERİCİYDİ. UĞUR YÜCEL DE BUNLARDAN BİRİYDİ. YÜCEL, OLMAK İSTEDİĞİ ALİ'Yİ SOCRATES'E YAZDI...

"Foreman'ı gölge dansı yaparken seyrettim, gölge kazandı" diyen Muhammed Ali bu dansın diğer üstadı Bruce Lee ile hiç aynı ringi paylaşmadı.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Babam boks yapmıştı. Amcam daha da iyi bir boksörmüş. Babam tek yumruk adamıymış, amcam horoz gibiymiş. Üç raunt dayak yiyip tayyare olur, ayakta duramaz hâle gelir, sonra indirirmiş rakibini. Sonradan boks hakemliği yapmış. Clay'le tanıştığını söylerdi herkese. Fotoğrafı vardı hatta Clay'le. Dayım da boks yapmış bir vakitlerde. Belki erkek sohbetlerinde, futboldan çok boks konuşulurdu evimizde. Sessizlik anında biri "Kesüs Kılay be! Heyyyt!" deyiverir, gülümseyip boşluğa bakardı her biri Clay olmak isteyenler...

Cassius Clay. Biz uzun yıllar "Kılay" dedik. Sonny Liston'ı yenmesiyle tanımıştık onu. Dünya Şampiyonu... İlkokula başlamıştım. Çocuklar duvarlarına spor yıldızı olarak futbolcuları asıyor hâlâ. Ben gazeteden kesilmiş o muhteşem siyah beyaz fotoğrafı mıhlamıştım tahtaya formika tutkalıyla. Liston yerde yedi şişe şaraptan sızmış mahalle ayyaşları gibi yayılmışken, Kılay ayakta ve her zaman karın kaslarının üzerine yapıştırdığı kolu ve dişliklerini ortaya çıkaran öfkeli yüzüyle bizim çocukluk kahramanımız oldu. İkonumuzu bulmuştuk. Clay!

Afrika-İrlanda kökleri ona atletik bir dans ve seri yumruklar vermişti. Karşı ataklardan dans ederek sıvışıyordu. Ayağının üzerinde durup savaşan herkesten daha şahaneydi ringde. Birden müslüman oldu ve adının artık Muhammed Ali olarak anılmasını istedi. En çok CHP'li hacı dedem heyecan duymuştu müslüman olmasından. 'Kılay' bizim sülaledendi artık.

Vietnam savaşını protesto etti, "Benim Vietnamlılar ile bir sorunum yok! Onlar beni aşağılamadı ki!" dedi. O Vietnam'da savaşa gitmeyip para ve hapis cezası yediğinde biz de sosyalist devrimin militanları olmaya doğru gidecektik. Vietnam savaşını lanetlemeye kapı açmıştı onun çıkışı. Dünya ilericileri onun arkasındaydı.

Mahallemizdeki Hakkı Bakkal yorgancı dükkânı oldu; Temel Kamacı. Boksör Cemal Kamacı'nın ağabeyi. Temel Abi de güreş ve boks antrenörüydü. Birkaç genci Saim Amcaların evinin bodrumundaki ardiyede ringe hazırlıyordu. Ben de genetik içgüdüyle eldivenleri geçirmiştim elime. Babam yakaladı bir gün eldivenlerle. "Çıkar onları çabuk!" dedi. Anlattık. Ringe çıkacaktım... "Serseri misin lan sen! Git şu aynada yüzüne bak! Üç maçta çarşamba pazarına dönecek suratın. Burnun kulağından çıkacak. Hani sahne? Ne güzel oyunculuk yapıyorsun. Hani müzik? Bateri yetmiyor mu? Boks nereden çıktı?" diye bağırdı. Kalakaldım. Rahat şampiyon olacak yetenekteydim. Hızım, gücüm, savunmam, hücumumla farklıydım diğerlerinden. Clay'i düşünüyordum ardiyede uçuşan kuş tüylerinin, yünlerin arasında. Onun gibi parmak uçlarımda zıplayarak yumruk çıkarıyordum. Ringde geri adımlarla yarım tur atıp aniden ileriye doğru hareketlenirken rüzgâr gibiydim halbuki. "Ya bir bak istersen antrenmanda" dedim. Derin nefes aldı. "Sen çenene yumruk yedin mi hiç mahallede oğlum?" dedi, "Yemedim," dedim. "Avucunun içiyle çenenin ucuna hafifçe vur bakayım" dedi. Vurdum. "Bak kafan sağa, beynin sola gider. Yerde bütün yıldızlar alemini gezersin sonra. Haydi bitti boks" dedi... "Ali olmak istiyordum ben baba!" diyemedim.

Konservatuar sınavında tek veli vardı. Babam. Utanmıştım. "Baba sen git" demiştim. Gitmedi. Sınav sonuçları açıklanırken adım okundu, ayağa kalktım. "Kabul," dediler, bir el uzandı yan koltuktan. Babamın eli! Aramızdaki maçı o kazanmıştı. Fakat siyaset kana bulanırken

CASSIUS CLAY, BİZ UZUN YILLAR "KILAY" DEDİK.

çok defa "Keşke boksör yapsaydım, siyasete bulaşmazdı" diye düşünmüştür.

Biz devrimin, Muhammed Ali de İslam'ın yoluna düşse de ortak noktamız Amerikan emperyalizmine karşı durmaktı. Amerikan sineması, savaş sonrası sendromu filmleriyle Amerikan halkına ve dünyaya savaşın iğrençliğini hatırlatıyordu. Ali'nin çığlıkları da halkı ve sanatı ayağa kaldıranlardan biriydi. Ağabeylerimizin yok edilmesini, Deniz Gezmişlerin asılmasını gözyaşlarıyla karşılıyorduk. Anam, kuzenim, dayım, dedem gözyaşı döküyordu. Babam benim devrimci olduğumu bildiğinden, darağacını düşünüp için için ağlıyordu.

Bizim için Ali'nin rakipleri, siyahları ve güçsüzleri yok eden, aşağılayan faşist Amerikalılardı. Maçtan önce kendisini zıvanadan çıkartmak için "Clay" diyenleri "Ali" dedirtene kadar dövüyordu ringde. Bizim de katilleri, "Deniz" diye bağırtacak, ezecek öfkemiz vardı.

Amerika'da Ali, burada Deniz olmak istiyorduk. Ölürken bile, özgürlüğümüzü ve halkların kardeşliğini bağırmak istiyorduk.

Ali dünyada kasırga gibi esiyordu. Bütün rakiplerini ring dışında küçümseyen sözleriyle önce eziyor, sonra ringe gömüyordu. Ken Norton'la yaptığı maçta çenesi kırıldı. Anglosaksonlar "Tanrı'nın yumruğu çenesini kapattı" diyordu. Yine açıldı çenesi ve

yumrukları... Joe Frazier'in karşısına çıktı, nakavt edemedi ama çok üstündü. Derin Amerika ringe girdi ve mağlup sayıldı bu yolda galip. Devlet her türlü kendini gösteriyordu. Malcom X koluna girdi. Özgür doğada bütün birbirine benzer ve yan yana yaşayan canlılar gibi o da rengini, kendi yaşam alanını bulmuştu. Frazier'i rövanşta nakavt etti. Yere indirmeden galibiyet vermeyecekti Amerika ona.

Sonra karanlıklara daldık. Elimize soğuk silah sokuldu yavaşça. Bir yandan tiyatro, bir yandan devrim ve gizlice kaçtığım Beyoğlu sabahları...

Bir devin karşısına çıkacaktı Ali. George Foreman. Tyson'ın üç katı iriliğinde ve onun iki yumruğuna bedel ağırlaktıydı eli. Yedi raunt bu Hulk'ın karşısında kaçtı, büzüldü, ezildi Ali. Babam "Eyvah" diyor. Eldiven takmış, antrenman maçı yapmış bir amatör olarak "Bekleyin" diyorum. Hissettiğim o ki Ali karşısındaki boğayı yoruyor. Raunt 8, birden bizimkinin ruhu beleriyor. Uçuyor ringde ve o unutulmaz sağ yumruk, tam babamın dediği yere, çene ucuna sokuluyor. Sanki dev bir gökdelen ringin ortasına devriliyor. Ali yine yumruk havada. Öfkeli yüzünde dişlikleri parlıyor. Afrika kanatlandı uçuyor.

1977'de kanlı 1 Mayıs'a Beşiktaş kortejinden katıldık. Konservatuar öğrencileri ve hocamız Melih Cevdet Anday'la. Taksim'de Birlik Sahnesi ile kol kolaydık. Sonra onların provasına gittik. Taksim'de ilk seri ateşler ayrıldığımız yere gelmiş. Prova belki de hayatımızı kurtardı. Tiyatro hayatımızı kurtardı.

1978. Leon Spinks, sanki ringde şuurunu kaybetmiş bir şekilde bulduğu Ali'yi pataklamıştı. Ali ilaçlanmış gibiydi. Sürekli

ALİ OLMAK İSTERKEN VELİ OLDUK. SON MAÇIM NEREDE NE ZAMAN OLACAK BİLMİYORUM. AMA HÂLÂ BU YAŞTA ARADA PARMAK UÇLARIMDA HAFİF BİR DANSLA HAVAYA SERİ YUMRUKLAR ATARIM. KENDİ KENDİME GÜLERİM.

iplere yaslanıyor, gardının arasından deli yumruklar alıyordu yüzüne. "Bir şeyler bitiyor" diyordu Ali hayranları.

Okul bitti. Tatil sonu! Leon Spinks'le ikinci maç. Sabaha karşı Avusturyalı kız arkadaşlarımızlarla beraber cin, vermut ve tabii kanyak, ne varsa içip maçı bekliyoruz. Ali artık eski Ali değil. Ama maçı kazanıyor ve hepimizde durgun bir his bırakıyor maç... Kızlar bizden daha heyecanlı. Ama biz Clay'in sahnede arı gibi vızıldadığını bilenler için gözle görülür bir sonuç... Yıldız kayıyor!
Askere gittim. Askerde tek kişilik gösterilere hazırlandım. Antrenmanımı yaptım. Dönüşünde darbe. Devrim bitti. Herkes ya kayboldu, ya hapislere düştü ya da kaçtı... Kalakaldık yapayalnız. Sonra benim hiçbir zaman benimseyemediğim ama adıyla sanıyla yıldızlık yıllarım başladı. Babaların oğullarını çocuk yaşta futbolcu yetiştirdiği bir zaman, benim babam sahne için arkamdan itmişti. Karanlıklardan sağ olarak çıktım, spotların aydınlığına geçtim. Tek başıma.

Ali olmak isterken Veli olduk. Benim son maçım nerede ne zaman olacak bilmiyorum. Ama hâlâ bu yaşta arada yalnız kalınca parmak uçlarımda hafif bir dansla havaya seri yumruklar atarım. Kendi kendime gülerim. Afro-Amerikalı siyahlar onun yoluna düştü. Sermayenin içinde yer bulamayan gençler atletik sermayelerini spor pistlerine, pota altlarına, ringlere yatırdı. Onları kimse yenip geçemedi. Bir restoranda renginden dolayı dayakla kapı dışarı edilen ve madalyasını nehre atan Ali'nin ardından gelenler madalyalarını göğe kaldırırken, Amerikalılar sevinç gözyaşları döküyordu ülkeleri kazandı diye. Zaferler siyahlarla geliyordu artık.

Amatör, profesyonel, 200 civarı maç ve neredeyse 190 galibiyet... Bütün şampiyonluklar ve "Özgürlüğüm için makinalı tüfeklerin karşısına çıkmam gerekiyorsa çıkarım!" diyerek dünya gençlerini yerinden oynatan kuyruklu yıldız...

Muhammed Ali son iki maçını, herkesten gizlediği, şimdilerde yakın arkadaşı ve en büyük rakibi James Parkinson'uyla oynamıştı aslında. Para için. Kelebek gibi uçup arı gibi sokamıyordu artık. Dayak yedi sessizce... Ringler onu bırakıyordu... Tüm zamanların en büyük ağır sıklet şampiyonunu!

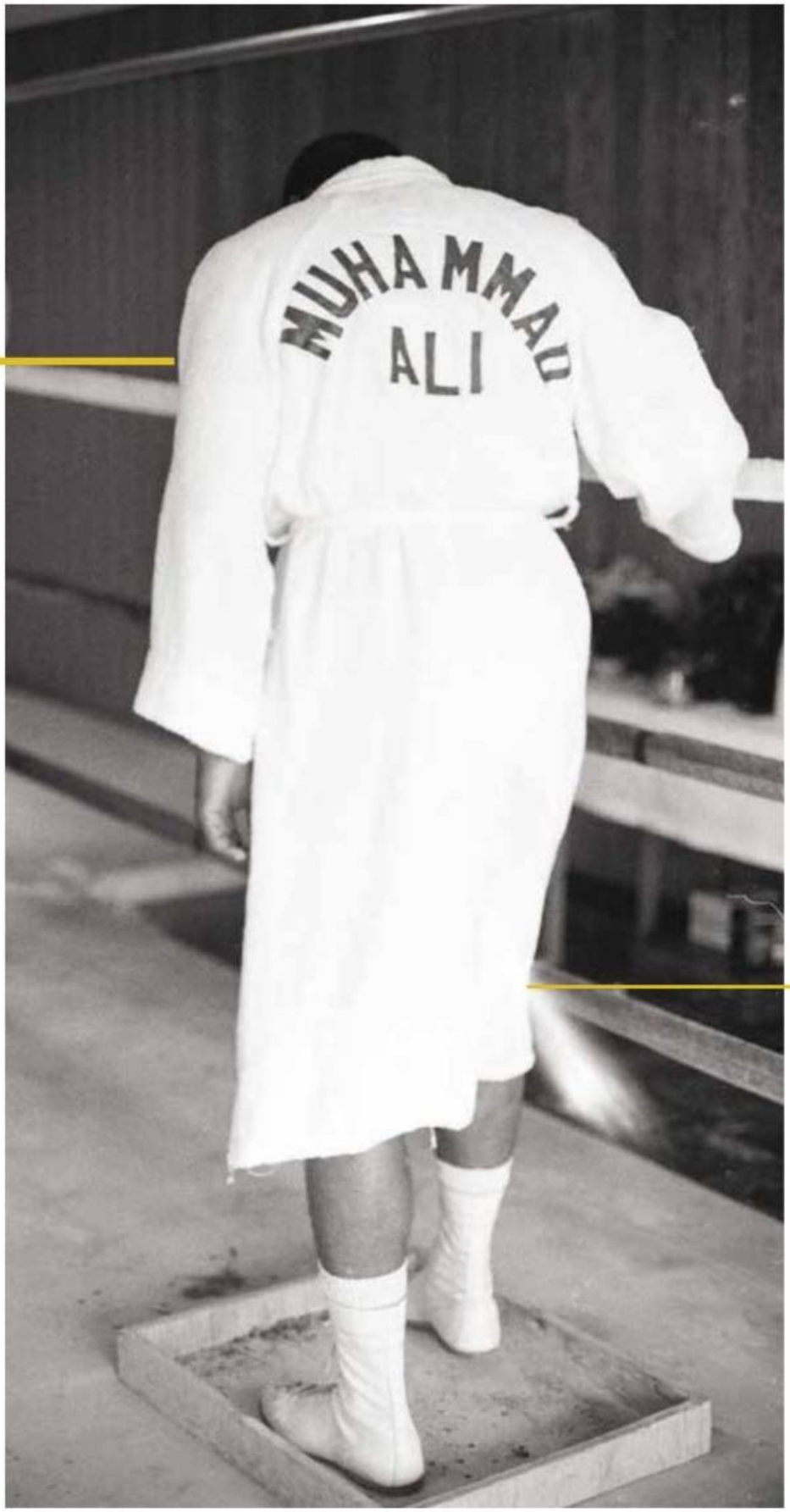
Anita Ekberg ve Francesco Rosi'nin aramızdan ayrıldığını yazdı son zamanlarda gazeteler.

Aslında yıldızlar, sahne onları bıraktığında aramızdan ayrılıyor.

Ali'nin şimdiki resmi, tıpkı milyarlarca ışık yılı önce sönüp gitmiş ama hâlâ pırıltısı mevcut titrek yıldızlara benziyor. Geceleri gökyüzünde ışıyacak. Bize kanatlarımız olduğunu öğreten bütün yıldızlar gibi....

Benzersiz, yalnız ve özgür!

S

Fotoğraf Getty Images Turkey

"20. yüzyılın büyük sözü. Eğer yüzyılımızın dillere yaptığı potansiyel bir katkı var ise bu 'ego' kelimesidir. Anıtsal başarılardan, insan yok ediciliğinin kabuslarına kadar bu yüzyılda yaptığımız her şey, zihnimize kendimizden emin olmadığımız anlarda eminmiş gibi davranma ayrıcalığı veren bir fizik kuralıydı. Muhammed Ali tüm bu egolar içerisinde en rahatsız edici olanıydı. Sahneye hükmederken, asla geri adım atıp diğer aktörlere fırsat tanıyacakmış gibi görünmeyen 1.90 boyunda bir papağan gibi bağırıp çağırarak, 'Gel buraya ve beni al aptal,' derdi, 'Ama gelemezsin çünkü kim olduğumu ve nerede olduğumu bilmiyorsun. Ben iyi mi, yoksa kötü mü olduğu belirsiz bir istihbaratım.'"

Norman Mailer, Yazar - 1971

"Ali neredeyse bir gecede, başka hiçbir sporcunun, hatta bunu amaçlı olarak istememiş olan Joe Louis'in bile yapamadığı şekilde, siyah Amerikalıların sözcüsü haline gelmişti. 'Benden olmamı istediğiniz kişi olmak zorunda değilim,' demişti beyaz Amerika'ya. 'Kendim olmakta özgürüm.' 2 yıl sonra Vietnam Savaşı'na katılmayı reddetmiş ve eleştirilerin hedefindeyken şu unutulmaz ve ortalık karıştırıcı sözleri söylemişti: Adamım, benim Vietkong'la herhangi bir sorunum yok."

Joyce Carol Oates, Yazar - 1994

TÜRKİYE, ALİ'Yİ 1976'DA CANLI CANLI GÖRDÜ

EFSANENİN YAPTIĞI KISA İSTANBUL ZİYARETİNİ ADIM ADIM TAKİP EDEN GAZETECİ SERAP ÖZAKSOY ANLATIYOR

7 Ekim 1976 - Hayat Mecmuası

1970'lerin ortasıydı. Dönemin Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Muhammed Ali'nin müslümanlığa geçmesi üzerine onu Türkiye'ye davet etmişti. Nitekim Ali de daveti kabul etti; İstanbul'a beraber antrenman yaptığı Drew Bundini Brown'la birlikte geldiler.

Şu anki Intercontinental Oteli, o zaman Sheraton Otel'di. Ali de buraya geldiğinde, Sheraton'ın kral dairesinde ikamet etti. Ben de o dönem Orhan Ayhan'ın vasıtasıyla İstanbul seyahatinde Muhammed Ali'yi takip etme şansına eriştim.

Ali, İstanbul'da toplamda iki gün kaldı. Tabii bu esnada da gözlemlerim devam etti. Mesela ne yiyip ne içtiğini çok merak ediyordum. Ağır unvan maçlarından sonra yaklaşık dokuz saat yemek yemediğini anlatmıştı. Ben de aynı otelde ikamet ettiğimden, Ali'nin yemek saatlerini denk getirmeye gayret ettim. O vücudun nasıl beslendiği benim için bir muammaydı. Sonradan sadece yarım tavuk yediğini ve genellikle meyve ağırlıklı beslendiğini öğrendiğimde gerçekten çok şaşırmıştım. O vücudu doyurmak hiç kolay bir işmiş gibi görünmüyordu.

Ziyaretinden en akılda kalan açıklaması ise "Müslümanlığı seçtiğimde huzuru buldum. Ezan sesiyle uyanmak kadar güzel bir şey yok" deyişiydi. Hakikaten Ali'nin burada olmaktan duyduğu mutluluğu her açıdan sezmek mümkündü.

Erbakan liderliğindeki Milli Selamet Partisi, Muhammed Ali'yi getirdikten dokuz ay sonra girdiği seçimde yüzde 8,56 oy oranıyla üçüncü parti oldu.

ALİ'NİN FİLMLERİ

I Am Ali (2014)
Efsane hakkında yapılan son belgesel. Röportajların yanısıra Ali'nin zamanında kaydedip sakladığı çocuklarıyla arasındaki telefon görüşmelerinin de olduğu detaylı bir eser.

Facing Ali (2009)
Rakiplerinin onun hakkındaki görüşlerinin olduğu belgesel. "Belki de tüm maçın en iyi yumruğu hiç vurulmamış olandı. Yere düşmeden önce tökezliyor ve kendimi tutmaya çalışıyordum. Ali, yalpaladığımı gördü. Normalde rakibinizin işini burada bitirirsiniz. Ben bitirirdim. O, sağ yumruğunu hazırladı ama yapmadı. Bu bence onu benim dövüştüğüm en iyi boksör yapıyor." George Foreman

Ali (2001)
Ünlü yönetmen Michael Mann'in çektiği ve başrolünde Will Smith'in yer aldığı film. Malcolm X'le olan arkadaşlığından Zaire'deki ünlü maça kadar geniş bir yelpazede Ali'nin biyografisi.

Muhammad Ali: Through The Eyes of The World (2001)
Ali hakkında yapılmış en detaylı belgesellerden biri. Röportajlar ve arşiv görüntüleriyle derin bir çalışma.

When We Were Kings (1996)
Ali ve Foreman arasında Zaire'nin başkenti Kinshasa'da yapılan ünlü unvan maçının hikâyesi. Tarihin en iyi spor belgesellerinden biri olarak addedilir. "Rumble in The Jungle" lakaplı maçın öyküsü kaçmaz. Bu maç için Johnny Wakelin In Zaire'sini de 'resmi' şarkı olarak öneriyoruz.

A.K.A. Cassius Clay (1970)
Ali'nin Vietnam'a gitmeyi reddettiği ve bokstan uzaklaştırıldığı dönemde çekilen bir belgesel. Malcolm X, antrenörler Cus d'Amato, Angelo Dundee gibi isimlerle de röportajlar bulunuyor.

Fotoğraf Depo Photos

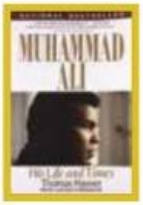
"ÇOK SAYIDA BEYAZ ADAMIN BİRBİRİNİ DÖVEN İKİ SİYAH ADAMI İZLEMESİNE BOKS DENİYOR." MUHAMMED ALİ

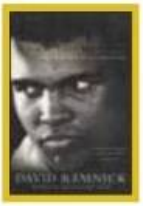
Fotoğraf Getty Images Turkey

1964'te Florida'da, "Ben boksun Elvis'iyim" diyen Muhammed Ali'nin yumruğuyla yere serilen Beatles bir sene sonra *Help* albümünü yayınladı.

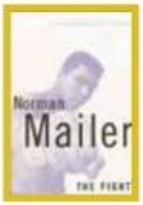
ALİ'NİN KİTAPLARI

Thomas Hauser, Muhammad Ali: His Life and His Times
Hauser'ın Ali'ye fazlaca yaklaşma şansı bularak hem onunla hem de arkadaşları, ailesi, rakipleri ve ona bir şekilde temas etmiş herkes ile konuşarak yazdığı muhteşem biyografi.

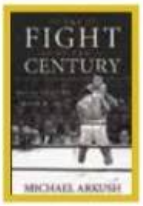
David Remnick, King of the World and the Rise of an American Hero
New Yorker dergisinin yayın yönetmeni David Remnick'in büyük sükse yaratan Ali biyografisi. "Artık Muhammed Ali ile ilgili yazılacak ne kaldı ki?"denilen bir dönemde Remnick muhteşem bir eser sunuyor.

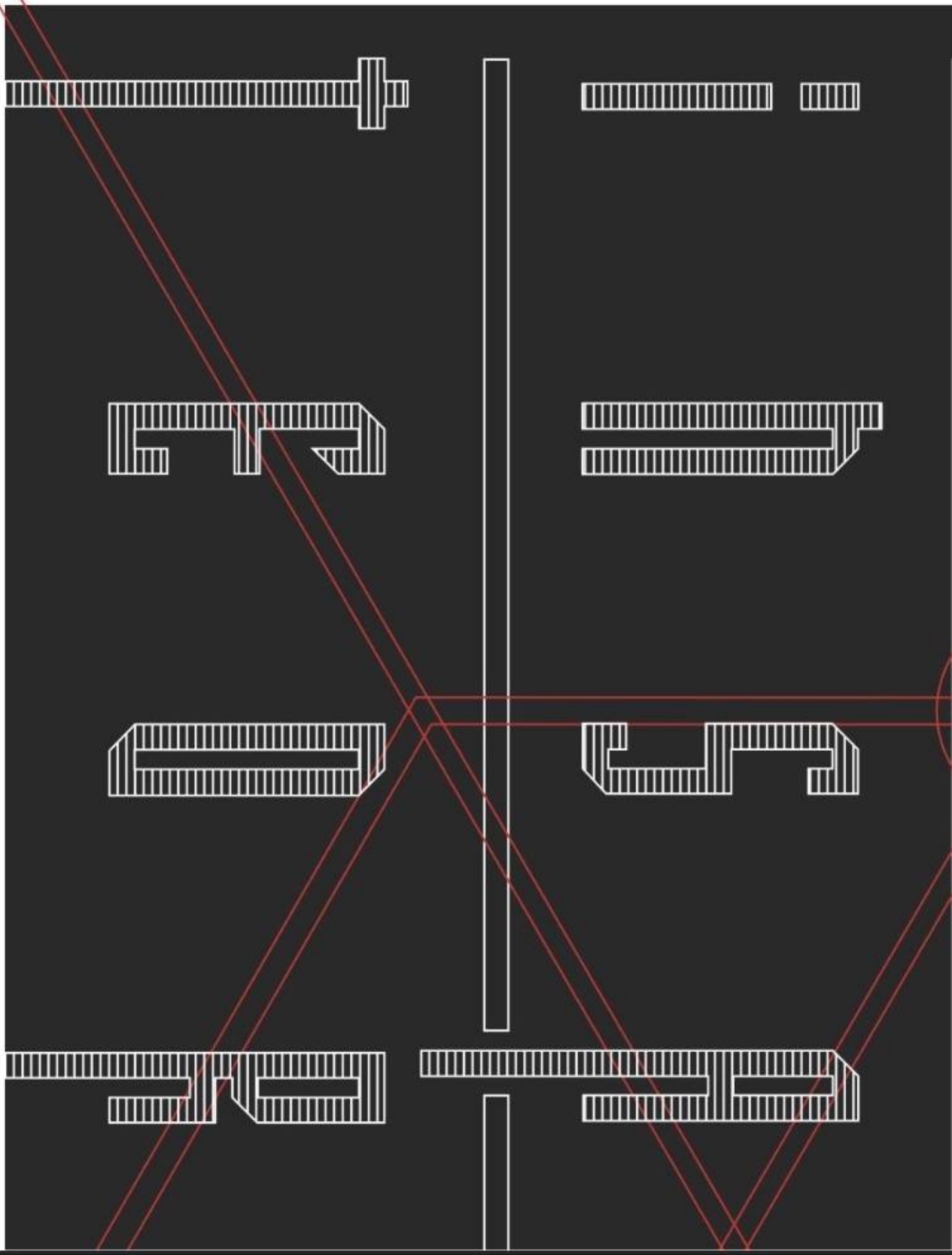
Norman Mailer, The Fight
Ali'nin 1974'te Zaire'nin başkenti Kinshasa'da George Foreman ile yaptığı "Rumble in the Jungle" adıyla anılan tarihi maçın usta kalem Mailer tarafından yazılmış hikâyesi.

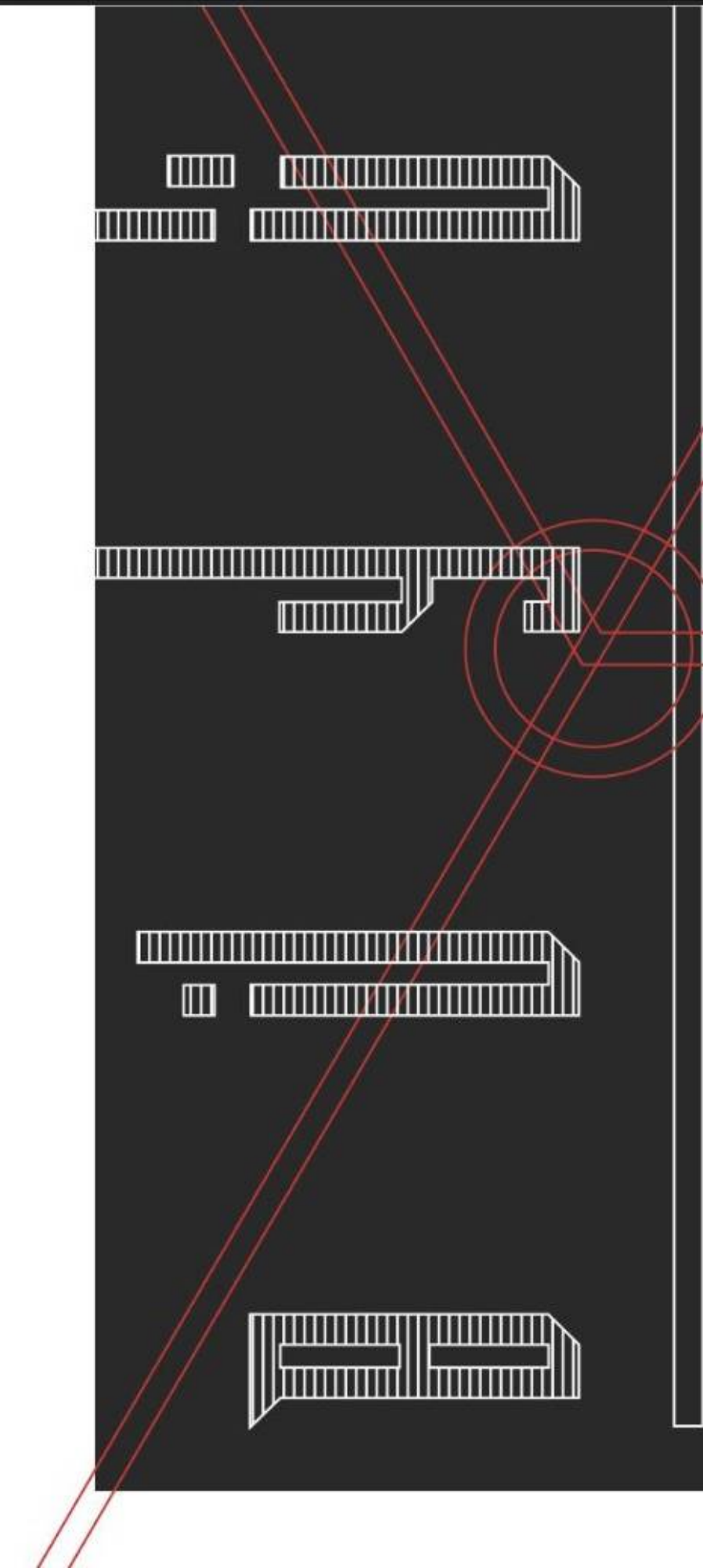

Mark Kram, Ghosts of Manila
Ali vs Frazier rekabetinin üçüncü ve son maçı;1975'te Manila'daki meşhur kapışmanın baştan sona öyküsünün anlatıldığı kitap. Yaşlanan iki efsanenin iç hesaplaşması.

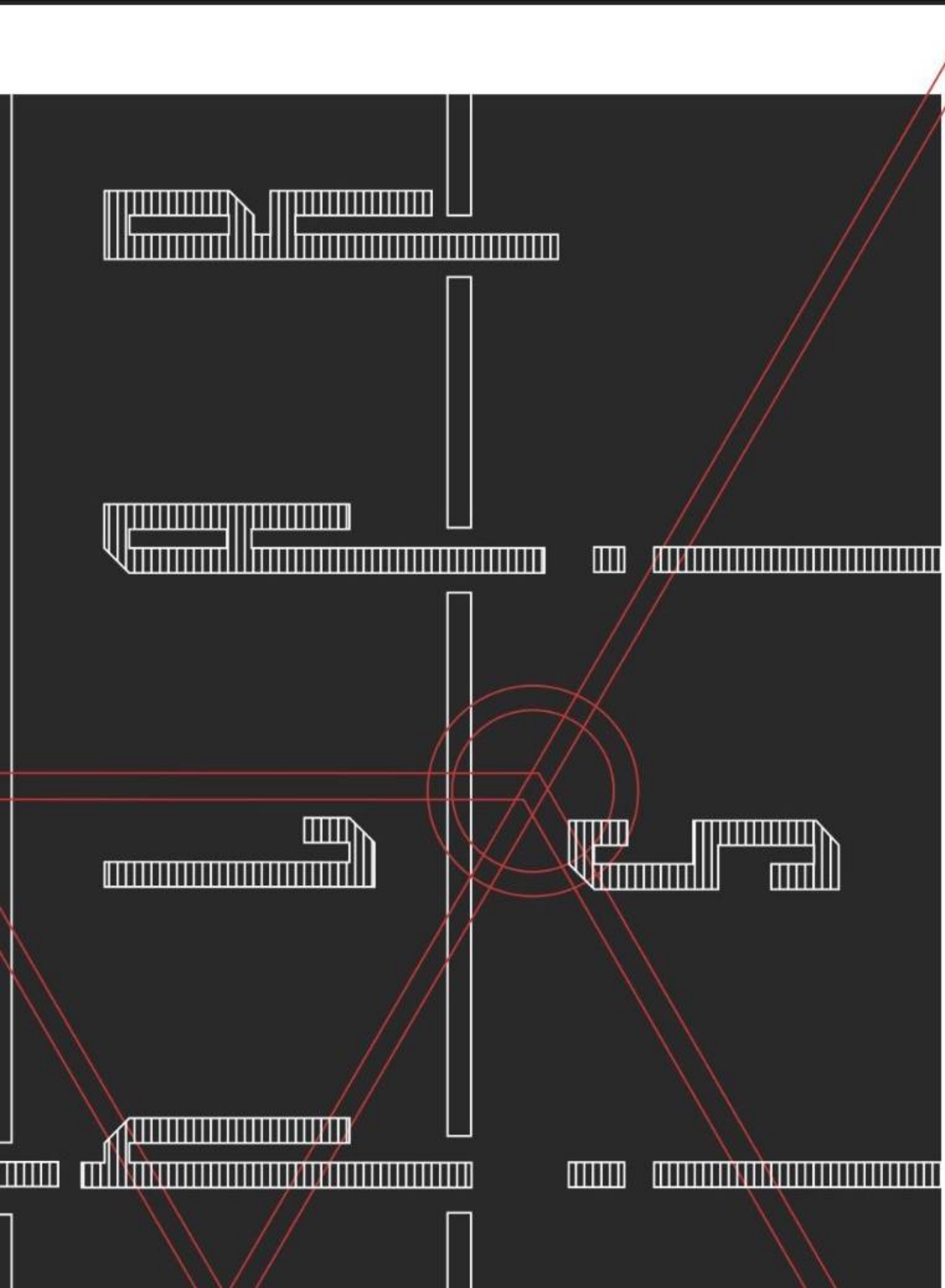

Michael Arkush, The Fight of the Century
Ali'nin Frazier ile New York'taki ünlü Madison Square Garden'da 1971'de yaptığı ve yüzyılın dövüşü olarak hatırlanan maçın hikâyesini anlatıyor. Boks tarihinin en unutulmaz maçlarından birine odaklanıyor.

"MODERN PROFESYONEL SPOR ETİKLE HİÇ İLGİLİ DEĞİL; SADECE KAHRAMANLIK GÖSTERİLERİYLE BU İHTİYACIMIZI KARŞILIYOR. BİR YA DA İKİ SAAT BOYUNCA BİZLERİ ARKADA BIRAKIP KAHRAMANLARIN VAR OLDUĞU -NEREDEYSE O İLAHİ- ÂLEME YÜKSELECEK GİBİ GÖZÜMÜZÜ KORKUTMUŞ OLAN SPORCU, YENİDEN O SIRADAN, DÜNYEVİ KONUMUNA DÖNMEK ZORUNDA KALIR. BİR BAKIMA TÖRENSEL BİR AŞAĞILANMA. (...) İNSAN KAHRAMAN OLMAK İÇİN ÇALIŞMAZ. SPARTALILAR, THERMOPYLAI'DE HEP BİRLİKTE SAVAŞTILAR, HEP BİRLİKTE ÖLDÜLER; HEPSİ KAHRAMANDI AMA BİR KAHRAMANLAR 'TAKIMI' DEĞİLDİLER. KAHRAMANLAR TAKIMI DEMEK OKSİMORONDUR."

Paul Auster – J. M. Coetzee, Şimdi ve Burada Mektuplar, CAN YAYINLARI

CANER ELER

ABD Basketbol Milli Takımı'nda NBA oyuncularına izin verilmesinin akabinde Rüya Takım, Barcelona 92'ye hazırlanıyordu. Marvel çizgi romanlarını hatırlatan bu kadar süper kahramanın arasında lider yani kaptan kim olacaktı? Tarih boyunca her zaman daha ağır basan, cesur, biraz da deli liderler olmadı mı? Bu isterse liderlerle dolu Rüya Takım olsun, orada da en tecrübeliler Larry Bird ve Magic Johnson öne çıkıyordu.

Aslında koç Chuck Daly, bu görevi Michael Jordan'a teklif etmişti. Zira Bird ile Magic ilerleyen yaşlarıyla beraber artık biraz inişteydi ve takımları da düşüşe geçmişti. 'Air Jordan' ise uçuşa geçmişti. Jordan, teklifi "İki yaşlı adam da kaptanlığı hak ediyor" diyerek reddetmişti. Ordu hiyerarşisi burada da geçerliydi, şampiyonluk yüzükleri onların rütbeleriydi. O günlerde üç yüzüğü olan Bird ve tek elinin parmakları dolu Magic'e karşı Jordan daha yeni ikinciyi kazanmıştı. Onlar için parmakları boş olan Patrick Ewing, Charles Barkley, David Robinson gibi isimlerle dalga geçmek bir ritüel hâline gelmişti. 'Yüzüklerin Efendileri' birbirlerine sataşmaktan geri kalmıyordu. Jordan Barcelona'daki otelde Bird'e, "Boston Garden'a gittiğimde salonun tavanına bakıp orada asılı şampiyonluk flamalarını görmeyi seviyorum. Ve bir yandan ne kadar hüzünlü olduğunu düşünüyorum, o tavana bir başka flama asma fırsatın olmayacak" diye takılıyordu. Bird'ün yanıtı ise "Sen önce üçüncü yüzüğünü kazan, sonra flamalardan konuşalım" oluyordu. Majesteleri akabinde Magic Johnson'a, "Artık Los Angeles'a gitmek eskisi kadar eğlenceli değil. Şimdi iki çocuğumu alıp seyahate çıkabilirim. Ama sen dönersen saygı ifadesi olarak sadece bir çocuğumu alıp gelirim" şeklinde sataşıyordu. Ünlü gazeteci David Halberstam'ın *Playing for Keeps: Jordan and The World He Made* kitabında anlattığı bu hikâye, büyük kanaat önderi olarak basketbol tarihinde bir çağı kapatıp diğerini açan isimlerin kendi aralarında dahi liderlik konusunda atışmaktan geri kalmadıklarını gösteriyordu. Ego, Örümcek Adam'ın 'Venom'u misali onları da ele geçiriyordu. Delilik-dahilik sınırında gezinen karakterleri bu yıldızları bir başka seviyeye taşıyordu.

İskoç düşünür Thomas Carlyle, 1840'larda bu özelliklere sahip olduğunu iddia ettiği büyük insanlar üzerine, bugünlerde dahi tartışılan bir teori ortaya atıyordu. Carlyle, altı ayrı konferansta ve bölümde açıkladığı düşünce sistemini 'kahramanlara tapınma ve toplum olaylarında kahramanlık' üzerine kurmuştu. Ona göre 'Dünya Tarihi' yeryüzünde çalışıp çabalamış olan 'Büyük İnsanlar Tarihi'ydi. Yeryüzünde başarılmış olan her şey, o adamların fikirlerinin gerçeklik kazanmasından ibaretti. Carlyle durumu şöyle

10 yılda 142 kez karşı karşıya geldiler. Russell, Chamberlain'i 85 kez alt etti

1980'lerde Magic Johnson beş, Larry Bird üç şampiyonluk yüzüğü taktı.

Fotoğraf AP Images

1974 Dünya Kupası finalinin iki kaptanı Beckenbauer ve Cruyff, Ajax ve Bayern'le 1970-1976 yılları arasında Şampiyon Kulüpler Kupası'na ambargo koydu.

ifade ediyordu: "Hiç tereddütsüz diyebiliriz ki, bütün dünya tarihinin ruhu, büyük adamların tarihidir."

Carlyle bunu Napolyon, Jean-Jacques Rousseau, Norveç mitolojisinden Odin, Shakespeare, Goethe, Luther, Büyük İskender gibi isimler üzerinden değerlendirmişti. Bir nevi kendi Rüya Takımı'nı kurmuştu. Acaba Carlyle'ı 'ışınla beni Scottie' ile bugünlere taşısak ve yedinci konferansı vermesini istesek, biraz da spor dünyasına kafa yorup nasıl bir liste çıkarırdı?

En başta Magic Johnson, Michael Jordan ve Larry Bird kendilerine ait locada yerlerini alırdı. Muhammed Ali ise 'The Greatest' kavramının öncüsü olarak Jim Thorpe, Paavo Nurmi, Emil Zatopek gibi isimlerin çok az önünde de olsa kendine ilk yer bulanlardan olurdu. Peki neden? Ali'nin farkını, boks ve kültür tarihindeki yerini derinlemesine anlatacak çok öykü var. New Yorker'ın Genel Yayın Yönetmeni David Remnick *King of The World* kitabında bu farkı tek bir paragrafta anlatmıştı:

"1964 yılında Sonny Liston ile beraber o ringe çıktığı akşamda, Muhammed Ali (o zamanki adıyla Cassius Clay) devamlı dans edip konuşan, rahatsız edici bir çılgın gibiydi. Altı raunt sonrasında Clay sadece yeni ağır sıklet boks şampiyonu değildi artık; o ABD'nin ırkçı politikalarını, popüler kültürünü ve kahramanlık kavramlarını değiştirip yeniden yaratan yeni tarz bir siyah adamdı."

Muhammed Ali'nin dünyayı sarstığı 1960'lı, 70'li yıllar gezegenin her noktasında siyasi, sosyo-ekonomik, kültürel dönüm noktalarına sahiptir. Sinemada *Star Wars*'tan *All The President's Men*'e uzanan bir yelpaze ortaya çıkarken, basketbolda uzunlardan bayrağı devralan Oscar Robertson, Jerry West, Walt Frazier gibi kısalar hükümdarlıklarını kurmuşlardı. Lakin 70'lerin sonunda NBA zor bir viraja girmişti. Bird ve Magic sahneye çıkana kadar oyuncuların edindiği kötü alışkanlıklar, dağınık maddi yapı ile birlikte ligi çöküşe götürüyordu. Bu ikilinin Jackie MacMullan'ın yazdığı *When the Game Was Ours* kitabında da ayrıntılarıyla anlatılan rekabet ve dostluklarının yarattığı pozitif dalgalar yeni kıtanın da ötesine taşmaya başlamıştı. Eski kıtada ise Drazen Petrovic, Nick Galis, Arvydas Sabonis ve Brezilyalı Oscar Schmidt gibi basketbol devrimcileri başka bir çağı başlatıp her şeyi yeniden tanımlıyordu.

"HİÇ TEREDDÜTSÜZ DİYEBİLİRİZ Kİ, BÜTÜN DÜNYA TARİHİNİN RUHU, BÜYÜK İNSANLAR TARİHİDİR."

THOMAS CARLYLE

1980'lerin toplumsal değişimleri bilhassa ABD'de 'Büyük İnsanlar Teorisi'ne inancı kuvvetlendirmişti. Ronald Reagan'ın ABD'liler için başkanlıkta yaptıklarını, sporcular kendi kulvarlarında tekrarlıyordu. Hiper bireysellik dönemiydi ve kahraman kültü konsolide olmuştu. Özellikle Amerika'dan tüm dünyaya kahraman mitleri yayılıyordu. Bunlara rağmen Carlyle tarihte biraz daha geriye, fiziksel olarak dev titanları hatırlatan büyük basketbolcuların zamanına gitmek isterdi. Kronos ve Kriyos misali Bill Russell ile Wilt Chamberlain'in rekabeti teorinin merkezine oturabilir, yanlarına Kareem Abdul Jabbar eklenirdi. Bu isimlerden Chamberlain oyunu domine edişi veya bir maçta attığı 100 sayı ile öne çıkar gibi olurdu. Aslında bunu Carlyle'ın listesine dahil olabilecek başka bir isme, Jerry West'e sorabiliriz.

NBA'in logosundaki efsane 1980 yılında yaptığı açıklamada "Kareem büyük, çok büyük bir basketbolcuydu. Aman tanrım, basketbolu daha önce oynamış herkesten daha çok şey yaptı. Wilt ise büyük bir güçtü, oyunu tamamen domine ediyordu. Al topu ve sayı yap. İnsanlar, Kareem'in de aynı şeyi yapması gerektiğini düşündü. Ama hayır! Onun büyüklüğünü bu göstermeyecekti. O bir basketbolcu. Bir basketbolcu!" diyerek farkını göstermişti. Russell bu denklemde daha çok savunma ustalığı ve liderliğiyle hatırlanıyor. Çünkü o sadece kazanmayı arzulayan ama gerçekten takıntı derecesinde arzulayan bir büyük adamdı. Mesela spor yazarı

Bill Simmons bu karakter özelliğine 'Jordruss geni' adını takmıştı: Jordan ve Russell'a özel bir kromozom paterni. Bu takıntı Russell'a iki elinin de yetmediği kadar (11) yüzük kazanmasını sağlamıştı. Kazanma DNA'sı dediğimizde akıllara gelen tek isim Russell değil. Belki de bu noktada Carlyle'ın gözü Belçikalı bir adamın büyüklüğüne hayran kalarak potalardan iki tekere dönebilirdi.

KAYBETMEYE KATLANAMAYANLAR

İskoç düşünürün listesine alabileceği Eddy Merckx'i 1960'ların ünlü İtalyan bisikletçisi Dino Zandegu şöyle anlatmıştı: "Bir çocuk gelmişti, yeniydi. Belçikalı bu çocuk cüsseli, yakışıklı, çıkık elmacık kemikliydi. Sakin ve iddiasız gözüküyordu. Fakat çok çabuk farkına vardık ki, bisiklet üzerinde çok acımasızdı. Bize her açıdan yaklaştı, her birimizi ayrı ayrı parçalara ayırdı. Canımıza okudu. Azgın bir vahşi adam, bir barbar gibi. En iyi futbolcu ya da en iyi kayakçı olabilirdi, hatta en büyük boksör bile olabilirdi, o ise sadece bisikleti seçti. Ama Merckx de diğer büyük sporcular gibi hayatında o büyük dramayı barındırıyordu; kaybetmeye tahammül edemezdi. Buna katlanamazdı."

Her şeyi kazanmaya çalışıyordu 'Cannibal' lakaplı Flaman. Kartacalı Hannibal'in dağları aşması gibi her engeli aşabiliyor, Hannibal

Merckx'in neden 'yamyam' diye anıldığı ortada: Kariyeri boyunca 11 büyük tur, 525 yarış kazandı.

Lecter tarzı ustalık, zekâ ve şeytansı bir gaddarlıkla önüne kim gelirse alt ediyordu. Bisikletin büyük insanları aslında bizim yaptığımız gibi film karakterlerinden çok hep mitolojik kahramanlara benzetilmişti. Ernest Hemingway'den Antoine Blondin'e kadar birçok edebiyatçı, bisikleti yazmaktan kendini alamamıştı. Roland Barthes onlardan biriydi. 'Kusursuz kahraman' olarak nitelendirdiği Fausto Coppi'ye, "Bisiklet üstünde, tüm erdemleri kendinde toplamış. Korkulan hayalet" diyordu. Lüksemburglu büyük tırmanışçı Charly Gaul'e ise 'dağların meleği' lakabını takmıştı. Barthes, "Gamsız çocuk, ince, sakalsız, pervasız oğlan, dahi delikanlı ve Fransa Bisiklet Turu'nun Rimbaud'su görevinde. Kimi zamanlar, bir tanrı yerleşir Gaul'ün benliğine, o zaman doğaüstü yetenekleri karşıtlarının üzerine gizlemli bir tehdit gibi çöker" diye anlatmıştı Gaul'ü, *Bir Destan Olarak Fransa Bisiklet Turu* yazısında.

Bisikletin mitolojik kahramanları, büyük savaşçı Aşil ya da Ajax'ta olduğu gibi bir yerde kırılganlık gösterebiliyordu. Hatta adını mitolojik dev savaşçıdan alan ünlü Ajax futbol kulübü ve Hollanda'nın efsanesi Johan Cruyff da bu tarz kırılganlıklar yaşayanlardandı. En az Maradona ve Pele kadar kadar zeki, kararlı, karizmatik, korkusuz lider olmasına rağmen bu isimlerin ardından söylendi her zaman. Carlyle'ın teorisi içine girebilecek futbolcular hep 10 numaralar üzerinden konuşulabilir. Bir başka özel oyuncu Ruud Gullit bu konuda bize yardım edebilir: "Bir takımın en etkili oyuncusu olmak sizi en iyi 10 numara yapmaz. En iyi 10 numaraları düşündüğüm zaman, liderlik özelliklerini muhteşem futbolculuk kabiliyetleri ile birleştirebilen oyuncular aklıma gelir. Hem bireysel olarak harikadırlar, hem de çevrelerindeki oyuncuları daha iyi yaparlar. Onları müthiş orkestraların şefleri olarak düşünmek hoşuma gider."

HEM AMPÜL HEM EDİSON

Terzi kendi söküğünü dikmiş gibi, ne dersiniz? Gullit'in bahsettiği isimlere uyanların başında Pele, Eusebio ve tabii ki Maradona gelir. Yakın zamanda Roberto Baggio, Eric Cantona, Zinedine Zidane, Michel Platini ve 9 numara olsa da fenomen Ronaldo gibi isimlerle bu akım genişletilebilir. Efsane 'Kara Örümcek' Lev Yaşin ise bu görevi geriden ifa edebilen büyük general kaleciydi. Fakat Alfredo Di Stefano hepsinden ayrılıyordu. O polisiye-politik hikayede Real Madrid'e gitmek yerine Barcelona'da kalsaydı tarihte *Fringe* dizisindekine benzer büyük bir kırılmayla paralel evren oluşabilirdi. Çok yönlülüğü, komple oyunu ve Ferenc Puskas ortaklığıyla tarihe imzasını attı. Belki de bayrak ondan Cruyff'a geçmişti. Ama Hollandalının ayrıldığı nokta hepsinden daha büyük bir futbol düşünürü olmasıydı.

Walter Isaacson'ın *The Innovators* kitabında bahsettiği Bill Gates, Steve Jobs, Alan Turing gibi isimlere benziyordu, yenilikçi-mucit gibiydi. Simon Kuper tıfıl 'Sarı Fare'yi, *Futbol Adamları* kitabında "Hem ampül hem de Edison'du. İngiliz ya da Brezilya futbolunu bulan 'tek bir adam' tanımlamak neredeyse imkansızdır. Ancak Cruyff -Ajax'taki teknik direktörü Rinus Michels ile- Hollanda futbolunu bulan adamdır" diye tarif etmişti. Franz Beckenbauer ile birlikte Cruyff oyunun yönünü değiştiren isim olmuştu. Bu seviyedeki yıldızlar en

F1'i ikiye ayırmak mümkün: Milattan önce (M.Ö.) ve Michael Schumacher (M.S.)

Fotoğraf AP Images

zor anlarında, yani kaybettiklerinde onlara iyi davranmanız gerektiğini hissettirirler. Keza Merckx hiçbir zaman Fransa Bisiklet Turu'nu kaybettiği ilk yıldaki (1975) kadar popüler olmamıştı. Cruyff'un veliahtlarından 'Uçamayan Hollandalı' Dennis Bergkamp veya 'Rembrandt ruhlu' tarihin en zarif golcüsü Marco Van Basten de bunu yaşamıştı. Bütün bu büyük kahramanların benzersiz numaraları vardır. Büyüklükleri, paha biçilmez dehalarının doğaçlamaya, deneye, dönüşüme açık olmasıyla başka bir noktaya çıkar. Büyük ödüllere sadece teknik hünerleriyle değil, kimsenin aklına bile gelmeyecek fikirlerle ulaşırlar. Michael Schumacher, Ayrton Senna, Giacomo Agostini, Valentino Rossi, Juha Kankkunen, Colin McRae gibi motor sporları efsaneleri bu sınıfın daimi temsilcileri arasındadır. Bu isimlerden Senna ve Schumacher, dünyanın en tehlikeli sporlarından birini icra edip sınırları zorlarken, bindikleri aracın teknolojik gelişimi için mühendis edasıyla fikirler üretirdi.

Gerçek hayat kusursuz değildir. Zorlanan sınırlar sizi bazen Senna gibi o icra alanında, bazen de Schumacher gibi o kadar zorluğu aştıktan sonra hayatın acımasızlığı ile burun buruna getirir. Üstelik bazen sportif aksiyonu yönetmekten çok daha karmaşık bir süreçtir bu. Yaşam içerisinde bir viraj dönmekten ya da bir tenis maçının final setindeki maç puanında çözüme ulaşmaktan daha zor anlar yaşayabiliyoruz. Sergei Bubka ve Javier Sotomayor'un kırdıkları dünya rekorlarından daha yukarılarda sorunlarla boğuşabiliyoruz.

Önyargılar ve korkular, bu nehrin kaynağı. Tüm zamanların en iyi atleti kabul edilen Jesse Owens bile bir dönemler ten rengi nedeniyle ülkesinde değer görmeyip yüzüstü bırakılmıştı. Nazi Almanyası'nın düzenlediği 1936 Berlin'de kazandığı dört altın madalya ve Hitler'e karşı duruşuyla unutulmaz bir hikâyeye imza atan Owens, o engelleri aşması yetmemiş gibi ülkesindeki önyargılarla da boğuşmak zorunda kalmıştı. Bir başka Olimpiyat kahramanı ünlü yüzücü Mark Spitz, Münih 1972'de yedi altın madalyasını boynuna takarken Olimpiyat Köyü'nde gerçekleşen terör eyleminde insanlar canlarını kaybediyordu. Abebe Bikila ise 1960 Olimpiyat Oyunları'nda faşizmin o dönemdeki

Navratilova, Evert'la oynadığı 14 Grand Slam finalin 10'unu kazandı. Rekabet *Unmatched* adlı belgesele konu oldu.

"YAŞLANDIKÇA KAHRAMANLARA SAHİP OLMAK ZORLAŞIYOR. FAKAT BU BİR YANDAN DA BİR GEREKLİLİK."

ERNEST HEMINGWAY

membağında çıplak ayaklarıyla koşarak ulaştığı maraton zaferinden sonra Afrika'nın çığlığı oluyordu. Büyük adam olmanın başka bir tanımını yapmıştı. Direnişi, kararlılığı ve ayakları kadar çıplak ruhuyla önyargı ve tabuları yıkmıştı.

Bir İskoç olarak düşünürümüz için golf yıldızları vazgeçilmezler arasında olurdu: Jack Nicklaus, Arnold Palmer ve ve Tiger Woods. Tarihin en büyük güreşçilerinden olan, bu yüzden 'Büyük İskender' lakabı takılan Aleksandr Karelin de kadroya güç timsali olarak girerdi. Aleksandr Popov havuza başka bir estetik getirmişti. Michael Phelps ise başka bir sınıftaydı. Onu aslında Michael Jordan, Bill Russell, Eddy Merckx kazanma kodlu kromozom grubuyla eşleyebiliriz. Son dönemde hakkındaki doping şüpheleri artsa da bu gruba dahil olan efsane Carl Lewis bu konuda farklı bir sınıflandırma yapmıştı:

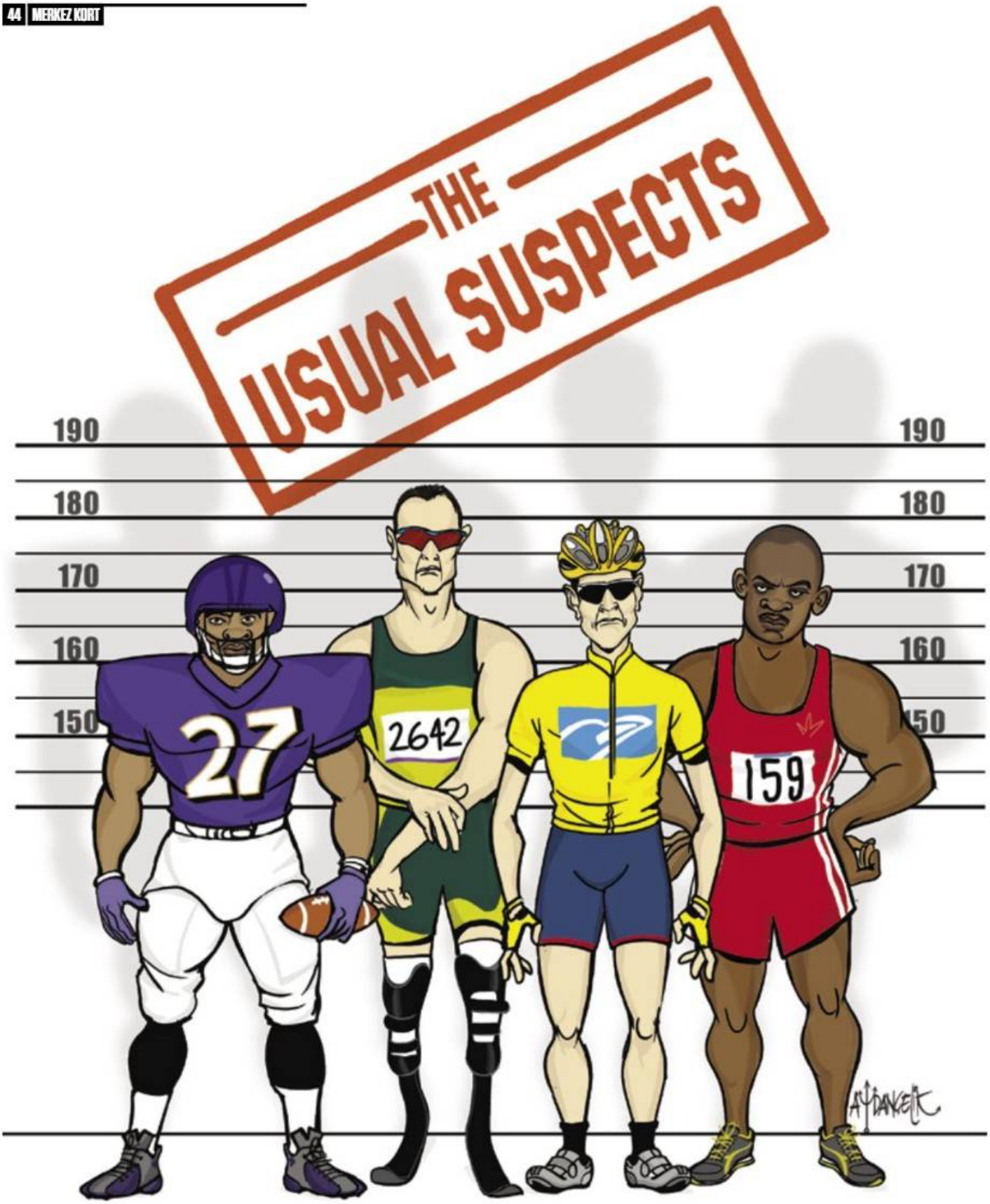
"Tek bir isim verememem ama Roger Federer, Michael Jordan, Wayne Gretzky, Steve Redgrave ve Jesse Owens inanılmaz sporcularıdır. Sadece ilham kaynağı olmakla da kalmamış, oyunu değiştirip kendi dönemlerinde sporun tanımını baştan aşağı yenilemişlerdir."

İlham kaynağı olup sporun tanımını yenilemek konusunda Federer'in ardından Björn Borg ve John McEnroe geliyordu. İki kez sezon grand slam'i yapan tek isim Rod Laver öncüydü. Kimileri için hem iyi hissettiren ikinci bahar hikayesiyle hem de yazdığı otobiyografisiyle Andre Agassi, kimileri için de Boris Becker-Ivan Lendl-Stefan Edberg üçlüsünden biri tercih sebebidir. Ya da Pete Sampras.

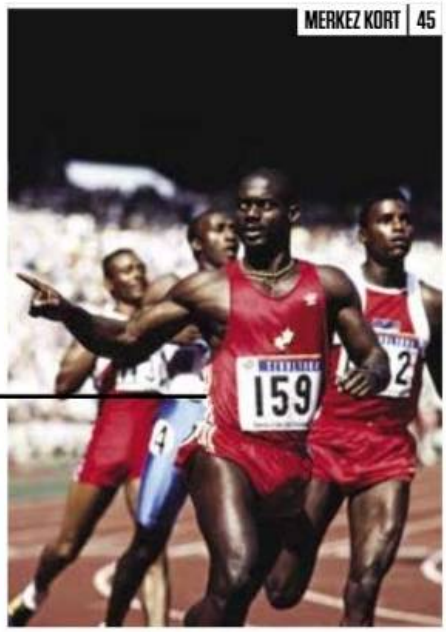
Carlyle'ın teorisinde eleştirilen yanlardan biri de kadın kahramanlardan söz etmemesidir. Burada sözü, Amerikan spor kültürünün en önemli yazarlarından Frank Deford'a bırakmak lazım: "Spor yazarı olarak bir pişmanlığım varsa o da -erkek egemen spor dünyasında- çok fazla kadından bahsetme fırsatı yakalayamamış olmak." Bunları yazan Deford'un en iyi yazılarından biri Billie Jean King hakkındadır. Başarılarının yanında kadınların teniste erkeklerle eşit haklara sahip olması için çalışmasıyla da damgasını vurmuştu. Martina Navratilova ise eşcinsel olduğunu açıkladıktan sonra önyargıları kırma konusunda yaptıklarıyla fark yaratmıştı.

William Faulkner'ın bir yerde dediği aklıma geldi: "Geçmiş asla sona ermez, hatta geçmez bile." Bu spor dünyası ya da Büyük İnsanlar Teorisi teorisi için de geçerli mi, bilemiyorum. Ne de olsa artık zamanın ruhu çok çabuk değişiyor. Sözünü edemediğimiz çok eski kahraman oldu. Lionel Messi, Usain Bolt, Fabian Cancellara, Serena Williams, Lindsay Vonn, Ole E. Björndalen ise günümüz büyük insanları adaylarından bazıları. Yazar Lucy Hughes-Hallett da şöyle diyor: "İyi ahlak, kahramanlık mertebesi için şart olan vasıflardan biri değil. Tam tersine, kahraman olmanın özünde eşsiz ve taklit edilemez olmak yatar." Yolda bazı hayal kırıklıkları yaşasak da hâlâ duvarımızdaki posterlerin yerini kimse tutamıyor. Onlar eşsizdi işte!

S

İllüstrasyon Aydan Çelik

BEN JOHNSON, LANCE ARMSTRONG, OSCAR PISTORIUS, RAY RICE... KAHRAMANLAR NASIL ÇÖKTÜ, KENDİLERİYLE BİRLİKTE NELER GÖTÜRDÜ?

İNAN ÖZDEMİR

1988 Olimpiyat Oyunları 100 metre finali öncesinde herkes Carl Lewis ve Ben Johnson arasında büyük bir kapışmanın yaşanmasını bekliyordu. Start çizgisindeki atletlerle birlikte milyonlarca insan da gözlerini piste çevirmişti. Birkaç saniye içinde dünya yeni şampiyonu ve rekoruyla tanışacak; o şampiyon, üç gün sonra yaşayan en büyük anti-kahramanlardan birine dönüşecekti. Doping kullandığı gerekçesiyle Ben Johnson'ın altın madalyası elinden alınacak, rekorunun bundan sonraki adresi ise tarihin çöplüğü olacaktı. Yeni bir çağ kapıdaydı ve o çöplük bir daha asla boş kalmayacaktı.

O final sadece Ben Johnson, Kanada ve Olimpiyat Oyunları için büyük bir kara leke değildi. Tribünleri dolduran, televizyonların başında olan, gazetelere arka sayfasından başlayan seyirciler de sporun farklı bir yüzüyle tanışıyordu. Bu yüzünde doping, kirli ilişkiler, büyük skandallar vardı; gördüğümüz hiçbir şeyin gerçekliğinden emin olamayacağımız günler geliyordu. O yüzden şimdilik, 1988 Olimpiyat Oyunları 100 metre finaline karanlık çağın başlangıcı diyelim. Bu farklı zamanları anlamak için ihtiyacımız olan ise uzun bir yolculuk, çok uzun değil, sadece 9.79 saniyeden biraz daha fazlası.

MODEMİNİZİN IŞIĞI YANIYOR MU?

Yakın geçmişte spor dünyasını takip edenlerin en sık duyduğu kelime neydi? Zafer miydi? Hayır. Rekabet? Belki. Dava? Muhtemelen. Tıpkı geçen sene ve ondan önceki sene gibi. Sadece dava da değil, şiddet, suç gibi kelimeler de spor sayfalarında hiç olmadığı kadar yer doldurdu. 14 Şubat 2013'te kız arkadaşı Reeva Steenkamp'ı öldüren Oscar Pistorius defalarca hakim karşısına çıktı. Amerikan futbolunun büyük yıldızlarından Ray Rice, kız arkadaşını bir asansörde öldüresiye dövdüğü için manşetlerde yerini aldı, başta onu korumakla eleştirilen NFL yönetimi tarafından ligden uzaklaştırıldı.

Bu olayların infial yaratmasının tek sebebi suçların boyutu değildi. 20. yüzyıl, benzeri birçok olayla çalkalanmıştı. EPO'dan önce yasaklı madde olarak amfetamin vardı, Ray Rice'tan önce Ty Cobb vardı, 100 yıl önce de şike yapılıyor, maç satılıyordu. Her şey şimdi, şu anda başlamadı. Sadece her şey daha çok karşımıza çıkmaya başladı. Herkesin normal yaşamından daha çok vakit geçirdiği ikinci hayatı özellikle bu karşılaşmayı arttırıyordu.

Connection, yani bağlantı, en hayati ihtiyaçlardan birine dönüşmüştü. Hayattan beklentilerimiz de değişmişti. Bağlı mıyız? Yediğimiz yemeğin fotoğrafını çektik mi? Bugün kaç tweet attık, kaç *like* aldık, doğru hasthag'leri bulduk mu? İki sene önce gösterime giren *Black Mirror* dizisinin, izleyenleri bu kadar çarpmasının sebebi belki de buydu. Dizinin yaratıcısı Charlie Brooker, *The Guardian* gazetesindeki köşesinde eserini tanıtırken yaşadığımız şeylerin bir röngtenini de çekiyor, kabaca şunu söylüyordu: "Bu alışkanlıkları hayatımıza kolayca davet ettik, peki yan etkilerini ne yaptık?" Görmezden geliyoruz, çoğunu bilsek de, genellikle görmemeyi tercih ediyoruz.

Bir zamanlar sadece sahada yaptıkları ile bildiğimiz, saha dışında onlara ulaşabilen gazeteciler aracılığıyla okuduğumuz, haklarında yazılan ya da kendi kaleme aldıkları kitaplar ile tanıdığımız süperstarlar da artık bizim gibi, bağlı. Onların da 7 gün, 24 saatini çeşitli app'ler aracılığıyla takip edebiliyoruz. Her gün yeni reklamlar, sosyal sorumluluk kampanyaları ile karşımıza çıkıyorlar, sadece izlenecek, alkışlanacak ve üzerine yazılacak malzemeler olarak değil, aynı zamanda 'tıklanacak' ürünler olarak ikinci hayatımıza da egemen oluyorlar.

Bu tıklanma sayısı her şeyi belirliyor. Büyük skandalların, büyük zaferler kadar konuşulmasının sebebi bu. Hatta skandalların daha fazla satması da bundan. Ve gün geçtikçe etraflarında olağanüstü bir çember yaratılan, 16 yaşından itibaren parlatılan yıldızların bir kısmının şiddet düşkünü psikopatlar olduklarını görüyoruz. Ve bu suçlar, medya tarafından her zamankinden daha hızlı önümüze getiriliyor. Bu yüzden Ray Rice skandalı bazı yerlerde San Antonio Spurs'ün şampiyonluğundan daha fazla konuşuluyor.

16 YAŞINDAN İTİBAREN PARLATILAN YILDIZLARIN BİR KISMININ ŞİDDET DÜŞKÜNÜ PSİKOPATLAR OLDUKLARINI GÖRÜYORUZ.

Fotoğraf Getty Images Turkey

BİRİ KAHRAMAN MI DEDİ?

Bu ahvâl ve şerait içinde medya da elinden geldiği kadar yıldızlarını parlatmayı sürdürüyor. Hemen her öyküden çıkarılan bir kıssadan hisse de bu yıldızlara zafer yolunda yarıyor. Şiddete mi düşkünler? Bunu zorlu çocukluk yıllarına bağlayıp işin içinden çıkabiliriz. Takım arkadaşlarına kötü davranıp, kendilerinden zayıf gördüklerini, rakiplerini aşağılıyorlar mı? Bu muhtemelen onların kazanma içgüdüsü ile alâkalıdır.

Oscar Pistorius konusunda yaşanan "Aha!" anı bunun en büyük örneklerinden biriydi. İki bacağı protez olmasına rağmen 400 metrede ilham verici bir performans ortaya koyan Pistorius'un nasıl böyle bir suç işlediğini anlamaya çalışırken birileri "Aha!" diyordu. Evreka! Nasıl bulmuşlardı? Güney Afrikalı ikon hakkında Londra 2012 öncesi kaleme alınan *New York Times* yazısını hatırlamışlardı. Michael Sokolove'nin yazısı, sporcunun pist dışında da hızlı bir hayat yaşadığını ortaya koyuyor, karıştığı olaylardan, yaptığı kazalardan, silah düşkünlüğünden dem vuruyordu.

Bütün dünya o yanı sevdi. 14 Şubat 2013 sabahına kadar karakterinin karanlık olan tarafı pek yankı bulmadı. Bu, neredeyse istisnasız, herkesin düştüğü bir hataydı. Sonra her şey değişti. "Evreka!" anı yavaş yavaş yayıldı. Birçoklarına göre Pistorius'un geçmişteki davranışları yeterince incelenseydi ve tedavi görseydi belki bunlar yaşanmayacaktı. Belki. İş işten geçtikten sonra akıllara gelen, yalnızca bir belki.

Bu sadece Pistorius hadisesinde yaşanmamıştı. Lance Armstrong'un hikâyesi de benzerlikler içeriyordu. Onun da öyküsü çok etkileyiciydi, kanseri yendikten sonra katıldığı Fransa Bisiklet Turu'nu yedi kez kazanmıştı. Ve Pistorius'un aksine kimseyi öldürmemişti. Yine de kariyeri boyunca doping kullandığı ortaya çıktığında büyük tepki aldı. Bir zamanlar onu parlatan ve yaptığı her şeyi 'winner' karakterinin bir parçası sayan medya, taşları aniden ona fırlatmaya başlamıştı.

14 ŞUBAT 2013 SABAHINA KADAR PISTORIUS'UN KARANLIK OLAN TARAFI PEK YANKI BULMADI.

NEDEN KARANLIK TARAFA GEÇTİLER?

Bu figürler sadece spor tutkunlarına değil, dünyaya da ilham vermişti. Dibe vuruşları da gezegeni ilgilendiriyordu. Her skandalla birlikte aynı soru yeniden soruluyordu: Sporcular rol model midir? Dopingin çok konuşulduğu dönemde Jonathan Vaughters da arka arkaya itiraflarda bulunmuştu. Armstrong ile takım arkadaşı olarak yarışmıştı ve 1990'ların en kirli döneminde bu spora girmişti. Bugünlerde temiz bisiklet üzerine kafa patlatan Vaughters, başında olduğu Garmin takımında eskiden doping yapan ve bu sporun temizlenmesi için çalışmaya karar veren isimlere ikinci şans vermeye çalışıyordu.

Kendi kirli geçmişini açıklamak o beyaz sayfanın yaratım sürecinde önemliydi. *New York Times*'a yazdığı yazıda sporcuların neden doping yaptığını kendi deneyimi üzerinden anlatıyordu. Hayallerine ulaşmak için yaptığı fedakârlıklardan, kayıp giden gençliğinden bahsediyor, sonunda o dönemler bisiklete giren neredeyse herkesin karşılaştığı seçeneğin aynı olduğunu söylüyordu: "Ya doping yaparsın, ya da evine dönersin." Doping yapmadan bu sporda başarılı olan, yasaklı maddeye hayır dediği için başka mesleklere yönelen birçok isim vardı ama çoğunluk, "Evet" demişti.

Yeni çareler üretmeye çalıştığını da söyleyen Vaughters meseleyi çarpıcı bir iddia ile bitiriyordu: "Sporcuları pazarlamak ve idealize etmek için çok fazla emek sarf ediyoruz, bunun yerine aynı emeği onlara gerçekten istedikleri ortamı vermek için harcayalım; ahlâki değerlerini parçalamadan çocukluk hayallerini gerçekleştirmelerini sağlayalım."

YAK BÜTÜN POSTERLERİ

1990'ların meşhur reklamlarından birinde NBA'in o dönemki yıldızlarından Charles Barkley bu konuya değinir. Reklamın başında "Ben rol model değilim" diyerek söze başlayan Barkley daha sonra kariyeri boyunca tekrarladığı şu cümleleri sıralar: "Bana rol model olmam için para ödenmiyor, basketbol sahasında olmam için ödeniyor. Aileler, ebeveynler rol model olmalı. Smaç yapabiliyor olmam, çocuğunuza örnek olabileceğim anlamına gelmiyor!"

Oscar Pistorius olayından sonra bu tartışmayı köşesine taşıyan birçok yazar aynısını söylüyordu. ESPN'den Colin Cowherd "Sporcular rol model olamazlar, onlar kusurları olan sanatçılardır" derken Avustralyalı gazeteci Lukas Raschilla meseleye iki yönlü bakıyordu: "Çocukların ve yetişkinlerin, sporcular gibi antrenman yapması, beslenmesi ve mücadele etmesi teşvik edilebilir lâkin iş sosyal sorumluluğa ve saha dışında örnek alınacak figürlere geldiğinde rol model için başka yerlere bakmaları onların yararına olabilir."

1988 Seul'deki 100 metre finalini konu alan ESPN belgeselinde bu durumu anlatan çarpıcı bir görüntü vardır. Ben Johnson'ın doping yaptığı ortaya çıktıktan sonra bütün dünya medyasından manşetler, programlar gösterilir. Bir yerde küçük çocukların doluştuğu bir sınıfa konuk oluruz. Öğretmen, çocuklara döner ve şu soruyu sorar: "Ben Johnson bir kahraman mıdır?" Çocuklar hep bir ağızdan bağırır: "Hayır!"

Fotoğraf Getty Images Turkey

"BANA ROL MODEL OLMAM İÇİN PARA ÖDENMİYOR, BASKETBOL SAHASINDA OLMAM İÇİN ÖDENİYOR."

CHARLES BARKLEY

Sporun ve yarattığı toplumsal etkilerin en sıkıntılı yanlarından biri de budur. Atletik performansların oturma odamızda, telefon ekranımızda sürekli karşımıza çıktığı bir çağda büyüyen ve dünyayı birkaç sene içinde çözeceğini düşünen bir çocuğa sporcuların rol model olmadığını anlatmak pek ihtimal dahilinde değildir. Bazı kahramanlar etkiler, sarsar ve bir gün pişman ederler. Bunu yaşamadan anlamak ve bu etkiyi çocuklardan silecek bir yol bulmak neredeye imkânsızdır.

PARANOYA ÇAĞINDA YAŞAMAK

Komplo teorilerinin havada uçuştuğu bir dönemde sporun dopingle, suçla, şiddetle, yaşadışı meselelerle ilişkilendirilmekten kaçması da bir hayli zor. Herhangi biriyle son zamanlarda spor konuştuysanız bunu fark etmişsinizdir. O maç kesin satılmıştır, bu karşılaşmaya yüklü bahis oynanmıştır, şu ligde mafya çok etkilidir, bu sporda doping çok çıkıyordur...

Spor kahramanları da çoğu zaman bu paranoyanın parçasıdır. Bir başka 14 Şubat'ta, Oscar Pistorius'ın kız arkadaşını öldürdüğü o sabahtan dokuz sene önce, Rimini'de bir otel odasında intihar eden Marco Pantani'nin hayatı bir anlamda bunun bir örneğidir. İtalya'yı kasıp kavuran, karizması ve agresif tutumuyla seyircileri etkileyen, Katolik kökenlerine bağlı olan halkının dini lider gibi taptığı bir figüre dönüşen Pantani'nin Fransa ve İtalya Bisiklet Turları'nı kazandığı 1998 sezonundan sonra yaşadıkları bugün dahi tartışılır. 1999 İtalya Bisiklet Turu'ndan doping gerekçesiyle kovulan Pantani'nin kariyeri bir anda tepetaklak gider.

Hayranları ilk günden itibaren, bunun rakiplerinin kurduğu bir komplo olduğunu söyler. Aynı kesimler yıllarca İtalyan bisikletçinin ölümünün de bir sır perdesi ile örülü olduğunu ve Pantani'nin zehirlendiğini ortaya attılar. Mitik sporcunun hayatını aydınlatmak için ciddi bir çalışma yapan Britanyalı gazeteci Matt Rendell ise bu iddiaların gülünç olduğunu, aslında ünlü sporcunun kariyerinin ilk günlerinden itibaren yasaklı kimyasallarla arasının iyi olduğunu *The Death of Marco Pantani* kitabında anlatır. Birkaç senede bir aynı zehirlenme iddiası, aynı tartışma programları, aynı belgeler konuşulur ve ölümünden 10 sene sonra bile Rimini'deki o otel odası zihinleri meşgul etmeyi sürdürür.

Ben Johnson da dopingli olduğunun ortaya çıktığı o 100 metre yarışından sonra benzer argümanları dillendirmişti. Tarihin en kirli yarışı olarak bilinen o finalden çeyrek asır sonra bile mağdur olduğunu söyleyen Kanadalı ilk önce suçsuz olduğunu, bir komployа kurban gittiğini ifade etmişti. Sonrasında o gün ikinci olan en büyük rakibi Carl Lewis'in de doping kullandığını, onun da unvanlarının alınması gerektiğini iddia etmişti. İddialarının dayanak noktası ise 1988 Seul'e katılan atletleri belirlemek için Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan seçmeler öncesinde Lewis'in girdiği testlerden üçünün pozitif çıkması. 2003'te ortaya çıkan bu gerçek sonrası Lewis inceleme altına alınmış, kanında rastlanan o madde ve dozu sorulmuştu. Ünlü atlet bu maddenin kazara vücuduna girdiğini ifade ederken ceza almadan bu işten yakasını sıyırmayı başarmıştı.

KAHRAMANLAR ETKİLER, SARSAR VE BİR GÜN PİŞMAN EDERLER.

Suçlu mu masum mu? Bu tartışma da birkaç yılda bir önümüze çıkmayı sürdürecek. 1988 Olimpiyat Oyunları 100 metre finali sporla ilgili zihinleri uyandıran ilk büyük alarm ziliydi. Sadece Lewis ve Johnson değil, o finale katılan öteki altı atletten dördünün de adı daha sonrasında doping skandalları ve iddiaları ile sarsılmış, tarihin yazıldığı bu özel yarış günümüzün bir aynası olmuştu.

PANTANI'NİN ÖLÜMÜNDEN 10 SENE SONRA BİLE PANTANI'NİN RİMİNİ'DEKİ O OTEL ODASI ZİHİNLERİ MEŞGUL ETMEYİ SÜRDÜRÜR.

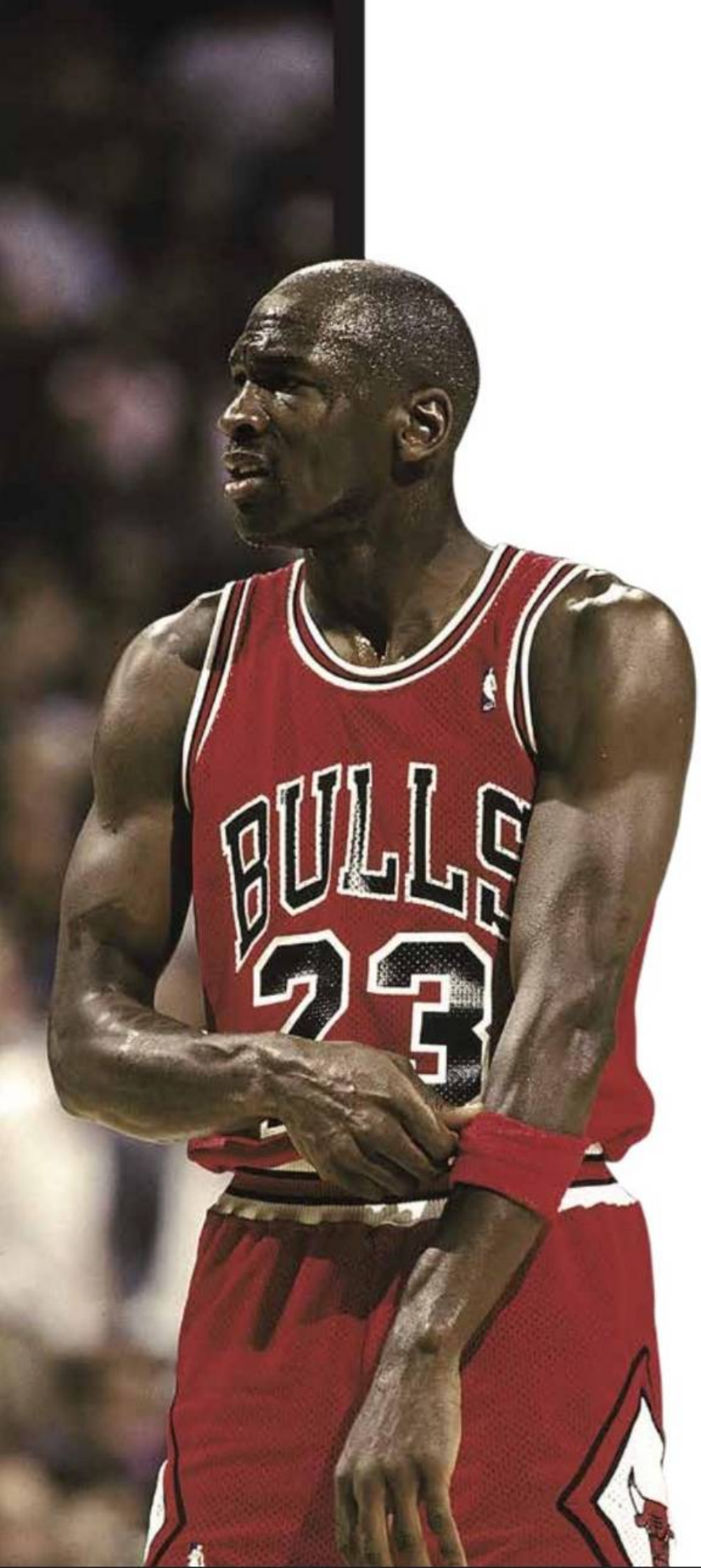
Ünlü romancı Philip Roth, eski ABD Başkanı Bill Clinton ile sekreteri Monica Lewinsky'nin yasak ilişkisinin ortaya çıktığı günleri bir kitabında şöyle değerlendirmişti: "O yaz aylarında herkesin aklında başkanın penisi vardı ama yaşam, bütün o utanç verici kirliliğiyle birlikte, bir kez daha Amerika'yı kuşatıyordu." Paranoya, utanç ve skandallar çağı en iyi bu cümlelerde kendine yer bulmuştu. Sporda ise kollara vurulan şırıngalar, otel odalarında alınan haplar, şeytani doktorların klinikleri, siyah takım elbiseli adamların masalarda sonucunu belirlediği karşılaşmalar zihinleri meşgul ediyor. Alarm zili bir kez çaldıktan sonra bir daha uyutmuyor. Sürekli, belirli aralıklarla, çalmayı sürdürüyor.

S

MARADONA MI JORDAN MI?

20. YÜZYILIN İKİ BÜYÜK SPOR EFSANESİNİ BAĞIŞ ERTEN İLE KAAN KURAL TARTIŞTI. HANGİ TARAFIN KİMİ TUTTUĞUNU SÖYLEMEYE GEREK VAR MI?

K.K. Abi boşuna bir araya geldik. Ben sana SMS'le de söyleyebilirdim sonucu. Çünkü 140 karaktere sığar bu işin sonucu. Michael Jordan basketbolcu, basketbol 5 kişiyle oynanıyor, futbol 11 kişiyle. Konu kapanmıştır.

B.E. Güzel. Bak ben de akşam dedim ki kardeşim ne olursa olsun, Jordan benim hayatta izlediğim en büyük atlet. Bunu kabul etmemek için elimden geleni yapacağım ama işim zor. Ama bir bakayım dedim, belgeselleri izledim, kitaplara, yazılara göz attım, bir dakika sen iyi bir nokta yakalayabilirsin dedim kendime. Nedenini de söyleyeyim. Filme çekilemez Maradona. Filmi olmaz. Çünkü böyle bir hayat kurguya sığmaz, kurgu gerçekten sahte gözükür.

K.K. Sonuçta bu tip adamların hangisinin daha üstün olduğunu tartışmanın temeli o. Öyle büyük ilhamlar yaratıyorlar ki zaten, büyüklüğüne kimsenin laf edecek hali yok. Fakat Maradona'nın içinde çok ciddi bir romantizm var, hani dedin ya filme çekilemez diye... Eğer bu bir buz pateni yarışması olsaydı teknik ve artistik puanlamalar, Maradona'nın global bir sporun çok özel bir simgesi olması ve kariyeri boyunca yarattığı bütün büyülü anların içinde barındırdığı romantizmle hakkaten hakkını verirdi ona. Lâkin olaya direkt romantiklik açısından bakarsak o biraz bizi üzer. Objektiflikten uzaklaştırabilir.

B.E. Bak, şuradan başlayabiliriz. Artistik puanlarda Maradona favori. Teknik puanlarda açık ara Jordan favori. O zaman kılıçları kuşanalım.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Bir kahramanı en büyük yapan nedir? Maradona ve Jordan'ı, en büyük yapan değerler açısından nereye oturtabiliriz? Saha içinde yaptıkları ya da saha dışında üstlendikleri rollerle?

K.K. Rekabet ortamında lider olmak için o iradeni, o yeteneğini sergilediğin alanda kazanman gerekiyor. Fakat bir ayrım var. Yarattığın ilham ve çekim gücünün büyüklüğünü başka şeyler belirliyor. Çünkü tarihte çok kazanan insanlar da oldu. Bunları ayırmak için her şeyden önce bulunduğun alanın kuralları çerçevesinde en iyi olmak ve sürekli orda kalmak önemli. Maradona'nın büyüsü biraz daha imkansız gibi görünen hoşlukları barındırıyor. Bu onun romantizmini anlatıyor. Hani teknik-artistik puan dedik ya, işte orada Jordan. Jordan'la ilgili herkesin de bildiği elli bin tane olay anlatırım. "Jordan iyi topçuydu!" demenin anlamı yok. Yalnız Jordan'ın büyüklüğünü anlatan bir tane çok önemli nokta var. Genel olarak ilk John Wooden bunu dile getirmişti: "Yetenek seni zirveye çıkarır, karakter ise orada tutar." Jordan'ın büyüsü burada. Jordan zirveye çıktı, kimse onu indiremedi.

B.E. Dünyada efsaneler koleksiyonu yaptığında, hangi spordan koleksiyon yaparsan yap, 80'ler 90'lar döneminin çok özel bir yanı var. Çünkü modern spor çağı 70'lerde başlar ve 90'larda post-modern çağa geçer. Bu modern çağ, modernitenin bize anlattığı gibi kahraman yaratmaya bayılır. Bu adamların bence en büyük şanslarından biri bu. Bence tartışmamızın daha önemli bir yanı da var. Dünyanın gelmiş geçmiş en iyi sporcusu aslında Ali. Çünkü sadece bir sportif başarı çizgisi değil, mükemmele yakın bir de hayat çizgisiyle beraber gittiği için. Şimdi kriteri Ali koyuyor. Sahada ve saha dışında hayran olunabilecek onlarca hikâye üretiyor. Bizimkilerden biri, Maradona, saha dışındaki Ali'ye yakın, Jordan da saha içindeki Ali'ye yakın. Spor tarihinde buralara yakın dördüncü isim bulmakta zorlanırız. Günümüz karakteri olarak ne Usain Bolt öyle ne de Michael Phelps... Biraz Federer bu dünyayla akraba.

K.K. Michael Schumacher.

B.E. Michael Schumacher de bu dünyayla akraba, ne güzel söyledin. Bu isimleri bende en ayrı kılan şey, seni dinlerken ağzımın suyunun akmasının en önemli nedeni, şanslıyız. Belki bundan da yüceltiyoruz. 70'li yılların başında doğmuş iki insan olarak, hayatımıza doğan iki büyük yetenekten bahsediyoruz. Başından sonuna kadar izledik biz bu adamları. Başladılar, bitirdiler.

İki farklı spor üzerinden yıldızlar kıyaslanabilir mi? Elmalarla armutları bir arada tarttığımızda hangisi daha büyük geliyor?

K.K. Demin dedin ya, Jordan, Maradona ve Ali'nin yanına birini koyamıyoruz diye. Dünyanın en popüler sporlarından bu insanların çıkmasından daha doğal bir şey olamaz. Sporlar arası kahramanlar kıyaslanabilir mi, elbette. "Örümcek Adam'la Kaptan Amerika kıyaslanır mı?" gibi. Kıyaslanır, kıyaslarım abi.

B.E. Burada bir kozum var. Maradona'yı başka biriyle kıyaslarken en özgün kılan şeylerden biri şu; bir insan bu kadar zaaflarıyla, perişanlıklarıyla bu kadar büyük bir mertebeye çok zor çıkar. Santa Maradona, Maradona Kilisesi; tabii ki ona tapmıyorlar ama şirk koşuyorlar yani. Ve temelde zaafları olan bir insan bu.

K.K. Ben de şöyle bir örnek vereyim. İtalya, Katolik zaten. Dinine çok bağlı, aynı zamanda da çok milliyetçi bir toplum. İtalya 90 yapılıyor mesela. İtalya'nın bir kısmı kendi ülkesinde yapılan kupada kendi takımını tutamıyor Maradona yüzünden. Bu büyüleyici bir olay ama bahsettiğim duygusallık bu. Mesela

MARADONA'NIN O EFSANE GOLÜNDEN SONRA TOPU AĞLARDAN ÇIKARAN VALDANO "ONU BİLEREK YAPTIM," DİYOR, ÇÜNKÜ HER GÖSTERİLDİĞİNDE O KAREDE YER ALACAĞINI BİLİYORMUŞ.

Maradona "O kadarcık boyuyla çıkıp o golü attı," diye fazla romantikleştiriliyor. Bunda bir sakınca yok ama kıyaslamaya gelirsek Jordan için mesela mükemmelin altında hiçbir şeyi kabul edemezsin. Sporun temelindeki rekabete bakınca Jordan çok başka bir yerde duruyor.

B.E. Yani bir gerçeklik duygusu yaratmıyor. Bir heyecan yaratıyor, bir esin kaynağı yaratıyor ama öbürü bildiğin toplumcu gerçekçi filmin zirve noktası. Şöyle yapayım; kimse Maradona olamayacağını biliyor ama herkes Jordan olmayı hedefleyip olamıyor. Yani Kobe de LeBron da Jordan olmaya hevesleniyor, olamıyor. Kimse Maradona olmaya heveslenmiyor çünkü aynı zamanda bir hayat hikâyesini de alman lazım arkana.

K.K. Jordan'ın hikâyesi biraz James Bond gibi, womanizer tarafını bir kenara bırakırsak. Maradona'nın hikâyesinde hayattan gelen bir kahraman var. Onun da aştığı şeyler daha büyük gibi gözüküyor. Sıradan ama özel yeteneklerle donanmış bir insanın bu yetenekleri sahiplenip en zor şartlarda, belki de normalde gitmeyeceği yollardan gitmeye karar verip orada en sonuna kadar ulaşmasının hikâyesi. Jordan ise bir android.

B.E. Heroes dizisinde yeteneklerini keşfettikten sonra onları taşıyamayan kahramanlar vardı. Bir süre taşıyıp sonra varoluş problemi yaşayan karakterler. Yine bir kahramanlık örneğinden gidersek Wolverine gibi; biraz barlarda falan kendini dağıtan. Öbür tarafta

Fotoğraf AP Images

kaskı takmış Magneto'nun iyi hali yani ilk dönemki Magneto'nun gücü var.

K.K. O yüzden Jordan daha iyi.

İkiliyi büyük yapan şey saf yetenek ve oyunları mı? Yani neden "Messi Dünya Kupası almadığı sürece Maradona ile kıyaslanamaz" deniyor? Aldığı zaman daha iyi mi olacak? O zaman neden Bill Russell'ın daha fazla şampiyonluğu olmasına rağmen Michael Jordan NBA'in gelmiş geçmiş en büyük oyuncusu?

B.E. Maradona olmak için geçerli koşulların da oluşması gerekiyor. İçinde büyüdüğün dünyanın, Napoli gibi bir takımın, Arjantin gibi bir ülkenin, Falkland diye bir savaşı olması. Maradona'nın evlilik dışı birliktelikten doğan sekiz çocuğun beşincisi olarak doğup, yeteneği ile o perişanlıktan çıkması, önce Arjantin sonra Napoli ile yaptıkları... O yüzden Messi'nin işi çok zor.

K.K. İyi de abi bu Messi'nin kabahati değil ki.

B.E. Hiç değil, hiç değil. Ama Bill Russell neden daha büyük değil sorusuna vereceğin cevabı merak ediyorum.

K.K. Çok basit. Çünkü basketbol için çok geçerli bir şey var: NBA'de bir milat var, 1980 öncesi oynanan basketbol modern zamanlarda kazanılan başarılara göre çok daha düşük seviyede. Bir kere takım sayısı az, oyuncu sayısı az, profesyonellik çok daha düşük. Mesela Wilt Chamberlain 100 sayı atmış, bir sezon 50 sayı ortamalasıyla oynamış bir herif. Bir sezon bu pas atmıyor diye takıyorlar, ligin asist kralı falan oluyor. O kadar domine ettiğin zaman aştığın engeller çok az. Bill Russell'ı küçümsemek için söylemiyorum bunu ama Jordan katına tabii ki gelemez.

B.E. İkisini özgün kılan şeylerden biri de dönemler. Maradona başarısız görünen o Barcelona döneminde sezon başına on küsur gol ile oynar. Takımın kaptanı Schuster'dir, ikincil rolü bile kabullenir ama önce ayağını kırarlar, sonra üç ay hasta yatar ve ben ayağa kalkamıyorum deyip İtalya'ya gider. Garip olan şu; İspanya o dönem daha sert bir ligdir ve o yüzden İtalya'ya, kasapların dünyasına gelirken şunu bilir: Orada bir yıldızlar dünyası var, zaten Dünya Kupası gibi İtalya Ligi. Messi'nin de o büyüme hormonu hikâyesi olmasa büyüklüğünü de bir tık az alırdık. Mesela Ronaldo'yu Messi'den daha az sevdiren temel şey makine üretimi gibi durması.

Jordan da Maradona da PR çağının ilk dönemlerinde ortaya çıktılar. Büyük firmaların, menajerlerin, reklam ordularının iki yıldızın mitinin büyümesinde nasıl bir etkisi oldu?

K.K. Orada Jordan rakipsiz çünkü Amerikalı ve orası bir pazarlama cenneti. Reklamlar Jordan'ın o android halini çok daha insanileştiren bir faktör oldu. Bu onun korkunç rekabetçiliğini olumlu gösteren bir mekanizmaya evrildi ve Jordan bunu müthiş kullandı. Öte yandan şey esprisi vardır ya, Maradona bir ilkokulda uyuşturucu karşıtı konuşma yapmış, "Merak etme Diego, sen zaten hepsini bitirdin bize kalmadı," demişler. Mesela bunu komik ve eğlenceli bir hale getirecek bir figür hâline geldi.

B.E. Jordan pazarlama endüstrisinin oturup laboratuarda çalışsa başaramayacağı bir karakter. Öbürü de Picasso'ya verip çizdiremeyeceğin karakter. Valdano'nun anlattığı süper bir hikâye var. Maradona'nın herkesi geçip attığı golden sonra topu ağlardan çıkaran isim. "Onu bilerek yaptım," diyor, çünkü her gösterildiğinde artık o karede yer alacağını biliyormuş. Böylece Van Gogh'un odasındaki karyola oldum, orada bir sanat eseri yapıldı, ben onun parçası oldum diyor. Maradona sanat dünyasına, Jordan spor dünyasına ait gibi.

K.K. Abi herkes yüzyılın golünü hatırlıyor, tamam. Ama Jordan'ın yaptıklarını tek tek saysan saatlerini alır. Sana şampiyon olamadığı bir seneden bahsedeyim, mesela 88'de herif 38 sayı 8 ribaund 8 asist ortalamayla sezon bitirdi. Bu rakamlar terbiyesizlik. Sonra Detroit Pistons'ı nihayet geçiyorlar 90'da, şampiyonluğa ulaşıyorlar, akabinde hep rakipler değişiyor. Üst üste üç kere şampiyon olmak çok zor bir şey. Çünkü doyuyorsun bir noktadan sonra. Lakin Jordan o kadar aç ki herkese yetiyor. 72 galibiyet aldıkları sezon var, hâlâ NBA rekoru. Steve Kerr onu şöyle anlatır: O takımın da NBA'in her iyi takımı gibi 60-65 galibiyet arası alması gerekirdi. O sene 10 tane maç var, kazanmakla alakamız olmaması gerekirken Jordan'ın tek başına 'bugün kaybetmiyoruz' deyip söktüğü maçlar...

B.E. Bak, Maradona'nın hakkının yendiği bir nokta var. Napoli günleri, aslında bu senin söylediğin hikâyelerle dolu. Çünkü Roma'nın güneyindeki herhangi bir şehrin şampiyon olmadığı bir ligde ve Norda Liga diye ırkçı partinin kurulup, 'Güneyi istemiyoruz, ayrılalım bu yoksullardan' dediği bir dönemde Napoli ile yaptıklarının haddi hesabı yok. O takımdan sekiz oyuncuyu tanımıyoruz bile. Tarihin en iyi Milan'ı, Verona'sı, Juventus'u, neredeyse Roma'sı karşısında şampiyon oluyorsun. Mesela bu anların dışında Maradona'ya dair unutamadığım ne biliyor musun? Orta sahada bir taç. Bir taç atılıyor, arkasında iki defans oyuncusu var. Buna tacı

atar atmaz zınk diye kasaplık yapıyorlar ve hakem taca çıktı diyor tekrar. Bu, yerden bel ağrısıyla kalkıyor. Bir daha atıyorlar, havaya kalkıyor, topu ayağında tutuyor ve havada dönüyor. Ve bu iki adam top öne düşecek diye öne zıplıyorlar ve ikisi birbirine çarpıp bu oradan dönüyor. Bu işte çizgi roman kahramanı anı. Jordan'ın yüz tane var diyeceksin...

K.K. Yüz tane var, gene bu romantikliğe giriyor işte. O tamam, tacı döndü sonra ne oldu abi, gitti pas verdi.

B.E. Abi, şampiyon oldu işte.

Sosyal medyanın her şeyi didik didik ettiği, sporcuların hayatının her karesinin tweetlendiği bir çağda iki yıldızın popülarite ayakta kalabilir miydi?

B.E. Bu soru beni bitirir, ben sana söyleyeyim.

K.K. Abi yok, seni bitirmez, şöyle söyleyeyim. Tabii ki çok ciddi negatif tepki olur ve bunun üzerine kampanyalar falan yapılırdı da Maradona'nın örnek bir karakter olmadığı biliniyordu. Şöyle bir şey var, kimse süper kahramanları tuvalette görmek istemez. Doğal olarak Maradona'nın zaafları olan bir karakter olduğu biliniyordu. Ama esas darbe Jordan'a gelirdi. Deminden beri konuşuyoruz, Jordan pazarlama dünyasının yarattığı, hayatında merhamete yer olmayan, rakibe diz çöktürmeden rahat etmeyecek bir demir adam. Kendi antrenmanında Will Perdue'sundan, Steve Kerr'üne, Scott Burell'ına kadar 7 kişiyi falan dövmüş birisi.

B.E. Jordan'ın flaş patlamaları, basketbol sporunun da verdiği etkiyle o kadar fazla ki, bugün bunu yaptı, bugün şunu yaptı, bugün onu yaptı tweetleriyle yine dünyayı değiştirirdi. Maradona ise sosyal medya yokken de yıkılan bir hikâye. Sadece medya yetmiş, daha sosyalleşmemiş bile. Onu yıkan en önemli

MESSI-RONALDO BUGÜN MARADONA OLABİLİRLER Mİ? FALKLAND SAVAŞI BİR DAHA OLMAYACAK, NAPOLI BİR DAHA O ZAMANKİ KADAR FAKİR OLMAYACAK.

şeylerden biri medya baskısıdır. O yaşta o dünyadan gelip böyle bir dünyaya düşseydi, mesela Athletic Bilbao-Barcelona maçında attığı tekmeyi yüz milyon kere izlerdik. Bir kere çamur sıçradı mı zor temizliyorsun.

K.K. O zaman Jordan hiç mükemmellik standardını düşürmediği için, ne kadar mükemmel ve özel olduğunu defalarca kafana kakarlardı ama o da bir süre sonra hakikaten çok sıkardı.

Günümüzdeki yıldızlar ile kıyaslanmalarına nasıl bakıyorsunuz? Kobe/LeBron/Durant gibi isimlerden herhangi biri bir gün Jordan'dan daha büyük olabilir mi? Ya da Messi bir gün Maradona'yı geçebilir mi?

K.K. Başka sporları kıyaslıyoruz, dönemleri mi kıyaslamayacağız aynı sporda? Ama bunu tartışırken sporun sürekli ileri gittiğinin farkına varalım. Bugün atletizmdeki derecelere bakıyorsan zaten insan ırkının nasıl geliştiğini, ilerlediğini görürsün. 86 Dünya Kupası'nı çok efsaneleştiriyoruz ya da işte Jordan'ın 91-92-93 şampiyonluğundan bahsediyoruz. Ben şimdi o maçları seyrettiğim zaman ağır çekim geliyor resmen, iş çok değişti. Bugün ortalama bir takım bundan 10 sene önceki şampiyon takımı perişan eder.

B.E. Bu doğru ama bence şöyle bir şey var. Bu adamları perişan edemezler. Bu adamlar bugün de oynardı.

K.K. Bugün başka oyuncular olurlardı ama ben bir daha Jordan gibi birinin geleceğine asla inanmıyorum. Niye diyeceksin, Jordan olmak için psikopat olmak lazım. İletişimin bu kadar geliştiği dünyada böyle bir psikopatlık ancak işte Kobe Bryant'ta vardı, o da bir yere kadar getirebildi. Ama böyle bir hasta ruhluluk

JORDAN PAZARLAMA DÜNYASININ YARATTIĞI, HAYATINDA MERHAMETE YER OLMAYAN, RAKİBE DİZ ÇÖKTÜRMEDEN RAHAT ETMEYECEK BİR ADAM.

modern dünyada pek kolay rastlayabileceğimiz bir şey değil. Yetenekle beceri arasındaki fark da bu. Jordan'dan daha yetenekli oyuncular da geldi. Ben Vince Carter'ın da Tracy McGrady'nin de hatta Kevin Durant'in de Jordan'dan daha yetenekli oyuncular olduğunu düşünüyorum. Kevin Durant aynı zamanda çok ahlaklı, çok işine sadık falan. Fakat abi Jordan gerçekten psikopat. Herifin hastaneye yatırılması lazım.

B.E. Ben de Maradona ile ilgili farkın şu olduğunu düşünüyorum: Futbol dünyası Best'i, Cantona'yı, Garrincha'yı sever, bu derginin isim babası Socrates'i sever. Bunların hepsi kaybedenle kazanan arasında gidip gelmiş. Ama hiçbiri Maradona gibi kaybedenle kazanan arasındaki farkı bu kadar net göstermemiş. Yani Maradona çatır çatır çatır oynayarak bir romantizmi bir realizme çevirdi ve bir gerçeklik eğer içinde büyü varsa o çok daha acayip bir gerçeklik olur. Game of Thrones'tan örnek vereyim, bu diziyi özel kılan şey içindeki bütün fantastik öğelere rağmen inanılmaz gerçek olmasıdır. Orada tarihteki bütün imparatorluk referanslarını görürsün.

K.K. Abi Maradona'nın bir avantajı ise dönemindeki kötü adamlığın da iyi olması. Şimdi İtalya'ya karşı oynuyorsun, kasaplar bacaklarını kırmaya çalışıyorlar, bu da onun kahramanlığını daha büyük gösteriyor.

B.E. Peki Messi-Ronaldo bugün Maradona olabilirler mi? Falkland Savaşı bir daha olmayacak, Napoli bir daha o zamanki kadar fakir olmayacak. Bir daha 80'ler dünyası ve Videla gibi bir figür olmayacak. Abi herif bir diktatörün gazabından, lanetinden bile kurtuluyor.

K.K. Abi Jordan olmak daha kolay çünkü Jordan bir mükemmellik standardı hani gün gelir her şeyi o standarda uydurursun ama Maradona için şartların da o şekilde gelişmesi lazım.

Kariyerlerinden bir an seçerseniz ve mesela Maradona'nın kariyerindeki şu an Jordan'da yok diyeceğiniz bir an var mı?

K.K. Abi orada yenilirim.

B.E. Evet, yani şöyle bir şey var. Maradona'nın kariyerinde dünya yüzeyinde hiçbir insanın yaşamadığı bazı anlar var.

K.K. Orada hiçbir şey demiyorum. İşte sırf bu yüzden Jordan daha büyük diyorum.

B.E. Hahaha. Jordan gidiş yolundan diyorsun... Bak bence iyi bir noktaya bağladık. Maradona daha büyük çünkü inanılmaz bir esin kaynağı. Sence Jordan daha büyük çünkü daha gerçek.

K.K. Jordan mükemmelliği standartlaştırdı. Maradona ise daha büyülü bir hâle getirdi. Ben standartlaştırmanın büyülü bir hale getirmekten daha zor ve daha büyük olduğunu düşünüyorum.

B.E. Eyvallah. Peki senin için unutulmaz an?

K.K. Abi hasta hasta oynadığı 'flu game.' Unutulmaz Utah serisindeki o maç.

B.E. Benim için inanılmaz an şudur, bak Almanlara sor gelmiş geçmiş en büyük oyuncuları arasında Matthaus'u sayarlar. Gelmiş geçmiş en büyük Alman oyunculardan birinin senin markajınla görevli olduğu bir maçta, etrafındaki sayısız Alman oyuncunun arasından minnacık bir adamın tık diye verdiği pasla üçüncü gol oluyor. Napolililere sorsan unutulmaz an herkesin 90 Dünya Kupası'nda Maradona'yı tuttuğu andır. Bir ülkeye başka bir ülkeyi tutturan andır.

S

KAHRAMANLARIN

Her çocuk, odasının duvarına astığı posterlerle büyür. Buna, o posterlerde yer alanlar da dâhil. Onlar da çocuktular ve onların da hayallerini süsleyen rol modelleri vardı. Kimininki bir sporcu, kimininki bir şarkıcı, kimininki de bir özgürlük savaşçısı... Ancak hepsinin ortak bir noktası var; odalarında kendilerine bakarak büyüyen çocuklar bugün başka çocukların odalarında boy gösteriyorsa payları büyük...

BRADLEY WIGGINS
OASIS

"Oasis'i ilk 'The Word' programında *Supersonic* çalarlarken duymuştum. Liam'ın sahnedeki hâli, cakası beni özgüven anlamında çok etkiledi, hatta bu ilhamı bisiklete yönelttim. Tüm ülkeyi dolaşırdık ve ben yol boyunca Oasis dinlerdim. Herkesin özgüven ve ilham aldığı yerler farklıdır. Ben müzikten alıyordum. 14 yaşında bir çocuktum ve kahramanlarım spordan çok müzik alanındandı. Gallagher'ların Burnage'ten, yani hiçlikten geldikleri noktayı, o hikâyeyi bilirsiniz. Bu da onları sizden biri gibi hissettirir. Bu duyguyu seviyordum."

BILL RUSSELL
JACKIE ROBINSON

"Çocukken kahramanım Jackie Robinson'dı. O ilkti, MLB'de oynayan ilk siyahi oyuncuydu. Profesyonel kariyerime başlarken onun beyzbolda ulaştığı noktayı basketbolda geçebileceğime inanmamı sağladı. Okul arkadaşlarımdan biri, beyzboldaki ilk siyahi menajer oldu; Frankie Robinson. Ben de NBA'deki ilk siyahi koçtum. İkimize de bu yola çıkarken güven aşılayan isim Jackie oldu. Hayatımdaki en büyük onurlardan biri onun cenazesinde yer alabilmektir, çünkü kendisine çok büyük bir saygım var."

ERIC CANTONA
JOHAN CRUYFF

"70'lerdeki Hollanda takımına bayılırdım. Cruyff ise en iyisiydi. O benim çocukluk kahramanımdı. Duvarımda posteri asılıydı. O bir yaratıcıydı. Oyunuyla futbolda devrim yaptı. Ajax futbolu değiştirdi ve liderleri Cruyff'tu. İsteseydi her pozisyonun en iyisi olabilirdi."

DENNIS BERGKAMP
GLENN HODDLE

"Diğer oyunculardan belki biraz farklıydım. Onların kahramanları Pele, Maradona ve Cruyff'tu, bense Glenn Hoddle'ı söylerdim. Onun gerçek bir hayranıydım. Tekniği harikaydı, iki ayağını da kullanırdı, topa o kadar yumuşak dokunurdu ki kusursuzdu. Bu yüzden bazıları benim Tottenham taraftarı olduğumu düşünür ama ben Tottenham'ı değil, Hoddle'ı severdim."

MAGIC JOHNSON
BILL RUSSELL

"Bill Russell NBA'e geldi ve oyunu değiştirdi. Savunmada inanılmaz bir güçtü, harika bir blokçuydu, çok fazla sayı üretmeden de oyuna çok büyük etki edilebileceğini göstermişti. Topu takım arkadaşına doğru bloklayıp hızlı hücum başlatırdı. Etrafındaki herkesin seviyesini yukarı taşırdı. O, bu ligin daha önce şahit olmadığı bir şeydi.

DIEGO ARMANDO MARADONA
RICARDO BOCHINI

"Bochini'yi izlerken zevkten çıldırırdım. 1986 Dünya Kupası'ndaki Belçika maçında birlikte oynama şansımız oldu. 85'te oyuna girerken elleriyle gökyüzünü işaret ettiğini gördüm. Girer girmez ilk işim, onunla duvar pası yapmak oldu. Tanrı ile duvar pası yapmış gibi hissetmiştim."

MICHAEL SCHUMACHER
TONI SCHUMACHER

"Toni Schumacher Köln'de forma giyiyordu, yani tuttuğum takımda. Hep onun gibi olmak istedim. Futbolu hep ciddiye aldım, özellikle de 12-15 yaşlarım arasında. O dönemde Schumacher'i taklit ediyor ve onun gibi kalecilik yapıyordum. Otomobil yarışlarına dair hayallerim yoktu. Sadece hafta sonları karting yapıyordum. Bir süre sonra futbolda o kadar da iyi olmadığımı fark ettim, çünkü sürekli yedek bekliyordum."

MICHAEL PHELPS
MICHAEL JORDAN

"Michael Jordan ile karşılaştığım an kaskatı kesildim. O, dünya üzerinde bana bu duyguyu yaşatacak tek insandı. Ona her zaman çok büyük saygı duymuşumdur. O, en iyisi."

EDDY MERCKX
STAN OCKERS

"Çocukluk kahramanım Stan Ockers'ti. 1956'da ölüm haberini aldığımda, okula doğru yürüyordum. Haberi bir arkadaşım vermişti ve kendimi tamamen çaresiz hissetmiştim."

GIANLUIGI BUFFON
THOMAS N'KONO

"Benim kahramanım Thomas N'Kono'ydu. 1990 Dünya Kupası'ndaki spektaküler kurtarışları beni kaleciliğe yönlendirdi ve

N'Kono da kısa süre içinde kahramanım oldu. Çocuğuma onun anısına Louis Thomas adını verdim, hatta N'Kono da doğumundan sonra beni arayıp tebrik etti."

RÜŞTÜ REÇBER
PETER SCHMEICHEL

"Benim idolüm, kulüp ve milli takımlar düzeyinde karşılaştığım ama Dünya Kupası'nda karşılaşamadığım Danimarkalı kaleci Peter Schmeichel'dı. Kariyerimde hep örnek aldığım isim olmuştur."

JOHN CARLOS
M. L. KING, MALCOLM X

"Benim kahramanlarım Malcolm X ve Martin Luther King'di. Malcolm X'in başta vizyonuna hayran olmuştum. Onu, ilk kez bir radyo konuşmasında duydum. Çok içten ve duygulu konuşuyordu, insanlara tarihlerini öğrenmelerini, kendilerine saygı duymalarını ve hakları için savaşmalarını öğütlüyordu. Bu, beni çok etkilemişti. Martin Luther King ise doğduğum çevrede büyük saygı ve sevgi gösterilen bir insandı. Annem ve babam onu tapma derecesinde severdi. Podyumda yumruğumu havaya kaldırırken, kalbimden ve aklımdan o geçiyordu. Malcolm X ile Martin Luther King'i kıyaslayacak olursam, aralarında küçük bir fark olduğunu söyleyebilirim. Malcolm X, kendi insanları için, yani siyahlar için endişelenir ve savaşırdı. Dr. King ise aynı endişe ve ilgiyi tüm insanlara karşı taşırdı."

MIKE TYSON
MUHAMMED ALI

"Ben bir Muhammed Ali hayranıydım. Boksa başladığımda antrenör Cus D'Amato ile tanıştım. O, Ali ile çok yakındı. Telefonda uzun uzun konuşurlardı. Böyle zamanlarda ben de telefona yaklaşır ve sessizce ne konuştuklarını duymaya çalışırdım. Larry Holmes'a yenildiği maçtan sonra yine D'Amato ile konuşuyordu. Ben de telefonu alıp 'İleride Holmes'la dövüşeceğim ve onu senin için yeneceğim' dedim. Sekiz yıl sonra Holmes'la karşılaştık. Maçtan önce Ali ringe çıkıp ikimize de başarılar diledikten sonra kulağıma eğilip 'Sözünü unutma ve benim için onu yen!' dedi." (Mike Tyson o gün, Holmes'u dört raunt sonunda teknik nakavtla mağlup etti.)

MARCO REUS
TOMAS ROSICKY

"Benim kahramanım Tomas Rosicky. O, Dortmund'da gerçek bir fenomendi. Saha görüşü inanılmazdı, takım arkadaşlarının nerede olduğunu bakmadan biliyordu ve çok çabuktu. Çok teknik ve zeki bir futbolcuydu. Ayrıca, genç yaşında bile olgun bir futbol sergiliyordu. Ben de gelişim sürecimde ona dair her şeyi taklit etmeye çalıştım."

JOACHIM LÖW
NELSON MANDELA

"Mandela'nın özgürlük için katetmek zorunda kaldığı uzun yol beni çok etkilemiştir. Bu, benim hayran olduğum ömürlük bir mücadele. Özellikle de amaçları ve hedefleri doğrultusunda sapmadan, yılmadan, istikrarlı biçimde yıllarca savaş vermesini takdir etmemek mümkün değil."

MESUT ÖZİL
ZINEDINE ZIDANE

"Benim idolüm Zinedine Zidane'dı. O, kusursuz futbolcunun tanımı gibiydi. Hava toplarında iyiydi, defansif ve ofansif anlamda güçlüydü. Özel yaşamı dâhil hayatına dair negatif bir nokta bulmanız çok zordu. Benim için gerçek bir rol modeldi."

FRANCESCO TOTTI
GIUSEPPE GIANNINI

"Çocukluğumdan bu yana kahramanım Giannini oldu. O benim için bir prens, bir idol, bir rol modeldi. Kariyerim boyunca onu takip etmeye çalıştım. Sonraları kendisiyle birlikte forma giyme şansına eriştim. Oda arkadaşlığı bile yaptık, bana çok şey öğretti."

MANNY PACQUIAO
BRUCE LEE

"Bana kahramanımı sorarsanız, size Bruce Lee derim. Dövüş stilimi sorarsanız, üç kelimeyle tarif edebilirim: Bruce Lee gibi!"

LEWIS HAMILTON
AYRTON SENNA

"Ayrton Senna'yı ilk gördüğüm an 'Bir gün bu otomobilleri sürme şansı yakalarsam onun gibi kullanacağım' demiştim. Benim bu spora dair tüm arzum, Senna'dan kaynaklanıyor. O gerçek bir yetenekti. Aynı zamanda oldukça etkileyici bir kişiliğe sahipti. Onun açıklığına ve samimiyetine hayranlık duyuyordum."

GARRY KASPAROV
ALEKSANDR ALEHIN

"Alehin'in yaratıcı ve ilham verici oyunu, kendisini benim ilk satranç kahramanım yaptı. Aynı şekilde, Winston Churchill de sözleri ve karakteriyle bana ilham vermiştir. Hâlâ dönüp dönüp kendisi ile ilgili kaynakları okurum."

CAN BARTU
LEFTER KÜÇÜKANDONYADIS

"Tek başına bir takımdı. İyi oynadığı zaman hiçbir rakip onu durduramazdı. Topu istediği yere atardı. Frikikleri, penaltıları engellenemezdi. Rakiple dalga geçerdi. Türkiye'nin gelmiş geçmiş en büyük futbolcusu hiç tereddütsüz Lefter'dir.

HARUN ERDENAY
ERMAN KUNTER

"Erman Kunter benim kahramanımdı. 50 sayı attığı maçlar olurdu. Elbette küçükken Michael Jordan'ı da taklit ederdim."

NOVAK DJOKOVIC
PETE SAMPRAS

"Pete Sampras ile karşılaşmak heyecan verici bir deneyim oldu. Tenise başladığım yıllarda idolüm Sampras'tı. Onun gibi ben de Wimbledon'ı kazanmayı düşlüyordum. Kim bilir, belki bir gün başarırım." (Djokovic, bu sözleri sarf ettiği 2011 yılında ilk Wimbledon şampiyonluğunu kazanırken 2014'te ikinci kupasını kaldırdı.)

GHEORGHE HAGI
JOHAN CRUYFF

Hagi, ülkesi Romanya'da olduğu gibi Türkiye'de de farklı yaş gruplarından çok sayıda insanın en büyük kahramanı oldu... Peki Hagi'nin kahramanı kimdi? En doğru cevabı alabilmek için, bu soruyu direkt kendisine sorduk...

"Benim kahramanım Johan Cruyff'tu. Çocukluğumda televizyonda pek fazla uluslararası maç izleme imkânımız yoktu ancak en iyisinin o olduğunu bilirdim. Daha sonra izlemeye başladığımda da gördüm ki, sahanın içinde o gerçek bir liderdi. Her şeyi o yapıyordu, kuralları o çiziyordu. Sorumluluğu üstleniyordu. Hem pas hem de gol atan bir oyuncuydu. Oyunun temposunu o belirler, bütün maç sanki onun istediği gibi oynanırdı. Cruyff'un liderliğinden çok etkilendiğimi söyleyebilirim. Barcelona'ya onu düşünerek gittim ve onunla birlikte potansiyelime ulaştım, yapabileceklerimi keşfettim."

THIERRY HENRY
MARCO VAN BASTEN

"George Weah, Romario ve 'Orijinal' Ronaldo oyunu değiştirdiler. Ancak Marco van Basten benim idolümdü. Diğer yandan AC Milan, o gelmeden önce de harika bir takımdı, o gittikten sonra da. Takımım olmadan, ben bir hiçim. Ben sadece takımımın başladığı işi bitiren adamım. Bergkamp, Overmars, Petit, Wiltord ve Kanu'ya teşekkür etmeliyim."

ORHUN ENE
NECATİ GÜLER

"Henüz okul çağındaydım ve basketbolla futbol arasında karar veremiyordum. Eczacıbaşı'nda salonun kenarında oturup beklerken, Eczacıbaşı ve Türk Milli Takımı'nın yıldızlarından Necati Güler, sırtında çantasıyla önümden geçiverdi. Onun o görüntüsü, ağırlığı, saygınlığı, salonu dolduran o yürüyüşü kararımı vermemi sağladı. O zaman basketbolcu olmak istediğimi anladım. Basketbol ve basketbolculuk farklı bir sihre sahipti. Necati Ağabey, benim için bir semboldü."

METİN OKTAY
SAİT ALTINORDU

"Damlacık'ta 8 numaralı formayı giydim. Neden 8 numara? Çünkü 8 numara Sait Altınordu'nun giydiği formanın numarasıydı. O, çocukluğumun kahramanıydı... Büyüdüğümde onun gibi olmak isterdim."

SOCRATES
CHE GUEVARA, FIDEL CASTRO, JOHN LENNON

"Benim üç tane idolüm vardı; Che Guevara, Fidel Castro ve John Lennon."

YELENA ISINBAYEVA
SERGEI BUBKA

"Ben her zaman Sergei Bubka gibi olmak istedim. Antrenörüm, tekniğimin ona benzediğini ve onun kadın versiyonu olduğumu söylüyor. Ben de kendisine inanıyorum."

USAIN BOLT
DONALD QUARRIE, RUUD VAN NISTELROOY

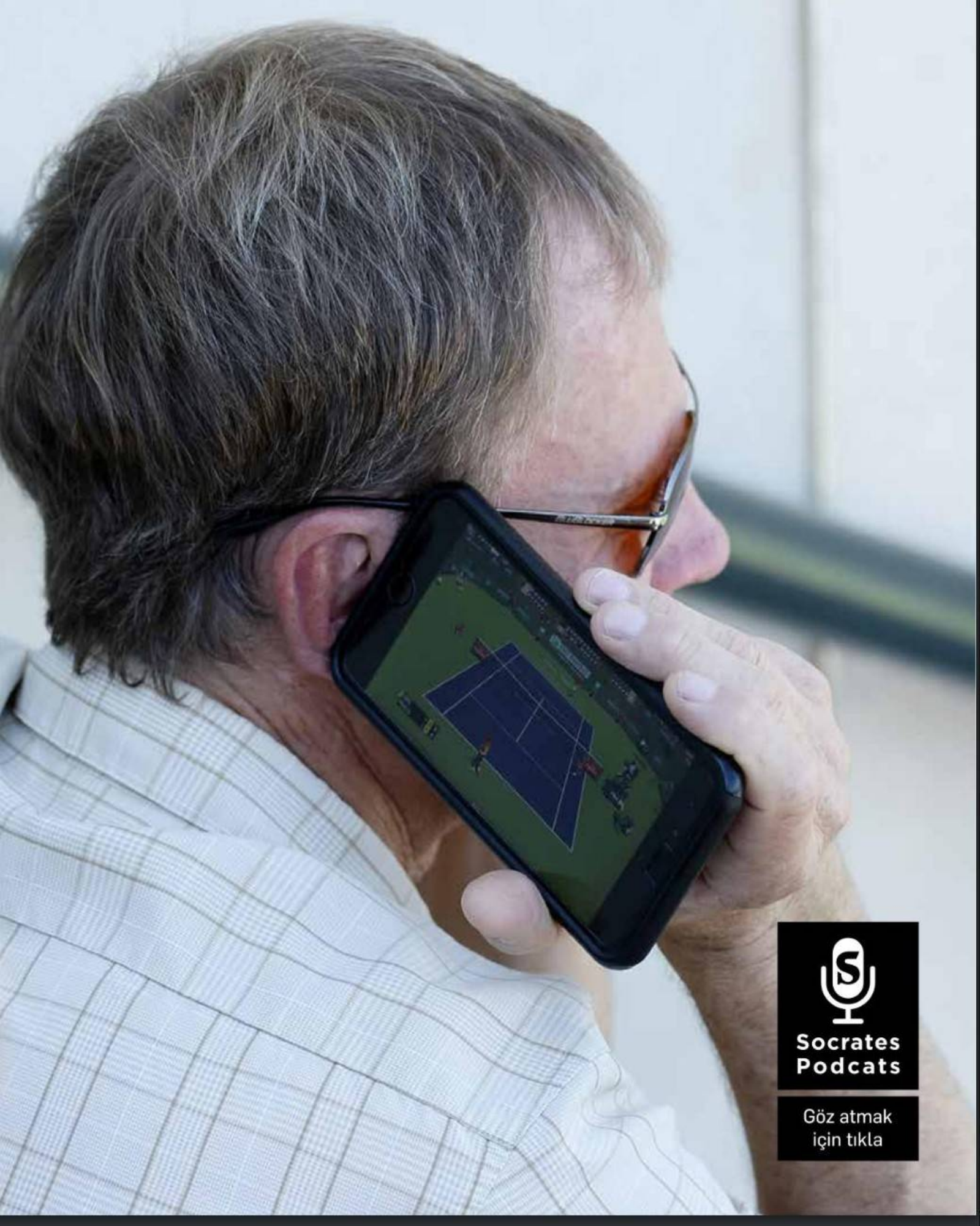
"Ben her zaman Jamaikalı sprinter Donald Quarrie'yi örnek almışımdır. Ayrıca bir Manchester United taraftarıyım ve Ruud van Nistelrooy da idollerimden biri."

KENENISA BEKELE
HAILE GEBRSELASSIE

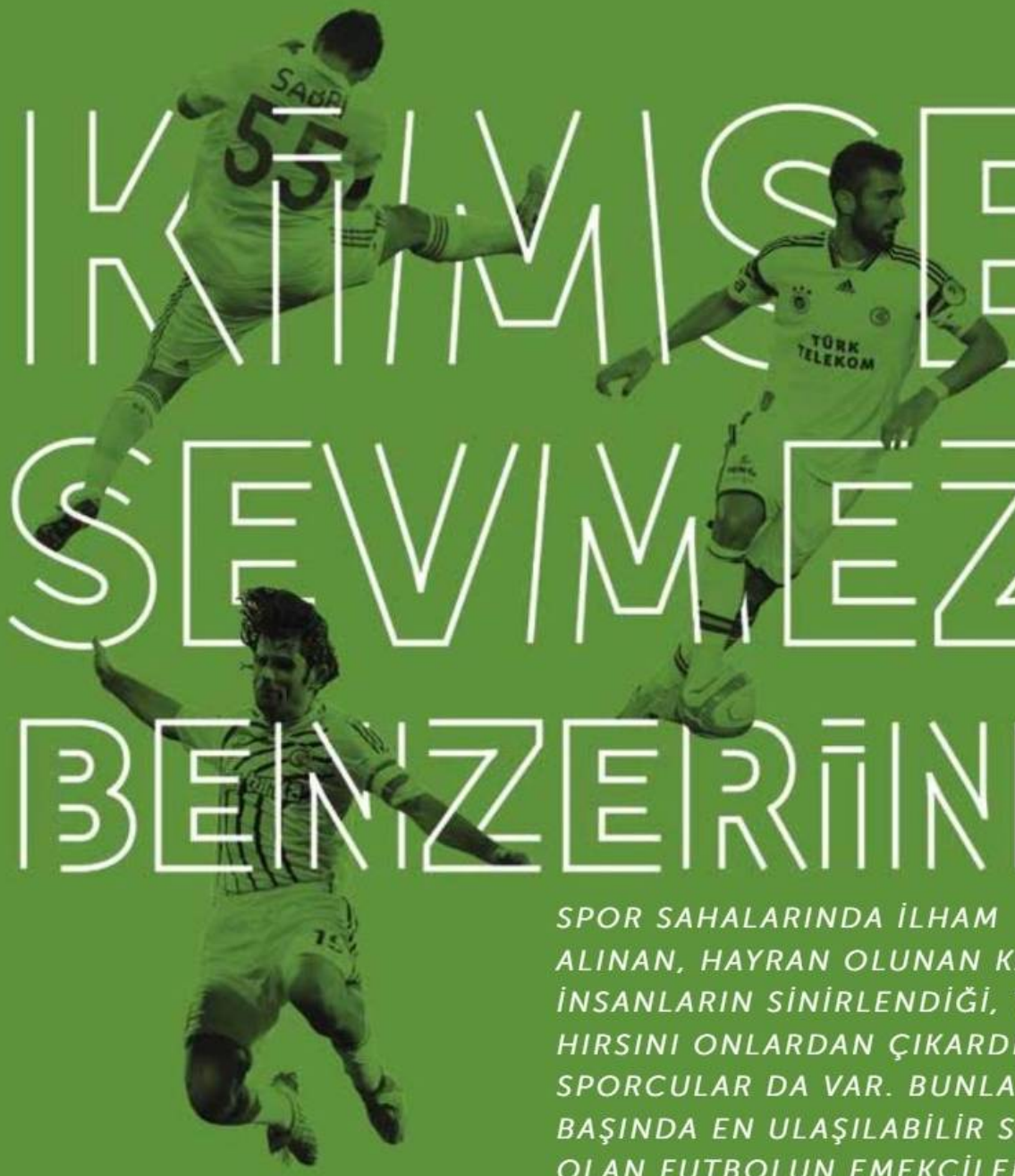
"Haile'yi koşarken ilk gördüğümde, bir gün onun gibi olmayı düşlemiştim."

JOHN MCENROE
ROD LAVER

"Benim idolüm Rod Laver'dı, Roger Federer ise tüm zamanların en iyi tenisçisi. O gördüğüm en iyi oyuncu ve onu izlemekten bir an olsun yorulmadım. Pete Sampras da çim kortta gördüğüm en iyi isimdi."

Socrates
Podcats
Göz atmak
için tıkla

KİMSE SEVMEZ BENZERİNİ

SPOR SAHALARINDA İLHAM ALINAN, HAYRAN OLUNAN KADAR, İNSANLARIN SİNİRLENDİĞİ, TÜM HIRSINI ONLARDAN ÇIKARDIĞI SPORCULAR DA VAR. BUNLARIN BAŞINDA EN ULAŞILABİLİR SPOR OLAN FUTBOLUN EMEKÇİLERİ GELİYOR. 'HER DEVRİN KIZILANLARI' SON YILLARDA ***GALATASARAY'DA SABRİ SARIOĞLU, BEŞİKTAŞ'TA İBRAHİM ÜZÜLMEZ, FENERBAHÇE'DE DE SELÇUK ŞAHİN*** *OLARAK KARŞIMIZA ÇIKTI. PEKİ BU SPORCULAR BİZE NE ETTİ?*

Fotoğraf (Saat yönünde) Getty Images Turkey, Depo Photos, Getty Images Turkey

TARAFTAR-SEYİRCİ CEMAATİNİN, 'KAZMA' TABİR EDİLEN (ÖYLE GÖRÜLEN) OYUNCU TİPİNE BÖYLESİNE HINÇ DUYMASININ SEBEBİ NE?

TANIL BORA

Selçuk Şahin hakkında Ekşi Sözlük'e 208 sayfa not düşülmüş. Tamamına yakını oynadığı takımın, Fenerbahçe'nin taraftarlarından. Çoğu aşağılama, hakaret. Kimileri, provokasyon olarak algıladığı kabiliyetsizliğinden ötürü objektif açıdan onu hain konumuna yerleştiriyor. Onu görünce kusma isteği duyduğundan söz eden var. Birisi sesini bile sinir bozucu buluyormuş. Sinkaflı lafları saymıyorum.

Birçokları onu Galatasaraylı Sabri'yle kıyas ediyor. Bu noktada Galatasaray taraftarları devreye giriyor, 'damdan düşenin hâlinden anca damdan düşen anlar' edasıyla ezeli rakiplerinin sırtını sıvazlıyorlar. '2. Sabri' lakabı takıldığı olmuş – eli yükselten biri '1. Sabri' ilan etmiş Selçuk'u.

SELÇUK'A NEFRET SÖYLEMİ, SABRİ'YE MOBBING

Sabri Sarıoğlu hakkında Ekşi Sözlük'e düşülen notlar, bu yazı yazılırken 500 sayfaya yaklaşıyordu. Selçuk 'nefret söyleminin' hedefiyken, Sabri bir nevi 'mobbing' kurbanı. Sabri'yle uğraşanlar onla kana kana alay ediyor, bunu yaparken çok eğleniyorlar. Ekşi nazarlar, Selçuk'ta sanki 'sinsilik' olarak gördükleri kabiliyetsizliğe, Sabri'de iyi niyetli bir çaresizlik gibi bakıyorlar.

Öteki İstanbullunun Selçuk'u-Sabri'si İbrahim Üzülmez'di. Artık faal olmayan İbrahim için Ekşi Sözlük'te sadece 135 sayfa yazılmış. Sabri'de de alay konusu olan derbeder hâl, İbrahim Üzülmez örneğinde bir külte dönüşüyor. Kılık kıyafeti, saçı başı, 'köylülükle' alay etmek isteyenlerin ganimetine dönüşmüş. Meraklıları, kafasını kaldırmadan (yine Sabri gibi) oynamanın, İbrahim'de sanata dönüştüğü kanısında. Ekşi Sözlük'teki yazarlardan birisi, uzaktan şut çekerek gol atarken bile kafasının eğik oluşunu not düşmüş.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Ne bu şiddet bu celâl? Taraftar-seyirci cemaatinin, 'kazma' tabir edilen oyuncu tipine böylesine hınç duymasının sebebi ne? O cemaatin bünyesindeki ergen zalimliği, neden bilhassa bu oyuncu tipi karşısında zevke geliyor?

Özellikle ikinciliği zillet sayan 'büyük' kulüp taraftarı, takımını bir yıldızlar karması suretinde görmek istiyor. Her birinin gerdanında bir beniyle, dream team olmalı. Kemiksiz, Gattusosuz. Bu müşkülpesent göz, çok defa futbolcularının tipi de yıldız imgesine uygun olsun istiyor. Real'in Ronaldinho'dan dişlekliğinden ötürü vazgeçtiği rivayeti, aşırılık örneği olabilir ama bir normalin aşırılığı. 'Büyük' kulüp taraftarı, topçuları 'güzel' de olsun, havalı olsun istiyor. Takımda bir 'eziğin', 'gariban' imgesi taşıyan birinin varlığı, onları şahsen incitiyor adeta. Hele her türden 'aşağıdakileri' horlayan sınıfsal ırkçılığın temeli de varsa, 'kazma' damgası yiyen oyuncunun üzerine püskürüyor.

Gitgide kışkırtılan transfer arzusunu unutmamalı. Epeydir, 'yeni oyuncu' hevesi, emektarlara duyulan sadakata ağır basıyor. 'Yeter artık... Senin süren doldu...'nun vadesi artık daha çabuk geliyor. Kullan-at çağının taraftarından, istikrara hürmet beklemek zor.

SPOR DEDİĞİN O KADAR KOLAY DEĞİL

'Düz' oyuncuların varlığına mânâ veremeyenler, en galaktik teknik direktörlerin en süper takımlarında 'bunlardan' bir - ikisinin mutlaka yer aldığını düşünmezler mi? Seyircinin tutkulu bakışının yavanlık gördüğü yerde, meslek erbabının teknik gözü stratejik bir yer tutuş, disiplinli bir takip, güven veren bir devamlılık görüyordur oysa. On bir virtüözü yan yana dizmenin garanti etmeyeceği takım bütünlüğünü, işbölümünü gözetiyorlardır.

Teknik direktör formasyonuna gerek yok; iyi kötü spor yapmış herkes, sıradan, dümdüz görünen bir hareketin nasıl bir dikkat gerektirdiğini, kasları nasıl zorladığını, o basit hüneri otomatikleştirmek için nasıl defalarca alıştırma yapmak gerektiğini bilir. Memlekette iyi kötü spor yapanların azlığı da, her sporcunun hak ettiği asgari takdirin esirgenmesinde pay sahibi değil mi?

Spor yapmış olmayı da gerektirmeyen bir takdir duygusundan söz ediyoruz aslında. Emek değeri bilmekten. "Onun oynadığını ben de oynarım" diye sandalyesinde kaykılan zevzekler cemaatinin her şeylerden sakındığı alın terini sellerle akıtanların hakkını teslim etmekten...

Spor yazarlığının âkil insanı Attila Gökçe, Selçuk Şahin'e nefret kusan tweetler üzerine şöyle yazmıştı, 5 Eylül 2012'de Milliyet'te: "Çünkü Selçuk, futbolda emeği temsil ediyordu. Yaratıcı, artistik, büyüleyici ya da karizmatik bir karakter değildi o... Popüler kültürün unuttuğu, önemsemediği, kayda almadığı bir 'esas' karakterdi. (...) İşlerin sıkıştığı anlarda yangın musluğuydu Selçuk. Oysa taraftar, rakibi yıkan, ortalığı kasıp kavuran ve yakan kundakçı istiyordu, Selçuk gibi itfaiye erini değil!"

Futbol, en yeteneklilere, topu yere düşürmeden yüzlerce kere sektirebilenlere, telefon kulübesinde çalım atabilenlere mahsus bir oyun değil. Üst düzey futbol oynayabilmek için, asgari yetenek donanımını, fizikî güçle,

dayanıklılıkla, en az bunlar kadar önemlisi, her türlü manevî zorluğun (derin hayal kırıklıkları, rezil aşağılamalar dahil) üstesinden gelebilecek bir ruhsal dirençle takviye etmek gerek. Sahada 'bu da futbolcu mu? diye dudak büktüğünüz en sıradan görünen 'elemanın', bu imtihanlardan geçip geldiğini unutmayın. O sahneye çıkmayı başarmış her futbolcu, 'iyi kötü', bir emek kahramanıdır.

Hem, bir halk sporu olarak, 'basit oyun' olarak futbolun zevki biraz da herkesin oynayabilmesinde değil midir? Boyuna posuna, yaşına başına bakmadan herkes katılabilir. Sokak futbolunda, böyle bir demokratik cevher saklıdır. İşte, 'Kazma' dediklerinize, o cevherin timsali olarak da bakabilirsiniz isterseniz. Futbolun demokratik şiârının: 'Herkes oynayabilir'in bir timsali...

Oğlum, on yaşındayken falan, futbol hevesiyle deliriyorken, "Nasılım?" diye fazla zorlarsa, pek de kabiliyeti olmadığını söylüyorduk kendisine. Bir defasında boynunu büküp demişti ki: "Ben de Gattuso olurum." Düşünüyorum da, soylu bir tavırmış. Üstelik 'Gattusoluk' bir 'şeyi' de yokken...

GÖRÜLDÜĞÜ YERDE KIZINIZ!

Dersimli. Alevi kimliği bilinen ve -yakın zamanda- bunu beyan eden çok az sayıda futbolcudan biri. Kimliğini, tıpkı oyun üslubundaki gibi, sükûnetle taşıyor.

65 Süperlig müsabakasına çıktığı İstanbulspor'dan 2003 yazında Fenerbahçe'ye geçti. Fenerbahçe formasıyla oynadığı resmi maç sayısı bu yazı yazılırken 300'e varmıştı.

Gerçi orta sahada top kayıpları, pas hataları yüzünden de çok ıslıklandı fakat esas, 'görünmezliğinden' çekti ne çektiyse. Nispeten nazik bir Ekşi Sözlük muharriri; "Sevimli hayalet Casper olsa görünmemesine rağmen takımdan gönderilirdi" diye yazmıştı.

"SEVİMLİ HAYALET CASPER OLSA GÖRÜNMEMESİNE RAĞMEN TAKIMDAN GÖNDERİLİRDİ."

Provokatif bir gösterişsizlikle oynuyor: Al, yanındakine ver. Çok kolay görünen ama devamlılık ve dikkat isteyen defansif orta saha ve pas terminali işlevleri... Koşu mesafelerinde hep klasmana girmesi de manasız geliyor çoklarına, 'anlamlı' koşularının nadir olduğu zannındalar. 'Her zaman hazır' olmasının kıymetini de dışarıdan görmek zor.

Sabri Sarıoğlu ve İbrahim Üzülmez gibi bariz taraftar-futbolcu kimliği taşımaması da PR'ını zayıflatıyordu galiba. Son yıllarda bazı jestlerle bu açığı kapatmaya çalıştı. Aziz Yıldırım'ın takım içindeki mutemetlerinden olduğu söyleniyor; bu da onu güçlendiren etkenlerden biri olmalı.

Aragones ve II. Daum dönemlerinde hem görünür yararlılıkları hem kritik golleriyle biraz olsun itibar kazandı. Muhakkik Uğur Meleke'nin, "içine Xavi kaçmış gibi" oynadığını tespit ettiği anları var.

Keşke, ona bakıp ter ter tepinenlerin içine biraz Selçuk Şahin sebat ve sükûneti kaçsa...

'KÖYLÜ' SOL KANADIN EFENDİSİDİR

İbrahim Üzülmez'in lakaplarından biri: 'Köylü'. Pasaklılığından, taşralı Beatle hâlinden ötürü yakıştırılıyor ama çiftçilik ve hayvancılıkla geçinen bir ailenin çocuğu olmasına da uyuyor. Babasından gizli gizli tarlaya kaçıp top oynarmış. 16 yaşında Gönenspor'da mesleğe başlamış. Oradan, Karabükspor'a geçmiş. Bu havzanın takımlarına yakışan bir oyuncu o, 'Köylü'den çok 'İşçi' Üzülmez, Zonguldak'ın namlı maden mıntıkalarından birinin adı. Karabük'te tutunamayıp Amasyaspor'a kiralanmış. Sonra, Antepspor. 1999/2000 sezonunu 3. bitiren Gaziantep'in orta saha koşturganıydı. Sonra, Beşiktaş'ta on bir yıl boyunca 285 Süperlig müsabakasına çıktı.

Hep karışık duyguların nesnesi oldu. Dolap beygirlerinin Gazi Koşusu galibi. Başı önde telâşla koşuşu, acı bir frenle durup yandan çark ederek sağı solu kolaçan edişi, sonra yine topun üzerine yumuluşu... Atom Karınca Rıza'yı hatırlatan bir top güreşi. Slalomlarla çizgiye inip haşin ortalar kesen filinta açıkları hayalleyen futbolsevere illallah dedirten, öte yandan devamlılığıyla, yılmazlığıyla şapka çıkarttıran... Bir keresinde ayakkabısı çıktığında çorapla top sürüşü, o yılmazlığın belgesi.

Futbol görgüsü İbrahim Üzülmezli enstantanelere dayanan birisi, bu oyunu şöyle bir şey zannedebilir: İki oyuncu, birbirlerinin önüne geçmeye çalışarak, rakiplerinin kollarına ve formalarına asılmak suretiyle, topun takımları lehine dışarı çıkmasını sağlamak üzere mücadele ederler - ve siyah-beyaz kazanır.

Ama onu ham gayrete, inada indirgemek ayıp olur. Belki çalışkanlığından da değerli vasfı, futbolcunun kendini geliştirebileceğini göstermesiydi. Beşiktaş'ın 100. yıl şampiyonluğu sezonunda Galatasaray'a attığı 1-0'lık gol -kuşkusuz 8 sezonda attığı 7 golün en değerlisi-, bu vasfının sertifikası ve ödülüydü: Sol kanattan geldi, içeri kat etti ve ceza alanının sol çaprazından, üstelik baston sağ ayağıyla, uzak direk dibine yollayıverdi topu. Aslardan halı sahaların göbeklilerine, bütün top zanaatkârlarına yollanmış bir mesajdı o sekans; çalışmayla, güvenle, takım oyunuyla, insanda ne cevherler çıkar, ne

Fotoğraf Getty Images Turkey

yetenekler peydahlanır.
Beşiktaş'ın şenlikli tribünlerinde hem çok sevilen, hem çok bıkılan ve çok eğlenilen bir olay-adam oldu. Ergen zalimliğiyle, nice lâkaplar taktılar ona. 'Deli İbrahim' en bilineni, en masumu. Bunları işitmemek, takmamak üzere de yumuluyordu topa sanki.

İBRAHİM ÜZÜLMEZ'İN AZMİNDEN DE DEĞERLİ VASFI, FUTBOLCUNUN GELİŞEBİLECEĞİNİ GÖSTERMESİYDİ.

Yüzündeki o nadan ifade, -ki son sezonlarında rakiplerine karşı daha hoyrattı-, sanki biraz da kırgınlığı gizliyordu. Tribüne, basına, şuna veya buna dönük değil de, umumi bir kırgınlık. O derbeder hâlinde, karizmatik ve 'havalı' olmayan, içine kapanık bir dobralık vardı.*

AZİMLİ BAY SAKAR

Geçen yaz sonu Galatasaray kulübünün Sabri Sarıoğlu'yla "yollarını ayırmasının" gerekçelerine dair bazı söylentiler, yerleşik 'Sabri Sarıoğlu' imgesini pekiştiriyordu. İlk karşılaştığında kılık-kıyafetine ve göbeğine bakan yeni teknik direktör Cesare Prandelli, onun hâl ve tavrını üst düzey futbolculuğa yakıştıramamıştı, rivayetlere bakılırsa.

Altı-yedi yıl önce gafil bir malzemecinin ona teslim ettiği formanın sırtında adı 'Sarbi' diye yazılmış, çapaçulluğu ismine vurmuştu emektar futbolcunun. Sanki onun beceriksizliğinin hurufice bir delili gibi görüldü bu forma kazası, çok eğlenildi. Önceki yıl Galatasaray-Real Madrid maçından sonra Ronaldo'nun onun tokalaşmak için uzattığı eli boşta bırakması da sanki bir hakikatin beynelmilel kurumlarca onanması gibi görülmüş, yine mutlu bir zevzekliğin konusu olmuştu.

Koçbaşı gibi seğirtirken yanına yöresine bakmayışı, bazen top sürerken sahayı bitirmesi, yaptığı ortaların ya da şut teşebbüslerinin büyük kısmında ya önündeki adamı şişlemesi ya da uzak menzillerde gözden kaybolan toplar savurması, bakmaya ve tasvire doyulamayan arızaları onun.

'SABRİ REİS' DEĞİL 'SARBİ REYİZ'

Onu 'Reis' veya yine bozarak 'Reyiz' diye ananların bazıları, Sabri Sarıoğlu'nu sanki inadına, sanki 'trolce' sahipleniyorlar. Sanki matrak olsun diye. Bazılarıysa onun taraftar-futbolcu kimliğine hürmet ederek 'reis' rütbesi takıyorlar omzuna. On bir yıllık A takım kariyerinin evvelinde de, on beş yaşından itibaren yıldız, genç, 21 yaş altı kategorilerde dört yıl Sarı-Kırmızılı formayı giymiş, çekirdekten Galatasaraylı yetişmiş. 2007 ilkbaharındaki meşhur pet şişe sağanaklı Fenerbahçe maçında tribünlere sahadan amigoluk yapmıştı.

Peki ama, gerçekten bu kadar maharetsizse, bunca yıl üst düzey futbol ortamında nasıl barınabildi? Galatasaray A takımında çıktığı resmi maç sayısı şaka değil, 400'e yaklaşıyor. 44 kez A Milli, genç kategorilerde ayrıca 126 defa milli olmuş. Belli ki birtakım meziyetleri var. Bir kısmını, biraz dikkatli bakınca görebilirsiniz zaten: Çabukluğu, kemirgenliği, saçma şutlardan sonra mahcubiyetle başını eğerek arkasına bile bakmadan vazifesine dönüşü, amok koşucusu gibi koşması, bazen bölgesini Allaha emanet ederken bazen de ters kademenin Hızır'ı olabilmesi. Sonra, o çapaçulluğuyla rakibin sadece asabını değil nizamını da bozabilmesi...

Galiba, çıplak gözle görebildiklerimizden daha önemli bir meziyeti var Sabri Sarıoğlu'nun. Emekçiliği. Sebatkârlığı. Çalışkanlığı. Devamlılığı. Onun kuşağından ve daha sonraki kuşaklardan, Galatasaray'ın ve başka kulüplerin altyapılarından, hakkında 'geleceğin yıldızı' haberleri çıkan nice parlak genç yetişti. Bunlardan hangilerinin adını hatırlıyorsunuz? İsim vermeyelim, Sabri Sarıoğlu gibi 'görev adamı' değil, basbayağı yıldız adayı sayılan, diyelim Hakan Şükür'ün veliahtı olarak görülen çocuklar vardı bunların arasında. Pek azı üst düzey takımlarda tutunabildi.

GALİBA, ÇIPLAK GÖZLE GÖREBİLDİKLERİMİZDEN DAHA ÖNEMLİ BİR MEZİYETİ VAR SABRİ SARIOĞLU'NUN.

YILDIZININ PARLADIĞI DA OLDU

Halı saha topçuları da bilirler, oynadıkça açılır, tecrübelendikçe öğrenir insan. En istidatsız görünenin içinden bir gün cin çıkabilir. En kabiliyetsiz boş zaman topçusunun, hafızasında gururla canlandırdığı sahneleri olur. Sabri Sarıoğlu'nun ışıltılı sahneleriyse, sadece kendi hafızasının sandığında kilitli değil. Galatasaray'ın Şampiyonlar Ligi'nde Real Madrid'i yendiği maçta, sağ kanattan içeri kat ederek Sneijder'e yaptığı asist mesela... Ya da, 2006-07 sezonunda Bursaspor'a attığı gol: Kendi ceza alanındaki korner karambolünden seken topu kaptığı gibi sağ iç kulvarından kopar gider. Orta sahada rakibinin sağından atıp solundan geçerek deparını sürdürür, ceza alanına girer, ayaklarına atlayan yatan kalecinin üzerinden topu dibine girerek kaldırıp aşırtır kalenin içine. Sabri'nin içinde bu vardır.

Sabri Sarıoğlu, Eylül'de 'rezerv lig' takımında çile doldurmaya yollandı, Ekim'de A takıma geri alındı. Şimdilerde, oynamadığı maçlarda sağ kanatta oluşan zafiyetten söz ediliyor.**

*Bu bölüm, 8 Temmuz 2008'de Radikal'deki yazının geliştirilmiş biçimidir.

**Bu bölümde ve ana yazıda, Elcezire'de yayımlanmış 'Sabri'nin içinde bu da var' başlıklı yazımla paslaşıyorum.

KAHRAMANINIZLA KARŞILAŞTIĞINIZDA...

MEHMET DEMİRKOL

Galatasaray'a bir basketbol maçında 22 sayı attıktan sonra vapurla karşıya geçip 2 de gol atan bir Fenerbahçe efsanesiyseniz, insanlar çocuklarına adınızı verirler. Çok daha azını yapıp tanımadıkları ve hiç tanımayacakları çocuklara isim babası olmuş onca silikon kahramanın yanında Can Bartu'nunki hak edilmiş bir kutsiyettir. Eğer 'Sinyor'sanız o zaman bir oğluna Can, diğerine Bartu ismi koyan hayranlarınız olur. Doğal olarak...

Bartu'nun Mano Palas'ta bir Fenerbahçe kampı sırasında gençlerin teklifini kırmayıp masa tenisi şovu yapmışlığı da vardır. Bir, iki, üç derken yarım düzine galibiyet alır ve boynu bükük yollar delikanlıları. Sonrasında orta yaşlı bir bey gelir ve hafiften sitem eder,

-Can Bey ne yaptınız? Milli Takım'ın morali altüst oldu.

Sinyor burun kıvırır! Hiç iddiası olmaması gereken bir sporda Milli Takım'ın tamamını devirmek normaldir onun için...

Sinyor'la tanıştıktan sonra sormadım bu hikâyeyi kendisine. Bana anlatan Attila Gökçe gibi güvenilir bir duayen olsa da soramadım... Hikâyenin sihri bozulmasın diye. Onun için normaldi. Hatırlamıyor dahi olabilirdi. Daha da mümkünü soruyu önemsiz bulup gözlerini devirerek beni itebilirdi. Hem, biliyorsunuz, adım Can bile değil... Adım Can olsa değişir mi?

Can Dündar adını Bartu'dan almış ve küçüklüğünde onun gibi futbolcu olmak istemiş. "Adımı ve takımımı seçme hakkım yoktu" der ya hani. Bir gün Can Bartu'yla karşılaşıyor. Yanına gidiyor. Kendi hikâyesini, 'adının istemsiz babasına' anlatıyor.

"Adım sizden," diyor, "babam büyük hayranınızdı."

"Evet," diyor Sinyor, "çok var öyle!"

Peki buna kibir diyebilir miyiz? Kınanması gereken bir ego gösterisi mi? Hayır. Asla! Çünkü Bartu, böyle olmasa kahramanın olmazdı. Can Bartu bunun için Can Bartu. Ve böyle olduğu için hem Can hem Bartu oluyor iki kardeş bir evde.

Kolay kolay anlaşılmaz bir ilişkidir hayran/kahraman bağlantısı. Çünkü aslında hayran olma hâli tek taraflıdır. Kahraman, kahraman olmak için kahraman olmaz. Ama hayranlık öyle değil. Bir platonik aşktır hayranlık ve kahraman bunsuz yaşayamaz... Hem de bundan nefret edendir çoğu zaman. İlişkinin sahnesi, hayranın gerçek hayatının hayal dünyasına bodoslama çarptığı bir kaza yeridir.

Zeki Müren'e ölümüne hayran bir homofobiğe rastlayabilirsiniz bu yüzden. Platonik aşktan farkı tamamen irrasyonel olmayışıdır. Kahramanın yıldızı parlaktır çünkü. Komşunun kızı Hatice gibi değildir. Ve fakat

PEKİ YA SEVGİLİN SENİ HİÇ SEVMEMİŞSE VE SEVMEYECEKSE? SADECE BİR ÇIKAR İLİŞKİSİYSE BU?

hayranın kurduğu bağ tamamen irrasyoneldir. Bir rock yıldızının uyuşturucu kullanıyor olması kınanabilir yani. Sanki böyle bir temizlik vaadi varmış gibi.

Bülent Korkmaz'ın yanına gidip "Abi beni hatırladın mı?" diyen Kahramanmaraşlı Abdullah'ın zihninde görebilirsiniz bu durumu. Kaptan, alçakgönüllü kahramanlardandır. Tanımadığını söylemez tabii. Sonra açıklar Abdullah: "Bizim oraya gelmiştin 10 sene evvel, resim çektirmiştik."

Abdullah 10 sene evvel kimlik için çektirdiği polaroidi kimin çektiğini hatırlamamaktadır doğal olarak. Ancak kahramanından o büyülü fotoğrafı hatırlamasını bekler. Doğaldır, haklıdır ve tabii ki çok saçmadır...

Bu yüzden belki de çoğunun söylediği gibi kalbinizin kırılmasını istemiyorsanız kahramanınızı gördüğünüzde hemen yolunuzu değiştirip uzaklaşmakta fayda vardır. Ya da?

2002 Dünya Kupası sırasında Raul Gonzalez'le karşılaştığım anı unutamam. Bir İspanyol meslektaşımın tercümanlığında dakikalarca konuşma şansım olmuştu efsanemle... Hani soru sorarak rahatsızlık verdiğini düşünürsün ya bir ünlüyle karşılaştığında... O gün sorum kalmadığı için rahatsızlık verdiğimi düşünme noktasına gelmişti iş. Bekliyordu hâlâ, bense kuraktım artık. Çok etkilendim tabii. Gülümsedi, elimi sıktı ve gitti...

Sonra David Beckham'ın yüzlerce çocukla hiç üşenmeden resim çektirip, hepsine tek tek imza dağıttığını gördüğümde bu hayranlık ona kaydı. Zihnim durumu kurcalamaktan vazgeçmedi tabii... Nasıl?

HEPSİ İNSANDI, TAM DA BEKLEDİĞİM GİBİ. ZAAFLARI, YETENEKLERİ OLAN, MUTLU OLMAK İSTEYEN İNSANLAR.

Şu soruyu sordum: Peki ya sevgilin seni hiç sevmemişse ve sevmeyecekse? Sadece bir çıkar ilişkisiyse bu? Peki ya varlığını sana borçlu olduğunu bilen bir profesyonelse? Bu kadar çok insanla konuşmayı, fotoğraf çektirmeyi seven bir alçakgönüllü yıldız ne zaman fırsat bulur da yıldız olur? Sistem bir yıldızdan, bir kahramandan ilgiye karşılık verme profesyonelliğini arar. Şöhretin tazminatıdır bu. İşin bir parçası... İşin parçası olan bu ilgi karşılama, samimi olabilir mi? Yoksa bizler soğuk bir pazarlama yönteminin sıcak yüzüne mi vuruluyoruz? Onların sanatlarını icra etmesi ve bizim keyif almamız neden yetmiyor? Yani belki de, büyük ihtimalle, kahramanınla tanıştığına memnun olduysan aslında muhtemelen ruhsuz bir pazarlama stratejisinin kurbanı oluyorsun. Yani belki de karısıyla yemek yerken yanına gidip bir şeyler söylediğin kahramanından tam da beklediğin gibi bir tepki alıyorsan hayatı boyunca rol yapan bir uyanıkla karşı karşıyasın. Böyle bir uyanığa neden hayran olayım ki?

Beckham demişken, bir de kahraman olup kahramanları olanlar var tabii. İngilizlerin hakkında isabetle söylediği gibi; futbolculuğunu tartışabilirsiniz ama gollerinin çoğu kendisi gibi yakışıklıdır Becks'in... Manchester United'ın kutsal 7 numarasıyla hayranlarını çığ gibi toplayarak taşıdı yıllarca. Cantona, Robson, Ronaldo ve tabii George Best gibi... Peki hayran mıknatıslarının en destansı olanı Best'in, Cantona ve Ronaldo için söylediği onca şahane şey varken Becks için söyledikleri ne etki yaratmıştır?

Ronaldo için "Bugüne kadar birçok oyuncuya 'yeni George Best' dendi. Ancak ilk defa bu yakıştırma benim için bir övgü" diyen o... Cantona için "Bugüne kadar içtiğim tüm şampanyaları onunla Old Trafford'da bir Avrupa maçı oynayabilmek için feda ederim" diyen de... Bilirsiniz, Beckham'a düşense "Sol ayağını kullanamıyor, kafa vuramıyor, ikili mücadele kazanamıyor, çok gol atamıyor ama onun dışında fena değil" olur.

Gerçekten böyle mi düşünüyordu? Yoksa aslında hayranlık duyduğu tek isim o muydu? Çünkü futbol bir yana asıl ikon o. Hele de kadınlar için. "Bir keresinde Gazza için IQ'su forma numarasından daha düşük demiştim. O da IQ ne diye sordu?" dediği Paul Gascoigne de muhtemelen o kadarını hak etmiyordu. Tamam bir dâhiden bahsetmiyoruz ama saha içinde karşısına çıkan herkesi aptal gibi gösterirdi Gazza... Hangisi daha iyi bilmiyorum Best'le kaderleri pek benziyor. Alkol, karaciğer... Belki de bir özeleştiri kim bilir! Kariyerimin başında daha önce televizyonda ya da statta seyrettiğim, gazetelerde okuduğum onlarca büyük yıldızla tanıştım. Bir dönem, çoğunun hatırlamadığı ya da yanlış hatırladığı birçok golü ya da maçı onlara sormakla geçti. Sonradan anladım ki şairler şiirlerini bilmezler. Bilen milyonlar içinse onlar kutsal sözlerin kaynağıdır. Goller ve sayılar da öyle.

Hepsi insandı, tam da beklediğim gibi. Zaafları, büyük yetenekleri, kederleri olan, mutlu olmak isteyen insanlar. En önemlisi endişeleri olan insanlar... Bir gün artık tanınmama endişesi olan insanlar...

Hepimiz biliriz ki, şöhret bir nimet ve bir lanettir. İnsan beynine göre değildir. Yapaydır. Sıradan insanların altından kalkamayacağı bir ilişkidir. Ama zaten sıradan insanların hayranları olmaz. O yüzden ben kahramanımda beklenmeyen bir karakter gördüğümde mutlu olurum. Çünkü yalındırlar. Çıplak kalmaktan korkmazlar. Şöhretlerini severler, diğerleri gibi kaybetmekten korkarlar ama karakterlerini korurlar. Normal değildirler. Çünkü normal insanlar size gerçek yüzlerini göstermeyenler, henüz tanımadıklarınız, tanıyamadıklarınız, kalkanlarını indirmeden yaşayanlardır. O yüzden, eğer beklenmedik bir şey görmek sizi kıracaksa kahramanlarınızla tanışmayın.

Ben mi? Eğer Can Bartu'yla tanışmamış olsam, gözümde bu kadar büyümezdi...

S

Fotoğraf: (Sait yönünde) Depo Photos, Serdar Gürel Arşivi

SPOT IŞIKLARI HİÇ ONLARIN ÜSTÜNDE OLMADI AMA AYAKTOPUNA DAİR SEVDAMIZA, SONSUZ KATKILARI VAR

ONLAR DA SEVDAYA DAHİLDİ...

UĞUR VARDAN

Sedat Özden, namı diğer Sedat III (sağda), 13 yıllık futbol kariyeri boyunca Bursaspor'da top koşturmuştu.

Futbolda hayat 'Büyükler' açısından yine benzer şekilde akardı. Âlem buydu ve kral yine onlardı. Sonra Trabzonspor, Karadenizli hemşerisi Zonguldakspor'la birlikte 2. Lig'den, o zamanki adıyla Türkiye 1. Ligi'ne yükseldi ve 'payitaht'ın efendileri için yeni bir besteyi sunmaya başladı: "Dertlerle buluşursun, gezsen Anadolu'yu..." Bordo-Mavililerin 1. Lig'deki henüz ikinci sezonlarında gelen şampiyonluk, ülkedeki harita ve dokusunda önemli değişikliğe neden olmuştu. Artık futbol bu topraklarda 22 kişinin oynadığı ve nihayetinde şampiyonluk ipini İstanbullu bir büyüğün göğüslediği bir oyun değildi. Karadeniz'in hırçın ve inatçı doğası, İngilizlerin tabiriyle 'güzel oyun' dahilinde kıyıya vurmuş, bordo-mavili takım çoğu öz evlatlarından oluşan kadrolarla şampiyonluğun ipoteğini 'Yeditepeli' şehrin hükümranlığından almıştı.

O yılların bir başka özelliği de sanırım şimdilerde 'diğerleri' diye addedilebileceklere de belli ölçülerde hayat hakkı tanımaktı. Bu denklemde, taşranın kendine özgü takımları içinde birileri vardı ki onlar her daim 'sınıf başkanı', 'mümessil', 'büro şefi' gibiydiler. Şehrin ve takımının adeta en genel yüzüydüler. Bugünkü düzen içinde mesela Bilal Kısa'yı bir dönem Malatyaspor'dan tanıyıp unuttuktan yıllar sonra ona Akhisarspor'da rastladığımızda, "Gözüm seni bir yerden ısırıyor" tavrından çok, onları uzun süre takip edip hâl ve hatırlarını sorar, göz ve aklımızın kenarına çıkmamacasına not ederdik...

Kuşkusuz her birinin ayrı bir öyküsü, serüveni vardı. Ama önemli olan popüler kültürün belli oranlarda onları daimi yuvalarında ya da 'gurbet kuşları' misali her yeni gittikleri takımda, üstlerine geçirdiklere her yeni renkte takip edebilme ısrarımızdı. Kısacası gönül hanemizde yerleri hep vardı, bugün de o yerleri ve sevdalarımızı hâlâ koruyorlar...

Hoş bu noktada bir ara sokağa sapmalı ve kişisel durum tespitinde bulunmalıyım: Zonguldak'ta doğdum, Balıkesir ve Bursa'da büyüdüm, Sakarya'da okudum, hafta sonları soluğu İzmit'te aldım. Yazları Uludağ'da çalıştım, buraya kampa gelen takımların peşinde sürüklenen tek çocuktum. Dolayısıyla her çiçekten bal aldım, evet bir büyüğe ben de gönül verdim ama diğerlerini de sevdim,

Beşiktaşlı Rasim Kara, sakatlanan Fenerbahçeli Engin Verel'i saha kenarına taşıyor.

saygı duydum, öykülerine, heyecanlarına kulak verdim. Hele hele yazın o kadar yanına yaklaştığım oyuncu kümelerinin sonbahar-kış periyodunda siyah-beyaz ekranlarda karşıma çıkmaları, yatılı okul ortamında "Ben bunları tanıyorum" fiyakası çocukluğun o eşsiz günlerinde paha biçilemezdi.

DİLMEN'DEN ÖNCEKİ RIDVAN

Tekrar asıl güzergâhımıza yönelelim ve 'sınıf başkanları' tadındaki ana istasyonlar kimlerdi, hatırlayalım. Nedense bu koridorda benim

Fotoğraf (Sarı yönünde) Sedat Özden Arşivi, Rasim Kara Arşivi

Mustafa Denizli'nin 'Büyük Mustafa' unvanını aldığı Altay günlerinden...

aklıma düşen ilk isim Bolusporlu Rıdvan Ertan. 'Tatar' lakaplı kaptan kırmızı-beyazlı renklere 1966'da katılmış ve 13 yıl aralıksız oynamış. Ve ilginçtir takımının 1. Lig'deki dördüncü sezonunda ancak gol atabilmiş. Dilmen öncesi Bolu'nun ilk Rıdvan'ını ben Rumen teknik adam Valeriu Neagu zamanındaki takım dolayısıyla bir kenara not etmiştim. O takım kırmızı-beyazlıların tarihindeki en başarılı ekipti ve 1973-74 sezonunu üçüncü sırada tamamlamıştı.

Sonrasında aklıma Adana Demirspor'dan Rasim Gürcan geliyor. Genellikle sağ açıkta görev yapan 'Gol Hırsızı' lakaplı Gürcan, 10 yılı aşkın formasını giydiği takımda Fatih Terim ve Eser Özaltındere'yle birlikte oynamıştı.

Futbol ilk kez Balıkesir'e taşındığımızda dikkatimi çekmişti. Bütün şehrin kırmızı-beyazlı bayraklarla çevrildiğini hisseden bir çocuk elbette nedenini merak ediyor ve öğreniyordu. Balıkesirspor biz oradayken 1. Lig'e çıkamadı ama ben Özer Umdu'nun varlığından haberdar olmuştum. 'Altın Kafa' lakaplı oyuncu daha sonra Zonguldakspor, Adanaspor ve Beşiktaş formaları da giydi ama hep Bal-Kes efsanesi olarak zihinlerde yer etti. Ve memleketimin takımı Zonguldakspor... Halil Güngördü bir efsaneydi ama asıl ününü Eskişehirspor formasıyla özellikle Türkiye Kupası'nda attığı gollerle yapmıştı. 'İşçinin Milli Takımı'nın emektarı sanırım kaptan Muammer Birdal'dı. 1975'ten 88'e kadar kırmızı-lacivertli formayı giydi, Kahramanmaraşspor ve Adana Demirspor serüvenlerinin ardından futbolu Zonguldakspor'da bıraktı. Batı Karadeniz temsilcisinin bir başka uzaktan sevilen ismi Volkan Yayın'dı. Altınordu'da oynarken keşfedilmiş ve 2. Lig'den milli takıma giden ilk futbolcu olmuştu yanılmıyorsam. Zonguldakspor forması altında İsa Ertürk ve Şaban Kartal da izlendi ama ikisi de büyük takımlara doğru kanat çırptı; Ertürk Fenerbahçe'ye transfer oldu, hatta 'Dünya Karması'nda oynadı, Kartal da soyadına uygun olarak Beşiktaş'ta forma giydi.

BİSİKLET MARKASINDAN LAKAP

İdman dahil her yere Fuji marka bisikletiyle gidip geldiği için 'Fuji Mehmet' olarak bilinen Göztepeli Mehmet Fahri Türken, keza yine bir başka sarı-kırmızılı takım efsanesi Sadullah Acele (Beşiktaş'ta da oynamıştı), Ankara Demirspor'da keşfedilen, Fenerbahçe'de şansını deneyen ama asıl olarak Adanaspor efsanesi olarak bilinen Timuçin Çuğ...

Orduspor'un unutulmaz ismi Arif Güney (takımının tek Avrupa macerası Banik Ostrava eşleşmesinde 2-0 kazanılan ilk maçta takımının ikinci golünü atmıştı, rövanşı Çek takımı 6-0'la geçip turlamıştı), Giresunspor denince akla gelen Tacettin Ergürsel ve Bünyamin Çulcu, Ankaragücü'nden Melih Atacan (ki sanırım TV'den izlediğim ilk milli maçtı ve Türkiye, 18 Kasım 1973'te İsviçre'yi 2-0 yenerken goller 'Fuji Mehmet' ve Melih'ten geliyordu), Kocaelispor ve Malatyaspor'dan Ceyhun Güray, Boluspor, Ankaragücü ve Gençlerbirliği hattında golcü kartvizitinin hakkını veren Halil İbrahim Eren...

Malatyaspor cephesinden Oktay Çevik ve Feyzullah Küçük, Adanaspor ve Beşiktaş'ta da izlediğimiz ama en çok Diyarbakırspor'la tanınan rahmetli Reşit Kaynak, Gaziantepspor'un 5 numaralı unutulmaz kaptanı Fatih Zambak, Eskişehirspor'da benim dönemimin defans ustası İsmail Arca, Gençlerbirliği tarihinin iki ismi; Şirin Berberoğlu ve Olkan Yavruoğlu, Rize ve Karşıyaka'da oynayan Muharrem Gürbüz...

Ve Bursaspor'un unutulmazları: Futbol sevdam asıl olarak bu şehirde yeşerdiği için iltimas geçmek hakkım diye düşünüyorum ve saymaya başlıyorum. Her transfer sezonunda ismi özellikle Beşiktaş'la anılan Sedat Özden, nam-ı diğer 'Sedat III', Baykul Tüysüz, kaptan Sinan Bür, 'Deli' lakaplı Vahit Kol, sonraları Beşiktaş'a transfer olan Tezcan Ozan, Orhan Özselek, kaleci Rasim Kara (o da sonraları Beşiktaşlı olmuştu), Ankaragücü'nden Ali Osman Renklibay, Orduspor'dan yola çıkıp Galatasaray'da bir sezon oynadıktan sonra oynamadığı kulüp kalmayan gerçek bir 'gezgin' Kemal Yıldırım... Belki bu genel listeye hep Altaylı olarak kalacak gibi serüvenini sürdüren ama faal futbolculuk döneminin son bir sezonunu Galatasaray'da geçiren Mustafa Denizli'yi, nam-ı diğer 'Büyük Mustafa'yı da eklemek gerekebilir.

'HÜSNÜ YOK, BENİ Mİ KANDIRIYORSUNUZ?'

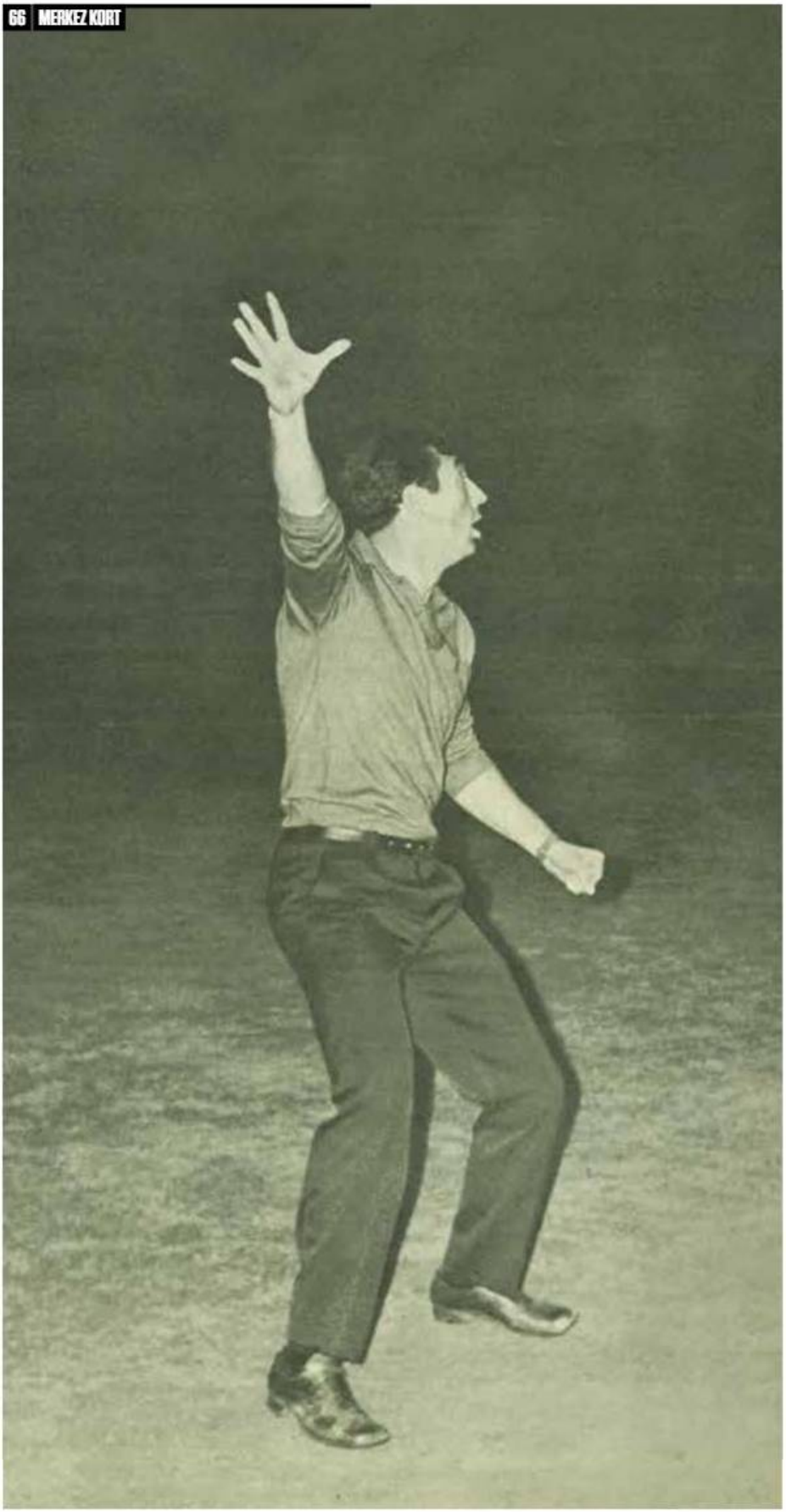
Özel bir isimle listeye son verelim... Rizespor'un kaptanıydı Hüsnü Kürkçü. Bembeyaz saçlarıyla her maçta fark edilirdi. Söz ondan açılmışken sevgili Koray Gürtaş'ın naklettiği bir anekdotu aktarayım: 12 Eylül sonrası... Rizespor bir deplasman maçı için yolculuğa çıkıyor. Malum, sıkıyönetim dönemi... Takım otobüsü gibi özel bir araç da yok. Otobüs, deplasmana gidilen şehrin girişinde durduruluyor. İçeri askerler giriyor, başlarındaki komutan kimlikleri istiyor. Yetkililer, "Biz Rizespor kafilesiyiz, maça geliyoruz" diyor. Komutan araç içindekileri şöyle bir gözden geçiriyor ve "Burada Kaptan Hüsnü yok, ne Rizespor'u ya, beni mi kandırıyorsunuz!" diyor. 'Albino' lakaplı Hüsnü Kürkçü, o maçta cezalı olduğu için kafilede yoktur ve öyle bir alametifarikadır ki kendisi, komutan yokluğuna göre takıma ilişkin tespitini yapmıştır...

"BURADA KAPTAN HÜSNÜ YOK, BENİ Mİ KANDIRIYORSUNUZ!"

Bu yazıda anamadığımız onca isim de dahil olmak üzere niceleri gelip geçti futbol âlemimizden ve belleklerimizden. İyi kötü izler bıraktılar geride. Sevdamıza, varlıkları ve emekleriyle katkıda bulundular. Hepsine gönül borcumuz var. En azından benim ve kuşağımın... Bu yazı da hatıralarına sevgi ve saygı duruşu olsun diyerek nokta koyayım.

S

Fotoğraf Coşkun Çelik

"BİZ, LİGE AYRI BİR RENK VE HAVA GETİRDİK"

AMİGO ORHAN

Mecliste verilen bir soru önergesiyle gerçekle yüzleştik: Spor Toto Süper Lig'in seyirci ortalaması 5 bin küsur. Dünyanın en fazla gelir getiren altıncı ligi olmakla övünen (ki altıncı değil yedinci) bir ülkenin seyirci ortalaması Almanya'da deplasmana giden seyirci ortalaması civarında. Oysa herkesin ağzında aynı yalan: "En büyük taraftar!"

Statlar kötü, zeminler kötü, futbol kötü, tezahürat kötü, yasalar kötü, niyetler kötü, paralar kirli, küfür kıyamet gırla, eziyet diz boyu... Ama en büyük taraftar! Taraftar nedir, taraftarlık nedir yeniden anlatmanın alemi yok. Bizden iyi anlatanlar var. Sizlere Eskişehirspor'un unutulmaz amigosu Orhan Erpek'i, nam-ı diğer Amigo Orhan'ı gururla sunuyoruz. Avrupa maçları için 'büyük' takımlardan transfer teklifi alan, sahaya çıktığında tüm stadı susturan, sokakta insanların şapka çıkarttığı, bir adap ve bir duruş olarak taraftarlığın kitabını yaşayarak yazan adam, bakın yıllar önce Hayat Spor'da yayımlanan röportajında neler diyor:

"Her sabah evden çıkınca ayaklarım beni zorla kulübe götürüyor. Biraz futbolcu arkadaşlarımla oturup konuştuktan sonra buraya geliyorum ve diğer amigolara haber getiriyorum. 1965'ten beri adet oldu bu. Eşim ve kardeşlerim bu işin bir çeşit serserilik olduğunu sanıyorlardı. Ama bugün bütün Türkiye bizim yaptığımız teahüratı gıpta ile seyretmektedir. Biz, lige ayrı bir renk ve hava getirdik. Anadolu futbolunu tanıttık, duyurduk. Bizim önderliğimiz sayesinde Anadolu şehirleri arasında rekabet başladı. Bütün bunlar Türk futbolu için kazançtır."

Fotoğraf Hayat Spor Arşivi

BORDO-MAVİ DEVRİMİN EN YAKIN TANIĞI

ÖMER SEREN TRABZONSPOR DESTANININ EN YAKIN TANIKLARINDAN BİRİ... 1976 YILINDA KULÜPTEN İÇERİ GİRDİ, GELİŞİNİN ARDINDAN FUTBOLUMUZDA İSTANBUL HÂKİMİYETİ SONA ERDİ. 34 SENE BOYUNCA BİR FUTBOL DEVRİMİNE HİZMET ETTİ.

KUTAY **ERSÖZ**

1975-76 sezonunun 16. haftasını Fenerbahçe lider kapatmıştı. Arkasından ligdeki ikinci sezonunu geçiren Trabzonspor geliyordu... Bordo-Mavililer, o hafta Galatasaray'ı Hüseyin Tok'un golüyle 1-0 yenmişti. İkinci devrenin ilk maçıydı. Sezonun ilk haftasında da Galatasaray'ı 2-1 mağlup etmişlerdi. Gazeteler haberleri İstanbul üzerinden vermeyi yeğlemişti: "Galatasaray Trabzon'a yine yenildi."

Trabzonspor hâkim düzen için 'yeni'ydi ve ihtilal yapacağı henüz fark edilmemişti. Galatasaray maçında ise Trabzonspor'un yeni bir transferi vardı. Bir futbolcu veya antrenör değil... Bir malzemeci; Ömer Seren... 1976 yılında girdiği kulüpten, 34 yıl sonra emekli olarak çıktı. Türkiye'de gerçekleşmiş en önemli futbol devrimine yakından tanıklık etti. Tanıklık etmekle kalmadı, devrimin malzemelerini hazırlayarak, zaferlerin en önemli parçası oldu.

Kulübe girdikten üç ay sonra Trabzonspor ilk kez şampiyon oldu. Ondan sonra beş sezon daha şampiyonluk Trabzon'a geldi... Türkiye Kupası defalarca müzeye girdi, tarihe Avrupa destanları yazıldı. Aston Villa maçında Orhan Kaynak'ın golünde de, Şenol Güneş'in devleştiği Fenerbahçe maçında da oradaydı. Birmingham'da kırmızı kart gören Ogün'e soyunma odasında gol haberi verirken bile, duştan koşarak çıkan futbolcusunun eşofmanını vermeyi ihmal etmeyen bir görev adamı... Sadece maçlarda değil idmanlarda da ter döktü. Futbolculardan bile çok koştu. Hatta onlarla idman bile yaptı. Kendi başına şut çalışması yapan Şota'ya orta yapmak da onun görevlerinden biri olmuştu.

Futbolun iki farklı çağına da aynı yerde tanıklık etti. Bir dönem; çimleri gözükmeyen, balçığa dönüşmüş sahalarda çamurlanan formaları yıkadı. Daha sonra milyon dolarlık futbolcuların şık ve renkli kramponlarını taşıdı. Bir röportajında ihtilal yıllarının zorluğunu anlatırken, aslında futbolun yıllar içinde yaşadığı değişimi de gözler önüne serdi: "Futbolcular, çamur içinde maçlarını oynardı. Bir gün çamurdan Şenol Güneş ile Bekir Barçın'ı karıştırmıştım. Her tarafları çamurdu. Futbolcuları su ısıtarak yıkardık. Formaları elde yıkar, soba kenarında kurutmaya çalışırdık. Ama tamamen kurumaz, futbolcular nemli formalarla sahaya çıkardı. Şimdi ise iki büyük yıkama makinemiz, üç kurutma makinemiz var. 45 dakikada formalar kuruyor. O dönemdeki futbolcular, çok zor şartlarda şampiyonluklar yaşadılar."

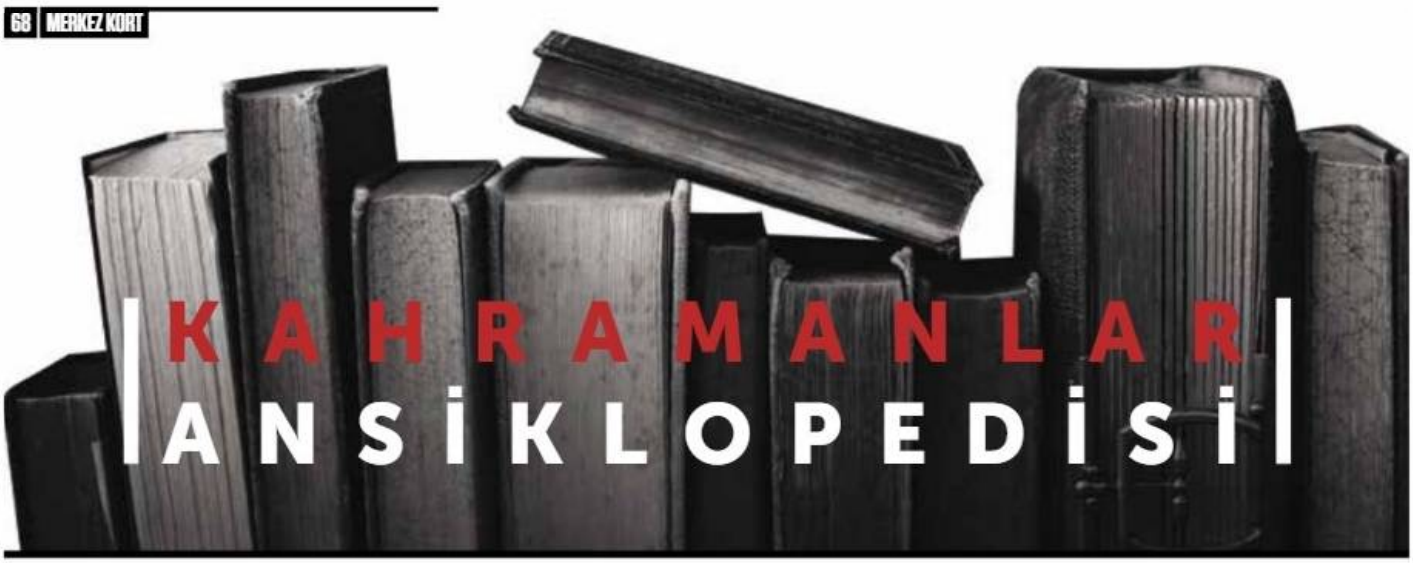
Teknik direktör Özkan Sümer ile idmana çıktı, başkan Özkan Sümer'in yanında çalıştı. Kulübe ilk girdiği dönem takımın kaptanı Faruk Özak'tı. Özak sonra kulüp başkanı, hatta bakan oldu. Ömer Seren ise her zaman aynı yerdeydi. Seren kulübe ilk adımını attığında, sahada Dozer Cemiller, Ali Kemaller, Şenollar vardı.

BİR KULÜP İÇİN YILLARINI VERMİŞ İNSANLARIN ETKİSİNİ KİM İNKÂR EDEBİLİR?

Emekli olduğu gün Şenol Güneş takımın teknik direktörüydü, Yattara, Colman, Selçuk, Burak, onun son gününde yanındaydı. Fenerbahçe'yi yenerek kazanılan Türkiye Kupası, onun son dönemine tekabül ediyordu. Ayrıldıktan sonra (Mayıs 2010) Bordo-Mavililerin yaşadığı buhran ise ilginç bir sonuç doğuruyor. Trabzonspor bütün kupalarını Ömer Seren ile kazandı. Gidişinden sonra ise gücünü kaybetmeye başladı. İddialı bir betimleme olarak gözükebilir. Fakat bir kulüp için yıllarını vermiş insanların etkisini kim inkâr edebilir?

S

Fotoğraf: Alaaddin Kazancı

KAHRAMANLAR ANSİKLOPEDİSİ

Kahramanlar bazen bilerek, bazen de istemeden sporu değiştirdiler. Dünya da bu değişime kayıtsız kalamadı. Bana kahramanını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim. O meşhur sözü böyle değiştirebilir miyiz? Muhtemelen, evet. Zira kahramanlar hayatlarımızı biçimlendirme etkisine sahiptir. Bazen attıkları bir golle, bazen imzaladıkları bir kâğıtla, bazen yazdıkları bir kitapla yaşamlarımızı etkilerler. İlham verirler, değiştirirler, hayal kurdururlar. Daha erken yaşlardan itibaren kendi kahramanını arayan çocuklara rehber olurlar.

Açılış sayımızın merkezindeki kahramanlar dosyasına uygun olarak A'dan Z'ye gidecek bir liste oluşturduk. Tek kıstasımız vardı. Bu isimlerin olabildiğince farklı alanlarda hayatlarımıza dokunması. Ünlerini, başarılarını, spor kariyerlerini çok önemsemedik. En başarılılar ya da en meşhurlar listesi de yapmadık. Spor tarihine baktık, derginin bu sayısında isimlerini andığımız yıldızların dışındaki uzun bir listeden seçimlerimizi yaptık. Karşınızda bazıları çok ünlü, bazıları da hiç tanınmayan bir sürü isim var. "Neden şu yok" diye sorabilirsiniz. Biz "Neden bu var" sorusunun yanıtına bakacağız. Bardağın dolu tarafına hoşgeldiniz.

ARTHUR ASHE

İsmini duyar duymaz saygı duruşuna geçmeniz muhtemel. Arthur Ashe sadece büyük bir tenis efsanesi değil, ırkçılığın hüküm sürdüğü spor tarihinde siyahların hak ettikleri yeri almalarını sağlayan efsanelerden biri. Arthur spor yaşamını sürdürebilsin diye ünlü tenisçinin yerine Vietnam Savaşı'na giden abisi Johnnie Ashe'i de bu kendine has serüvenin bir parçası olarak not etmek gerekiyor. Ashe ne trajiktir ki kalp ameliyatı sonrası kaptığı HIV virüsü nedeniyle hayatını kaybetti.

JEAN-MARC BOSMAN

Ünlü sinemacı Jean-Luc Godard yakın zamanda verdiği bir röportajda Yunan medeniyetinin mantığı icat ettiğini, cümle içinde 'bu yüzden' kullandığımız her gün Yunanlılara telif hakkı vermemiz gerektiğini, bu sayede onların ekonomik krizden kurtulabileceğini söylemiştir. Peki Bosman kuralından faydalanan futbolcular da her yeni sözleşme imzaladıklarında hayatlarını değiştiren bu Belçikalı eski futbolcuya para verebilirler mi? 1990 yılında onun açtığı dava olmasa birçok futbolcu istediği kulübe bedelsiz transfer olma hakkını kazanamayacaktı. Kendi hayatı dağılsa ve son yıllarda karısına ve çocuklarına şiddet uygulayan bir alkoliğe dönüşse de bir kuralla Bosman futbol tarihinde yeni bir sayfa açtı.

CATHY FREEMAN

Aborijin kökenli bir atlet olarak 2000 Sydney Olimpiyat Ateşi'ni yakan Freeman 400 metre yarışlarında da altın madalyayı kimselere bırakmamıştı. Bir film sahnesine benzeyen meşale yaktığı o anı kim unutabilir ki? Gerçek bir ilham perisi.

HALET ÇAMBEL

1936 Olimpiyat Oyunları'nda eskrim dalında Türkiye'yi Suat Fetgeri Aşeni ile birlikte temsil eden Çambel, spor tarihimizdeki öncü rolünden daha fazlasını arkeoloji alanında yapmıştı. Arkeoloji literatürümüze birçok yeni kavramı kazandıran Çambel, çevre hakları, uygarlık tarihi, ölü diller üzerine yaptığı araştırmalarla da kültür tarihimizin özel bir parçası olmuştu. 12 Ocak 2014'te yaşamını yitiren Halet Çambel sıradışı sporculardan biri olarak hafızalara kazındı.

DANNY BIASONE

NBA'i sıkıcılıktan kurtaran adam. Karşılaşma sırasında üstünlüğü ele geçiren takımların galip gelmek için son periyotta topu kendi aralarında çevirdiklerini gören ve buna önlem alınması gerektiğini düşünen Syracuse Nationals takımının sahibi Biasone, 1954'te 24 saniye şut saatini NBA dünyasına kazandırmıştı. Tek fikirle bütün basketbolun seyrini değiştirdi. 20-19 biten basketbol maçları mazi oldu, hızlı hücumu iki saniye içerisinde üçlük çizgisine yerleştirdikleri adamla bitirmek isteyen takımları ortaya çıkaran uzun serüven onun fikriyle başladı.

EMIL ZATOPEK

1952 Helsinki'yi kasıp kavuran, aynı Olimpiyat Oyunları içerisinde 5000 ve 10000 metre

ile maratonda altın madalya kazanan tek atlet olan 'Çek Lokomotifi', aynı zamanda bir kültürel ikon. Her an bayılacakmış gibi koşan ünlü sporcu, yazdığı kısa ve çarpıcı romanlarla modern edebiyata damga vuran Jean Echenoz'nun kaleminden çıkan *Koşmak* romanının da kahramanı olmuştu.

FANNY BLANKERS-KOEN

Kadınların spor yapmasına "Elinin hamuruyla erkek işine karışma" kafasıyla bakılan bir dönemde ortaya çıkan Hollandalı atlet, 1948 Londra Olimpiyatı Oyunları'nda dört altın madalyayı cebine koymuştu. Bütün bu başarıları iki çocuklu bir anne olarak elde etmesi ona 'Uçan Ev Hanımı' lakabını getirmişti. Fanny Blankers-Koen, tarih yapraklarından unutulmaz bir ikon.

GIANNI BRERA

Bir sporcu değil, spor yazarı. La Gazzetta dello Sport'un 20. yüzyıldaki unutulmaz kalemi Brera, *Katenaçyo*'nun İtalyan futboluna yerleşmesinde büyük rol oynamıştı. Neticenin eğlenceden önde geldiğini vurgulayan yazar ülkesinde süperstar hâline gelmiş, istediği futbolu oynatmayan teknik adamları kamuoyuna rezil etmişti. Sık sık takıştığı Arrigo Sacchi'nin 1980'li yılları kasıp kavuran Milan'ı, Brera felsefesini yerle bir eden takım olarak da kayıtlara geçmişti. İtalyan gazetecinin en önemli özelliklerinden biri de dile kazandırdığı kelimeler ve farklı üslubuydu. Brera, hakkında yazdığı takımın ve şehrin yerel dilini spor yazılarına yerleştiriyor, her yazısında değişik bir hava yakalamayı başarıyordu.

HAILE GEBRSELASSIE

Uzun mesafe koşularının gördüğü en büyük yeteneklerden biri olan Etiyopyalı atlet, 1500 metreden maratonlara kadar yapılan bütün yarışlarda Kenyalı atletlerle rekabete girmişti. Bugünlerde iş adamı olarak kahveden madenlere kadar ülkesinin sahip olduğu doğal kaynaklara yatırım yapan Gebrselassie, Kenyalıların hegemonya kurduğu uzun mesafe koşularında elde ettiği başarılarla Etiyopya'nın "Biz de varız!" mesajı vermesini sağlamıştı.

IAN THORPE

Michael Phelps'ten önce o vardı. 56 numara ayaklarıyla Avustralya yüzmesine yıllarca liderlik eden ve başarıdan başarıya koşan Thorpe, kariyeri boyunca ve sonrasında intihara defalarca yaklaştığını açıklamış, geçen yıl eşcinsel olduğunu ve bu gerçeği içinde tutmanın onu yıllardır huzursuz ettiğini ifade etmişti. Jason Collins, Michael Sam, Justin Fashanu gibi isimlerle birlikte Thorpe da cesaretiyle öncü olan gerçek yıldızlardan biri.

SEDAT İNCESU

Milli Takım ve Galatasaray Tekerlekli Sandalye Basketbol Takımı ile ulusal ve uluslararası alanda başarıdan başarıya koşan koç. Engelli basketboluna ve sporuna gereken önemin verilmediği bir ülkede o ve oyuncularının yaptıkları da tarihe not düşülmeli, uluslararası anlamda en başarılı olduğumuz sporun hakkı verilmeli.

JACKIE ROBINSON

Meşhur 42 numara Brooklyn Dodgers'ta kendine yer bulmuş, Amerika Birleşik Devletleri'nin milli sporu sayılabilecek beyzbolda modern dönemde sahaya çıkan ilk siyah sporcu olmuş, ırkçılığa karşı verilen mücadelenin en büyük yüzlerinden birine dönüşmüştü. Muhammed Ali'den Bill Russell'a kadar birçok sporcu onun adımlarını takip etti.

BILLIE JEAN KING

Arthur Ashe'in erkekler tenisinde yaptığı devrimi başka açılardan kadınlarda yapan isim. Amerikalı sporcu da bu listedeki bütün isimler gibi sadece sahadaki başarılarıyla ünlenmedi. Konuşmaktan, hakları için sesini çıkarmaktan hiç geri durmadı. Spor dünyasında ve teniste kadınlara karşı bir hâyli kuvvetli olan önyargının kırılması için mücadele etti, kadınlara ve erkeklere eşit para ödüllerinin verilmesi için büyük savaş verdi.

OCTAVE LAPIZE

Bisikletin tarihi, savaşların da tarihidir. Lapize de o tarihin bir parçası. 1910 Fransa Bisiklet Turu'nun şampiyonu 1. Dünya Savaşı'nda pilot olarak görev yapmış, cephede hayatını kaybetmişti. Büyük savaşın öncesinde Fransa Bisiklet Turu'na eklenen ilk dağ etaplarından olan Col du Tourmalet'yi çıktıktan sonra organizatörlere dönüp "Katilsiniz!" diye bağırdığı, sık anlatılan rivayetler arasındadır. Gelmiş geçmiş en iyi bisiketçi olan Eddy Merckx belki kahraman listelerinin çoğunda kendine üst sıralarda yer bulur. Bu, o listelerden biri değil. Görkemli kaybedenler de, hayat başka türlü gelişse daha farklı yerlere gidecek olanlar da, bazen kazananlar kadar büyüktür.

MUHARREM GÜLERGİN

Hayatı ve spor kariyeri ile çok yönlülüğün kitabını yazan Gülergin sutopunda 17 yıl hiç yenilmeyen Adana Demirspor takımının kaptanıydı. Yüzmeden atletizme, masa tenisinden voleybola birçok dalda ustalaşan

efsane isim, futbolda da büyük başarılar elde etmiş, oyunculuk ve teknik direktörlük kariyerinde yaptıkları ile Adana Demirspor tarihine geçmiştir. Başarıları bu listedeki hemen herkes gibi tek bir ansiklopedi maddesinin ötesinde.

NADIA COMANECI

Artistik jimnastik tarihinde mükemmeli bulan isim nasıl unutulur ki? 1976 Montreal'deki performansıyla 10 tam puan elde eden Nadia bu sporun başarılı antrenörü (ya da diktatörü) Bela Karolyi'nin rahle-i tedrisinden geçmişti. Başka diktatörler onun hayatını istediği gibi yaşamasına izin vermedi. Çavuşesku'nun hüküm sürdüğü Romanya'da devletin baskısından bunalan ünlü sporcu 1989'da ülkesinden kaçmış, etkileyici hayatına yeni bir sayfa eklemişti. Amerika Birleşik Devletleri'ne kaçan Comaneci, şimdilerde kocası Bart Conner ile birlikte Oklahoma'da yaşıyor, katıldığı yardım kampanyalarıyla dünya sporunda etkisini hissettiriyor.

RONNIE O'SULLIVAN

Rekor kitaplarına bakarsanız snooker tarihinin en büyük oyuncusunun Stephen Hendry olduğunu görürsünüz. Kazandığı kupalar ve yaptığı seriler bunu düşündürür. Oysa yetenek anlamında bu sporun gelmiş geçmiş en iyi ismi 'Roket' lakaplı O'Sullivan'dan başkası değildir. Beş dakika televizyon karşısına geçip seyretmek bile onun diğerlerinden farkını anlamaya yeter. Zorlu çocukluğu, çelişkili tavırları, sporla kurduğu sevgi-nefret ilişkisi, her an ceketini alıp gidecekmiş hissi uyandıran kişiliği ile Ronnie zamanımızın en büyük ve en sorunlu kahramanlarından biri.

VAHAP ÖZALTAY

İlklerin adamı. 1908 doğumlu Afrika kökenli Türkiyeli futbolcu, 14 yaşında formasını terletmeye başladığı Altay'ın sembol ismi olmuş, bu sevgisini "Özaltay" soyadını alarak göstermiştir. 1932 yılında Racing Club de Paris'e transfer olarak Türkiye'nin yurt dışında forma giyen ilk futbolcusu olma unvanına da sahip olan Özaltay, 1965'te bir Altay kongresi sırasında kalp krizi geçirerek hayata gözlerini kapamıştı.

PICKLES

1966'da Dünya Kupası öncesi çalınan Jules Rimet Kupası'nı bulan meşhur köpek. Eusebio, Bobby Charlton ve Uwe Seeler gibi yıldızların yanında o da parlamıştı. Kupayı kurtarmasıyla ünlenmiş, sahibine büyük paralar kazandırmıştır. Bu buluşuyla film yıldızına dönüşen Pickles ünlendikten bir sene sonra 1967'de bir kedinin peşinde koşarken talihsiz bir şekilde hayatını kaybetmişti.

NAIRO QUINTANA

Kolombiya'nın futbolla birlikte en popüler sporu olan bisiklette çıkardığı bir sürü büyük yıldız var. 1980'lerde Lucho Herrara'nın başarılarıyla göğsü kabaran bu özel ülkenin son büyük kahramanı da Nairo Quintana. 2014 İtalya Bisiklet Turu'nu kazanarak pembe mayoyu giyen Kolombiyalı sporcu alçakgönüllülüğüyle tanınıyor. Nairo bütün başarılarına ve kazandığı paraya rağmen geldiği yeri unutmayanlardan biri. Yakın zamanda ülkesinde çiftçilerin yaptığı eyleme destek vermiş, babasının da bir zamanlar icra ettiği bu meslekte ter döken herkesin haklarını alması gerektiğini söylemişti.

RIKIDOZAN

Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarıyla sona eren 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yaralarını sarmaya çalışan Japonya'nın güreşteki büyük kahramanı. Amerikalı rakiplerini arka arkaya mağlup etmesiyle ünlenmiş, savaştaki acılarını ringdeki zaferlerle unutmaya çalışan bir halkın gözünde ulusal kahraman olmuştur.

RUHİ SARIALP

1948 Londra Olimpiyat Oyunları'nda üç adım atlamada bronz madalya elde eden efsane sporcu, olimpiyat karnesi o günlerde güreşte alınan madalyalarla sınırlı olan Türkiye'yi atletizmde başarı ile tanıştırmıştı. Sarıalp, spor dışında da denize, mitolojiye, arkeolojiye ilgisiyle tanınırdı. ABD'de ve Türkiye'de denizcilik ve spor dersleri veren ünlü isim, 2004'te Eşref Apak'ın çekiç atmada kazandığı bronz madalyaya kadar atletizmde madalya sahibi olan tek sporcumuzdu.

ŞAVARŞ KRİSYAN

Osmanlı döneminde çıkan ilk spor dergisi olan *Marmnamarz*'ı yayına hazırlayan Krisyan, Avrupa kaynaklı birçok sporun tanıtımında önemli rol oynamıştı. Ermeniler arasında spor turnuvaları organize etmeye çalışan, dergisinde kadınların spora katılımını arttırmaya çabalayan çok yönlü spor adamı 1915'te önce sürgün edilmiş, sonra trajik bir şekilde canice katledilmişti.

TEOFILO STEVENSON

Küba'nın Fidel Castro'dan sonra çıkardığı en ünlü insanlardan biri olarak hatırlanan

büyük boksör 1972, 1976, 1980 Olimpiyat Oyunları'nda kazandığı altın madalyalar ile tarih kitaplarına girmişti. Profesyonel olup Amerika Birleşik Devletleri'nde mücadele etme şansı eline geçen Stevenson tarihe geçen meşhur sözünde milyonlarca doları Kübalı sekiz milyon insanın sevgisine tercih etmeyeceğini söylemiş, ülkesinde kalmaya karar vermişti.

KOHEI UCHIMURA

Japonya'nın 2. Dünya Savaşı sonrası yaşadığı bunalımlardan kurtulma yollarından biri de olimpiyat oyunlarıydı. 1964 Tokyo, sporu sağlıklı ve başarılı bir hayatın temel koşulu olarak örnek gösteren devletin en önem verdiği şeylerden biriydi. Jimnastik de bu alanda altın madalyaya gitme yollarıydı. 1980'lere kadar bu sporun dünyadaki merkezlerinden biri olan Japonya'nın büyük geleneğini günümüzde sürdüren isim Kohei Uchimura. Erkek jimnastiğinin gelmiş geçmiş en büyük sporcusu olarak nitelendirilen Kohei'nin 1989 doğumlu olduğunu hatırlatalım.

MEMDUH ÜN

Sporun beyazperde ile zaman zaman kesişen yolculuğundan kim hoşlanmaz ki? O yolculuğun içindeki özel isimlerden biri de Memduh Ün. Daha çok yönetmen ve oyuncu kimliğiyle bilinen Ün, 1941'de şampiyon olan Baba Hakkılı Beşiktaş kadrosunda top koşturan isimler arasında yer alıyordu. Aynı dönemde üniversitede tıp eğitimine de devam eden efsane isim, sonrasında futbolu bırakacak, bir başka aşkı olan sinema ile tanışacaktı. Yaşamı boyunca iki aşkını da unutmayan Memduh Ün çektiği filmlerle ünlenirken, siyah-beyaz renklere duyduğu bağlılığı da eserlerine ve gündelik hayatına yansıtmayı sürdürdü.

VERA CASLAVSKA

Kazandığı yedi altın madalyayla olimpiyat tarihine geçen bir başka jimnastikçi. Sadece başarılarıyla mı ünlendi? Hayır, 1968 Meksika'da Sovyet tanklarının Çekoslavakya'ya girişini protesto etmek için yaptığı hareketle de podyumda sert bir politik mesaj vermişti. Güleryüzlü sosyalizmin spordaki yüzlerinden biri olan Vera, o günlerde SSCB rejimi tarafından 'persona non grata' ilan edilmişti, bugünlerde ise kahraman olarak alkışlanıyor.

WAYNE GRETZKY

1976 yılında evinde düzenlediği Montreal Olimpiyat Oyunları'nda tek bir altın madalya kazanamayan ve tarihe bu başarısızlıkla geçen Kanada'nın en büyük şampiyonlarından biri. Bugünlerde gelmiş geçmiş en büyük NHL oyuncusu olarak anılan Gretzky, 1979'dan 1999'a kadar 20 sezon boyunca buz hokeyi rekorlarını alt üst etmişti. Ünlü sporcu NHL tarihinde dengeleri değiştiren bir niteliğe sahip olmuş, kendi adını taşıyan yeni bir kuralın yaratılmasını bile sağlamıştı. Emekli olduktan sonra lig yönetiminin kararıyla bütün takımlar Gretzky'nin forma numarası olan 99'u emekli etmişti.

LIU XIANG

Pekin'in, 2008 Olimpiyat Oyunları'nı düzenleneceği açıklandığında herkes Çin'in bazı sporlardaki eksikliğinden dem vurmuştu. Onlardan biri de atletizmdi. Kısa ve uzun mesafe koşularında hiçbir zaman büyük bir geleneğe sahip olmayan Çin'in neler yapacağı merak konusuydu. Hikâyenin geri kalanını biliyorsunuz. Sporculara çoğu zaman insan muamelesi yapmayan, erken yaşlardan itibaren uyguladıkları katı eğitim ile onları makineye çeviren ülke atletizmde de başarılı oldu. Lakin herkesten önce Liu Xiang vardı. 110 metre engellide yarışan büyük yetenek, 2004 Olimpiyat Oyunları'nda elde ettiği altın madalya ile ülkesinin atletizmdeki kaderini değiştirmişti.

YAŞAR ERKAN

Mersinli Ahmet, Yaşar Doğu, Celal Atik, Gazanfer Bilge gibi efsane güreşçiler büyük başarılar elde etmişti. Fakat her şeyin başında 1936 Berlin'de Türkiye tarihinin ilk olimpiyat altın madalyasını kazanan Yaşar Naçar vardı. Atatürk minyon güreşçiye "Kendin küçüksün; ama memleket için önemli bir iş yaptın. Artık adın Türk spor tarihine geçti. Çok yaşa Yaşar!" diye telgraf çekmişti. Çaresiz manasına gelen soyadını da 'Erkan' olarak değiştirmişti.

ALEX ZANARDI

Amerikalıların çok sevdiği CART serisinde 1990'ları kasıp kavuran ünlü sporcunun hayatı 2001'de değişmişti. Almanya'da yaptığı bir kazayla iki bacağını kaybeden Zanardi yılmadı. Sporla arasındaki bağın kopmasına izin vermedi. İlk aşkı olan motorsporları ile yolculuğunu sürdürüp birçok farklı dalda kendisi için üretilen özel arabalara binerken el bisikletine merak saldı. 2012 Paralimpik Olimpiyatları'nda altın madalya kazanmasını sağlayan olağanüstü etkileyici bir serüvenin başrolü oldu. Hayatınızın çok zor olduğunu, hayallerinizi asla gerçekleştiremeyeceğinizi düşünüyorsanız bu adama iyi bakın. Size hayatıyla bir şey söyleyecek.

BE-YAZ GÖL-GE

BİRKAÇ KELİME İLE ANLATILAMAYACAK BİR HAYAT, BİRKAÇ KUPA İLE ÖZETLENEMEYECEK BİR KARİYER. TÜRKİYE BASKETBOLUNU DEĞİŞTİREN ANLARA İMZASINI ATAN AYDIN ÖRS, SEPETTOPU PEŞİNDEKİ YOLCULUĞUNU ANLATTI

Fotoğraf Can Eskiler

CANER ELER

1973'te Avrupa Şampiyonası'na giden takımın içindeydim. Erdal Poyrazoğlu kaptanımızdı. Kendisi aynı zamanda dönemin en komple oyuncusuydu. Şimdi mesela Nemanja Bjelica'dan bahsediyoruz. Poyrazoğlu ribaunt alır, oyunu kontrol ederdi. Hem sırtı dönük hem de yüzü dönük oyunu müthişti. Bizim jenerasyonun kahramanı ise Kemal Erdenay'dır. Onun özelliği, şutu olmadan kahraman statüsüne erişmesiydi. Oğlu Harun Erdenay'la ilgisi yoktu şut konusunda. Ribaunt alır, sahayı dört adımda geçerdi. Pas vizyonu olağanüstüydü. Satranç hamlesi gibi, üç-dört pozisyon sonrasını düşünürdü. Karakteri güçlüydü ve her pozisyonda oynardı.

O dönem İstanbul'daki basketbolu basketbol yapan Ankaralı oyunculardı. Kemal Erdenay, İlker Esel, Şengün Kaplanoğlu o isimlerden bazılarıydı. Ankara o dönemde basketbol altyapısında çok öne çıkmıştı. Daha lokaldi; Kolej, DSİ ve Şekerspor altyapıları müthişti. Fundamentali iyi oyuncular hep o ekollerden çıkmıştı. Çünkü bu oyuncuları yetiştiren antrenörler değerliydi, mesela Armağan Asena modern basketbolun özel isimlerinden biriydi. Aynı şekilde Mustafa Tenim fundemental bilgimi teorik anlamda bana öğreten hocaydı.

Oynarken de hep sayı atmak kadar asist yapmaktan hoşlanan bir oyuncuydum. Doğan Hakyemez yaş olarak benden küçüktür, oyuncu olarak DSİ'ye gelmişti. En önemli özelliği sprinter olmasıydı. Ben topu aldığımda bilirdim ki Doğan fırlamıştır, uzun pası atardım. İlham aldığım oyuncular da bu özellikleri ile öne çıkardı. Bahsettiğim gibi Kemal Erdenay öyleydi. Pas vermekten zevk alan, daha çok 'playmaker' vasıflarına sahip oyuncuları severdim.

Benim şansım ne biliyor musunuz? Ne internet var, ne başka bir şey. Yayınlar kısıtlı. Mesela halteri haltercilerden öğrendim. Bir halter salonu vardı. Sabah kaçak giderdik, halteri yapmaya başlardık sonra bizi kovarlardı. Bir kere halteri tutarken nasıl kaldırılması gerektiğini bilmek, silkmenin önemini kavramak basketbolcu için önemlidir. Atletizm konusunda sprint, interval, süratli dayanıklılık, çabuk kuvvette dayanıklılık gibi şeyler bilmek kilittir.
O dönem çok iyi antrenörlerle çalıştığım için fundementalim de gelişmişti. Yalçın Granit beni milli takıma ilk alan isimdi. Onun sayesinde takıma girerek 1971 Avrupa Şampiyonası Elemeleri'nde mücadele etmek beni çok geliştirdi. Oyunculuk yıllarımda üzerimde emeği olanlar ise Mehmet Baturalp ve Rüştü Yüce'dir. Aynı şekilde Mustafa Tenim, kolumu nasıl tutmam gerektiğinden başlayarak temel bilgileri öğretmişti. Rüştü Yüce takım çalışmasının nasıl olması gerektiği konusunda büyük yardımlar etti.

Yıl 1974. Biz Hüseyin Alp'in jübilesine gittik. Hüseyin Kozluca, Fenerbahçe'nin antrenörü o zaman. Halil Dağlı yanıma geldi, "Ali Şen seninle görüşmek istiyor" dedi. Eski futbolculardan Kamil Altan vardı, onun da bir barı vardı Harbiye'de. Orada buluştuk. İşte Ali Şen bir başladı: "Senin ağabeyin TRT'deymiş. İsmail Cem benim çok iyi arkadaşım. Biz seni transfer etmek istiyoruz. Ne istersen veririz." Ben de "Yahu ben Şekerspor'un kaptanıyım. Bir hafta sonra da ligler başlıyor," dedim. Gitmedim Fenerbahçe'ye. 1996'da Koraç Kupası'nı kazandıktan sonra kokteyl vardı. Ali Şen davetliydi. Zaman zaman telefonlaşırdık. Orada, "Ya herkesi transfer ettim de bu Aydın'ı alamadım. Çok takdir etmiştim o dönem, takımını bırakmamıştı." dedi.

Antrenörlük ile tanışma hikâyem komik. 22 yaşında iddialı bir oyuncuyum. Bir gün Doğan Hakyemez'in babası Zeki Ağabey yanıma geldi. TSYD basketbol şubesinin kaptanı o dönemler. Albay emeklisi gibi emrederek konuşurdu, "Sana yıldız takımı verdim" dedi. Anlamadım. "Yıldız takımı aldın işte, verdim sana" diye ısrar etti. Hiç de antrenörlük yapmamışım, şaşırdım, diretti. Haftada iki-üç gün oraya gitmeye başladım. Müthiş zevkli gelmeye başladı. Mesela yön değiştirme hareketini gösterirken "Bunu ben neden yapmıyorum?" diye kendi kendime soruyordum. Hata yapa yapa ilerleme kaydettim.

Fotoğraf Serdar Gürel Arşivi

1983'te Efes'e gittiğim zaman altyapı sorumlusu sıfatıyla anlaşma yapmıştım. Rıza Erverdi takımın başındaydı, sezonun ortasında gönderdiler. Aydan Hoca da o günlerde Fenerbahçe'yi bıraktı, Efes'le anlaştı. Geldikten sonra "A Takım'da Aydın'la çalışmak istiyorum" dedi. Aslında onunla aynı yaştaydık ama onun birikimi çok farklıydı. 17 yaşında antrenörlüğe başlamış, kafasını tamamen bu işe vermiş.

Aydan (Siyavuş) Hoca'yla altı sene çalıştım ve ondan çok şey öğrendim. Koç olarak müthiş bir dehası vardı. Maçı kendi haline bırakmazdı. Ne yaparsan yap kötü giden maçlar olur ama Aydan Hoca hiçbir zaman müdahale etmeden maçı tamamlamazdı. Antrenör olarak da, antrenman bilgisi olarak da detaylara önem verirdi. Bilhassa antrenman sırasında oyuncular istediğiniz şeyleri yapmıyorlarsa mutlaka oyunu durdurmanız lazım. Onlara bazı şeyleri dikte etmeniz gerekiyor. Aydan Hoca bunları çok yapardı. Benim de üzerinde durduğum şeylerden biriydi. Herkes program yapabilir, çıkarsınız bu programı uygularsınız. Oyuncular da memur gibi gelir giderler. Önemli olan, oyuncular hata yaptığında oyunu durdurup, hatayı oyuncuya anlatmaktır.

Aydan Siyavuş'un yanına gitmem her şeyi değiştirdi. Çocuğum iki yaşındaydı. Doğan Hakyemez ve Efes kariyerim boyunca duvar gibi arkamda duran Pano Natof o dönem beni ikna etmek için çok uğraştılar. Tarihi bir kararmış, sonradan anladım. Erenköy'de oturuyordum, ikinci köprü yok o zamanlar. Sabahın köründe salona gidiyorum, akşam 8'de çıkıyorum. Topkapı'nın oralarda trafik başlıyor. Eve ancak 9.30'da gidebiliyorum. Bir yemek hazırlayıp koltukta sızıp kalıyordum. Efes'te 15-17 senem böyle geçti.

Sabahleyin çoğu zaman Pano Natof'la beraber giderdik. 6.15'te evden çıkardım, beraber tenis oynardık. Onu da yapmak zorundaydım, stresi başka türlü atamıyordum. Saat 8 gibi kahvaltı ederdik. Eğer o gün idman yapacaksak da 9.30'da takım gelirdi. Oğlumun nasıl büyüdüğünü hatırlamıyorum. O 2 yaşından 19 yaşına gelene kadar çalıştım Efes'te, çok yoğun geçti. Başarı geliyor ama çok da büyük bedeller ödüyorsunuz.

Efes'te daha sonra bir dönem Halil Üner antrenör oldu, ben altyapıya döndüm. 1992 sezonunun bitmesine beş maç kala ayrıldı, ben A Takım'ın başına geçtim. Beş maç geçti, play-off'a kaldık. İlk turda rakip TOFAŞ. Müthiş bir takım. Pete Williams falan vardı. Onları 2-1'le geçtik, bir önceki yılın şampiyonu Fenerbahçe yarı finalde karşımıza çıktı, 2-0'la yendik. Paşabahçe'yi de 3-1'le geçip şampiyon olduk. O kupa bana büyük bir özgüven kazandırdı.

Eskiden iki yabancı vardı bizim dönemimizde. Hâliyle sekiz oyuncu yerliydi. Ben Koraç Kupası tablosuna bakınca en çok sekiz oyuncunun altyapıdan gelmesiyle gurur duyuyorum. O durum, beni şampiyonluk kadar gururlandıran bir şey. Galatasaray da Fatih Terim döneminde bunu başarmıştı. Bildiğiniz gibi o kadroda altyapıdan gelen birçok yıldız vardı. Başarılar tesadüfi kazanılmıyor. Onlar da tam bir takım gibi oynayarak UEFA Kupası'nı kazandı.

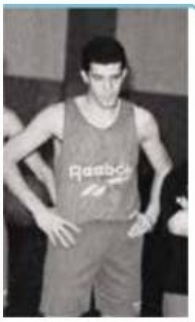

'SADEDE GELELİM PETAR'

Bir gün kamptayız. Ergin Ataman yardımcım, Oktay Mahmuti de orada. Bizim kulüpte oynayan Cem'in arkadaşıydı. Gelir giderdi, sohbet ederdik, Makedonya'da basketbolu anlatırdı. Oktay'ı insan olarak sevmiştim. O sırada onu ekibime almaya çalışıyorum. Bir gün Naumoski'nin kasedini getirdi. Maç da 1992'de şampiyon olan Partizan'ın Rabotnicki'yle oynadığı maç. Bakıyorum, bu adam her şeyi yapıyor. Şut atıyor, adam geçiyor, dripling yapıyor. Birkaç tane daha kasedini bulmak istedik, takibe başladık. O sezonu şampiyon bitirdikten sonra Naumoski'yi transfer etmeye karar verdik. Oktay da tercüman, Pano ile oturuyor. 50 bin Alman markına anlaşmaya vardılar. Naumoski, "Tamam da şu primlere gelelim" diyor. "Eee, gelelim" diyor Pano Natof da. Naumoski başladı konuşmaya, Kupa Galipleri'ni saymaya başladı: Birinci tur, ikinci tur, üçüncü tur, çeyrek final, yarı final, final. Hepsi için ayrı prim istedi. Pano araya girip, "Ya ne yapıyorsun sen?" dedi. Naumoski de "Biz kazanmak için buradayız" cevabını verdi. Pano da "Tamam, ne istersen yazalım" dedi. Aris'e finalde kaybettik o sene.

'UFUK STAR KAVRAMINA YAKINDI'

Ufuk sistemin içindeydi ama star oyuncu dediğimiz kavrama daha yakındı. Bizim takımımız çok uzun süre kimliğini sahaya yansıttı. Naumoski bazen bunun dışına çıkıyordu ama o başarılı dönemlerde hep bu kimlikle devam ettik. Çünkü ben sisteme inanırım. Naumoski'nin maç sonlarındaki oyunu da bizim stratejimizin ürünüydü. Hatırlayın, maç başlarında 7-8 dakikalık dilimde Naumoski çok top kullanmazdı. "Ben niye top kullanmıyorum?" diye sorardı ama beklerdi. O dönem "Ufuk, Naumoski'ye pas vermiyor" diye laf çıktı. Bir Bologna (Teamsystem) maçı vardı, Youtube'dan izleyin. Maç kafa kafaya gidiyor. Son sekiz dakikaya girdik. Sonra 24 farkla kazandık. Ufuk 34 sayı attı.

'LARRY GİBİSİNİ GÖRMEDİM'

Bu kadar oyuncu çalıştırdım, hayatımda Larry Richard kadar iyi bir ribauntçu görmedim. Tamam, Mirsad Türkcan'ın çift ayak kullanarak bulunduğu yerdeki ribauntları kimseye bırakmadığı aşikâr. Büyük ribauntçuydu. Lakin Larry çok farklı. Top çembere yakın diyelim, Larry de epey uzakta. Gider oradan alırdı. Mesela Hapoel Galil Elyon'la oynuyoruz. 15 bin kişi tribünde. Deplasmandaki maçı Volkan'ın üçlüğüyle güç bela kazanmışız. Bu maç da sonuna kadar çekişmeli geçti. Son hücumda top Hapoel'deydi. Şutu attılar, top çemberden sekti. O esnada herkes ribaunt mücadelesi veriyor. Larry çok yüksekten o ribauntu aldı. O anı hiç unutamam.

Fotoğraf Serdar Gürel Arşivi

'HA TAMER'E ÇARPMIŞSIN HA DUVARA'

Tamer Oyguç alan savunmasının en önemli parçasıydı. Adam adama savunmada da yardıma giderken zamanlaması çok iyiydi. Öyle bir anda geliyordu ki, rakip oyuncu duvara çarpmış gibi oluyordu. Bazısı erken gelir, rakip sıyrılıp geçer mesela. Bazısı geç gelir zaten geç geldiği için faul yapmak zorunda kalırdı. Larry ile Tamer beraber oynarken acayip bir savunma kurgumuz vardı.

'MCRAE ÇOK İYİ ÇOCUKTU'

Onun zamanında bizim takım bir şekilde rakip oyuncuyu McRae'ye doğru yönlendirirdi. Öyle olunca da bloğu yapardı. Çok konuşmuştuk bunları. Çok iyi çocuktu. Oyun disiplini biraz problemliydi ama insan olarak çok iyi olduğu için bize hemen uyum sağlamıştı.

'CORCHIANI'Yİ TEHDİT ETTİLER'

Çok kaliteli bir karakterdi, oyunu da farklı özelliklere sahipti. Play-off yarı finalinde Fenerbahçe ile eşleştik. Ligde iki maçı kazandığımız için 1-0 önde başlıyoruz. Ama yaralı bir şekilde başladık. Fenerbahçe transfer işlerine başlamıştı. Daha sezon bitmeden Volkan'a, Tamer'e transfer teklif ediyorlar. Hatta Volkan ile anlaşma yapmışlar. Ufuk'un iki ayağı sakat, tendondan ameliyat olacak. Biz o vaziyette ilk maçı kazandık ve 2-0 oldu. Corchiani'nin yeni çocuğu olmuştu. Kim yaptıysa artık, telefon etmişler. Adama "Senin yeni doğan çocuğunu öldüreceğiz, bu maçta oynama" demişler. Sonradan öğrendim. Larry'i sakat sakat oynatıyorum. Corchiani'nin adamı Altar'dı galiba. Larry, Corchiani'ye çıkardı topu. Bomboş önü. Şutu attı, çembere bile değmedi. Çıldırdım. Bazen oyuncu da değiştirdik. Hakemiydi, tartışmalarıydı derken döverek 3-2 geçtiler bizi. Sonraki sezon Naumoski tekrar geldi. Murat'ı aldık, McRae geldi. Çekirdek kadroyu koruduk. Ondan sonra Koraç Kupası'nı Türkiye Ligi'ni, Türkiye Kupası'nı, Cumhurbaşkanlığı Kupası'nı kazandık.

"MİRSAD BENİ ÇOK UĞRAŞTIRDI. KOLAY KOLAY DA VAZGEÇEMİYORSUN, İNANILMAZ BİR YETENEK."

'HARUN NBA'E GİDEBİLİRDİ'

Harun'la sadece milli takımda çalıştım. Onun oyunculuğuna olduğu kadar insanlığına da saygım var. Bireysel hücum özellikleri bakımından dünya çapında bir oyuncuydu. Büyük skorerlere baktığınız zaman egoları ön plandadır genelde. Harun ise öyle değildir. Hatta zaman zaman Çetin Yılmaz'la da bu konuyu konuşuruz; Harun öyle bir oyuncuydu ki, arkadaşları biraz sayı atmakta zorlandıkları zaman onların üzerine giderdi, sadece top kendisinde kalmasın diye. Bence NBA'e gidebilecek ilk oyunculardandı, gitmemesi şanssızlık. Yetişme tarzından mı, bilmiyorum. Savunmadaki eksikleri onu NBA konusunda geride bırakmış olabilir. Yoksa dünya çapında bir hücum oyuncusuydu.

'ORHUN ÖNCE TAKIMI OYNATIRDI'

Harun'u Harun yapan oyunculardan biriydi Orhun. Tamam, Harun büyük oyuncuydu ama Orhun'un emeği çok fazladır. Orhun önce takımı oynatmayı düşünürdü hep. Yıldız özellikleri olan, takımı da oynatabilen bir oyuncuydu. Benim tipik bir hareketim vardı, topu sağdan sola geçirirdim. Sonradan Orhun Ene de çok kullanmıştır o hareketi. Rakip beni tutarken, feyk atarak topu istediğim yere geçirmiş olurdum. Vurup giderdim ondan sonra da. O Avrupa ikinciliği, üç jenerasyonun birleşiminden kazanılmıştı. Orhun ve Harun, bir jenerasyonun temsil ettiği oyunculardı. Mirsad ve Hüseyin ikinci grubu temsil ediyordu. Ve son olarak Hidayet, Kerem Tunçeri, Mehmet Okur üçüncü gruptu.

'VOLKAN BENİM İÇİN VAZGEÇİLMEZDİ'

Her antrenörün bir felsefesi olmalıdır. O felsefe, sistemi yaratıyor. O sisteme göre de bazı stratejileri uygulamaya başlıyorsun. Mesela Volkan bir sistem oyuncusuydu. Hiçbir zaman yıldız olmadı ama sistemimde Volkan vazgeçilmezdi. Rakibe her seferinde cezayı keserdi. Savunmada tuttuğu adamı da bıktırırdı. Kesinlikle Türk basketbolunda bir kahramandı.

'MİRSAD FORMAYI ZORLA ALDI'

Mirsad 15-16 yaşındayken babası onu savaştan kaçırıp Türkiye'ye getirdi. Bizim Şemsettin Baş'ın da kuzenidir. Babası da o dönem TOFAŞ'ta oynayan Şemsettin'e götürüp, "Kuzenini TOFAŞ'a aldırsana" diyor. Şemsettin de "Adam olması için Efes'e götürmemiz lazım" diyerek Mirsad'ı bize getirdi. Türkçe kursuna yazdırdık. Mirsad da hiç söz dinlemiyor o zamanlar.

Fotoğraf AP Images (Mirsad Türkcan, Corchiani, McRae fotoğrafları), S Üversar Gürel Arşivi

Laçka bir çocuk. Beni çok uğraştırdı. Kolay kolay da vazgeçemiyorsun, inanılmaz bir yetenek. Antrenmandan kovuyorsun, sonra geri çağırıyorsun. Bir de öyle bir antrenman yapıyordu ki. Hazırlık kampında 13. adam olarak bunu Bormio'ya götürdük. Hazırlık maçındayız bir gün, takımın as oyuncuları sahada. Bakıyorum memur gibiler. Gidiyorlar, geliyorlar. Benim de asabım bozuldu. Baktım, Mirsad benchin en dibinde oturuyor. "Gir oyuna" dedim ona. Neler yaptı biliyor musun? Her topa plonjon yapıyor, her ribaundu almaya çalışıyor. Çok acayipti. Yavaş yavaş dakika vermeye başladık. Mirsad çok iyi bir örnek. Bunu zamanın gençlerine de anlatmaya çalışıyorum. Mirsad'a formayı ben vermedim, o zorla aldı. Hidayet, Ömer Onan, Alpay Öztaş, Erdal Bibo, Hüseyin Beşok öyle. Boş günlerde bunlar hep maç yaparlardı.

'BEN HİDAYET'İ OYNATACAĞIM'

Hidayet'e Pano Natof bonservis parası verdi. 14-15 yaşındaydı. Geldiği günden itibaren Ergin Ataman'ın genç ve yıldız takımlarında oynamaya başladı. Hidayet bir numara oynasın diye hep telkinde bulunurdum altyapıya. Zaten A Takım'a geldikten sonra da Hidayet'e rakip oyun kurucuları tutturmaya özen gösterdim. Şutundaki o mekaniğin düzelmesi için idmandan 45 dakika önce çağırırdım. 200 tane şut atardı. Antrenmandan sonra da bir 200 daha. 1998-99 sezonuydu. Biz Zoran Savic ile Predrag Drobnjak'ı aldık. Ülker acayip transferler yapıyor. Bizim patron Tuncay Bey (Özilhan) de baskı yapıyor, "Siz yerinizde oturuyorsunuz, kimseyi almıyorsunuz" diyor. Ondan sonra bir menajerden teklif geldi: "Dino Radja'yı ister misiniz?" Ben de hiç düşünmeden "Bu sene Hidayet'i oynatacağım" dedim. O sene Hidayet'i 32 dakika ortalamayla oynattım. Bizim son anda elendiğimiz Zalgris'in Avrupa Şampiyonu olduğu sezon. Hidayet'e savunmada birçok değişik oyuncuyu tuttururdum. Bir gün, 20 yaşında beni aradı. Efes'ten ayrılmıştım. "NBA'den bir teklif var, ne diyorsun?" dedi. "Oğlum, teklif varsa değerlendir. Ama bir sezon daha Avrupa'da oynasan daha iyi olmaz mı?" dedim. Ama o gitmeyi tercih etti. İyi ki de yapmış. Aslında çok genç gitti, 19-20 yaşında. Sacramento'da oynarken izlemeye gittik. Kenarda oturuyordu, 3 dakika, 5 dakika oynuyordu. Şansı orada Stojakovic ile Divac'ın olması, onlarla Sırpça konuşmasıydı. Akabinde Orlando'da en iyi sezonlarını geçirdi. Orada en iyi gelişim gösteren oyuncu seçildi.

'MEHMET MÜTHİŞ ZEKİ BİR OYUNCUYDU'

Bir defa müthiş zeki bir oyuncuydu. Milli takımda da ondan fazlasıyla yararlanma şansı buldum. Hem sırtı dönük hem de yüzü dönük oynayabilen nadir oyunculardan biriydi. Zekâsı yardımın nereden geldiğini görüp, pas yeteneğini geliştirmesini sağlamıştı. 2000, 2001, 2002 milli takım çalışmalarından önce hep ABD'ye gider ve hazırlayacağımız programla alakalı fikir alışverişinde bulunurduk. Maçları da izlerdik elbette. Yıldız oyuncuyla rol oyuncusu arasında bir yerdeydi. Mehmet'le kamplarda epey vakit geçirdik ve insani özelliklerini de çok sevdim.

'İBRAHIM TIRNAKLARIYLA KAZIDI'

Çalışarak bir yere gelen oyuncuya saygım büyüktür. İbrahim'in özel kondisyoneri vardı, Hidayet'in de özel kondisyoneri aynı isimdi. Sürekli çalışırlardı. İbrahim bir yere geldiyse tırnaklarıyla kazıyarak gelmiştir. Ufuk sakatlık yaşadığı için oraya giremedi. Ufuk, Hidayet, Harun ve İbrahim basketbolumuzun en büyük dört skoreriydi.

AVRUPALI EFSANELER Drazen Petrovic beni çok etkilemişti. Kendi pozisyonunu yaratabilmiş oyunculardan biriydi. Dejan Bodiroga da bir efsaneydi. 2002'de Dünya Şampiyonu oldular, tek başına takım gibiydi. Arvydas Sabonis ise pozisyonunun tanımını değiştiren oyunculardandı. Tarihteki özel oyunculardan biri. Pini Gershon çok medeni bir insandır. Zaten kazandıkları da ortada. Ivkovic, Obradovic falan herkesin tanıdığı isimler elbette, onlara saygım sonsuz. Alexander Gomelsky tarih tabii. Şu anki koçlardan Andrea Trinchieri ve Fotis Katsikaris'i çok beğeniyorum. Rakipleri rahatsız eden, farklı bir koçluk felsefesi ortaya koydular. Sarunas Jasikevicius gibi çok az basketbolcu tanıdım. Oyunu okuyabilen, her türlü hücum silahına sahip, takımı yöneten müthiş bir oyuncuydu. Gezinen koç gibi içeride. Etrafındakileri yönetmeye çalışan, koçlara fikir beyan eden, müthiş bir beyin. 40 dakika önce gelir ısınmasını yapardı, işine saygısı çok büyüktü.

EFES OKULU Ben ayrıldıktan sonra Ergin'i bu takımın başına geçirmeyi planlıyorduk hep. İşte Amerika'ya yollandı, eğitimine önem verildi. Pano da yerine Lutfi Arıboğan'ı düşünüyordu. Bir anda ben apar topar ayrılınca Ergin ile anlaşıldı. Ergin ve Oktay'ın kariyerlerini, yurtdışında yaptıklarını önemli buluyorum. Özellikle de Ergin'in İtalya maceralarını. Kendisi bana çok inanırdı. Maçtan önce beraber video seyrederdik mesela, devre arasında bana sorular sorardı. Ben de söylerdim. Oysa sormak zorunda da değil. Kendini ispat etmiş bir antrenör. Zaten ikisi de Efes okulundan çıktı. Okul derken benim öğretmen olduğum bir okul değil. Ben de o okuldan çıktım. Aydan Hoca'nın da benim gelişmemde çok emeği vardır. Hakan Demir de belirli evrelerinden geçti. Daha önceden Hakan Yavuz vardı. Yağızer (Uluğ) mesela, çok değerli, basketbola kafa yoran biri. Ama o kendini tamamen yardımcı antrenör olarak konumlandırdı. Belki o da günün birinde başantrenörlük yapabilir.

DEVRİM Beyaz Gölge'nin Türkiye'de çok büyük olay olduğu bir dönemde, 1980'deki Balkan Şampiyonluğu oraya cuk oturmuştu. Her mahallede minik potalar kurulmaya başlanmıştı. Devrimdi bizim için.

Fotoğraf Deco Photos (Hidayet Türkoğlu), Getty Images Turkey

DALGALARI AŞMAK

Fotoğraf Getty Images Turkey

BANU YELKOVAN

TOPLUMUN GENELİNİ YANSITAN VE "ERKEK GİBİ" DEMENİN İLTİFAT, "KIZ GİBİ" DEMENİN HAKARET KABUL EDİLDİĞİ SPOR ORTAMINDA, KADINLAR ÇABALARI SONUCU VAR OLMAYI BAŞARIYORLAR. HEM DE AKLINIZIN ALAMAYACAĞI ZORLUKLARI AŞARAK

Üniversite yıllarımın tamamını tercümanlık yaparak geçirdim. Kimse bana "İş bul, çalış" dememişti, dolayısıyla iş bulduğum için büyük bir kutlama da yapılmadı. "İhtiyacın mı var?" türünden hafif bir serzeniş ve "Okulunu etkilemesin" tadında dolaylı bir "Hele o notlar bir düşsün!" uyarısıyla profesyonel hayata atılmış oldum.

Hemen her kız çocuğu gibi dolaylı uyarıların ne anlama geldiğini çok iyi bildiğimden net "Hayır" denmemesini avantajıma çevirmeyi çoktan öğrenmiştim. "Evet ihtiyaç," dedim, "Yabancı dilimi unutmamak için bir pratik bu."

Bir senelik yoğun çalışmanın sonunda hiç beklemediğim bir teklif geldi: Paris'te bir fuar vardı, benden çok memnunlardı, önemli bir müşteri tercüman talep etmişti. Fuara beni göndermek istiyorlardı, sadece birkaç gündü, masraflar tamamen onlara aitti ve parası da çok iyiydi. Mükemmel teklifi almış her fani gibi eve uçtum. Koştum değil resmen uçtum... Çok net bir "Hayır" geldi bu sefer babamdan. "Kız başına gidemezsin." "Ne yani, adım Mehmet olsaydı gidebilecek miydim?" diye sordum. "Evet" dedi babam bütün dürüstlüğüyle, uzatmaya ya da açıklamaya gerek bile duymadan. Çok da ağlak bir tip olmamama rağmen sabaha kadar ağladım öfkemden.

Kadın olmanın bir cinsiyet değil dayatılan bir kural ve değerler bütünü olduğunu anladığım gündü o. Bir Mehmet'in farkında bile olmadan yaptığı birçok şeyi yapabilmek için mücadele vermek zorunda olmak, istediğin şeyi yapabilmek için savaşmak, her şeyi bir hak olarak kazanmak... Yapmak ile yapabilmek arasındaki fark edilmeyen uçurum...

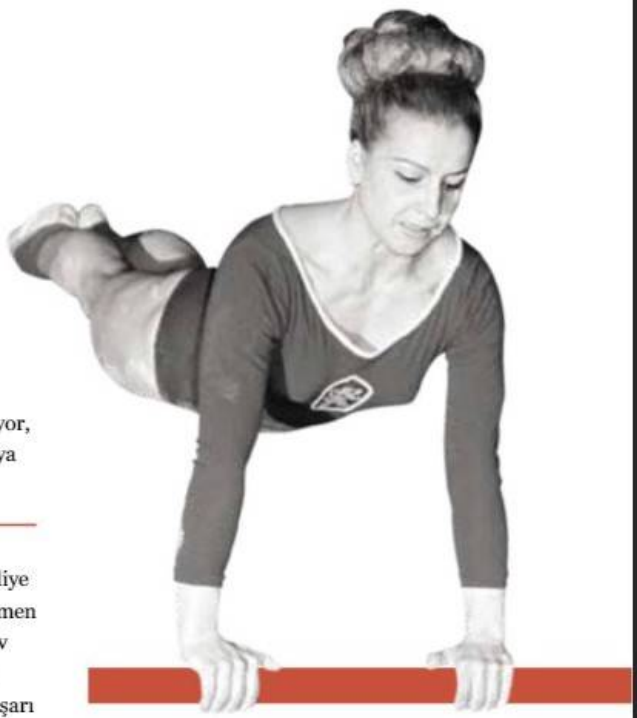
Kadınlarla ilgili bir yazı gerektiğinde akla ilk gelen isim olmak sevindirici mi üzücü mü hâlâ karar veremeyişim bundan... Şu Muhammed Ali yazısı neden benden istenmedi mesela? Jordan'ı da seyrettim oysa... Maradona'yı da pekâlâ hatırlıyorum... Öte yandan bu yazıyı bir erkeğe bırakmak da istemezdim doğrusu. İstatistiğe ve isme boğardı muhtemelen. Normal çünkü sıradan bir Mehmet'in hayatı boyunca uslu uslu oturması, zinhar yaramazlık yapmaması, sakın koşmaması, kimseye vurmaması, zaten bu davranışların ona hiç yakışmadığı, yaparsa çok ayıp olacağı, spor yapmak mı aaa hava soğuk üşüyeceği, çok sıcak terleyeceği, ne o öyle şort giyip adamların önüne mi çıkacağı, aman Allah'ım babasından izin alıp nasıl deplasmana gideceği, zaten istese de bir erkek kadar ne spor yapabileceği ne spordan anlayabileceğini duya duya büyümenin nasıl bir şey olduğunu anlamasını ya da her gün bunları duya duya büyümüş birinin üst düzey sporcu olmasının arkasındaki çabayı takdir etmesi pek de mümkün değil.

Ona öğütlenen her şeyin tam aksini yapmak için göstermek zorunda olduğu kararlılığı, her gün neden yapamayacağını ya da yapmaması gerektiğini duymasına rağmen pes etmeyerek verdiği mücadeleyi, farklı yoğunluk ve şekillerde olsa da dünyanın her yerinde, evet efendim her yerinde, öyle ya da böyle ama mutlaka yaşanan baskıyı da anlayamazlar. Zaten empati en güçlü oldukları alan değil malum. O yüzden gerçekçi olalım ve spor yaptığı için en fazla iki tokat yemiş birinden (o da yaşı belli seviyenin üzerindeyse ve top peşindeki haytalığı tahammül sınırlarını zorladıysa belki), spor 'izlemeye' çalıştığı için hapse atılmış Gonca Gavami'nin durumunu anlayabilmesini beklemeyelim. Gavami'nin suçu Tahran'da bir voleybol maçı izlemeye kalkışmaktı. Ve hayır, iki geceliğine nezarethaneye atılmadı, aylarca hapiste kaldı.

GAVAMİ'NİN SUÇU TAHRAN'DA BİR VOLEYBOL MAÇI İZLEMEYE KALKIŞMAKTI. AYLARCA HAPİSTE KALDI.

Fotoğraf AP Images

CLIJSTERS'LA BEN AĞLAŞIRIZ...

Peki istatistik meraklıları, hamile hamile spor yapmanın veya bebeğini doğurduktan sonra çıkıp kazanmaya devam etmenin ne demek olduğunu anlayabilirler mi? Belçikalı tenisçi Kim Clijsters 2007'de tenis hayatını bitirdiğini açıkladı. Evlenip çocuk sahibi olmak istediği için emekli oluyordu. 2008 Şubatında bebeğini kucağına aldı. 2009'da babasını akciğer kanserinden kaybetti. Mart 2009'da tenise geri döndüğünü açıkladı. Onunla aynı dönemde çocuğunu kucağına almış biri olarak maçlarını büyük bir ilgiyle izlediğimi hatırlıyorum; ben evdeki doğum kilolarını tam verememiş tombiktim, o korttaki podyumdan düşmüş fizikli meslektaşlarının arasındaki göreceli tombik. 'Wild card'la katıldığı ilk iki turnuvanın birini çeyrek finalde, diğerini 3. turda elenerek kaybetti. Ağustos'ta tenis dünyasının en zorlu turnuvalarından biri için tekrar sahadaydı. Amerika Açık'ta her maçını izledim. Şampiyonluk kupasını kaldırdığında o gözyaşları içinde çocuğuna sarıldı. Ben de gözyaşları içinde benimkine... Hamile kalıp doğurduktan sonra vücudun geçirdiği o en büyük değişimi atlatıp tekrar aynı noktaya gelebilmenin zorluğunu bir erkeğe açıklayabilir miyiz acaba? İki pazusuyla bu kadar övünebilen bir ırka, midenin sağa, bağırsaklarının sola gittiği türden bir değişimi hangi kelimelerle anlatsak ki?

Hayatta emin olduğum çok şey yoktur ama en ufak bir burun akıntısında yatak döşek yerlere serilen erkekler (erkeklerimiz) doğurabilselerdi eğer, ücretli doğum izninin beş yıl olacağından adım gibi eminim. O da en az! Hele Clijsters gibi doğurduktan sadece 1.5 sene sonra bir kupa kazansalardı, o tenis dünyasının görüp görebileceği en şaşaalı kupa olurdu.

Kadınlar ve erkekler arasındaki fırsat eşitsizliği hayatın sınırlarını zorluyor. Erkekler, anaokulundan üniversite bitene kadar en iyi öğrencilerin istisnasız kız öğrenciler olduğu sınıflarda okuyorlar, sınav hazırlıkları kızların tuttuğu notlardan fotokopi çekilerek yapılıyor, zaten söz konusu sınavlar da onlardan kopya çekilerek geçiliyor.

UNUTULMAZ 'GÜZELLİKLER'

Ülkede babaları kızlarını okula göndersin diye bir sürü kampanya düzenleniyor, buna rağmen babalar kızlarını okula göndermiyor, bu dev sayısal eşitsizliğe rağmen yine de yüzde 41 gibi, neredeyse erkeklerle yarı yarıya bir başarı yüzdesiyle üniversiteye giriyorlar. Kuralların net, ne yaparsan ne olacağının belli olduğu, iyi davranışın sonuçlarla ödüllendirildiği ortamlarda kızlar hep daha başarılılar.

Gel gör ki çuvallama iş hayatıyla başlıyor; eh orada girişken olmak lazım, risk almak lazım, liderlik yapmak, inisiyatif kullanmak, göz önünde olmaktan, fikrini söylemekten çekinmemek, gerektiğinde elini masaya vurmak lazım. Kısaca hayat boyunca öğretilen, öğütlenen davranış biçiminin tam tersi gibi davranmak. İş hayatında durum özetle bu.

Sporda da bu farklı değil. "Erkek gibi" demenin iltifat, "Kız gibi" demenin hakaret kabul edildiği bir ortam. Kadın sporculara yapılan yatırım, ayrılan bütçe erkeklere yapılanın kat be kat altında. Lisans sayıları birkaç branş hariç katbekat daha az. Buna karşılık başarı-yatırım oranı katbekat yukarıda. Peki bir kadın sporcu için böyle zorlu bir ortamda başarılı olmak, madalya kazanmak takdir edilmeye yetiyor mu? E tabii yetmiyor! Bir de güzel olması lazım çünkü.

Kadın kahramanlar hakkında bir yazı yazdığımı söylediğimde babam, "Sakın Vera Caslavska'yı unutma" dedi. 1964 ve 1968 Olimpiyat Oyunları'nda 7 altın, 4 gümüş madalya kazanmış efsane Çek jimnastikçi Vera. Ama asıl efsaneliği akıllara ziyan madalyalarından çok güzelliği ve zarafetinden geliyordu. Caslavska'nın ne Çekoslovakya'nın demokratikleşmesi için sözünü esirgememiş bir atlet olması, ne 1968 Sovyet işgali sırasındaki tepkisi, ne 1968 Olimpiyat Oyunları'nda Sovyet milli marşı okunurken sergilediği unutulmaz tavır, ne de olimpiyat madalyaları, Google'a adını yazdığınızda karşınıza önce 'it girl' (moda ikonu) olarak çıkmasını engelliyor. Başarılarından önce nasıl da çağını etkileyen bir tarzı olduğunu öğreniyorsunuz!

Ve tabii kimsenin aklına "Aman Larissa Latynina'yı unutma" demek de gelmiyor... Hepi topu olimpiyat oyunları tarihinde en fazla madalya kazanan kadın sporcu olmuş Ukraynalı atlet. Ne olmuş Michael Phelps onu geçene kadar erkek-kadın tüm sporcular arasında 18 madalya ile liderse ve ne olmuş bunlardan 14'ü artistik jimnastik gibi bunu başarmanın çok zor olduğu bireysel bir disiplinde gelmişse? Peh! Yeteri kadar güzel olmayı bilecekti önce!

TARİHİ DE ERKEKLER YAZIYOR

Kadın sporcuların adı kolayca aklımıza gelmiyor çünkü dünya tarihinde olduğu gibi spor tarihinin yazımında da erkek egemen bir bakış açısı var ve bu tuzağa işte bakın, biz bile düşüyoruz. Sen istediğin kadar sporda devrim yarat, başka nesillere esin kaynağı ol, kadın algısını değiştir nafile! Spor tarihinin en unutulmaz 10 anı listesine mümkünatı yok giremiyorsun işte.

Erkek sporcuda yakışıklılık, sponsor kontratlarını yükseltse de erkek sporsever nezdinde garip bir şekilde eksi değer yaratıyor. 'Beckhamcağız'ın İngiltere Milli

CASLAVSKA'NIN NE SÖZÜNÜ ESİRGEMEMİŞ BİR ATLET OLMASI, NE 1968 SOVYET İŞGALİ SIRASINDAKI TEPKİSİ, NE DE OLİMPİYAT MADALYALARI, GOOGLE'DA KARŞINIZA ÖNCE 'IT GIRL' (MODA İKONU) OLARAK ÇIKMASINI ENGELLİYOR.

Takımı'nda yeri hâlâ dolmamış olabilir, ama gidin istediğiniz erkeğe "Beckham da iyi futbolcuydu" deyin, hemen gözüne 'Kadınlar futboldan gerçekten anlamıyor' bakışı yerleşir. Yakışıklılığı aynı zamanda lanetidir.

Oysa hadi akla ilk gelen kadın sporcuları bir sayalım mı: Maria Şarapova, Anna Kournikova, Katerina Witt, Yelena İsinbayeva, Daria Klişina, Mia Hamm, Blanka Vlasic, Hope Solo... Güzel oldukları kadar başarılılar mı? Başarılı oldukları kadar güzeller mi?

İstisnaları tabii olacaktır. Kadın tenisinin gelmiş geçmiş en büyük ismi kabul edilen Steffi Graf klasik anlamda güzel değildir, tabii onu kortta tenis oynarken hiç görmediyseniz.

Bence siz şapkanızı önünüze koyun ve yandaki listeyi bir okuyun. Sonra da kadınlara eşit fırsat ve eşit bütçe verildiği takdirde neler olabileceğini bir hayal edin. Tabii hayal gücünüz o kadar genişse!

BİR KADIN SPORCU İÇİN BÖYLE ZORLU BİR ORTAMDA BAŞARILI OLMAK, MADALYA KAZANMAK TAKDİR EDİLMEYE YETİYOR MU? E TABİİ YETMİYOR! ÇÜNKÜ GÜZEL DE OLMASI LAZIM.

İŞTE O KADINLAR

STEFFI GRAF Tenis tarihinde en fazla 'grand slam' kazanan (22) kadın raket. Alman yıldız 80'lerde ortaya çıktıktan sonra oyunundaki zarafet ve teknik ile bir devrim yaratmıştı.

JACKIE JOYNER-KERSEE 20. yüzyılın en büyük kadın sporcusu olarak kabul edilir. Heptatlon ve uzun atlamada aldığı tarihi başarılarla devrim yaratan bir efsanedir.

FLORENCE GRIFFITH-JOYNER 1988 Seul'de kırdığı rekorlar hâlâ duran Joyner, tarihin en hızlı sprinterlerindendi. Kalp krizinden genç yaşta ölümü ,doping iddialarını gündeme getirmişti.

WILLIAMS KARDEŞLER Serena ve Venus. Tenisçi kardeşler başarılarının yanı sıra kadınların eşit haklar alması için mücadele etmiş ve Billie Jean King gibi bir diğer efsane raketle ortak hareket ederek özel çalışmalar yapmıştır.

MARIT BJÖRGEN Norveçli kayaklı koşucu 6 olimpiyat altını ve 14 dünya şampiyonluğu ile kar üstünde bir yaşayan efsane. Üstelik astım hastası olmasına rağmen.

DAWN FRASER Tarihteki ilk büyük şampiyon yüzücü. Avustralyalı, kendinden sonra gelen Debbie Meyer, Janet Evans, Leisel Jones, Inge de Bruijn ve Kristina Egerszegi gibi isimlerin öncüsüydü.

NAWAL EL MOUTAWAKEL 1984 Olimpiyat Oyunları'nda 400 metre engellide altın madalya aldı. Bu başarısıyla tarihte Afrika'dan çıkarak altın madalya alan ilk Müslüman atlet oldu.

WILMA RUDOLPH 1960'larda siyah kadın atlet olarak başardıkları tarihte çok önemli yer tutar. Televizyonun da etkisiyle ünü dünyanın birçok farklı noktasına yayılmıştı.

DANICA PATRICK VE JANET GUTHRIE Motor sporları dünyasında tabuları yıkan kadın sürücüler. Guthrie'in 70'lerde NASCAR'da açtığı yoldan günümüzde Patrick ilerliyor.

JULIA KRONE Tarihte devrim yaratmış kadın jokey. Erkek egemen at yarışları dünyasında kazandıklarıyla alanında 1990'lara damgasını vurmuştur.

KATARINA WITT Katı Doğu Alman spor sisteminde yetişen, buz pateni tarihinin belki de en büyüğü. Stasi'nin yıllarca onu takip ettiği söylenir.

NEVRİYE YILMAZ Kadın basketbolunun Türkiye'de geldiği noktada büyük payı var. Doğal yeteneklerini müthiş zekasıyla birleştiren pivot, dünyanın en iyilerinden.

ELVAN ABEYLEGESSE 5000 metrede kırdığı dünya rekoruyla Türkiye atletizm tarihine geçti. 2010 Avrupa Şampiyonası'ndaki 5000-10000 m dublesi ve 2008 Beijing'deki gümüş madalyaları unutulmazlar arasında.

NESLİHAN DEMİR Spor tarihimizin en başarılılarından. Demir Leydi lakaplı yıldız voleyboldaki yükselişin simgesi.

Fotoğraf Getty Images Turkey, AP Images (Katarina Witt)

TSUBASA HAYALİMİZDİ

ATAHAN ALTINORDU

İllüstrasyonlar Ethem Onur Bilgiç

BİR ZAMANLAR TELEVİZYONA ÇIKTIĞI AN MİLYONLARCA ÇOCUĞU HAYRAN BIRAKAN BİR YILDIZ VARDI. KURGUDAN DAHA DA FAZLASI: KAPTAN TSUBASA

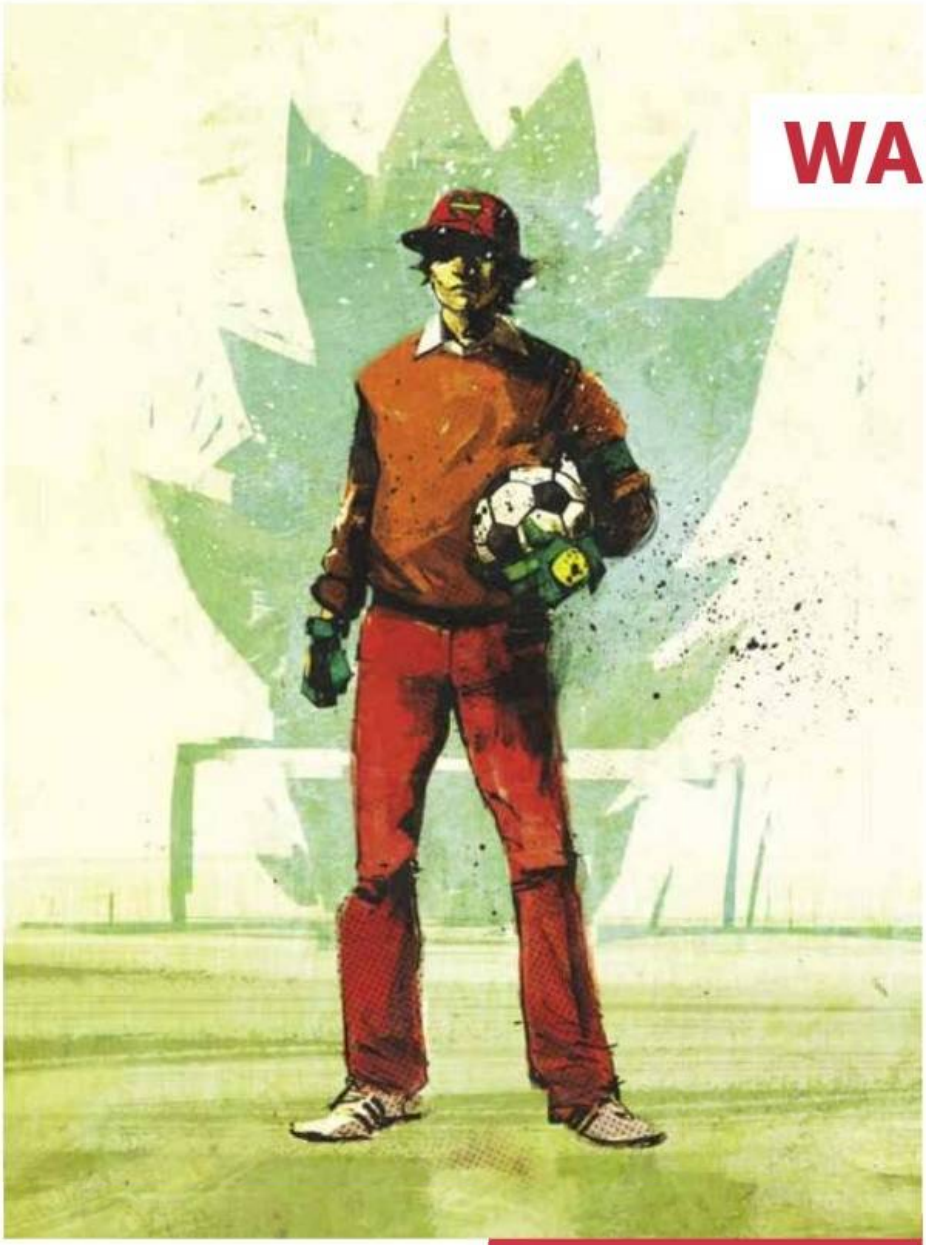
İnanışa göre, Japonya'nın kusursuza yakın simetrisiyle büyüleyen en yüksek dağı Fuji'nin tepesinde güneşin doğuşunu izlemek, yeni bir hayata başlayacağınız anlamına gelir. Brezilya Milli Takımı'nın santrforu Roberto Hongo da, intiharla son vermek üzere olduğu hayatında bir sıfır noktası aramak için, Fuji Dağı eteklerindeki Nankatsu şehrine gelmişti. Gözünde meydana gelen rahatsızlığın ardından kariyerine ara vermek zorunda kalan dünyaca ünlü futbolcu, zor günlerinde onu dipten alan uzakyol kaptanı Koudai Oozora'nın önerisiyle şifayı burada arıyordu. Ne var ki Japon doktorlar da aynı fikirdeydi; gözüne alacağı bir darbe, geri dönülemez sonuçlara yol açabilirdi.

Roberto, yaşama amacından uzaklaşmıştı. Ümidini kaybettiği yerde ise, Kaptan Oozora'nın 12 yaşındaki oğlunun üstün futbol yeteneklerine şahit oldu. Bu küçük futbolcu, çok geçmeden "Sen benim hayalimdin" diye sesleneceği Tsubasa'ydı. İsmi Japoncada "kanat" anlamına gelen Tsubasa Oozora, iyi bir futbol eğitimi alabilmek için annesiyle birlikte göç ettiği şehirdeki ilk gününde, kendisini önemli bir ikilemin eşiğinde buldu. Uğruna doğduğu yeri terk ettiği Shutetsu İlkokulu'nu mu, yoksa Shutetsu karşısında ezilen ve ona ihtiyaç duyan, bölgedeki tek devlet okulu Nankatsu'yu mu tercih edecekti? Dergilerden tanıdığı, ayağının tozuyla meydan okumaktan hiç çekinmediği efsane Shutetsu kalecisi Genzo Wakabayashi ile girdiği düello sırasında rastlaştığı Roberto Hongo'nun yönlendirmesi ve takım kaptanı Ryo Ishizaki'nin ısrarıyla, beraber büyüyeceği Nankatsu'yu seçti.

Nankatsu için Roberto'nun yönetimi ve Tsubasa'nın liderliğinde yepyeni bir dönem başlıyordu; yalnızca onları da değil, gezegenin dört bir yanından milyonlarca çocuğun futbolla kurduğu ilişkiyi derinden etkileyecek bir dönem. Bir önceki karşılaşmalarında 30-0 yenildikleri Shutetsu ile 2-2 berabere kalarak start verdikleri serüven sırasında aralarına çok sayıda yeni isim katıldı. Kazanmak için -kuş kafesi dâhil- her yolu meşru sayanlara yalnızca yenilgiyi tattırmadılar, başka bir alternatifin mümkün olduğunu da gösterdiler.

Henüz bebek yaşında Tsubasa'nın hayatını kurtaran ve onun her yere birlikte götürdüğü en yakın dostu olan futbol topunun etrafında kurulan yeni dostluklar, Nankatsu'yu ve sonraları Japon Milli Takımı'nı zirveye çıkardı. Kurgu dünyasının dışına çıkıldığında ise dünya futboluna damga vurmuş çok sayıda isme futbolu meslek olarak seçme yolunda ilham verdi. Futbola âşıkların dünyasına da en az onlar kadar değerli tatlar bıraktı.

Gol yedikten sonra maçı terk etmeye kalkışacak denli büyük bir ego taşırken takımı için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan bir lidere

WAKABAYASHI MUSLERA

Uruguay'da 90'ların futbola âşık çocukları için *Los Super Campeones* isimli çizgi filmin ve kahramanı Tsubasa'nın anlamı büyüktü. Kaleci eldivenlerini takmış küçük bir çocuk da antrenman dönüşü koltuğa kurulur ve televizyonda kahramanını izlerdi. O kahraman, bizlerin Genzo Wakabayashi diye bildiği Benji, o çocuk ise Galatasaray'ın Uruguaylı kalecisi Fernando Muslera'ydı. Yıllar sonra, yine bir antrenman öncesinde Muslera ile bir araya geldik ve ona Nankatsu'nun karizmatik kalecisini sorduk...

Wakabayashi senin için ne anlam ifade ediyor?

Küçükken çizgi film seversiniz. Bir de benim gibi futbola ilgili olup da kalecilik yapıyorsanız, *Los Super Campeones* izler ve kendinizi direkt olarak Benji ile özdeşleştirirsiniz. Benji, Nankatsu takımının en iyi oyuncularından ve en önemli karakterlerinden biriydi. Ona hayran olmak için kalecilik yapmaya da pek gerek yoktu.

Peki sen, kaleci olma yolunda ilhamı Wakabayashi'den almış olabilir misin?

Hayır, ben çizgi filmi izlediğim dönemde zaten kaleciydim. Futbola yedi yaşında başlamıştım, çizgi film Uruguay'da yayınlanmaya başladığında ise on yaşındaydım.

Futbol oynarken, antrenman ya da maç sırasında aklına Wakabayashi'nin geldiği oluyor muydu hiç?

Açıkçası hâlâ oluyor. Benji çizgi filmde zor, mucizevi kurtarışlar yapıyor ve ben maçlarda bazen kendimi onunla özdeşleştiriyorum. Belki bir direkten ayağımla güç alıp diğerine sekemiyorum ama özellikle zor bir kurtarış yaparsam, kendi kendime "Aynı Benji gibiydim" diyorum. Çünkü kendimi bu hayalle geliştirdim. Üç direk arasına yönelen topları çıkarmaya çalışarak geçen antrenmanın ardından eve gelirdim, televizyonda Los Super Campeones olurdu. Onu izlerken, bir gün onun gibi olup olamayacağımı düşünürdüm.

dönüşebilen Genzo Wakabayashi, büyüleyici yeteneğini tevazu ile harmanlayan Taro Misaki, babasını kaybetmesinin ardından futbolla hayata tutunmaya çalışan -kolları kıvrılmış formasıyla- Kojiro Hyuga, kalp rahatsızlığının gölgesinde takımını omuzlayan Jan Misugi, kalenin bir köşesinden diğerine direklerden güç alarak uçup giden bir diğer şapkalı kaleci Ken Wakashimazu, gökyüzünde kasırgalar estiren Tachibana Kardeşler, pastel yeşili sahaların Sabri-Selçuk-İbrahim'i Ryo Ishizaki, Hyuga'nın şutlarından korkan kalecisini yüreklendirmek için topu yüzüyle karşılayan Tsubasa Oozora... Hongo'nun Tsubasa'ya dediği gibi, onlar, bizim hayalimizdi. Gerçek olamayacak kadar güzellerdi.

■ 1981 yılında manga olarak doğan ve iki yıl sonra çizgi film olarak yayınlanmaya başlayan Kaptan Tsubasa, ülkesinde futbolun gelişimine çok büyük katkıda bulundu. Dönemin çocuklarının büyümesiyle 1998 yılında ilk kez Dünya Kupası'na katılan Japonya, o tarihten bu yana turnuva kaçırmadı.

■ Serinin yaratıcısı Yoichi Takahashi, gençliğinde beyzbol mangası çizerken, 1978 Dünya Kupası'nı izlediğinde futbolun büyüsüne kapıldı. Tsubasa'yı yaratırken ise Mario Kempes'ten ilham aldı. Jan Misugi ise Johan Cruyff'u sembolize ediyor.

ŞAMPİYONLARIN SEREMONİSİ

WE ARE THE CHAM-PIONS

MOZART'TAN BİR ZAFER MARŞI YAZMASI İSTENSEYDİ NASIL BİR BESTE YAPARDI? AMA ÖYLE BÖYLE DEĞİL; FUTBOL MAÇLARINDA, JİMNASTİK SALONLARINDA, HATTA LİSE BASKETBOL TURNUVALARINDA, YANİ HER SPOR ALANINDA ÇALINACAK BİR ŞEY... NASIL BİR ŞEY ÇIKARDI BİLMİYORUZ. AMA EN FAZLA NE KADAR YAYGINLAŞIRDI ONU BİLİYORUZ...

Fotoğraf Getty Images Turkey

SENCER YÜCEL

Farklı coğrafyalarda spor alışkanlıkları nasıl değişkenlik gösteriyorsa, müzik için de durum aşağı yukarı aynı. Dünyanın en önemli grupları her zevke hitap eden sayısız şarkı bestelese de bütün dünyanın ilgisini cezbedecek işler ortaya koymak çoğu zaman mümkün olmaz. Tarihin en önemli hitlerine baktığınızda, müziğin iki ana kıtası olan İngiltere ve Amerika listelerinde kendilerine buldukları yerdeki dengesizlik göze çarpar. 20 yıllık aktif kariyeri boyunca müziğin gittiği noktayı en hızlı şekilde kestirip, kendi deyimleriyle "modern tüketime yönelik" müzik yapan Queen de benzer bir kaderi paylaşıyor. Akla gelen bütün büyük hitleri piyasaya çıktıkları dönemde dünyanın iki yarısında birden listelerde aynı ivmeyle tırmanamadı. Hatta sadece Queen'in değil, rock müzik tarihinin de en dikkat çekici hitlerinden olan *Bohemian Rhapsody* bile İngiltere'de zirveye sabitlenmişken Amerika listelerinde 9. sıranın üstüne çıkamamıştı.

35 yıldan fazla süredir spor organizasyonlarının kapanış seremonilerinde yeri garanti olan *We Are The Champions*, sportif alanlarda olduğu gibi müzik listelerinde de bütün ülkelerde aynı hızla yükselerek bu ezberi bozdu. İngiltere'de 2, Amerika'da 4 numaraya kadar yükselirken, 1970'lerin sonlarından itibaren sadece Queen konserlerinin kapanış şarkısı olmaktan çıkıp, her spor branşının finalinde çalınan bir marşa evrildi. Bu nedenle parçanın listelerdeki başarısını hiçbir şekilde sadece notaların etkileyiciliğiyle açıklayamayız. Müzikal olarak akranlarının çok ilerisinde bir marş olsa da sıralamada yükselişini büyük ölçüde spora borçlu olduğunu söylemek yersiz olmaz.

Peki *We Are The Champions* gibi, herkesin kendine yakıştırdığı bir marş yapılmamış olsaydı şampiyonluk seremonileri, kapanış törenleri, zafer kutlamaları aynı bütünlüğü sağlayabilir miydi? Veya yerine bu misyonu getirecek başka bir şarkı yazılır mıydı? Kestirmek çok zor. Freddie Mercury, şarkıyı besteledikten sekiz sene sonra 1985'te İngiliz gazeteci David Wigg'e verdiği röportajda *We Are The Champions*'ın tüm dünyada kabul gören ortak bir marşa dönüşmesinden mutlu olduğunu belirtirken, hâlâ yerini alacak yeni bir şarkı yazılmamış olmasına şaşırdığını da söylüyor. Muhtemelen o demeçten 30 yıl sonra "olmasaydı ne olurdu" diye düşüneceğimize ihtimal dahi vermeden.

MERCURY, 'WE ARE THE CHAMPIONS'IN DÜNYADA KABUL GÖREN ORTAK BİR MARŞA DÖNÜŞMESİNDEN MUTLU OLDUĞUNU BELİRTİRKEN, HÂLÂ YERİNİ ALACAK BİR ŞARKI YAZILMAMIŞ OLMASINA ŞAŞIRDIĞINI DA SÖYLÜYOR.

We Are The Champions'ın çıkış noktasında da bir spor efsanesi var. Queen, 1977'deki Birmingham konserinin sonunda *You'll Never Walk Alone* eşliğinde bise çağırılıyor. Herkesin şarkıyı birlikte söylemesinden aldıkları ilhamla Brian May, *We Will Rock You*'yu, Freddie Mercury de *We Are The Champions*'ı besteliyor. 38 yıl önce "Herkesin bir ağızdan söyleyeceği bir şarkı" fikriyle yazılan marştan artık kaçma imkânınız yok. Bugün ister Oxford-Cambridge Kürek Yarışı, ister NCAA Turnuvaları, ister Dünya Briç Şampiyonası izleyin, birkaç takım elbiseli adam madalyaları takdim ederken podyumun hemen yanında Freddie Mercury sizi bekliyor olacak.

ÇALINMADIĞINDA NE OLDU?
İşgüzarlık yapıp *We Are The Champions*'ı kullanmayan organizasyonlar da yok değil. Kapanış törenlerinde bu marşı çalmayan Fransa Bisiklet Turu organizatörlerinin başına 2009 yılında küçük bir kaza geldi. İspanyol sporcu Alberto Contador'un Fransa Bisiklet Turu zaferini Danimarka milli marşıyla kutladılar.

"Şarkıyı yazdığımda aklımda futbol vardı. Taraftarları yakalayacak, herkesin katılacağı bir şarkı olsun istiyordum. Tabii ki klasik bir futbol şarkısından daha çok teatral incelik kattım. Galiba biraz da benim 'My Way' versiyonum olsun istedim. Bunu yaptık ve şarkıda da söylediğimiz gibi, kesinlikle kolay değildi." Freddie Mercury

Fotoğraf (Sağ yönünde) AP Images, Getty Images Turkey

"WE ARE THE CHAMPIONS BİR KILAVUZ OLDU" BİROL NAMOĞLU

Bu işlerin babasını anarak başlayalım. Eğer bir kulüp tarafından sahiplenilmiş olmasa *You'll Never Walk Alone* böyle ortak bir duygunun şarkısı olabilirdi.

Aslında hiçbir şey hiçbir şeyin yerini dolduramaz. Ama sporun zaman içinde daha da büyümesi, globalleşmesiyle birlikte mutlaka öyle bir ihtiyaç olurdu. Ve herkes bunun için çalışırdı. Ama bir şeyi içinden gelmeden suni bir proje olarak yapmak çıkan sonucu mutlaka etkiliyor ve çok iyi bir ürün çıkmıyor ortaya. Babam da spor gazetecisi olduğu için iyi hatırlarım, her olimpiyatın resmi şarkıları olurdu. Bunların bestecileri arasında çok ünlü müzisyenler de olurdu. Bu amaca yönelik yapılmasına rağmen hiçbir zaman sonraki organizasyonlarda da o besteleri çalmak akla gelmezdi. Bir noktada zamanla şarkının ve enerjinin örtüşmesi gerekiyor. Bazı şeylerin yeri ve zamanı olduğu açık. Onun da Queen'den gelmesi durumu açıklıyor. Diğer yandan böyle bir şarkının varlığı, sonraki dönemlerde niyetlenen olmuşsa bile hareketini etkilemiştir. Bir de belki o zamana kadar bir kılavuz yoktu ve *We Are The Champions* bir kılavuz oldu spor besteleri, marşları için. Ama ona rağmen ikinci bir *We Are The Champions* yok.

"ASIL KONU CEM OLMAK" GÖKHAN ÖZOĞUZ

Şarkılar dönemlerinde kendilerini ifade eder, baskınlaştırır ve o dönemlerin duygusu, sözgelimi 50 sene sonra da aynı duyguda bir ortamda, organizasyonda çalındığı zaman aynı etkiyi yapar, çünkü bu gerçek bir şarkıdır. *We Are The Champions* tamamen hissiyat olarak da o duyguyu veren bir beste, her zaman her yerde çalınabilir.

Ben 'punk'ı mehterle çok birleştiriyorum kafamda. Yani o duygular hep aynı geliyor bana; mehteran ile bizim çaldığımız punk tadı. Çünkü hep birlikte bir şeye gönül vermiş topluluğun söylemiş olduğu cümle orada büyük bir birliktelik oluşturuluyor. Tek oluyorsunuz orada, cem olmak konu aslında. Oradaki cem olma noktasından dolayı o bambaşka bir söylem haline geliyor. İşte, *We Are The Champions* da öyle.

Açıkçası müzik çok evrensel bir şey ama yine de hangi dilde olduğu önemli. Daha doğrusu şu anda bir lig var, o ligin içerisinde en çok kullanılan dil İngilizce. Direkt *We Are The Champions* dediğin zaman orada o 'champions' herkes tarafından şampiyon olarak yorumlanıyor. Bunun dışında melodi olarak da çok başarılı bir şarkı. Bir de Queen olmasının, Queen'in bestesi olmasının çok büyük etkisi var. Yani şarkı açıkçası bulunduğu yerlerde, o organizasyonda veya kullanılan yerdeki ruhla örtüşüyorsa doğru şarkıdır.

"BİZ VURGUSUYLA HERKES SAHİPLENİYOR" HARUN TEKİN

Queen'in bunu başarmasının ardında biraz stadyum rock diye tabir edilen türe yaklaşmaları ve zaten birlikte söylenmeye çok uygun şarkılar yapmaları var. *We Are The Champions* olmasa bu boşluğu dolduracak başka bir beste çıkardı mutlaka, ama bunu Queen kadar büyük etkisi olan bir grubun yapması gerekirdi. Farklı ülkelerde etki yaratacak besteler, marşlar yapılabilir. Ama bütün dünyayı ele geçirecek bir ürün ortaya çıkarmak çok başka bir şey. Bunda biraz da şarkının herkesçe kolay kavranır bir temasının olması ve daha da önemlisi içindeki 'we' vurgusunun rolü var. Çünkü şarkı hangi zümreye yazılmış olursa olsun 'biz' vurgusuyla söylendiğinde herkesin sahiplenmesi, aynı aidiyetle birlikte söylemesi kolaylaşıyor. Zafere ulaşmış bir futbol takımının taraftarı da, bir yüzme takımının atletleri de veya bir şarkı yarışmasının galipleri de ortak hislerle bu şarkıda kendilerini bulabiliyorlar.

"ROCK'N'ROLL RUHUYLA BAĞDAŞMIYOR" GAYE SU AKYOL

Benim yorumum diğerlerinden biraz farklı olabilir çünkü ben Queen'i hiç sevmem.

Queen'i çok teatral ve müzikal ekolüne yakın buluyorum. O da bence rock'n'roll ruhundan çalan bir şey. Dolayısıyla buradaki rol takımların rekabet ruhuna çok uyan bir şey, aynı zamanda poz ve rekabetten beslenme hâli. Bu şarkı özelinde bakınca müziğin rekabetçi ve pozcu tarafının birbiriyle örtüşmesi çok da şaşılacak bir şey değil. Neticede şarkı çok tuttu, bütün müsabakaların sonlarında çalan bir marşa dönüştü.

Bence Freddie Mercury çok iyi bir şovmen. Müzikal aklının, tartışılamayacak şekilde ilgi çekici olduğunun farkındayım. Ama müzikal olarak bana çok yakın olan bir yol değil o. Rock'n'roll'un eksik olduğunu düşünüyorum müziğinde.

Kurgulanmış bir müzikte de rock'n'roll ruhu hâlâ muhafaza ediliyor olabilir. Ama Queen'de işin şov kısmı fazlaca ağır basıyor ve bu da içeriden gelen samimi duyguyu öldürüyor. Her ne kadar sahne üzerinde bir şeyler kurgulanıyor olsa da iş birtakım pop standartlarına göre oluşturuluyor. Bunun da rock'n'roll ya da rock'ın gerçekten çıkış noktasıyla çok bağdaştığına inanmıyorum. Bu nedenle çok da sevdiğim bir tür değildir Queen'in yaptığı müzik. Freddie Mercury'ye de hiçbir zaman özel bir ilgim olmadı.

S

Fotoğraf Depo Photos

DÜNYAYI KALDIRAN ADAM

BELKİ DE ÇEKİLMEYEN
EN GÜZEL,
EN ÇARPICI FİLMDİ
ONUN HİKÂYESİ.
GERÇEKTİ.
DÜNYA ONUN
KOLLARI ÜZERİNDE
YÜKSELİRKEN,
TARİHE EN YAKINDAN
TANIKLIK EDENLERE
SORDUK...

Fotoğraf Getty Images Turkey

DOSYA: ATAHAN ALTINORDU

1 BÜYÜK FİRAR

"ONUN GELİŞİ, BİR BAŞKALDIRININ DIŞAVURUMUYDU."

ATTİLA GÖKÇE Naim, Bulgaristan'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı Kırcaali'de doğup büyüyen bir çocuktu. 12 yaşlarında, çocuk parkında oynarken keşfedildi. Boyunun kısa oluşu en önemli özelliğiydi. Biliyorsunuz boyunuz kısa olduğunda halterde kollarla ağırlığın kaldırılacağı mesafe azalıyor.

Naum Shalamanov ismiyle dünya rekortmeni olmuştu ancak Bulgaristan Devlet Başkanı Todor Jivkov'un asimilasyon politikaları nedeniyle mutsuzdu. Zorunlu göçler, Bulgarca konuşma zorunlulukları... Bunları sindiremiyordu. 1986 Dünya Şampiyonası için gittiği Avustralya'dan, Turgut Özal'ın yönettiği, Dışişleri Bakanlığı ve MİT'in gerçekleştirdiği operasyonla Türkiye'ye getirildi. Gelişi, bir başkaldırının dışavurumuydu. Bu başkaldırı, Naim'le beraber dünyanın dikkatini çekti.

KENAN NUHUT Naim, çok ciddi anlamda halter için yaratılmış bir sporcu olsa da aslında Bulgaristan'da ilk olarak güreş sporuna başlamış. Daha sonra Enver Türkileri kendisini tespit etmiş, mahallesinde uzun süre izledikten sonra onu haltere daha uygun gördüğünü söylemiş. Naim'i dünyanın bir numaralı haltercisi yapan yol da bu şekilde açılmış.

TAYFUN BAYINDIR Onu 1985 yılında Polonya'daki Avrupa Halter Şampiyonası'nda izlemiştim. Kulağımıza Türkiye'ye kaçmak istediğine dair söylentiler gelmişti, fakat Bulgar yetkililerin bunu anladığı ve engellediği konuşuluyordu. Naim bir şampiyonaya sırf bu nedenle götürülmedi, kaçacağından korktular. Hep korumalarla geziyordu. Kaçışının hikâyesi apayrıdır. Bu kaçış, bir yıl öncesinden planlanıyor ve şifreli olarak yazışmalar yapılıyor. Naim, Melbourne'de dünya şampiyonluğu kazandıktan sonra bir anlık boşluktan yararlanıp kafileden ayrılıyor, bir restoranda oturuyor ve onu arkadaki tuvaletten kaçırıyorlar. Datsun marka sarı bir otomobile bindirip bir kahvehaneye götürüyorlar. Sonra Naim, başka bir grupla bir caminin yolunu tutuyor. Geldiğinde camideki Türk topluluğu namazda, o da namaza giriyor, sonra çıkıyorlar, bir eve yerleşiyor, büyükelçiliğe haber veriliyor. Büyükelçilik durumu hemen Turgut Özal'a iletiyor, Özal "Derhal gelecek" diyor ve Naim önce Londra'ya, ardından özel uçakla İstanbul'a ve son olarak Ankara'ya iniyor.

1993'te, yine Melbourne'deki şampiyonada Naim'in Bulgaristan'dan Türkiye'ye kaçışında rol alan istisnasız herkesi, o sarı arabayı dahi buldum ve aynı kaçışı organize ettim. Bir nevi yeniden kaçırdım Naim'i. Aslında bu bahsettiğim, görüntülü yapılabilecek bir şey ama ben gazeteci olarak tek tek kareledim. Naim'in hayatının nasıl film yapılmadığını hâlâ anlayabilmiş değilim. Bu kadar güzel çok az öykü vardır. Örneğin Muhammed Ali'nin öyküsü büyük bir öyküdür, bir isyandır, başkaldırıdır. Peki Naim'inki değil midir? Yoksa Naim Bulgaristan'dayken de dünyanın en iyisiydi, bir eli yağda bir eli baldaydı, bırakıp da gelmezdi buraya.

A.G. Türkiye'de bir halter altyapısı vardı, güreş kadar olmasa da salonlarda daima bu sporu yapacak gençler bulunuyordu. Naim ne yaptı biliyor musunuz? Halterde var olan enerjiyi bir kıvılcımla alev hâline getirdi. Sonradan o ateş, kızlarda ve erkeklerde yanmaya devam etti. Kendi sporcularımızı yarattık. Tüm bunlar, onun buraya gelişiyle yaktığı kıvılcımın sonucudur.

A.G. Naim'in buradaki ilk günlerinde trajikomik bir olay yaşanıyor. Gençlik ve Spor Bakanı Metin Emiroğlu, genel müdürünü çağırıp Naim'in kız arkadaşı olup olmadığını öğrenmelerini istiyor. Bu soru, bürokrasinin, spor merdivenlerinin en tepesinden en altına doğru yer yer farklılaşarak federasyon başkanına, antrenörlere kadar gidiyor ve Naim'in bir kız arkadaşı olmadığı anlaşılıyor. Tabii bakana gidecek yanıt da aynı bürokratik yoldan gidiyor ve en sonunda soru, "Naim'in bir hanım arkadaşı yok, biz mi halledelim yoksa siz mi halledersiniz, nasıl emir buyurursunuz?" oluyor. Metin Emiroğlu'nun buna cevabı ise "Kardeşim biz p...venk miyiz? Ben sadece sordum, o kadar" oluyor.

Fotoğraf Depo Photos

2 BAVULDAKİ PARA

"PARANIN NE ZAMAN VE NEREDEN GEÇİRİLECEĞİNİ BİLİYORDUM AMA TAKİP EDEMEDİK, ENGELLEDİLER BİZİ."

T.B. Naim, Türkiye adına ilk kez Cardiff'teki Avrupa Halter Şampiyonası'nda yarıştı. Henüz Türkçe bilmiyordu. Normalde halter, olimpiyatları takip eden gazetecilerin bile izlemediği bir spor dalıydı. Ancak hiç abartmıyorum, orada Naim'i Türkiye'den otuz kişilik bir gazeteci ordusu takip etti. Bir o kadar da yabancı gazeteci vardı. Bulgarlar da üç ay önce takım arkadaşları olan Naim'e rakip olacaklardı. Normalde Bulgar takımının 56 kiloda Naim'den sonraki sporcusu olan Neno Terziyski'yi Naim'in karşısına çıkardılar. Cardiff, halter sporuyla çok da iç içe olmayan bir kentti. Naim şampiyonanın ilk gününde

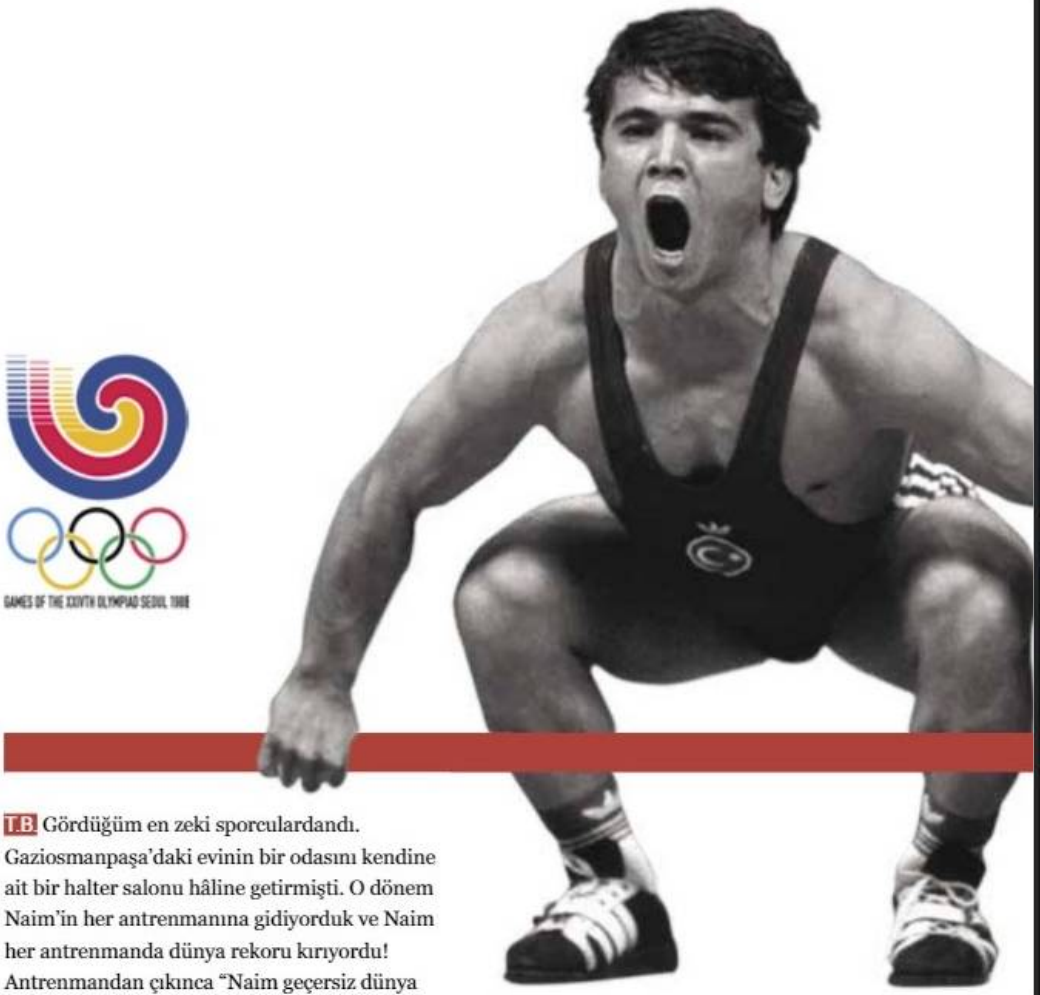
podyuma çıkacaktı. O gün salon tamamen doldu, ikinci ve üçüncü gün bomboştu. O dönemki yönetmeliğe göre milli bir sporcu, bir başka ülke adına yarışacaksa aradan bir yıl geçmesi ya da önceden yarıştığı ülkenin müsaade etmesi gerekiyordu. Cardiff'te Bulgar Hükümeti ile Türk Hükümeti, örtülü ödenekten verilecek yaklaşık 1 milyon 200 bin dolar karşılığında anlaştı. Bu para, Beden Terbiyesi Genel Müdürü Kemal Kamiloğlu, Halter Federasyonu Başkanı Arif Nusret Say ve federasyon mutemedi tarafından bavullarla Edirne'den geçirildi. Kaçırdığım en önemli haberlerden biridir; paranın ne zaman ve nereden geçirileceğini biliyordum ama takip edemedik, engellediler bizi. Para transferinin ardından Naim'in olimpiyat oyunlarında yarışması için engel kalmamıştı. Dönüşte Naim'e bir Türkçe hocası verildi.

A.G Naim'in Seul'de yapabilecekleri tartışma konusuydu. Her nedense "Naim'in antrenörü Ivan Abaciev'dir, onun metotlarını, antrenman programını Türk antrenörler hiçbir şekilde uygulayamaz, dolayısıyla Naim madalyadan uzaktır" diye bir tevatür dolaşıyordu.

3 TARİHİN YAZMADIĞI DOKTOR RAPORU

"DOKTORLAR, NAİM'İN BU HÂLİYLE SEUL'E GİTME İHTİMALİNİN OLMADIĞINI SÖYLEDİLER."

K.N Seul yolunda Naim çok ciddi bir çalışma ortaya koydu ama ardından çok önemli bir sorun yaşandı. Bu söyleyeceğim belki tarihe geçecek bir olay olabilir; Naim büyük bir rahatsızlık geçirdi. Kendisini GATA'ya götürdük ve orada çok ciddi bakım altına alındı. Doktorlar, Naim'in bu hâliyle Seul'e gitme ihtimalinin olmadığını, gitmesinin çok tehlikeli sonuçlar doğurabileceğini söyledi. Naim buna şiddetle karşı çıktı. O tarihte Arif Bey'in de gitmemesi için çok ısrar etmesine, "Sen bizim için olimpiyatlardan daha önemlisin" demesine karşın Naim dinlemedi. Doktorlar Naim'in muhalefetine rağmen bildikleri raporu yazdılar ancak Naim o rapora da el koydu ve çalışmalarına devam etti. Yani o hasta hâliyle 1988 Seul Olimpiyat Oyunları'na katıldı.

T.B Gördüğüm en zeki sporculardandı. Gaziosmanpaşa'daki evinin bir odasını kendine ait bir halter salonu hâline getirmişti. O dönem Naim'in her antrenmanına gidiyorduk ve Naim her antrenmanda dünya rekoru kırıyordu! Antrenmandan çıkınca "Naim geçersiz dünya rekoru kırdı" diye haberler yazıyorduk. Bunlar gazetelere birinci sayfadan giriyordu. Türkiye büyük yatırım yapmış, Naim inanılmaz çalışıyor, olimpiyat oyunları yaklaşıyor... Seul'e üç ay kala, Naim'in sarılık olduğu ortaya çıktı. Özal, bu hastalıkla ilgili uluslararası düzeyde çalışmaları olan İranlı bir profesörü Türkiye'ye getirtti. Uzun süre çok yoğun bir tedavi uygulandı; ikinci ayın sonuna doğru Naim düzeldi. Ama bakın, iki ay hiçbir antrenman yapmadı Naim. Olimpiyata bir ay kala bir program çizdi kendine ki inanamadık. Gittik takip de ettik. Halterciler bir antrenmanda ortalama 30-40 ton ağırlık kaldırırlar. Naim'in programında üç ayrı bölüm vardı; sabah, akşam ve gece yarısı! Gece 12'de salona gidip iki saate yakın çalışıyordu. Herkesin kafasında ufak tefek soru işaretleri vardı. Seul'e gitmeden üç ya da dört gün önceydi, biz Cemal Ersen ile birlikte antrenmanı izliyorduk, Naim yine dünya rekoru kırdı. Ve 20 kilo farkla yaptı bunu! Arif Nusret Say dedi ki: "Çocuklar, gelirseniz orada, gelmezseniz televizyon başında, dünya spor tarihine geçecek bir yarışma izleyeceksiniz. Çok büyük bir yarışma izleyeceksiniz."

4 BOMBOŞ SOKAKLAR

"PODYUMA HER ÇIKIŞI REKORDU."

A.G Seul'de Naim'in en önemli rakibi Bulgar Stefan Topurov'du. Naim, 56 kilo olarak başladığı halter kariyerinde 60 kiloda yarışıyordu. İlk haklarında ikisi de rekor kırdı. Ardından Naim koparmada da silkmede de 15'er kilo fark attı Topurov'a; toplamda 342,5 ve 312,5 kilo kaldırdılar. Bu seansta Naim defalarca dünya rekoru kırdı. Ben, o sırada on ay önce kalp krizi geçirmiş biri olarak salondaydım. Koşmam yasaktı, elimde de uyduruk bir fotoğraf makinesi vardı. Naim silkmede 190 kiloyu kaldırdığı anda kendimi yukarıda basının olduğu bölümden kopmuş, onun yanına gelmiş hâlde buldum. Bugün böyle bir işe kalkışsam ölürüm.

Fotoğraf Getty Images Turkey

ERCAN TANER 1988 yılında olimpiyat oyunlarına gittiğimizde, herkes 100 metre finalini konuşuyordu. 'Ben Johnson mı, Carl Lewis mi?' Bütün konu buydu. Biz ise Türkler olarak Naim'i konuşuyorduk ve Naim podyuma çıktı, sakin sakin rekorları kırmaya başladı, olimpiyat oyunlarının en çok konuşulan ismi, altın adamı oldu. Öyle ki; basın odasında yabancı meslektaşlarımızın bizlere bakışı bile değişmişti. Sanki olimpiyat şampiyonu biz olmuştuk; herkes gelip bizi tebrik ediyor, Naim'e nasıl ulaşabileceğini soruyordu. Gazetecilik hayatımda en mutlu olduğum anlardan biriydi. Yarışmanın ardından arkadaşımız Ertan Yüce, Naim'in yanına gitti ve yayında "Türk milleti adına gel sana bir sarılayım!" dedi, milyonlarca insan da tek yürek bu anı izledi. Oyunların ardından bir ay boyunca dünya spor basınında Naim ve Türkiye konuşuldu, sonunda da Naim, *Time* dergisine kapak oldu.

T.B. 1988 Seul iki olayla hatırlanıyor bugün. Biri 100 metre yarışında birinci olan Kanadalı atlet Ben Johnson'ın dopingli çıkması, diğeri Naim'in kendi kilosunun üç katını kaldırması. Naim orada yanlış hatırlamıyorsam altı dünya, dokuz Avrupa rekoru kırdı. Her çıkışı rekordu. Dönüşte uzun bir röportaj yaptık. "Bu benim isyanım" demişti. Naim, gerçekten de elde ettiği başarıların ardından her röportajında bunu söyledi. Dünya basını 'Küçük Dev Adam' ve 'Cep Herkülü' diyordu Naim'e. Seul'ü takip eden süreçte sınır kapıları açıldı. Halil Mutlu o dönemde geldi örneğin, güreşçiler geldi... Naim'in isyanı, ülkeye büyük bir dönüş sağladı. Bulgaristan-Türkiye ilişkilerinde düzelmeye, Bulgaristan'daki Türklerin de Bulgar vatandaşları gibi yaşamasına çok büyük etkisi oldu Naim'in.

A.G. Seul'de en az kalan sporculardan biriydi Naim. 20 Eylül'deki müsabakadan iki gün önce ulaştı oraya. 'Jet lag'den etkilenmemesi için uçakta uyumamak zorundaydı, sürekli kahve içiyordu. Yarışma bittikten sonra yapılan doping kontrolünde Naim'in kanındaki kafein miktarı sınırın 5 ya da 10 miligram altında çıktı. O kahveler yüzünden madalya gidebilirdi, sınırda durmuş.

K.N. Müsabaka anında sokaklar bomboş, herkes televizyon başındaydı. Ardından benim de içinde bulunduğum bir komisyon oluşturuldu ve Naim'e görkemli bir karşılama töreni düzenlendi. Onu Esenboğa Havaalanı'ndan aldığımızda müthiş bir kortej ve binlerce insanın alkışları vardı. Böyle bir kalabalık daha önce hiç görülmemişti, polis kayıtları da doğrular bunu.

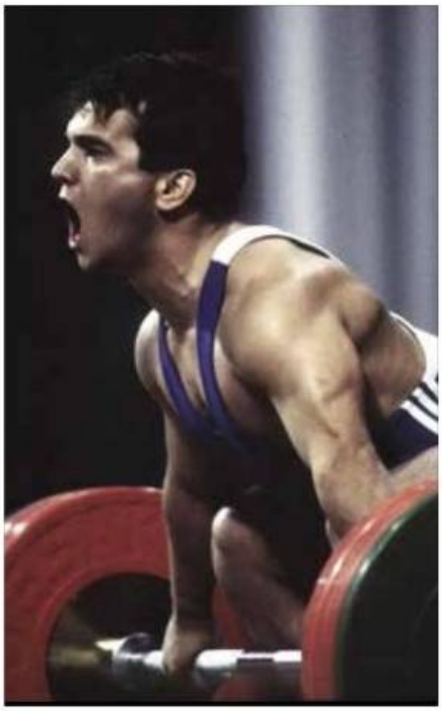
T.B. Naim Süleymanoğlu'nu halter dersinden sınıfta bıraktık biz ülke olarak. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Beden Eğitimi bölümünde okuyordu Naim. Atina'daki 1991 Akdeniz Oyunları'nda Türkiye'yi temsil ettiği sırada, gazetede otururken biri beni telefonla aradı ve durumu haber verdi. Başta inanmadım ama ne olur ne olmaz diyerek taksiye atlayıp uçarcasına gittim. Cama listeler asılmış ve hakikaten de Naim halter dersinden sınıfta kalmış. Bunun için özür dileyebilirim ama başkası duyar korkusuyla sonuçların yazıldığı listeyi hemen koparttım oradan, katlayıp cebime koydum ve gazeteye döndüm. Bu haberle de ödül aldım. Hocası Mehmet Ziya Ayaslan ile de görüştük; Naim'in stilinin hatalı olduğundan ve devamsızlığından bahsetti ancak her ne olursa olsun, dünyanın en iyi haltercisini halter dersinden bırakmayı başardık, Türkiye'de biz yaptık bunu. Biz Naim'e halteri bilmiyor, eksik biliyor dedik. Bu bile tek başına film olur.

5

ZİRVEDE KALMAK

"BİR EFSANE İLE BAŞA BAŞ MÜCADELE İÇİNDEYDİM."

T.B. Seul'den sonraki dönemi biraz daha sakindi Naim'in. Tabii yine her şampiyonada kendi rekorunu gıdım gıdım geliştiriyordu. Uluslararası federasyon, Naim'in bu yapısını görüp, halterin daha çok ilgi görmesi için kiloları değiştirdi. Naim'in hâlâ kırılmayan rekorları var, duruyor... Naim dünyada halterin yüzü oldu. O kazandıkça Türkiye'de haltere ilgi arttı, bu sporu icra etmek isteyen insan sayısı fazlalaştı, iyi halterciler çıktı ve adeta bir patlama yaşandı. Onun için gelen iyi hocalar, diğer Türk haltercileri de ciddi biçimde etkiledi. Şimdi her ne kadar baş aşağı gidiyor, Naimli

günleri arıyorsa da, Türkiye bir dönem halterde dünyanın bir numarası oldu.

K.N. 1992 Barcelona Olimpiyat Oyunları'nda, Naim'in karşısına kariyeri boyunca en büyük iki rakibinden biri olan Peşalov çıktı. Önemli sporcuydu ancak hep Naim'in arkasında ikincilikle yetiniyordu. Naim'e silkme ve koparmada toplam 15 kilo ile geçildi ve sonra başka kategorilerde yarıştı. Naim'le yolları 2000'de tekrar kesişen Peşalov, 1992'den itibaren üst üste dört olimpiyatta madalya kazanma başarısını göstermiş bir halterciydi.

T.B. Türkiye halterde çok ciddi bir tempo yakaladığı sırada çok ilginç bir şey oldu, Yunanistan da Abaciev'i alarak onun önderliğinde genç bir nesil yarattı ve müthiş bir tempo yakaladı. O nesille birlikte Türk-Yunan halterleri arasında büyük bir rekabet başladı. 1996 Atlanta Olimpiyat Oyunları'na gitmeden iki önceki şampiyonada Yunanlar Naim'in karşısına Leonidis'i çıkardılar. Leonidis, dedeleri Trabzon'da yaşamış, aile büyükleriyle Türkçe konuşabildiğiniz bir insan ve Naim'le de kimsenin tahmin edemeyeceği bir dostlukları vardı. Muazzam bir rekabet ama bir o kadar da muazzam bir dostluk. Bu rekabet, üst üste iki dünya şampiyonasında karşılaşmalarıyla ortaya çıktı. Bir Naim, bir Leonidis kaldırıyor, birbirlerini kıl payı geçiyorlar, sonunda da hep Naim kazanıyordu. Ama bu ikilinin asıl Atlanta'daki yarışması olağanüstüdür. Tarihte bu yarışın bir benzeri yoktur. O günkü yarışma yaklaşık olarak üç bin kişilik bir salonda yapıldı. Podyumun karşısında,

İki sıkı dost rakip, iki sıkı dost; Leonidis ve Naim, 1996 Atlanta'da üçüncü olan Xiao Jiangang ile birlikte...

sol tarafta Yunanlar, sağ tarafta Türkler, orta bölümde de ağırlıklı olarak medya vardı. Bu müsabaka nedeniyle 200 medya mensubu için ayrılan bölümün kapasitesi 600'e çıkarılmıştı. Muazzam bir yarışmaydı. Ağlayanları gördüm seyirciler içinde, birbirlerine sarılanları gördüm... Altı hakkının altısını da kullandı Naim. Son hakkından önce Leonidis bir kez daha onun önüne geçmişti, eğer kaldıramazsa Leonidis bir efsaneyi yıkacak ve olimpiyat şampiyonu olacaktı. Naim, beşinci kaldırışında hiç unutulmayan bir hareket yaptı, döndü ve "Tekrar geleceğim!" diye işaret etti. Ertesi gün CNN, yarışı "Tekrar geldi ve olimpiyat şampiyonu oldu" diye verdi.

K.N. Naim ile Leonidis'in rekabetinin başlangıcı 1994'e denk gelir. Türkiye'de halter 1960'larda başlamıştı ancak bizi uluslararası müsabakalara davet bile etmiyorlardı. Naim'le birlikte bu değişti ve 1994'teki Dünya Halter Şampiyonası'nı İstanbul'a aldık. Burada Naim'in Leonidis'le çok iyi bir kapışması oldu ve yine o galip çıktı. Daha sonra Atlanta'da bu rekabet ölümsüzleşti. Leonidis harika bir sporcuydu ancak onun adına üzülerek

söylüyorum ki Naim'in seviyesine bir türlü ulaşamadı. Naim 2,5 kilo da olsa mutlaka onu geçti ve şampiyon unvanını korudu.

VALERIOS LEONIDIS Bütün sporcuların hayali, olimpiyat oyunlarına katılmaktır. Bunu gerçekleştirmek için büyük bir arzu ile acılara ve yenilgilere göğüs germenizi sağlayan uzun ve fedakâr bir yolculuğa çıkarsınız. Her olimpiyat benim için farklı bir deneyimdi. 1996 Atlanta da kuşkusuz en özel ve unutulmaz olanıydı. Naim'le aramdaki yarış, tüm zamanların en büyük 'halter muharebesi' olarak tarihe geçti. Kariyerimin en iyi performansıydı çünkü bir efsane ile başa baş bir mücadele içindeydim. Ben haltere başladığımda Naim hâlihazırda

E.T. 1994 yılında, TRT'den spiker arkadaşımız Güven Göktaş askere gitmişti. Biz de bir gün toplanıp Güven'i Ankara Etimesgut'taki birliğinde ziyarete gittik. Orada oturduk konuşuyoruz, kafamı bir çevirdim Naim! Şaşırdım, "Sen ne yapıyorsun ya burada?" dedim, "E abi ben de askerlik yapıyorum" diye cevap verdi. Sonra oturduk birkaç saat Naim'le de muhabbet ettik. Tankçıymış, orada sekiz ay askerlik yaptı ama garip olan, hiç askere gideceğini falan söylememişti. Öyle bir şov yapmamıştı. O yüzden onu orada görmek bize de sürpriz oldu.

GÜVEN GÖKTAŞ Ankara'daki zırhlı birliklere teslim olurken spor basınından pek çok meslektaşımı orada görünce çok şaşırdım. Bu kadar insanın beni uğurlamaya gelmesini beklemiyordum. Sonra bir baktım, arkamda Naim var. Onunla Barcelona'dan tanışıyorduk. Naim, ben ve hatta Metin Diyadin, aynı anda birliğe girdik, aynı koğuşa alındık. Kısa süre sonra onlar spor okuluna geçti. Aradan birkaç gün geçti, ben sürünme yaparken bir cip geldi, komutan inip beni sordu. "Sen de sporcuymuşsun, seni çağırıyorlar" dedi. Spor okulunda Naim ve Metin antrenmanlarını yapıyorlar, ben de onlara ayak uydurmaya çalışıyorum. Naim'in askere getirilen yavru köpeğini seviyorum, birlikte koşuyoruz, zaman çok güzel geçiyor. Ancak bu, üç gün devam edebildi. Naim ile Metin beni yanlarına aldırmak için genç milli futbolcu olduğumu söylemişler ki ben o sırada 30 yaşındayım. Durum anlaşılınca ben sürünmeye döndüm, onlar diğer tarafta devam ettiler.

Birlikte geçirdiğimiz süreden aklımda kalan en önemli görüntü, bizi merak edip odalarına çağıran nöbetçi subaylardı. Naim ve Metin konuşmayı pek sevmedikleri için gece yarılarına kadar subaylarla konuşmak zorunda kalan ben olurdum.

Fotoğraf AP Images

Barcelona '92

dünya şampiyonuydu. Onun Seul'deki performansını televizyondan izlemiştim, bana göre halter tarihindeki en başarılı performanstı. O zamanlar buna yakın ağırlıklar kaldıracağımı düşünmek benim için hayal bile edilemezdi, Naim'le arkadaş olacağım da. Atlanta'da iyi olan kazandı.

6 DÜNYA BAŞINA YIKILDIĞINDA

"NE ZAMAN Kİ ÇAPTAN DÜŞTÜ, NAİM'İ DE HARCADIK..."

T.B Üç olimpiyat şampiyonluğunun ardından, Naim sosyal yaşantısıyla ilgili sıkıntı yaşamaya başladı. Ailesinden uzakta olmak onu yıprattı. Milliyet tarafından Yılın Sporcusu seçildikten sonra halteri bıraktığını açıkladı. Aslında devam edebilecek noktadaydı. Epeyce bir gidip gelme yaşadı. Antrenmanlarına devam ediyordu, iyi dereceler de yapıyordu, kendi yerine gelen Çinlileri görüyordu... Ardından kendisine çok büyük baskı yapıldı. Çünkü önümüzde 2000 Sydney Olimpiyat Oyunları vardı. Burada yarışması için Spor Teşkilatı çok bastırıyordu, bence büyük bir hataydı. Oyunlara bir hafta kala Naim yine hastalandı ancak kimseye söylemedi. İlginç olan, daha yarışmadan bir gün önceki antrenmanlarda rakiplerinden en az 5 kilo daha fazla kaldırıyor olmasıydı. Bütün sporcular antrenmanlarını aynı yerde yapıyor, Naim bu sırada performansıyla rakiplerine gözdağı veriyor, biz de zaten hangi rakibiyle konuşsak "Naim bir olur da biz ikinciliğe bakıyoruz" diyordu.

A.G Naim orada sıfır çekti. Belinden yaşadığı sorunları bildikleri hâlde, yeni bir efsane yaratmak için Naim'in egosunu okşayıp bu sonucu getirdiler. Bu, onun değil Türk sporunun utancıdır. Aynısı Hamza Yerlikaya'nın da başına geldi; madalya uğruna popülist davranarak değerlerimizi zedeledik. Bu, bizim siyasi kişiliklerimizde, bakanlıkta ya da genel müdürlükte onarılması, tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır. Ayıp ve yazık ettiler.

K.N Halterciler genellikle antrenmanlarda çok sakinlerdir ancak müsabaka sırasında barın başına geldiklerinde müthiş bir heyecana kapılırlar. Naim'de durum tam tersiydi. Podyuma gelene kadar heyecanlı olurdu ama halterin arkasında çok sakindi. O sakinlik, o konsantrasyon onu başarıya götürürdü. Ancak Sidney'de ne yazık ki öyle olmadı.

Fotoğraf Depo Photos

T.B. 1996 Atlanta'da Halil Mutlu ve Naim Süleymanoğlu altın madalya aldı. Onları, fotoğraf çekmek için bazı eski ABD Başkanlarının taş üzerine işlenmiş röIyeflerinin olduğu Stone Mountain'a götürmek istedim ancak kapıdaki görevli tesisin kapalı olduğunu söyledi. Amerika, kurallar, polis... İkinciyi rica etme şansınız yok. Şoförümüz dönerken, "Bir dakika dur bakalım" dedim. Ben öndeyim, Naim arkamda, Halil de onun yanında oturuyor. Halil, "Ben olimpiyat şampiyonuyum, bir fotoğraf çektirecektik" diye şansını denese de "Kusura bakmayın, bugün kapalıyız, Amerikan Başkanı da olsanız giremezsiniz" cevabını aldı. O sırada Naim camı açtı, şöyle bir baktı, "Keşke girebilseydik" dedi... Türkçe söyledi bunu. Adam bir anda baktı, "Pocket Hercule?" (Cep Herkülü) dedi... "Evet!" dedik heyecanla... İçeri gidip çok kısa bir telefon görüşmesi yaptı, yukarıdan bir araç geldi, içinde en az 7-8 tane güvenlik görevlisi... Geldiler, bizi aldılar, yukarı çıktık... Hepsi tek tek Naim'le fotoğraf çektirdiler. Hatta Halil'in bir sözünü hiç unutmam; boynunda madalyası, "Ya ben de olimpiyat şampiyonuyum" dedi. Bize "Amerikan Başkanı gelse giremez" diyen adam, Naim'le nasıl fotoğraflar çektiriyor... Nihayetinde biz de istediğimiz fotoğrafı çekebildik...

A.G. Naim'e dünyada hâlâ mucize adam olarak büyük saygı gösterilir. Ancak Naim halteri büyük bir hayal kırıklığıyla bıraktıktan sonra aynı düzeyde büyük travmalar geçirdi. Sağlığı bozuldu, ne yapacağını bilemedi. Siyasete atıldı, başaramadı. Alkol problemi olduğu söylendi. Aslında Naim, sporculuğu sırasında da bira ve sigara içerdi. Onun hayatına bakınca, sağlık ve spor için engel olarak öğretilen şeylerin her zaman doğru olmadığı düşünülebilirdi. Bir de sekse çok düşkündü. Atlanta'da böyle bir macerası da olmuştur, bizi mahcup edecek öyküleri de vardır.

T.B. Sidney'deki başarısızlığın ardından, Naim'i Uluslararası Halter Federasyonu'nun yönetim kuruluna aldılar. Bir dönem katkı sağladıktan sonra döndü, federasyon başkanlığına aday olmak istedi. Türkiye'deki işler liyakat ile değil de, 'bizim adamımız' noktasında döndüğü için bu da olmadı, küstürüldü. Yazık edildiğini düşünüyorum. Naim, bırakın Türkiye'yi dünya halterine hâlâ büyük katkı sağlayacak bir isim. Onun stili hiçbir sporcuda yok, yalnızca Halil Mutlu'ya aktarmıştı. Stil çok önemlidir halterde. Hız... Şöyle bir tabir vardır, koparmada tek harekette kaldırırsınız ya, "Kılıç gibi çekti!" derler. Naim öyleydi. O stili birilerine vermesini sağlamalıyız. Halter salonuna getirin, oraya otursun, sporcularla selamlaşsın, bu bile yeter. Abaciev Türkiye'ye geldiğinde çok fazla şey katmadı, hazır sporcuların fundamentalini biraz daha geliştirdi o kadar. O seviyeye gelmiş Naim'e, Halil'e daha ne katabilirdi ki? Elimizdeki değerleri çabuk kaybediyoruz. Evet, bu değeri biraz kullandık, ama ne zaman ki çaptan düştü, Naim'i de harcadık... Ne yazık ki şu anda çok sevimsiz koşullarda yaşıyor. Türk spor ailesinin, onun bize kattıklarının karşılığını ödediğini sanmıyorum. Her şey maddiyat değildir. Naim, halter sporundan kimsenin kazanamayacağı maddi karşılıklar buldu. Kaldırdığı ağırlık kadar altın vermişti ona o dönem İş Bankası. Evler, hediyeler... Bunlar güzel ama geçici şeyler. Ona daha çok vefa gösterebilirdik. Burada Naim'in de hataları var ama birdenbire zirveden aşağıya indiğiniz zaman mutlaka hata yaparsınız.

V.L. Tanıştığımız andan itibaren birbirimize çok büyük saygı duyduk. Müsabakaların ardından birlikte zaman geçirmeyi severdik. Dedem ve büyükannem bana Türkçe öğretmişlerdi ve Naim'le kimi zaman Türkçe, kimi zaman Rusça konuşarak iletişim kurardık. Yakın arkadaş olmuştuk. Büyük bir yıldız olduğu hâlde bana ve ülkem Yunanistan'a karşı asla tahrik edici olmamıştır. Çok zeki ve saygılıdır. Yarışmaların podyumda yaşandığını ve her şeyin orada kaldığını bilir. Herkes tarafından sevilir ve tüm bu özellikleri onu en büyük sporcu ve insanlardan biri yapar.

"NAİM SÜLEYMANOĞLU HALTERİN MUHAMMED ALİ'SİDİR"

MERT **AYDIN**

1986, Dünya Halter Şampiyonası, Melbourne, Avustralya... İçi içine sığmıyordu. Kalbi küt küt atıyor, damarlarında adrenalin resmigeçidi yapılıyordu. 19 yıllık yaşamında onu böyle hissettirecek hiçbir şey yaşamamıştı. Çünkü burada, en küçük ama en küçük bir hatanın bedeli netti. Sarışın genç adam, birkaç gün sonra ya özgür bir adam olarak dedelerinin vatanına ayak basacak ya da doğduğu ülkenin kuş uçmaz kervan geçmez bir noktasında ağır işçi olarak ölüme doğru tam gaz ilerleyecekti.

Çevresinde herkes coşkuluydu. Coşku demek rahatlama demek olabilir miydi? Su gibi akan içkiler bir yandan da onun kurtuluşu olacaktı. O da bu coşkuya katılır gibi yapıyor, dünya şampiyonluğu için ne kadar mutlu olduğu numarasıyla Oscar'lık bir performans ortaya koyuyordu. Şimdi ilk denemeyi yapmanın zamanıydı. Tuvalete doğru yöneldiğinde arkasına baktı. Kimse peşinden gelmiyordu. Biraz daha ilerledi. Tekrar baktı. Kimseler yoktu. Yoktu, yoktu, yoktu. Özgürlük kokusu burnuna gelmeye başlamıştı bile. Aslında o koku, mutfağa açılan kapıdan gelen yemek kokusuydu. Ama özgürlük her şey demekti.

15 yıl sonra Dünya Halter Şampiyonası, Antalya... Masadakiler, otelin gece kulübünde çalan müziği duymuyorlardı bile. Yan masada bir arkadaşıyla sohbet eden adam onları heyecanlandırmıştı. Birbirlerine baktılar. Kim gidip konuşacaktı onunla? Fransız olmalarından dolayı şunu söylemeye herkesten çok hakları vardı herhalde: "Naim Süleymanoğlu bizim için raisond'etre'dir.*"

Biri gönüllü oldu. Naim Süleymanoğlu'nun yanına geldi. Sesi titreyerek fotoğraf çektirmek istediklerini söyledi. Naim, sohbetini keserek gülümsedi. Fransızın nefesi kesildi. "Birazdan yanınıza gelirim," dedi. Genç Fransız, olimpiyat şampiyonluğundan biraz daha az şiddetli bir zafer heyecanıyla masasına döndü. On dakika sonra Naim, Fransız sporcuların yanına geldi. Birlikte fotoğraf çektirdiler. Genç halterciler artık rahat uyuyabilirdi.

Peki, Naim Süleymanoğlu gerçekten bu kadar önemli miydi? Fransız haltercilerin yaşadıkları heyecanın sırrı neydi? Hemen Naim'in Türkiye'ye kaçışı sırasında Uluslararası Halter Federasyonu Başkanı olan Gottfried Schodl'a kulak verelim: "Naim, sadece günümüzün değil, yüzyılın en büyük haltercisidir."

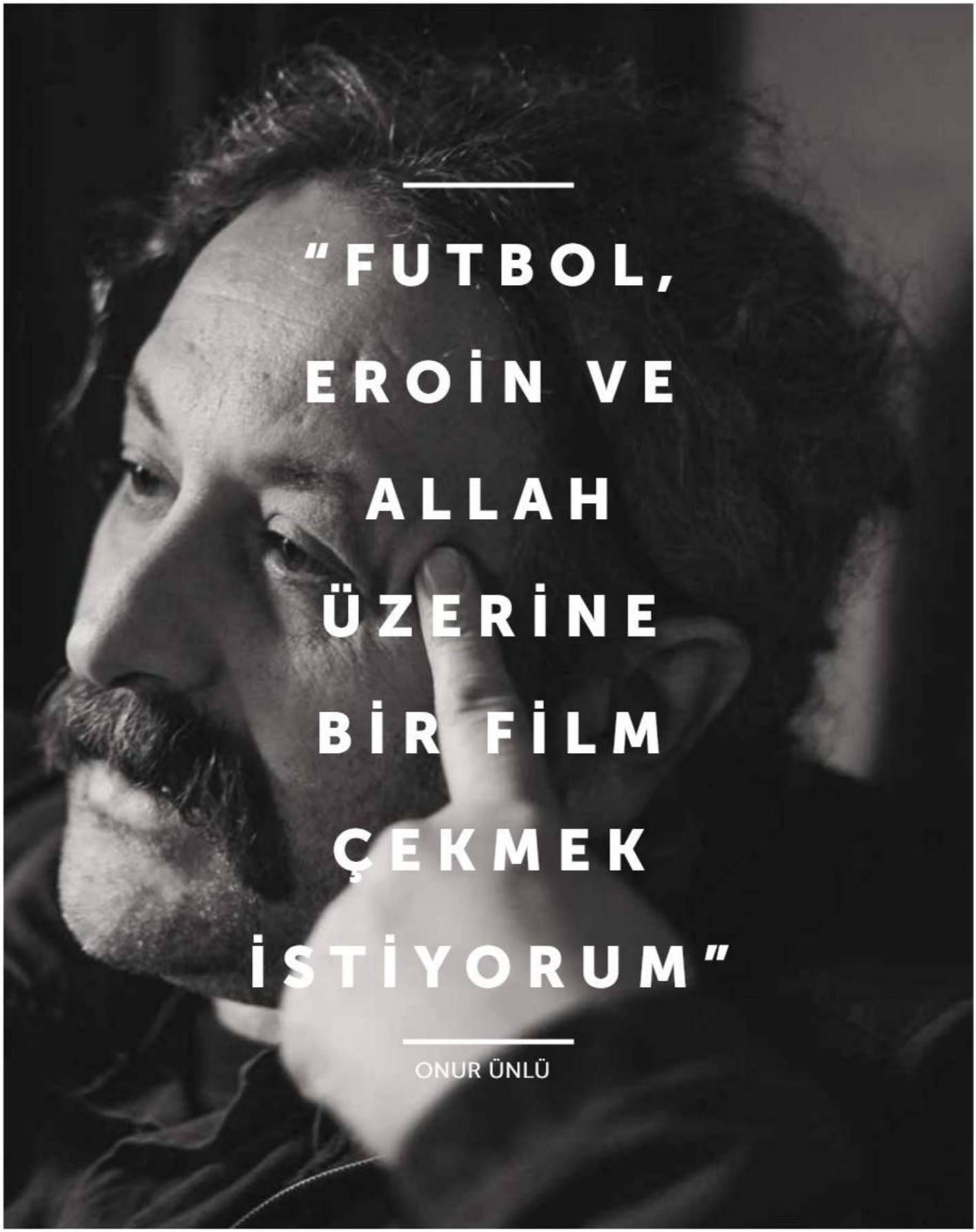
Naim Süleymanoğlu, halterin Muhammed Ali'sidir. Bulgaristan'dan kaçışı bir özgürlük manifestosudur. Adını değiştirenlere, ailesine, dostlarına baskı kuranlara verdiği yanıttır. Bulgaristan 1984 Los Angeles'ı boykot etmeseydi, Naim ilk olimpiyat altınını muhtemelen orada alacaktı. Belki de Muhammed Ali'nin altın madalyasını Ohio Nehri'ne atmasının bir benzerini yaşayacaktık. Örtülü ödenek gibi toplumun hassas olduğu bir noktada Turgut Özal'ın tak diye Bulgaristan'a verdiği 1 milyon dolar neredeyse hiçbir zaman politik bir söylemde kullanılmadı. Çünkü o 1 milyon doların getirisi çok ama çok fazlaydı. Naim, Türk halterinin de babası oldu. O olmasaydı, Bulgaristan'dan elinde tek bir bavulla gelen 15 yaşındaki Halil Mutlu da olmazdı. Naim Batman ise Halil de Robin'di. Batman olmazsa Robin olabilir mi?

Naim Süleymanoğlu bir spor efsanesi. Amerikalı olmadığı için şu ana kadar kayda değer bir filmle taçlandırılmadı yaşam öyküsü. Türkiye'de okumayı sevmediğimiz için kayda değer bir biyografisi de yazılmadı. Ama bunlar bile, onun bir spor dalını marjinalleşmekten kurtardığı gerçeğini değiştiremeyecek.

* fr. Varoluş nedeni

S

Fotoğraf Getty Images Turkey

Fotoğraf Can Eskiler

KUZGUNCUK'TAKİ DİZİ SETİNDE BULUŞTUĞUMUZ ONUR ÜNLÜ, KONUŞMASINA "BÜTÜN TÜRK ERKEKLERİ GİBİ BEN DE TOP OYNADIM ZAMANINDA, BÜTÜN TÜRK ERKEKLERİ GİBİ AZ KALSIN FUTBOLCU OLUYORDUM VE HEPSİ GİBİ FUTBOLCU OLAMADIM" SÖZLERİYLE BAŞLADI. DEVAMINDA KOCAELİSPOR'A, ÇOCUKLUK KAHRAMANLARINA, SİNEMAYA, TUTKULARINA VE HAYATA DEĞİNDİ. İYİSİ Mİ ÇOK UZATMADAN SÖZÜ KENDİSİNE BIRAKALIM...

ONUR ERDEM

Futbolcu olmak istiyordunuz ama işler pek de dilediğiniz gibi gitmedi galiba?

Çok istiyordum ama olmadı. Minik takımda başladım, sonra Yıldızlar'da oynadım, sonra B Genç kategorisi falan derken ağır, romatizmal bir hastalık geçirdim. Gerçekten kımıldayamaz bir hâle geldim ve sonunda devamlı olarak spor yapamayacağım çıktı ortaya. Ben de bıraktım. Sonra lisede bir daha denedim, hatta okul takımına da seçildim ama eskisi gibi olmadı hiç. Ağrılarımdan dolayı oyundan düşüyordum, gücüm yetmiyordu. Olmadı.

O dönem sizin yapamadığınızı başaran arkadaşlarınız oldu mu?

Fenerbahçeli Halil İbrahim vardı, sol bek. Murat Alaçayır vardı yine; Altay'da çıkış yaptı, sonra Beşiktaş'a transfer oldu. Hepimiz aynı takımdaydık. Pamir Piroğlu adında bir hocamız vardı. Çok iyi bir insandı, bizim oraları hareketlendirmişti. Seçmeler yapıp yetenekli gençleri topluyordu. En son 20 kişi falan kaldık sanırım. Halil İbrahim ve Murat da o 20 kişi arasındaydı. Sonra ben tökezledim, onlar aldılar yürüdüler.

İdolünüz, "Onun gibi olacağım" dediğiniz biri var mıydı?

Ben çocukken Kocaelispor'da (Bülent) Baturman vardı, onu hep çok beğenmişimdir. Zaten o efsane bir kadroydu; (Bülent) Gürbey vardı, Baturman vardı, Orhan vardı, Tavşan Mustafa vardı, Ahmet Keloğlu vardı... Süha'nın kaptan olduğu takım. O dönem Baturman'a hastaydım işte. O yaşlarda, benim cennet tasavvurumda Baturman'la top oynamak vardı. Cennet öyle bir yerdi benim için. Samimiyetle söylüyorum. Ve cennet hâlâ öyle bir yer benim için. Sonradan ben büyüdüm, o futbolu bıraktı, kulüpte görevler aldı. Benim de kulüp içinde eşim dostum vardı. Tanışabilirdim ama ilişmedim hiç, bulaşmadım. Cennette görüşeceğiz nasıl olsa.

Seçim şansı size verilse futbolcu mu, yoksa bugün olduğunuz adam mı olmak isterdiniz?

Futbolcu olmak isterdim. Şu an adam olamadık ki! Futbolcu olsak belki bir şey olurdu.

Filmlerinde gerçeküstü öğeleri kullanan bir yönetmen olarak, spor sahalarında bugüne kadar yaşadığınız en mucizevi an neydi?

Bir Fener maçı vardı, içeride oynuyorduk. Kazandık maçı. Baturman vurmuş, kaleci Yaşar elinden kaçırmıştı topu, 90. dakika falandı hatta. O, en çok heyecanlandığım anlardan biriydi. Dağ tarafındaki kaleye atmıştık golü, ben deniz tarafındaydım. Onun da şöyle bir önemi var; İstanbul takımları geldiğinde dağ tarafındaki kale arkasını alırlardı, gol yediğimiz zaman sadece oradan bir ses çıkardı. O ses, hayatımda en nefret ettiğim seslerden biridir. Gerçekten lanet, acı verici bir sestir o.

Sahalardan bir öyküyü filminize taşımak istediniz mi ya da istiyor musunuz?

Var, hatta henüz çekimine başlamadığım bir filmimde kullandım. Fenerbahçe maçı, İlyas Tüfekçi sakatlandı, dışarı aldılar. Tedavisi beş dakika falan sürdü. Bizde de Soner vardı, "Sen İlyas'ı tut, bırakma" demişler. Beş dakika başında bekledi. Sahanın dışında durdu öyle. O mesela, takım olmanın ne demek olduğunu gösteren sihirli bir andır benim için. Bir de futbol, eroin ve Allah üzerine bir film çekmek

istiyorum. Yakın bir zamanda çekeceğim inşallah. Aslında bilinen bir hikâye, bir Romeo-Juliet uyarlaması. İki amatör futbol takımı var, takımlardan biri bir bankayı soymaya çalışıyor ve olaylar gelişiyor...

Bir yönetmen ile bir teknik direktörü görev ve yetkileri açısından eşleştirmek doğru mudur?

Çok da doğru değildir. Teknik direktörün müdahale alanı çok daha fazla. Oyuncu setten çıktığı andan itibaren ben ona karışamam, teknik direktör ise o noktada dahi müdahale edebilir. Ama teknik direktörden farklı olarak ben oyuncuya istediğimi yaptırabilirim, o yaptıramaz. En fazla "Şöyle vursaydı" diyebilir ama ben nasıl istiyorsam öyle vurdururum. Olmazsa bir daha vurdururum, bir daha vurdururum...

Bir röportajınızda "Oyuncu yönetimi nedir ki? Oyuncuya neleri, nasıl yapacağını mı göstereceksin? Oyuncu yönetimi, yönetmenlerin işgal ettiği bir alandır. İyi oyuncu oynar" demişsiniz. Biz bu cümleden yönetmeni çıkarıp teknik direktörü koysak yine aynı olur mu?

Olabilir ama orada şöyle bir nokta var; iyi oyuncu iyi oynar ama senin çizdiğin alanda oynarsa o bütün filmin işine yarar. Anlatabiliyor muyum? Tıpkı bir taktik çerçevesinde oynadığında teknik direktörün ve takımın işine yaraması gibi. Anlık olarak tabii ki oyuncuya müdahale edemezsin ama oyundan alındığında teknik direktöre el kol hareketi yapan futbolcu olduğu gibi, yönetmenin dediğini yapmayan oyuncular da olabilir. Bu, oyuncuyla teknik direktör ya da yönetmen arasındaki ilişkiye dair bir şey. Sana ne kadar saygı duyarlarsa film ya da takım için de o kadar çalışırlar. Sinema, yönetmenlerin iddia ettiği gibi bir yönetmenlik sanatı falan değildir. Kelimenin tam anlamıyla bir takım, ekip işidir. Bir şey aksarsa her şey aksar.

'Takım' olgusunun altını bu kadar çizdiğiniz için mi bazı oyuncularla çalışmalarınız devamlılık arz ediyor? Ya da futboldan bir örnek vereyim; Ziya Doğan'ın Ayman'ı vardır ya, her gittiği takıma götürür. Sizin de her filminizde birlikte çalışmak istediğiniz, Tansu Biçer ya da Serkan Keskin gibi oyuncularınız mı var?

Bir teknik adamın nasıl favori oyuncuları varsa benim de var. Çünkü bir futbol maçında olduğu gibi bakmadan pas atabiliyorum onlara. Nerede olacaklarını biliyorum. Onlar olduğu zaman, bir sahneyi gözüm kapalı da olsa çekebilirim.

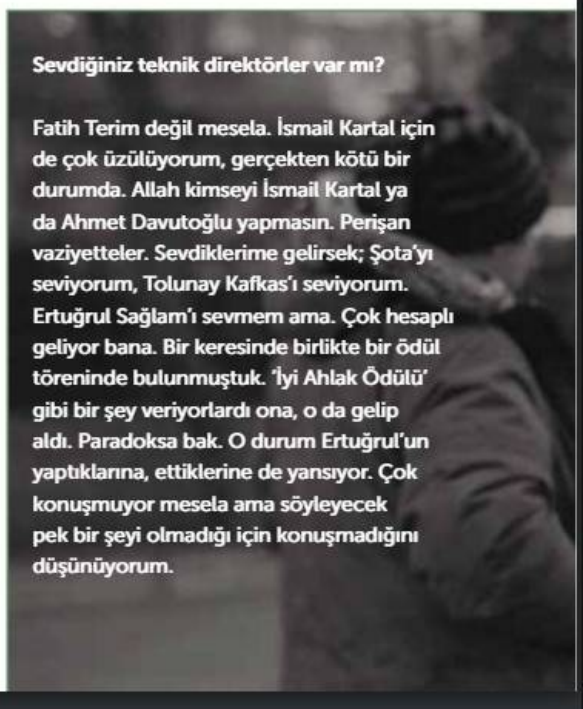
Yine bir röportajınızda "Aynı tip filmler o kadar kutsandı ki herkes aynı şeyi yapıyor. Nuri Bilge Ceylan gibi film yapan bir sürü insan çıktı ama Nuri Bilge Ceylan'dan bir tane var, başkası yapınca işler karışıyor" demiştiniz. Benzer akımlar futbolda da söz konusu. Dönemsel olarak belli taktik ya da dizilişlerin yükselişine şahit oluyoruz. Sizce de bu noktada bir benzerlikten söz edilebilir mi?

Hikmet Karaman işte, tam da bunun karşılığı. Seyrediyor, seyrettiklerinin yaptıklarını yapmaya çalışıyor. Aynı adamdan bir tane var zaten. Değil mi? Benzerlik noktasına gelirsek, şöyle bir durum var; sinemada sonsuz sayıda varyasyon var ama futbolda sonsuz değil. Al işte bak, 100 senedir kıçımızı yırttık ama sonunda dönüp dolaşıp yine 4-4-2'ye dönüyoruz. Yok yani, olmuyor. Bir ara 3-5-2 oynandı, maçına göre 4-3-3 oynandı falan ama futbol 4-4-2 işte, böyle oynanıyor. Sinema ise böyle değil. Tamam, dramaturjinin bazı kuralları var, uymak zorundasın ama futbol gibi değil. O yüzden, teknik direktörler biraz da mecburlar. Bir yönetmen daha yaratıcı ve cesur olabilir. Çünkü maliyeti daha düşüktür. Üst düzey bir teknik direktörün ise cesaretinin bir sınırı olmalı gibi geliyor. Bedeli daha fazla. Şöyle düşünsene; bir takım yenildiği zaman milyonlar kahroluyor ama ben kötü bir film yaptığım zaman benden başka kimsenin kahrolduğu yok yani.

BİR TEKNİK ADAMIN NASIL FAVORİ OYUNCULARI VARSA BENİM DE VAR, ONLARA BAKMADAN PAS ATABİLİYORUM.

***Sen Aydınlatırsın Geceyi*'de başroldeki yan hakem Cemal, *İtirazım Var*'daki boks hikâyesi, *Beş Şehir*'de Fenerbahçe eşofmanlı polis ve benzeri birçok örnek... İşlerinizde hep spora temas eden noktalar var. Bunlar bilinçli bir çabanın ürünü mü? Yoksa sizin hikâyenizde zaten spor geçtiği için mi varlar?**

Galiba öyle, çünkü benim filmlerimde şiir de oluyor mesela. Hiç şiir koyayım diye düşünmedim ama. Senden ne çıkıyorsa o çıkıyordur. Demek ki hâlâ futbolla, sporla belli temasım var içten içe. 13-14 yaşına kadar

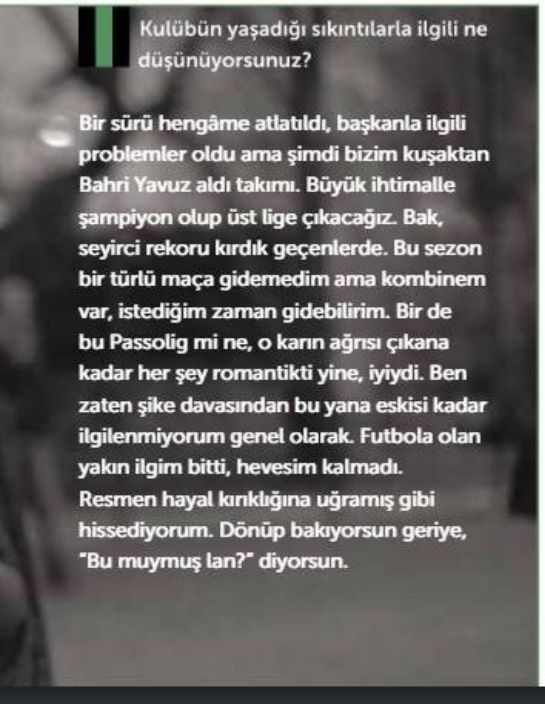
Sevdiğiniz teknik direktörler var mı?

Fatih Terim değil mesela. İsmail Kartal için de çok üzülüyorum, gerçekten kötü bir durumda. Allah kimseyi İsmail Kartal ya da Ahmet Davutoğlu yapmasın. Perişan vaziyetteler. Sevdiklerime gelirsek; Şota'yı seviyorum, Tolunay Kafkas'ı seviyorum. Ertuğrul Sağlam'ı sevmem ama. Çok hesaplı geliyor bana. Bir keresinde birlikte bir ödül töreninde bulunmuştuk. 'İyi Ahlak Ödülü' gibi bir şey veriyorlardı ona, o da gelip aldı. Paradoksa bak. O durum Ertuğrul'un yaptıklarına, ettiklerine de yansıyor. Çok konuşmuyor mesela ama söyleyecek pek bir şeyi olmadığı için konuşmadığını düşünüyorum.

ciddi ciddi futbolcu olma hayali kurmuş bir çocuktum. Bugün bile yoldan geçerken top oynayan çocukları gördüğümde durur bakarım. Top eskaza bana doğru geldiğinde hâlâ heyecanlanıyorum. Arabayı durdurup halı sahada tanımadığım adamların maçını izlemişliğim var. Bunlar da doğal olarak yaptığım şeye yansıyor. Fanatik biri değilim ama bir aidiyetim var. Dediğim gibi; yenmek ya da yenilmek değil derdim. Çünkü biz Türkiye Kupası'nı da aldık, şimdi amatör kümedeyiz, on yıl sonra belki yine kupayı alabiliriz. Tıpkı bir filmin iyi olur, gişe yapar da bir sonrakinde patlarsın ya... Bu böyle yani. Her zaman kazanamayız ki! O da sıkıcı bir şey nihayetinde. İnsanı Cem Uzan'a döndürür. Düşünsene; her zaman kazanıyorsun. Cidden Cem Uzan olursun sonunda.

Başka bir ortaklıktan bahsedeceğim; işlerinizin hepsinde bir aşk hikâyesi var ve bunların hepsi çok saplantılı hikâyeler. Sıradan değil hiçbiri, her şey fazla fazla yaşanıyor.

Kulübün yaşadığı sıkıntılarla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Bir sürü hengâme atlatıldı, başkanla ilgili problemler oldu ama şimdi bizim kuşaktan Bahri Yavuz aldı takımı. Büyük ihtimalle şampiyon olup üst lige çıkacağız. Bak, seyirci rekoru kırdık geçenlerde. Bu sezon bir türlü maça gidemedim ama kombinem var, istediğim zaman gidebilirim. Bir de bu Passolig mi ne, o karın ağrısı çıkana kadar her şey romantikti yine, iyiydi. Ben zaten şike davasından bu yana eskisi kadar ilgilenmiyorum genel olarak. Futbola olan yakın ilgim bitti, hevesim kalmadı. Resmen hayal kırıklığına uğramış gibi hissediyorum. Dönüp bakıyorsun geriye, "Bu muymuş lan?" diyorsun.

Sevgi, öfke, arzu, nefret, aklınıza hangi his geliyorsa hepsi öyle. Neden aşkı ve diğer duyguları bu kadar saplantılı biçimlerde resmediyorsunuz?

Yazmak, benim için çok da bilinç düzeyinde başlayıp biten bir şey değil. Çoğu zaman, hatta hemen hemen her zaman, senaryo bitip geri döndüğümde o bağlantıları nasıl kurduğuma kendim de şaşırıyorum. O da bir çeşit kendinden geçme hâli içinde ortaya çıkıyor. Ama tutkulu bir insan olduğum açık. Sevdiğim şeye gerçekten tutkuyla bağlanıyorum ve kaçtığım şeyden tutkuyla kaçıyorum. Mesela sigara içiyorum, günde üç paket içiyorum. Çay içiyorum, günde 30 bardak içiyorum. Anlatabildim mi? Normal düzeyde yaptığım bir şey yok zaten. Abartıyorum mutlaka ama yani, 42 yaşına geldim, daha da bu saatten sonra farklı bir adam olamam. Ben böyleyim, o aşk hikâyeleri de öyle çıkıyor.

Peki, bir kadını sevmekle bir takımı sevmek aynı şey midir?

Yok, onlar ayrı şeyler. Takım sevgisi saplantılı hâle geldiğinde hastalıklı bir şey olur. O artık sosyopatlıkla, sosyal olarak başarısız olmakla ilgili. Bir kadını çok saplantılı bir biçimde sevmek de bir noktada hastalıklı görünebilir. Ama anlaşılabilir bir şey. Çünkü orada çok kişisel, kimsenin bilmediği bir şey olabilir.

Bir insan takımını değiştirebilir mi?

Bence değiştirmemeli. Delikanlı adam niye takım değiştirsin? Öyle şey mi olur? Çok mantıklı gerekçeleri varsa bilemem ama normalde öyle şey olmaz yani.

Peki bu bir paradoks yaratmıyor mu? "Bir adam bir kadını saplantılı biçimde sevebilir ama takımını öyle sevmemeli" diyorsunuz. Bununla birlikte bir adamın takımını asla değiştirmemesi gerektiğini savunuyorsunuz. Ama diğer yandan, takım tutmanın aksine, bir ilişkinin bitip yenisinin başlayabildiği gerçeği var.

Hayır, hiç de paradoks yaratmıyor. Çünkü takım tutmak aidiyet duygusuyla ilgili. Oysa bir kadınla ilgili saplantılı duygular tamamen nefisle ilgili. Yani bencilce. Dolayısıyla, nefsin kadınla ilgili kendini tükettiğinde o ilişkiden vazgeçebilirsin. Öbürü ise dediğim gibi; aidiyet duygusu. Bir kadına o şekilde aidiyet duymazsın. Duymayabilirsin. Duymadığın için kimse seni kınayamaz. Aidiyet duygusunu belki anneye eşleyebiliriz ama o da başka bir mevzu zaten.

TAKIM TUTMAK AİDİYET DUYGUSUYLA, BİR KADINLA İLGİLİ SAPLANTILI DUYGULAR İSE TAMAMEN NEFİSLE İLGİLİ.

Şampiyonlar Ligi finalinde son dakikada gol yiyip kupayı kaybeden takımın taraftarı mı, yoksa son dakika golüyle ligden düşen takımın taraftarı mı daha çok acı çeker?

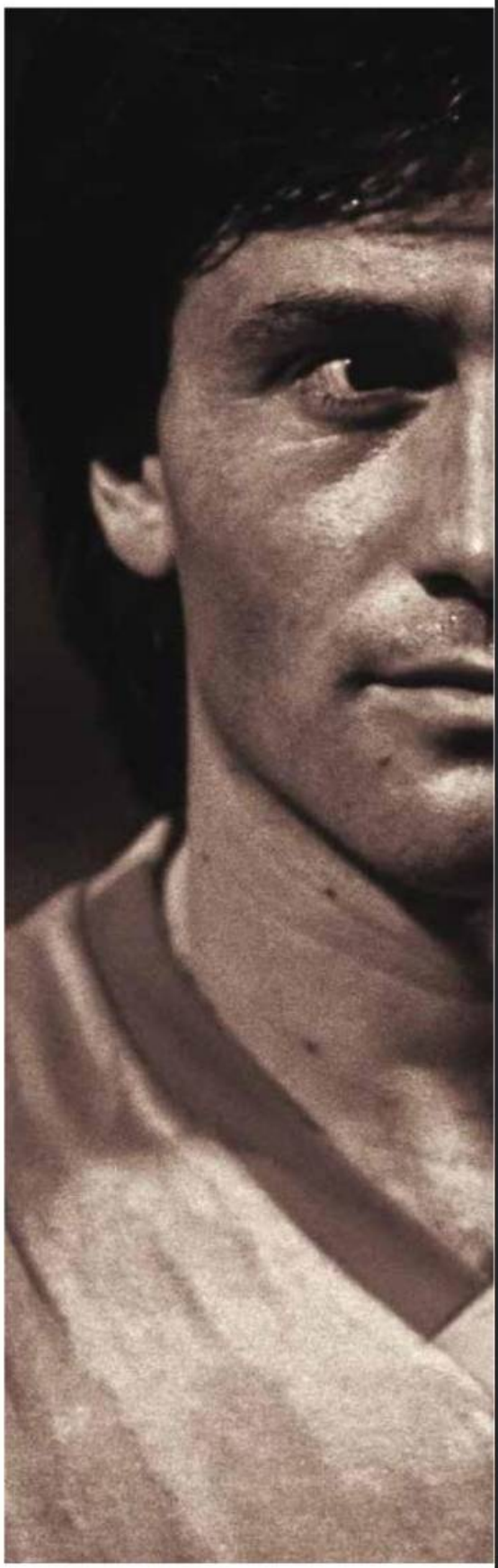
Bu değişir ama ben ligden düşmek ne demek biliyorum. Ondan daha büyük acı olamaz, öyle söyleyeyim ben sana. Öbüründe ikinci olursun, ne olacak ki? O biraz şımarıklık, küstahlık. Ama ligden düşmek, bir daha düşmek, bir daha düşmek... Ben düştüm yani, biliyorum. İyi bir şey değil. Süper Lig'den Deplasmanlı Amatör Lig'e kadar düştü benim tuttuğum takım ve her düşüşte aynı acıyı hissettim. Çok fena. Büyük bir başarısızlık hissi. Yani, niye hissediyoruz ki bunu? Başarısız olan onlar sonuçta, ben değilim, bana ne oluyor? Değil mi? Ama işte dedim ya; o, tam da aidiyet hissiyle ilgili bir şey.

S

ROTARIU'NUN SEÇİMİ

18 MART 1992'DE HER ŞEY FARKLI GELİŞSE VE KUPA GALİPLERİ KUPASI ÇEYREK FİNALİNDEKİ GALATASARAY-WERDER BREMEN MAÇINDA ROTARIU O GOLÜ ATSA NELER OLABİLİRDİ? FANTASTİK-BİLİMKURGU YAZARI DOĞU YÜCEL TARİHİ BAŞTAN KALEME ALDI...

DOĞU YÜCEL

Gördüğü rüyayla gecenin köründe uyandı. Gözlerini kapatıp uykuya devam etmeye cesaret edemedi. Az önce gördüğü rüya -belki de kâbus demek daha doğruydu- onu hâlâ orada bekliyor olabilirdi. Kalktı. Dana, kocasının kalktığını fark etti, "N'oldu Iosif?" dedi. Iosif "Boş ver canım, sen dön uykuna" diye karşılık verdi.

Uykusu kaçan teknik direktör yarım saat sonra Florya'daydı. Tesislerin bekçisi Iosif Rotariu'yu o saatte karşısında görünce şaşırdı. Iosif'in gözü bekçinin elindeki spor gazetesi demeye bin şahit isteyen futbol magazin gazetesine kaydı. İlk sayfada sürmanşet "II. Bremen Seferine Doğru" yazıyordu. 1992'de Werder Bremen'i çeyrek finalde elemelerinin üzerinden 23 sene geçmişti, şimdi Rotariu ve öğrencilerinden ikinci bir zafer bekliyordu futbolseverler. O ilk maçın tek golünü atan Rotariu, bu başlıktan etkilenebilirdi. Eğer o kafa karıştırıcı rüyayı görmemiş olsaydı...

Iosif yönetim binasına geçip koridorda volta atmaya başladı. Koridorda Galatasaray tarihinin büyük başarılarının belgeleri ona eşlik ediyordu. Özellikle 18 Mart 1992'deki o unutulmaz çeyrek final maçına dair ne çok şey vardı... Kupalar, formalar, kramponlar, ödüller, gazete kupürleri, fotoğraflar...

Her açıdan tarihte eşi görülmemiş bir maçtı. İster istemez o günlere gitti... Bremen'deki ilk maçta iyi oynamalarına rağmen 2-1 mağlup olmuşlardı. Şimdi tek hedef galibiyetti. Herkes buna inanmıştı. Takım takır takır oynuyordu. Hayrettin, Kosecki, İsmail, Muhammed, Bülent, Yusuf, Tugay, Hamza... Hepsi formunun zirvesindeydi.

O hafta hava da yanlarında olacak gibiydi. İstanbul güneşi görmüş, bahara geri sayıma geçmişti. Fakat Tanrı'nın kozmik bir şakası olsa gerek, maç günü Mecidiyeköy'de kar yağdı, Ali Sami Yen Stadı bir anda kayak pistine döndü. Bu şaşırtıcı manzarayla karşılaşan Galatasaraylı yöneticiler maçı İnönü Stadı'na almak istediler. Fakat Mustafa Denizli, uğuruna inandığından Ali Sami Yen Stadı diye diretti. Haklı da çıktı. Galatasaray ezici bir oyunla Bremen kalesini ablukaya aldı. Fakat etten duvar ören rakip futbolcular ve bataklığa dönen saha zemini, topun kale çizgisini geçmesine izin vermedi. Top zaten top olmaktan çıkmış, karı eme eme ağırlaşmış, gülle gibi olmuştu. Neyse ki son dakikada bu kâbus sona erecekti. Hamza'nın ortasında Taner kafayla topu indirecek, Iosif Rotariu kardan balçığa dönmüş alanda çizgeye takılan topa hiç tereddüt etmeden abanacaktı. Başka türlü o sahada o top yerinden kımıldamaz, kar zinciri takmamış otomobil lastiği gibi kara saplanıp kalırdı. Rotariu bunu biliyordu sanki, o yüzden insafsızca vurmuştu topa. Ve meşin yuvarlak, doksan dakikadır gol çizgisini koruyan görünmez duvarı ve yıllardır Türk takımlarının peşini bırakmayan bahtsızlığı yıkarak ağlarla buluşmuştu.

Galatasaray o sene yarı finalde Brugge'u, finalde ise Monaco'yu yenerek kupaya uzandı. Fakat asıl hatırlanan, Ali Sami Yen'deki karlı maç oldu. Herkes biliyordu ki kupa aslında, Rotariu kar bataklığındaki topa tüm gücüyle vurduğunda gelmişti. Rotariu Galatasaray'da oynamaya devam etti. Birçok zaferde takımı sırtladı. Galatasaray macerası jübilesinden sonra da devam etti. Benzer zaferleri teknik direktörken de yaşadı. UEFA Kupası'nı aldıktan sonra taraftarlar ona 'Kont' lakabını taktı, Fenerbahçe'yi Şükrü Saraçoğlu'nda farklı yenip sarı-kırmızı bayrağı orta sahaya dikince 'Kazıklı Iosif' dediler ona.

İşte o koridorda 52 yaşındaki Rotariu, 30'undaki Rotariu'nun karda attığı golle başlayan zafer günlerine zaman yolculuğu

yapmıştı. Onu günümüze döndüren şey yardımcısı Hamza Hamzaoğlu'nun "Hocam günaydın" sözü oldu. Iosif hemen toparlanamadı. Gördüğü rüya ve geçmiş zaman hatıraları birbirine girmişti. Iosif, Hamza'ya şöyle bir baktı. Onu sadece yardımcısı olarak görmüyordu; hem sağ kolu, hem de dostuydu. Bremen'e atılan o tarihi golün ortası Hamza'dan gelmişti, belki de orada kaderleri ortak bir eksene girmişti. O an, Hamza'ya sabahtan beri zihnini kemirip duran rüyayı anlatabileceğini düşündü Rotariu.

-Hamza, bu sabah tuhaf bir rüya gördüm.
-Hayırdır inşallah. Ne gördünüz?

Iosif tekrar rüyayı hatırladı ve anlatmaktan vazgeçti. Fakat Hamza'yı üzmemek için "Bremen'i yeniyorduk" deyip güldü. "Ben de buna inanıyorum. Daha önce birlikte yaptık, yine yaparız" dedi Hamza. Sonra takımla birlikte antrenmana çıktılar. Taraftarlar Florya'yı doldurmuştu. Tribünlerde onu Kont Drakula gibi resmettikleri 'Kont Rotariu' ve Werder Bremen'li futbolcuları kazıklara oturttukları 'Kazıklı Rotariu' pankartlarını gördü. Bu zalim vampir imajı sakin tabiatıyla pek uyuşmasa da ülkesinin folklorik figürü Drakula'yla anılmak gururunu okşuyordu. Taraftarı selamlarken birkaç saattir saçma bir rüyanın etkisi altında kaldığına güldü. O milyonlarca taraftarın sevgilisi, futbolcu ve teknik adam olarak Avrupa'nın en büyük kulüplerinden birinde tarih yazmış efsanevi bir spor adamıydı. Dört gün sonra Bremen'de, yeni bir zaferle, bu defa Şampiyonlar Ligi kupasına yaklaşacak olan Kont Rotariu'ydu. Rüyalarla işi olmazdı, onun işi tarih yazmaktı.

Ertesi gün yine o rüyayı görmese böyle düşünmeye devam edecekti belki de. Eşi Dana yine Iosif'in uyandığını fark etti. Iosif, artık bu rüyayı biriyle paylaşmalıydı. Hafifçe öksürdü ve "O an peşimi bırakmıyor Dana" diye başladı.

-Hangi an?
-92'de Bremen'e attığım gol.
-Türk futbolu o gole çok şey borçlu Iosif. O gol olmasa bir Türk takımı kim bilir ne zaman Avrupa'da kupa kaldırırdı...
-Doğru, doğru. Ama o golü atamayabilirdim. O anda her şey olabilirdi. Top kara saplanabilirdi ya da topu ıskalayabilirdim... Hep bunu düşünüyorum.

-Rüyanda ne gördün Iosif?
-O golü kaçırıyordum.
-Kötüymüş.
-Tuhaf olan da bu. Kötü değildi. Sezon sonu bavulumuzu toplayıp Romanya'ya döndük, gerisi silik bir futbol kariyeri ve kayda değer olmayan antrenörlük hayatı.
-Bu sadece bir rüya, üzülme lütfen.
-Üzülmüyorum Dana, sonrası var. Romanya'da küçük bir kız buluyorlar. Adı Kassandra. Sadece üç yaşında. Korkunç bir aile şiddetine maruz kalmış. Yediği dayaklardan sağlam kemiği kalmamış... Doktorlar bunca fiziksel ve psikolojik işkenceden sonra çocuğun normale dönemeyeceğini söylüyorlar. Kızın hayata tutunması için ona sevgisini verecek, dahası onun sorumluluğunu taşıyacak bir aile gerekiyor. Ve tabii büyük bir masraf...

Yutkundu, Dana'nın elini tuttu ve devam etti:

-Biz onu evlat ediniyoruz Dana. Kassandra kırka yakın ameliyat oluyor. En sonunda 10 yaşına geldiğinde sağlığına kavuşuyor.

Dana'nın gözleri yaşarmıştı. "Biliyor musun? Âşık olduğum adam o golü atan Rotariu değil, bu rüyayı anlatan Iosif" dedi.

-Rüya gibi de değildi. Çok gerçekçiydi. Sanki şimdi internette Kassandra diye aratsak o kızla karşılaşacakmışım gibi...
-Bunu denedin mi?
-Cesaret edemedim. Ya gerçekten böyle bir kız varsa ve kimse evlatlık almadığı için...

Iosif cümlesini tamamlayamadı. Dana bu senaryoyu düşününce ürperdi. "Bence de bakma, Bremen maçından sonra bakarsın" dedi. Iosif önce kafasını aşağı yukarı hafifçe salladı. Sonra durdu, çenesini sıvazladı.

-O zaman çok geç olabilir Dana.

Bilgisayarın başına oturdu. Ekranda karşılaştığı her bilgiyle gözleri daha da büyüdü. Sonunda eli telefona gitti. Önce havayolu şirketini aradı, İstanbul'dan Bükreş'e bilet aldı. Tek yön.

Sonra Hamza Hamzaoğlu'nu aradı, "'Takım sana emanet" dedi.

** Kassandra'nın öyküsü için Rotariu'nun blog'una göz atabilirsiniz. iosif-rotariu.blogspot.com.tr*

S

Fotoğraf Depo Photos

“GALİBİYET VE MAĞLUBİYETLERDEN YORULDUM”

İSTATİSTİKLER DÜNYAYI ANLAMAYA YETER Mİ? FUTBOL İLE EĞİTİM BİR ARADA YÜRÜR MÜ? ZAMANI KONTROL ALTINDA TUTMAK MÜMKÜN MÜ? HARUN TEKİN’İN SORULARINI METİN TEKİN CEVAPLADI

HARUN TEKİN

Futbolla tanışma hikâyenizle başlayalım. Ülke futbolunda en dikkatimi çeken antrenörlerden biri Serpil Hamdi Tüzün'dür, sanırım sizin de futbol yolculuğunuzun başlangıcında etkisi olmuş?

Hayatımda beni resmi futbol literatürüyle ilk tanıştıran Serpil Hamdi Tüzün'dür. 1975 yılında Türkiye'de yedi pilot bölge seçtiler. Genç futbolcuları topladılar ve başlarına çeşitli antrenörler koydular. Amaç bir ay kamp yapıp elit sporcuları seçmekti. İzmit pilot şehirlerden biriydi ve başına Serpil Hamdi Tüzün diye bir antrenör getirildi. Seçme yapıldı, kazandım. Ardından bir ay kamp yaptık. Daha sonra da Kocaelispor yıldız takımında başladım. Bir hikâye anlatayım; babam futbolu seven, hatta Kocaelispor'u kuran isimlerdendi. Avukattı. Ben de bir avukatın oğlu olarak biraz daha güzel bir formaya sahiptim. Diğerlerine göre şıktım. Serpil Hoca, "Güzel formayı giyen kötü futbolcudur" derdi. Babam elimden tutup getirdiği için de bana biraz soğuk davranmıştı. Ama sonra "Bu beyaz şortlu, mavi formalı çocuk bayağı futbolcu" demiş, Beşiktaş altyapısına da istemişti. Hatta beni Kabataş Lisesi'nde okutacaklardı. Ama küçüktüm, İstanbul'a gelmeye cesaret edemedim. Bu arada Serpil Hoca aslında antrenör değildir. Bir bilgisayar şirketinde çalışırken, bir eğitimci olarak antrenörlüğe başlar.

Serpil Hoca'nın beni en çok etkileyen lafı şudur: "İki tip oyuncu vardır; etrafındaki alana tabi olanlar ve o alana kendini tabi edenler. Bir de üçüncüsü vardır, bunlara çok nadir rastlanır. Onlar o alanı yeniden yaratır. Ben bunu bir tek Sergen'de gördüm" der. Sizin için beraber oynadığınız en fantastik oyuncu kimdi?

Sergen çok özel bir oyuncuydu. Sergen'e her yerde rastlanmıyor. Yan yana oynarken çok keyif aldığım, antrenmanlarda ve maçlarda beni en çok şaşırtan futbolcudur. Genç takımdayken onun adını duyar, Vefa Stadı'na onu izlemeye giderdik. Sonra aramızda oynamaya başladı.

On binlerce çocuk başlıyor yarışa, aralarından yüzlercesi bir yere geliyor. Belki bir tanesi Metin Tekin, bir tanesi Sergen oluyor.

Hatta yüz binlerce çocuk mahallelerde top oynamaya başlıyor. Bu korkunç bir yarış. Önce mahallede, sonra altyapılarda eleniyorlar. Daha sonra üst düzeye giderken daha elit antrenörler tarafından eleniyorlar. Bunlardan 30-40 tanesi futbolcu oluyor. Belki 5-10 tanesi çok güzel para kazanıyor. Korkunç bir eliminasyon. Hangi işi on yıl yapsanız para kazanırsınız ama futbolda garantiniz yok. 12 yaşında başlasanız, 7-8 yıl sonra futbolcu olacağınızın garantisi yok.

PSV'ye attığınız golü izlerken "Futbolda bir yere geldik" demiştim. Öncesinde Galatasaray'ın yarı finali vardı ama o sanki sürreal bir durumdu. O maçı kaybettik ama bende bir denklik hissi kaldı.

Onlar Türkiye futbolunun çıkış maçlarıdır. Galatasaray başlattı. Biz de belki ilk turlarda eleniyorduk ama o turnuvalarda final oynayan takımlara; Inter'e, Dortmund'a, Dinamo Kiev'e eleniyorduk. PSV Eindhoven da Romario'lu, Vanenburg'lu, çok güçlü bir kadroydu. Ben aslında uzaktan vuruş deneyen bir oyuncu değildim. Daha çok süratimle kaleye gitmeye çalışırdım. O pozisyonda arka adalem attı. Artık mesafe kat edemeyeceğim için vuruşu yaptım. Zaten golden sonra oyundan çıktım. Benim de hayatımda attığım en güzel goldü. Fazla da güzel golüm yoktur.

"PARALI ASKERLİK VARDI, YATIRMAYI UNUTTUM, SONRA SEKİZ AY ASKERLIK YAPTIM."

İlk milli maçı 1983'te Romanya'ya karşı oynamışsınız...

O zaman devamlı Romanya ile oynardık. 20 kere milli olduysam 18'i Romanya'ya karşıdır. Milli takımın o seviyesinde Orta Avrupa takımlarını çok kolay bulamazdık. Biz de sabah akşam Romanya ile oynardık. Beni milli takıma rahmetli Coşkun Özarı çağırmıştı. Hatta benim de milli forma üzerimde kundakta karikatürümü yapmışlardı. Ağzıma da emzik vermiş, "Kundaktaki çocuklar milli takıma çağrılıyor" diyerek eleştirel bir karikatür çizmişlerdi.

Ben o güne dair bir fotoğrafınızı gördüm; "Gündüz üniversite sınavına girdi, akşam milli takıma gitti" yazıyor...

O dönem Gündüzleri üniversiteye gidiyorum. İstatistik dersim var. Futbolda istatistiğe karşıyım ama derse gidiyorum. Vize tarihi, milli maç olan güne denk geldi. Kadın bir hocamız vardı, onun yanına gittim, "Hocam benim o tarihte kampım var" dedim. Aslında bir dur, kendini tanıt, değil mi? Ben direkt konuya girdim. Hiç unutmuyorum hocamın bakışını. "İzci misin oğlum sen?" dedi. "Yok hocam, ben milli takımda oynuyorum" dedim.

Şu anda profesyonel futbolcular arasında üniversite eğitimi olan çok azdır. Şimdi daha mı zor?

Biz haftada bir maç oynardık. Zaman olarak müsaittik. Şimdi mümkün değil. Yetenekli bir oyuncuyu 15 yaşında alıyoruz. Eğitim dönemi 265 gün sürse, çocuk 120 gününde kampta oluyor. Artık orada mesleki ayrımını

yapıyor. Çocuğa hem akademik alanda hem de futbolda başarılı olma şansını bırakmıyoruz.

Eğitimi ona götürmek nasıl olabilir?

Ben buna çok uğraştım. Eğitim olarak götürmedik ama şunu yaptık; biz çocukları eğitimlerinden alıkoyarak, onları kişisel gelişimlerinde zaafa uğratıyoruz, hiç olmazsa bir yabancı dil ve kişisel gelişim eğitimi verelim dedik. Milli takım düzeyindeki çocuklara böyle bir katkı vermeyi düşündük. Messi de sonuçta makine mühendisi değil, onlar da bir noktada ayrıldılar.

Bu adamlar La Masia'da yetişiyor, o okulun müfredatına bakmak lazım. Orada bir şeyler olmalı. Arka arkaya Xavi, Iniesta, Messi boşuna çıkmıyor.

Muhakkak. Kişisel gelişimleriyle ilgili çok farklı eğitimler veriliyor. Ama bu eğitim, alıp onları üniversiteye götürmüyordur.

Siz nasıl yaptınız?

Benim çocukluğumda iki ayrı grubum vardı. Bir taraf başarılı futbolcu olmamı, bir taraf öğrenci olmamı talep ediyordu. Önce genç milli takımlara çağrıldım. Üçüncü sınavda da İstanbul Üniversitesi İstatistik Bölümü'nü kazandım. İki ayrı çevrenin benden farklı taleplerinin olması üniversiteyi getirdi. Bana okulda doktora yapma şansı verdiler, yapmadım. Keşke yapsaydım. Hayattaki en büyük keşkem odur.

Kariyerinizde bir Vanspor istisnası var. Ama o Vanspor dönemi altı aydan ibaret değilmiş gibi hissediyorum. Çok nadiren gideceğiniz bir deplasmanda altı ay geçirdiniz.

Futboluma büyük katkısı olmadı, sadece çeşitlendirdi. Ben Beşiktaş'ta 15 sene şampiyonluk mücadelesi verdim. Van'da ligde kalmak için mücadele ettim. Ama hayata dair çok önemli katkılar sağladı. Güneydoğu olaylarının en yoğun olduğu dönemlerdi. Oradaki insanların hayata, ülkeye, futbola bakışı bana çok önemli şeyler öğretti. O altı ay benim için çok önemlidir. Kulübün sorumlusu Jilet Naci'den Türkiye'deki olaylara dair çok şey öğrendim. Bana çok farklı bakış açıları getirdi. Üç büyüklerde oynayıp Güneydoğu'da askerlik yapan tek futbolcuyum.

Yıllarca büyük kulüpte oynayıp, finali böyle yapmak nadir rastlanan bir durum.

Kendi seçimim değildi. Mecburiyet ile seçimin birlikteliğiydi. Askerliğimi yapmak zorundaydım ve futbola devam etmek istiyordum. İkisinin karışımı Vanspor'da gerçekleşti. Ama kümede kaldık. O benim için gerçekten çok önemli.

Euro 2008'den bahsedelim. Çok rastlanan bir hikâye değildi...

Türkiye o turnuvada üçüncü oldu. Umuyorum zamanı gelecek; Türkiye, Avrupa Şampiyonu da olacak. Fakat hiçbir turnuvanın böyle bir hikâyesi olacağını düşünmüyorum. Her maç korkunç bir futbol hikâyesiydi. Bu çok rastlanan bir şey değil. Müthişti. Biz de kulübede olan, hem şanslı hem şanssız insanlardandık. Bu kadar iniş ve çıkışı yaşamak kolay değildi. 2008 hikâyesini kulübede yaşamak beni çok tatmin etti. Ondan sonra bir daha antrenörlük yapmadım.

"FUTBOLDA 'NE KADAR?' DEĞİL, 'NASIL?' SORUSU ÖNEMLİDİR."

"Daha ne göreceğim?" mi dediniz?

Hayır. Teknik adamlıkta çok da şanslı başlamadım. Bir dönem çok deneyimsizdim. 2008 sonrasında artık deneyimli bir teknik adam olmuştum. Tam kıvamında devam edebilecekken vazgeçtim. Hayata dair bir seçimdi. 10 yaşından beri kampa giriyordum. Artık kampa girmek istemediğimi fark ettim. Galibiyet ve mağlubiyetten yorulmuştum.

Çok güzel bir tercih, tercihin gerekçeleri de öyle...

Hayata bakışımla ilgili bir tercihti. Zamanı kontrolümde tutmayı tercih ettim. Bir şekilde para kazanıyorsunuz ama zamanı kazanmanız mümkün olmuyor. Bunu ilk askerlikte anladım. Paralı askerlik vardı, yatırmayı unuttum, sonra sekiz ay askerlik yaptım. Hayatta kimseye böyle bir şans verilmiyor. İnsana hayatının hiçbir döneminde sekiz ayı satın alma fırsatı gelmez, zaten paranızla da alamazsınız. Parayı değil de zamanı seçmeniz hayata dair bir duruştur. Doğrudur veya yanlıştır. Ben başka bir yolu seçtim.

Bunlar Türkiye'de olmasaydı, acaba o karar daha değişik olur muydu?

Galibiyet ile mağlubiyetin bu kadar yargılanmadığı, baskının bu kadar olmadığı bir ortamda olabilirdi. Teknik adamlık zevkli bir meslek ama aynı zorlukta bir hayatı da beraberinde getiriyor. Aynı futbolculuk gibi. Ergenlik döneminde fedakârlıklar gerekir. O psikolojiyle başa çıkmakta zorlanırsınız. Ondan sonra, 18-35 yaş arası futbolculuk döneminiz süresince hayatınız hep yargılayan bakışlar altındadır. Orada yaşamak çok zordur. Gösterişli gözüküyor ama cefası çoktur.

Bu soruyu şundan sordum; Tugay'ın gidişini hatırlıyorum ama iki-üç sene içinde ülkedeki Tugay algısı değişti.

38 yaşında bıraktı Tugay... Hatta 38 yaşında Milli Takım'a da çağırmıştık.

Fotoğraf Depo Photos

Türkiye'de kalsa 38 yaşına kadar oynayamazdı.

Mümkün değil devam edemezdi. Burada sadece futbol oynamıyorsunuz. Burada maç bitince, futbol dışında kalan her şeyle mücadele ediyorsunuz. Ayakta kalmak için, asıl maç sonunda uğraşıyorsunuz. Ben 33 yaşında bıraktım, basın bana "Hagi oynuyor, sen niye bıraktın?" dedi. E sizdiniz bana "Hâlâ oynuyor" diyen? Kendileri eleştirir, siz bırakınca da "Erken bıraktı" derler. O yüzden maç bittikten sonrasındaki hayat daha yorucudur. Yurt dışında olsaydım daha farklı olurdu.

Türkiye'de zirvedeki üç teknik direktör olarak Fatih Terim, Mustafa Denizli ve Şenol Güneş'i gösteriyoruz. Bu doğru bir analiz midir?

Doğrudur ama üçü de mesleklerindeki en yüksek yere aynı jenerasyonla çıktı. 10-15 yıllık bir jenerasyondan bahsediyoruz. Biraz böyle bakabilirsiniz. Benim milli takımda yolum hep Fatih Hoca ile kesişti. Öyle bir şansım oldu, çok önemli bir deneyimdi. Türkiye'de futbol ortamını en iyi yöneten adamlardan birinin Fatih Terim olduğunu düşünüyorum. Sadece oyuncusunu değil, ortamını.

Sizin kuşaktan veya gençlerden, bu anlamda size umut vaat eden var mı?

Ertuğrul Sağlam olmayan bir şey yaptı, bir ilki başardı. Anadolu takımı ile şampiyon oldu. O, hepimizin hayaliydi. Mustafa Denizli'nin "Teknik direktörlük, doğru zamanda doğru takımı seçmekle başlar" diye bir lafı vardır. Ben çok katılırım. Briç oyunculuğuna benzer. Aynı kartlarla oynarsınız, başka dörtlü gelir, aynı kâğıtlar başka bir el yapar. Keşke futbolda da mümkün olsa; kadroyu başka teknik direktöre verip alacağı sonucu görebilsek.

Bir teknik adamın takımın başarısı üzerindeki etkisi de tartışma konusu...

Bu konuda bir standart yok. Bir takım üzerinde yüzde 10 olur, bir takım üzerinde yüzde 20 olur. Takımına göre, organizasyonuna göre değişir. Ben şunu söylüyorum; bazı takımlar vardır teknik direktör yaratır, bazı teknik direktörler vardır takım yaratır. Çok iyi ve

karakterli bir oyuncu grubuna rastladıysanız, onlar sizi teknik direktör yapar. Çünkü teknik direktörlük kendinizle değil, başkaları aracılığıyla sonuç almaktır.

Siz futbolda sayılar konusunda biraz mesafelisiniz.

Sayılarla futbolu çözebileceğine inanan yeni bir akım var ama bana göre futbolu verilerle çözebilmek mümkün değil. Çünkü futbolda 'Ne kadar?' değil, 'Nasıl?' sorusu önemlidir. Kaç gol attınız? Kaç gol yediniz? Güzel. Ama ondan sonra hepsinde 'Nasıl?' sorusuna cevap vermek gerekir. 20 orta yapmış ama nasıl yapmış? O sorunun cevabını veremediğiniz zaman sayılarla doğruya gidemezsiniz.

Ortayı nereye yaptı, değil mi? Mesela tribüne mi?

Hayır, orta yapmak gerekiyor muydu? Yoksa pas mı vermeliydi? Şut atsa iyi olur muydu? Futbolda hangi pozisyonda olduğunuz önemlidir, sayılar değil.

Sizin zamanınızda futbolcu sendikası denemesi vardı. Ben şunu düşünüyorum; futbolcu olmadan bu oyun oynanmaz. Fakat besin piramidinde baktığımızda futbolcu en aşağıda duruyor.

Sendikal anlamda futbolcu hakları oluşması şu anda çok gerçekçi gözükmüyor. Profesyonel Futbolcular Derneği var. Ne kadar yönetebildiler tartışılır. Mağdur olan daha çok 2. ve 3. Lig'deki oyunculardır. Futbol, özellikle Süper Lig seviyesinde maddi kazanım sağlayan bir sektör. Bu kazanımların da topluma geri dönüşü olmalı. Bir hayalim vardı; Türk Futbol Adamları Çocuk Eğitim ve Sağlık Vakfı gibi bir yapıyla, bu kazanımların topluma geri dönüşü olabilirdi. Futbolcular derneklerini bir türlü işlevsel hale getirmediler. Sendikal olursanız yaptırımlarınız olur. Derneğin yaptırımı yok. Ama sendika da bu siyasi konjonktürde zor.

Türkiye'de diğer sendikalar ne kadar etkili ki bu olsun? Hangi sektörde emekçilerin bir kısmı bu kadar iyi para kazanıyor?

Ben size sorayım o zaman; ne yapabilir Futbolcular Derneği? Neyi korur ve misyonu ne olmalı?

O kendilerinin belirleyeceği bir şey. Birtakım kararlar alınırken onlara sorulabilir. Mesela fikstürle ilgili bir fikirleri varsa onu belirtebilirler.

Kesinlikle katılıyorum ama şu ana kadar oluşturulabilmiş bir yapı değil.

Hatta oluşturmaya kalkanların da başı belaya girmiştir.

Doğru siyasi konjonktürlerle yapmanız gerekiyor, yoksa iş başka yerlere gidiyor o zaman. Sevgili Metin Kurt çok uğraşmıştır bu konuda. Şu anda yeni atılımlar da var. Bakalım nasıl sonuç alacaklar. Bu derneklerde toplumsal onay almanız lazım. Bir futbolcunun 3 milyon euro kazandığı yerde onun hakkını savunmak toplumsal bir onay almayabilir.

Ama o parayı alanlar alt ligler için fark yaratabilirler.

Yurtdışında bunun çok farklı uygulamaları var. Farklı ağırlıkları olan futbolcu sendikaları var. İngiltere'de, İtalya'da, Yunanistan'da... Tümer anlatmıştı; Yunanistan'da sözleşme yapmış, bilmemkaç euro sendikaya vermiş. Ama o sendika birtakım şeylerde onu temsil ediyor.

HAGI'YLE SEZEN AKSU YAN YANA OYNAR MI?

NEJAT İŞLER İLE AKİF KURTULUŞ'U GÜMÜŞLÜK'TE KARŞI KARŞIYA GETİRDİK VE RAKİP OLMALARINI İSTEDİK. ISRARIMIZA DAYANAMAYIP, ONLARA SUNDUĞUMUZ GÜZEL-ÇİRKİN, İYİ-KÖTÜ İSİMLERDEN TAKIM KURDULAR. TAKIMLAR AŞAĞIDA, MUHABBET YANDA...

Mahalle futbolunun geleneklerinden biri bir türlü başlamayan maçlardır. O yaşlarda adalet, tarafsızlık ve dürüstlüğe prim vermeyen bünyemiz en iyi oyuncuları toplamak ister. Maçların dengeli olması kimsenin umrunda değildir, her çocuğun içinde bir Florentino Perez vardır. Takımların kurulduğu 'Aldım-Verdim' seansları büyük bir savaşın parçası olur. Sürekli kavga çıkar, bazı isimler paylaşılamaz, bazılarını ise kimse takımına almak istemez... Biliyoruz o günlere dönmek mümkün değil ama o hissi yaşamanın hâlâ bazı yolları var. Bunlardan biri de okuduğunuz bu dosya. Her ay iki ünlüyü karşı karşıya getireceğiz, onlara sunduğumuz mantıklı ve saçma; güzel ve çirkin isimlerden kendilerine kadro yapmalarını isteyeceğiz. İlk başkanlarımız oyuncu Nejat İşler ve yazar Akif Kurtuluş oldu. İnsafsız davrandık, sevdikleri isimlerin yanına sinirlerini bozacak figürleri ekledik. Topun sahibini düşünmeden eski günlere döndüler.

NEJAT İŞLER Rıdvan Dilmen. Sağ açık. Uzun saçlarıyla fule yapsın. Taksın defansı peşine.
AKİF KURTULUŞ O zaman Oğuz Çetin. Oğuz Çetin'i aldığımda zaten Rıdvan Dilmen'in koşu yoluna kim atacak o topları! Mevki mi sordun? Hep oynadığı yerde.

N.İ. Dostoyevski. Orta sahanın ortasında. En iyi polisiye romanlarını yazdı bence.
A.K. E orta sahanın ortasıyla ne ilgisi var?
N.İ. Abi adam kumarbaz aynı zamanda yani. Şeytan Rıdvan'a atacağı topları düşünsene. Şeytanın dibini aldım abi.
A.K. Tolstoy tabii ki. Zaten Dostoyevski'yle yan yana oynayamazlar. Defansın göbeğine aldım. Kimle tandem oynatacağımı göreceksin.

N.İ. Humphrey Bogart'ı alıyorum. Forvet. Tıknazlığına rağmen iyi kafaya çıkar.
A.K. James Dean. Forvette yakışıklı çocuklar olsun isterim. Kızlar çoktan unutmuştur ama güzel kardeşimizden sevgimizi esirgemeyiz.
N.İ. Bülent Ortaçgil. Kaleci. 'Benimle Oynar Mısın' diye sordular yıllardır. Hiç olmazsa kaleye koyayım bari.
A.K. Güzel abimizdir. Benim tribünle ilk tanıştığım yıllarda Gençlerbirliği'nin kalecisi Çuval Selçuk vardı. Ona da buradan selam olsun. O zaman ben de Sezen Aksu'yu alıyorum. 90 artı'da gol yemişsin, şampiyonluk gitmiş mesela. Taraftara dönüp *Sen Ağlama* şarkısını kim söyleyecek? Orta sahanın solu.

N.İ. Alex tabii ki. Hiç tartışmam bile. Orta sahada Dostoyevski ile beraber.
A.K. Ama tartışmanın önünü açtın. Türkiye'ye gelmiş en iyi yabancı 10 numara kim? Bu tartışmaya katkı olsun. Hagi. Ofansif orta saha.

N.İ. James Joyce. Sol açık. Cümlelerle yaptığı çalımı ayağıyla yapsa, tamamız yani. Olur o iş. Abi bir dakika ya! Altı yabancıya uyacak mıyız?
A.K. Hiçbir yasak bizi bağlamaz.
N.İ. Bir de benim takım biraz 70'li yılların İngiliz takımları gibi olacak. Her yol serbest. 'Sex, drugs and rock'n roll'...
A.K. Ben tabii yaşım itibarıyla o topa giremiyorum. Madem bu yola girdik, Neyzen Tevfik, haliyle... Böyle koyarsın kadehi, suyu ağır ağır eklemeye başlayınca sıvının rengi değişir, benim de kimyam. İlk yarı hangi tribün gölgeyse o kanata. İkinci yarı Sezen Aksu'yla kanat değiştirirler. Neyzen bu, güneşte tutmaya gelmez!

N.İ. Bukowski. Bogart'la çift forvet.
A.K. Takımının iç işlerine karışmak haddim değil ama müsaadenle, biri sokak iti, öbürü romantik âşık. Birbirlerini bozmazlar mı?
N.İ. Kurcalama abi, çok yakışırlar. Ben onları nasıl oynatacağımı biliyorum.
A.K. Can Yücel'i alıyorum. Takımda Ali Şen'in neresinin kocaman olduğunu söyleyebilecek birine ihtiyacım vardı. Tabii sol bek.

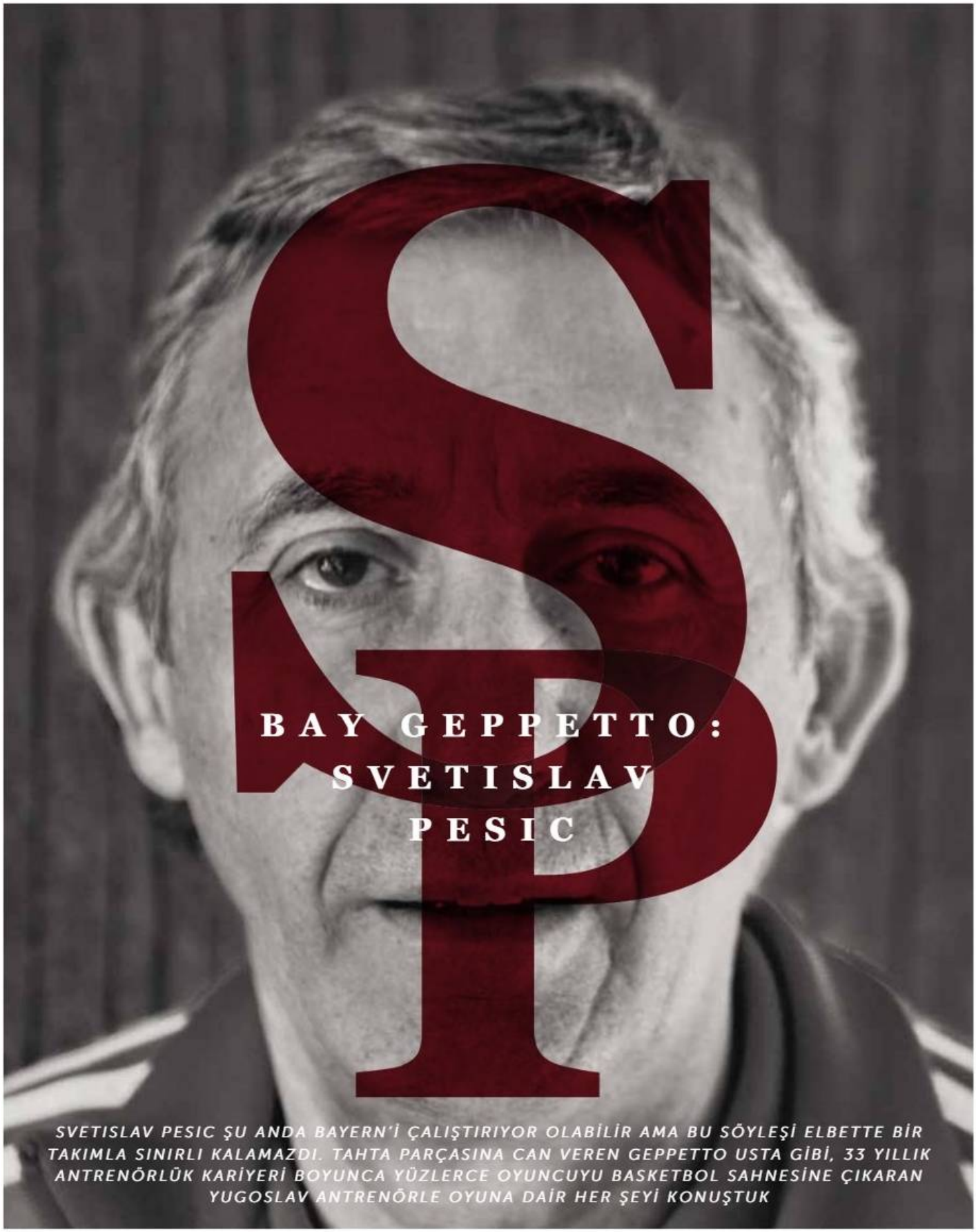

Kadro seçimi öncesi yapılan 'adım alışma'yı kararlı adımlarıyla Nejat İşler kazandı.

N.İ. İyi dedin. Devam o zaman. Baba Bush. Oğlu sersemin tekiydi. Tandemden biri.
A.K. Oğlu bana düştü yani. Tabii senle takım seçerken sen hep Tarık Akan, ben Münir Özkul... İyi... Olsun! Mevki mi? Bilal Erdoğan nerede oynamışsa orada. Sağ bek başlasın bakalım. Ben onu döve döve oynatırım.

N.İ. Melih Gökçek. Çirkinlikte Baba Bush'un yanına yakışır. Senin forvetler yedikleri küfür yüzünden top oynayamazlar.
A.K. O kadar emin olma. James Dean'in yanına sana güzel bir sürpriz geliyor. Şimdi burada Cemal Aydın'ı alayım. Ankaragücü'nü Gökçek'le mahvettiler sonuçta. Kaleci olsun.

N.İ. Erdi'yi sağ beke alıyorum abi. Gerçi forvet sağ kanat oynardı ama ben Erdi Demir'i sağ bekte sevdim. Hatırlayan azdır. Todor Veysel Hoca onu sağ bek oynatırdı. Rıdvan'la arka arkayalar. Senin sol kanatı dağıtırlar. Bu arada Rıdvan'ın oğlunun ismi Erdi biliyor musun?
A.K. Bilmiyordum. Ama bu Erdi'yi çok iyi hatırlıyorum. Altay'dan gelmişti Fenerbahçe'ye. Eski topçu kontenjanımı 'Deli Bahtiyar' Yorulmaz'dan yana kullanıyorum. James Dean'le forvet oynayacaklar. Tandemine pek güveniyordun. Ne o yüzün değişti biraz?
N.İ. Melih Gökçek bir çirkinlik yapar, Bahtiyar formayı yırtar, on kişi kalırsın.
A.K. Bunu beklemiyordum. Gençlerle anlaşmak zormuş. Kaldık ikimiz. Peki bize n'olacak?
N.İ. Ben sol bek oynuyorum abi. Zaten sol ayaklıyım. James Joyce'a bir uzun top, bak defansın aklı nasıl karışıyor...
A.K. Orada da çok oynadım. Ben de sol ayaklıyım. Yine de sol bek, senin için iyi mi emin değilim. Çok eziyet çekersin. Oğul Bush değil tabii ki ama Neyzen o kanatta çok yıpratır seni. Neyse, takımın hocası da sensin, kaptanı da. Ben Tolstoy'la tandem oynayacağım. Bunu artık Bogart'la Bukowski düşünsün.
N.İ. Abi sen hiçbir maçı bu takımla 11 oyuncuyla bitiremezsin.
A.K. Beni de mi attıracaksın?
N.İ. Bukowski'yi tutabileceğini mi sanıyorsun? Ancak faulle...
A.K. Bilmem artık. İyi oynayan kazansın.

BAY GEPPETTO: SVETISLAV PESIC

SVETISLAV PESIC ŞU ANDA BAYERN'İ ÇALIŞTIRIYOR OLABİLİR AMA BU SÖYLEŞİ ELBETTE BİR TAKIMLA SINIRLI KALAMAZDI. TAHTA PARÇASINA CAN VEREN GEPPETTO USTA GİBİ, 33 YILLIK ANTRENÖRLÜK KARİYERİ BOYUNCA YÜZLERCE OYUNCUYU BASKETBOL SAHNESİNE ÇIKARAN YUGOSLAV ANTRENÖRLE OYUNA DAİR HER ŞEYİ KONUŞTUK

Fotoğraf Can Eskiler

UĞUR OZAN **SULAK**

Tarih kitaplarında dönemin büyük adamlarından bahsedilirken kullanılan terminoloji pek fazla farklılık göstermez. Liderlik özelliklerine atıfta bulunulan kişi genellikle ileri görüşlüdür. Cesurdur. Şartlar ne olursa olsun, prensiplerini pazarlık konusu etmez.

Eğer Yugoslavya basketbol tarihini okumuyorsanız, bu kavramları bir spor kitabında görme olasılığınız düşük. Fakat Aleksandar Nikolic'in baştan aşağı değiştirdiği Yugoslav eğitim sistemine şöyle bir göz gezdirmek bile, sayısız basketbol filozofunun nasıl yetiştiğini anlamaya yetiyor.

50'li yaşlarının başına geldiğinde Avrupa'da çalışan bir antrenörün hayalini kurabileceği tüm kupaları kazanan Svetislav Pesic de o filozoflardan biri. Ve bu grubun üye sayısı gün geçtikçe azalıyor.

Türk takımları, milenyumdan sonra kurduğu kadrolarda yüksek bütçelerin yanına, büyük hayal kırıklıklarını ekledi. Zeljko Obradovic'in de ilk sezonunda bu modaya ayak uydurduğunu söylemek doğru olur mu? Fenerbahçe Ülker hangi istikamette ilerliyor?

Zeljko Obradovic, diğer Yugoslav kökenli antrenörlere göre çok daha farklı bir statüde. Zeljko, kendi ülkesi dışında çalışıp da oranın şartlarına tam anlamıyla uyum sağlayabilmiş ilk isim. Yugoslavya'dan çıkıp da başka ülkelerde şampiyonluk yaşamayı kastetmiyorum. Obradovic'in elde ettikleri salt başarının ötesinde. Zira o; bambaşka alışkanlıkları, kültürleri analiz edip gittiği ülkeye alışma sürecini asgariye çekti.

Fenerbahçe'deki ilk sezon zordu. Transfer yapmasına rağmen, kontrat çıkışı bulunmayan oyuncular nedeniyle manevra alanı kısıtlandı. Zaten kendi kadrosunu oluşturamamıştı. Kendi felsefesini anlayabilecek, ihtiyaçlarını karşılayan kadroya ancak bu sezon sahip oldu. Yeni oyuncu grubu, yine 1999-2012 Panathinaikos'tan farklı yapıda ama bu kez sistemin PAO'yu andırdığını söyleyebiliyoruz.

Bu cümlenin anlam derinliğine her zaman inandım; bir antrenör, takımında ne kadar uzun süre görevde kalırsa belirli oyuncularla iletişimi o kadar kalıcı olur. Cümleler, yıllar geçtikçe yerini göz temasına bırakır. Antrenör de hâliyle, sisteminin yanı sıra oyuncu bazlı da düşünmeye başlar. Planını o yönde şekillendirir. Ta ki oyuncuyla yollar ayrılana dek...

Obradovic için bu cümlenin öznesi Dimitris Diamantidis'ti. 13 yılın ardından Fenerbahçe'ye geldiğinde, Diamantidis'in artık yanında olmayışını kabullenmesi kolay olmadı. Takımı bu yılki Final Four, hatta şampiyonluk adaylarımdan biri olsa da Zeljko'nun hâlâ Diamantidis'i bulmaya çalıştığını düşünüyorum. Bugün bile, saha içinde konuşmadan onu anlayabilecek birini arıyor.

Nemanja Bjelica'nın, "Eğer hayatıma Svetislav Pesic diye biri girmeseydi, vasat bir oyuncu olurdum" açıklamasını Kızılyıldız'da oyun kurucu oynadığı dönemle birlikte mi ele almak gerek? Bu tarz özel yeteneklere sahip forvetleri kariyerlerinin ilk dönemlerinde bir numarada oynatmak hangi sıklıkta olumlu sonuç verir?

Şu an Avrupa'da Bjelica'dan daha komple bir oyuncu varsa, ben henüz kendisini izlemedim. Bjelica, Fenerbahçe Ülker formasıyla sahaya çıktığı bir maç içinde dört farklı pozisyonda oynayabiliyor. Artık NBA'de oynama ihtimali değil, ne kadar süre bulacağı tartışılmalı. Eğer doğru takıma giderse ve açık fikirli bir antrenörle çalışma şansı bulursa başarabileceklerinin limiti yok.

Bir oyuncuyu pozisyonuna göre sınıflandırmanın doğru olduğunu düşünmüyorum. Eğer oyuncuları oyun karakterlerine göre ayırırsak Bjelica gibi

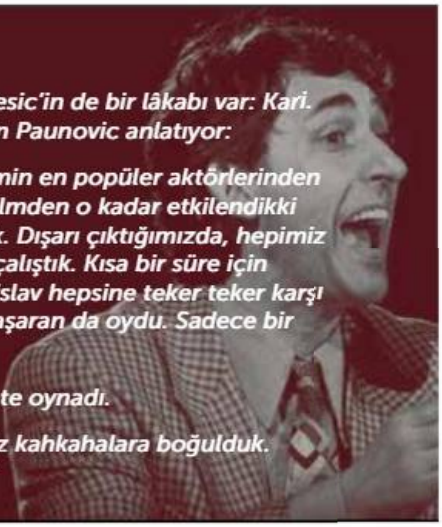
'KARİ'NİN HİKÂYESİ...

Pek fazla bilinmiyor olsa da, Svetislav Pesic'in de bir lâkabı var: Kari. Sırp antrenörün çocukluk arkadaşı Milan Paunovic anlatıyor:

"Bir gün beraber sinemaya gittik. Dönemin en popüler aktörlerinden Harry Belafonte başrolde oynuyordu. Filmden o kadar etkilendikki baştan sona kadar gözümüzü kırpmadık. Dışarı çıktığımızda, hepimiz başrolde oynayanın ismini hatırlamaya çalıştık. Kısa bir süre için bulamadık. Başka isimler söylendi, Svetislav hepsine teker teker karşı çıkmıştı. En sonunda ismi hatırlamayı başaran da oydu. Sadece bir harf hatasıyla...

- Hayır, hayır. O değil. Kari. Kari Belafonte oynadı.

Svetislav, Harry değil de Kari deyince biz kahkahalara boğulduk. O günden beri lakabı Kari olarak kaldı."

Fotoğraf Getty Images Turkey

ekstrem lakin başarıya ulaşmış örnekler görebiliriz. Oyuncu, maç esnasında kendisine verilen görevlerin ne kadarını uygulayabiliyor? Beklentinin dışına çıktığı oluyor mu? Birden fazla departmanda katkı verebilir mi? Bunun gibi sorulara cevap bulmalı. Zira oyuncuyu analiz ederken, 1-3-5 diye ayırmak işin sadece hücum kısmını öne çıkarıyor. Peki ya savunma?

Savunmak zor. Savunmak bambaşka bir beceri gerektiriyor. Zaten bu yüzden Ricky Hickman oyun kurucu görevini üstlenirken Nemanja Bjelica forvet pozisyonunda. Bana soracak olursanız, Hickman'ın hücumda bir numaralı pozisyonu Bjelica'dan iyi oynama ihtimali yok. Ama bakın burada sadece hücumdan bahsediyorum. Hickman'ın taktiksel yönü zayıf veya oyunu anlamıyor da demiyorum. Onunla her gün antrenman yapan Zeljko. Benim kanaatim sadece ve sadece Fenerbahçe Ülker hücumunu en iyi yönetecek oyuncu üzerine. Burada Nemanja'yı ilk opsiyon olarak yazarım, ardından da Emir Preldzic'i tepeye yerleştirebilirim. Ama savunmada Nemanja, rakip bir numarayı tutabilir mi? Çok zor. İki numarayı? O da pek mümkün değil. Bu sebeple oyuncuları 1-2-3-4-5 diye sınıflandırmak çözüm değil.

David Stern'ün 2000'lerin başında yaptığı "NBA'de eninde sonunda bir Avrupa Konferansı göreceğiz" açıklamasını mevcut komisyoner Adam Silver'ın da desteklediği biliniyor. Sizce böyle bir yapı mümkün mü?

Ben hayatın diyalektiğine inanırım. Değişim ve hareketin sürekliliği esastır. O yüzden gelecekte her şey mümkündür. Lakin biraz da realist olmak gerekiyor.

Basketbol, futbol gibi global bir oyun. Herkes bu oyunun Amerika'da doğduğunu biliyor. Futbol için insanların tak diye "İngiltere" cevabını verdiğini zannetmiyorum. Çünkü futbolda, ülkeler arasındaki farklılık yıllar ilerledikçe kayboldu. İspanyol, İtalyan, Alman takımları oyunda egemen hâle geldiler.

SAKIZ RİTÜELİ HAKKINDA...

"Sadece bir tane yok. Genellikle takım menajerimizin verdiği Eicke'yi tercih ediyorum ama dediğim gibi, değişebiliyor. Mesela ilk yarıyı geride tamamlamışsak, ikinci yarıya asla aynı sakızla çıkmam. Öndeysek eski sakız kalır, yeni bir taneyi ona ekleyerek çiğnemeye devam ederim. En çok mentollü olanları seviyorum."

NBA'de ise statü hâlâ farklı. Avrupa'yla politik ve lojistik anlamda işbiriiği yapmak isteyebilirler ama oradaki ekonomik koşulları burayla bağdaştırmak mümkün değil. En basitinden vergideki farklılıklar bile böyle bir oluşumun önünde engel bana göre. Dil bariyerinden bahsetme gereği bile duymuyorum.

Artık Avrupa'da oyuncular kariyer hedefi olarak NBA'i belirlemiyor. Şimdi okyanus ötesine gitmek istemiyorlar. Çünkü çok daha rekabetçi, çok daha iyi basketbol oynanan bir ligin parçası oldular. Köprünün altından daha çok su akması gerek.

David Blatt'in bu iki basketbol kültürü arasındaki entegrasyon sürecini hızlandıracağı aşikâr. Ancak benim sorum Ettore Messina'nın tercihi üzerine. Dört Euroleague şampiyonluğu sonrası, 55 yaşında yardımcı antrenörlüğe yol alan bir kariyer... Siz yapar mıydınız?

Ben de 2002 Indianapolis'ten sonra, bir NBA takımından yardımcı antrenörlük teklifi almıştım. Hiç bakma öyle, isim veremem. Proje şuydu: Üç yıl boyunca asistan olacaktım, daha sonrasında ise takımın koçluğu bana verilecekti.

Tabii, kariyerimde daha önce yardımcı antrenörlük yapmamışım. Karşı tarafa dedim ki; "Ya, ben kariyerim boyunca hiç asistan koçluk yapmamışken şimdi nasıl birinin yardımcısı olabilirim?" Yardımcı antrenörlük bambaşka bir uzmanlık alanı çünkü. Özel bir iş. Onun da kendine ait püf noktaları var. Bense bunların hiçbirini bilmiyorum. Teklifi reddetmek durumunda kaldım ve bir daha da NBA'e gitmeyi hiç düşünmedim.

Marc Gasol, MVP yarışında ismi en sık zikredilen adaylardan biri. Senelerdir "Marc, Pau'dan daha iyi" diyen biri olarak, haklı çıktığınızı düşünüyor musunuz?

Marc'la ilgili anım, Barcelona'da koçluk yaptığım döneme ait... Blaugrana'da bazen altyapıdakiler antrenman yapıyor, A Takım'dan ise kimse yok. Ben de tatile çıkmıştım, sadece yeni sezon öncesi fikir alışverişi şeklinde geçecek bir-iki toplantı için o gün Barselona'daydım.

Toplantı başlamadan önce antrenman sahasına indim, 6-7 tane çocuk idman yapıyor. Aralarından bir tanesi epey kilolu ve uzun. Onu tanımıyorum. Diğerlerine ise göz aşinalığım var.

Fotoğraf Getty Images Turkey

MARC'I İLK GÖRDÜĞÜMDE DİKKATİMİ ÇEKEN ÖZELLİĞİ HIZIYDI.

Sadece beş dakika izledikten sonra dönemin genel menajeri Antonio Maceiras'ın yanına gittim.

- **Antonio, sahaya baksana.**
- Ne oldu?
- **Kim bu şişko çocuk? Nerede oynuyor?**
- Pau'nun kardeşi o. Marc.
- **Tamam da hangi takımda? Basketbol oynuyor mu? Lisesi Barselona'da mı?**
- Pau'yla birlikte Memphis'te olduğunu biliyorum.

O gün toplantı çıkışında Marc'ı yakalayamadım. Ertesi gün Marc alt katta yine basketbol oynuyordu. Yanına inip kendimi tanıttım.

- **Ben Svetislav, Barcelona A Takımı'nın antrenörüyüm.**
- Merhaba Bay Pesic.
- **Seni oynarken gördüm. Neden burada, Barcelona'da değilsin?**
- Bilmem ki. Memphis'te oturuyoruz biz.
- **Babana yarın benim ofisime gelmesini söyleyebilir misin? Konuşmamız gerek.**
- Olur.

Hatırlıyorum; Gasol ailesinin tamamı Pau'ya odaklanmış hâldeydi o dönem. Babası, annesi, hep beraber Memphis'te Pau'nun gelişimiyle ilgileniyordu. Marc'ın iyi bir basketbolcu olabileceğini düşünmemişlerdi bile. Babasıyla yaptığım görüşmede Marc'ın burada, benimle beraber kalmasını istedim. Babasının ilk sorusu, "Bay Pesic emin misiniz? Marc gerçekten iyi bir oyuncu olabilir mi?" oldu.

Pau hâlihazırda NBA kariyerine başladığından, ailesinin olaya bakışını da anlayabiliyordum. Ben uzun uzun anlatıp "Marc olağanüstü bir oyuncu olacak" diyene kadar da olumlu reaksiyon vermemişlerdi. Gelgitlerle dolu o dönem atlatıldı, Marc da liseden sonra profesyonel kariyerine Barcelona'da başladı. Ancak bu kez ben kulüple bazı anlaşmazlıklar yaşadım ve 2004-05 sezonu öncesi görevi bıraktım.

Marc'ın benden sonra göreve gelen Joan Montes ve Dusko Ivanovic'le problemi neydi, bilmiyorum. Barcelona'da süre bulamıyordu, sadece bundan haberdardım. Lottomatica'dan Girona'ya geçişimde Marc'ı, yine 1984-85 jenerasyonundan Victor Sada'yla beraber plana dahil ettim. İki sezonda da işler yolunda gitti. Eurocup'ı kazandık.

Marc'ı ilk gördüğümde dikkatimi çeken özelliği hızıydı. Kilolu ve yaşına göre çok uzun olmasına rağmen sahadaki herkesten daha mobildi. Bana hep Divac'ı hatırlattı. Karakteri, oyunu okuma gücü, her sisteme adapte oluşu, post-up oyunu, pasları, orta mesafesi... Hepsi kusursuzdu. Şimdi potansiyeline ulaştığını görüyorum ve bu beni çok mutlu ediyor. Marc her zaman favori oyuncularımdan biri olarak kalacak.

2003 şampiyonluğundan sonra Sarunas Jasikevicius'un takımdan ayrılışı uzun süre spekülе edildi. Bütçede kesintiye giden Laporta'nın başkanlığa seçilişi, kısa Euroleague tarihinde domino taşı etkisi yaratti diyebilir miyiz? Saras takımda kalsa, Maccabi gibi bir süper güç yüksek ihtimalle ortaya çıkmayacaktı çünkü...

Biliyorum ki Sarunas bana hâlâ kızgın. Birisi ona "Pesic seni Barcelona'da istemedi, takımdan ayrılmanın sebebi o" demiş. Yıllarım ona gerçeği anlatmaya çalışmakla geçti. Ancak artık pes ettim çünkü beni dinlemiyor. Sarunas, başta menajeri olmak üzere, yaşananları ona aktaranlara göre bir algı oluşturmuş. Ne yapsam boş.

Ben, o sezon Sarunas'ı takımda tutmak istedim. Tüm benliğimle bu uğurda çabaladım. Dünya üzerinde herhangi bir oyuncu, ancak Jasikevicius kadar 'winner' ve bir o kadar da çalışkan olabilir. Ben neden böyle bir oyuncuyu kaybetmek isteyeyim ki?

Sezon sonunda iki yıllık kontratının bittiğini hatırlıyorum. Yanılmıyorsam opsiyonu da vardı. Onu kullanmayı tercih etmedi ve kulüple masaya oturdu. Ben kalması için çabalıyordum ancak Maccabi'den Barcelona'nın karşılayamayacağı kadar yüksek bir teklif aldığının da farkındaydım. Yönetim, Saras'a bir teklif yaptı. Üç yıllık kontrat, ancak yıllık bazda biraz daha az para kazanacağı bir sözleşmeydi. Kabul etmedi ve Maccabi'ye gitti. Hepsi bu.

Sırp ve İspanyol basınının yazdığı gibi yakın çevreme, "Sarunas yönetilemez biri" dediğim doğru değil. Bunları da şu an sorulduğu için söylüyorum. Olayın özeti: Sarunas'ın

SIRP VE İSPANYOL BASININ YAZDIĞI GİBİ YAKIN ÇEVREME, "SARUNAS YÖNETİLEMEZ BİRİ" DEDİĞİM DOĞRU DEĞİL.

Fotoğraf (Sarı yönünde) Getty Images Turkey, AP Images

antrenörü onu kadroda tutmak istediği hâlde bunu başaramadı. Burada aynı gayreti göstermeyenler Barcelona yönetimi ve Jasikevicius. Dönemi iyi hatırlayanlar, yeni başkan Laporta'nın basketboldaki işleyişi tamamen değiştirdiğini; genel menajeri kovup yerine başkasını getirdiğini anımsayacaktır. Bu şartlar altında ben de çalışamayıp görevi bırakmamış mıydım zaten?

Neden Almanya harici herhangi bir ülkede iki seneden fazla süre görev almadınız? Yazıldığı gibi, hep mi finansal problemlerdi engel olan?

2000'de Almanya'daki kariyerimi sonlandırmaya karar vermemin nedeni ülke basketbolunun beklentilerime cevap veremiyor olmasıydı. Fazla hırslıydım, diğer ülkelerde antrenörlüğün nasıl olduğunu merak ediyordum. Barcelona ve Roma tercihlerim buna yönelikti mesela. Ailem şimdi olduğu gibi Almanya'da yaşamaya devam etti, ben ise ideallerimin peşinden gittim. Bayern Basketbol kurulmamış olsaydı, belki bugün Türkiye'de antrenörlük yapıyordum.

Özellikle Roma'da uzun yıllar kalmak istedim, başkan Claudio Toti'yle ilişkim çok iyiydi. Ancak orada da bir dönem sonra, aynı Almanya'daki gibi beklentilerim karşılanmadı. En basitinden Euroleague'e katılamıyorduk. Şehri çok sevmiştim ama olmadı.

Daha sonrasındaki Kızılyıldız tercihi ise yoğun baskının sonucunda geldi. Sürekli telefonum çalıyordu ve ana fikri "Hey, Svetislav. Kariyerini tamamlayacaksın ama daha kendi ülken Sırbistan'da bir takım bile çalıştırmadın" türü konuşmalardı. En sonunda ana dilimi konuşacak olmak ve ailenin kalanıyla beraber vakit geçirme düşüncesi ağır bastı. Kısacası duygusal bir seçimdi. Ancak Kızılyıldız dönemi de benzer sebeplerden iyi sonuçlanmadı.

Bir kere en başta Kızılyıldız'a gitmek istemiyordum. O dönem yönetimde çok iyi arkadaşlarım vardı. İlk başta takımın antrenörü kim olmalı diye benden öneri istediler. Takımın şu anki koçu Dejan Radonjic'in ismini verdim. Ancak kulüp o periyotta bir yönetim

"HÂLÂ BİR KULÜP TAKIMI ÇALIŞTIRACAK KADAR HIRSLIYIM."

değişikliği geçirdiğinden, ses getirecek bir isme ihtiyaçları vardı. Kamuoyunu motive edebilecek, sponsorlara yönelik, hatta politik anlamda da kullanabilecekleri opsiyonları göz önünde bulunduruyorlardı. Dönemin Sırbistan Basketbol Federasyonu Başkanı Dragan Đilas ve Kızılyıldız'ın başkanı Nebojsa Covic'le görüştüm. Yalan söylemeyeceğim; ikisi de ısrar edince, "Tamam o zaman, bir sezonluğuna varım. Ancak daha sonrasında devam etmek istemiyorum" dedim. Bu şartlar çerçevesinde anlaştık. 2008-09'un ardından da görevi bıraktım.

Bu kadar spekülasyon varken 32 yıllık antrenörlük kariyerinizin nasıl oldu da en azından birkaç senesi Türkiye'de geçmedi? Türk basınında on yılı aşkın süredir, özellikle milli takım ve Efes'i, Svetislav Pesic ismiyle yan yana görüyoruz...

Evet, Türkiye'den kulüp düzeyinde bazı talepler geldi. Efes de benimle görüşmek isteyen takımlar arasındaydı. Ama önüme hiçbir zaman ciddi bir teklif konulmadı. Burada paradan değil, oturup konuşmaktan bahsediyorum. Efes iki kez benimle ilgilendiğini söyledi ama teklif gelmedi. Durum böyle olunca da Türkiye'de takım çalıştıramadım.

Türkiye Basketbol Federasyonu'ndan gelen teklif ise ciddiydi. Biri Bayern'i devraldığım Kasım 2012'de, biri de 2013'te olmak üzere iki kez milli takım koçluğu için TBF ile görüştüm. Hatta federasyon yetkilileri beni Münih'te ziyaret etti.

TBF ile iki opsiyon üzerinde konuştuk. İlki, Bayern'de devam edip aynı zamanda milli takımı çalıştırmama dair bir teklifti. İkincisi ise Bayern'i bırakmamı ve İstanbul'a taşınmamı gerektiriyordu. TBF, ikisine de olumlu yaklaştı. Süreç baştan sona profesyonel ve kusursuzdu.

Sonra sıra bana geldi. O günün akşamında Uli Hoeness ve oğlum Marko'ya bu konuyu açtım. Teklifi detaylıca anlattım, Türklerin her iki opsiyona da sıcak baktığını söyledim. Hoeness ve Marko'nun konuya dair görüşleri benim aksime netti, hem Bayern'i hem de

BJELICA: PESIC HAYATIMI DEĞİŞTİRDİ

Şimdilerde Fenerbahçe Ülker forması giyen Nemanja Bjelica, MOZZART Sport'a verdiği röportajda kariyer gelişiminde en büyük payın Svetislav Pesic'te olduğunu söylüyor. 2008-09'da Pesic'le çalışan Bjelica, sezonun hatrı sayılır bir bölümünü oyun kurucu pozisyonunda geçirmişti.

"Koç Pesic, hayatımı değiştiren kişi oldu. Eğer onunla hiç tanışmasaydım, kesinlikle bugünkü konumumda olamazdım. Ortalama seviyede, vasat bir kariyer planlayabilirdim ancak. 2008'de Fenerbahçe Ülker'in başında Bogdan Tanjevic varken, orada deneme antrenmanlarına çıkıyordum. Fenerbahçe Ülker beni kadroya almadı ama Tanjevic, Pesic'le konuşarak Kızılyıldız'la antrenmana çıkmamı teklif etti. Belgrad'a gittim, ilk antrenmanın sonunda Pesic çok memnun kaldı. Hatta uzun süre Sırp olduğuma onu inandıramadım. Etrafa, 'Bu çocuğu daha önce ben nasıl görmedim' diye bağırıp çağırıyordu. O günün akşamında Kızılyıldız'la sözleşme imzaladım. Pesic antrenmanlarda uzun süre benimle ilgilendi ama bir türlü maçlarda süre bulamıyordum. Hatta ilk ay oynamadım bile. Sonra bir gün, Avusturya'da yaptığımız maçın molasında Pesic yanıma geldi ve beni 1 numara pozisyonunda oynatmak istediğini söyledi. Küçükken hep oyun kurucu oynardım ama bu seviye farklıydı. Elbette teklifini kabul ettim. Maçı kazanamadık ama karşılaşma sonunda Pesic, 'Bugün belki galip gelemedik. Problem değil. Bjelica'yı kazandık' demişti. Hiç unutmuyorum. Onunla beraber çalışmak benim için büyük mutluluktu."

Fotoğraf Getty Images Turkey

Türkiye'yi çalıştırmamı istemiyorlardı. Eh, insan günün sonunda yalnız kalıyor. Her iki teklifi de değerlendirdiğimde, kulüp takımında çalışmaya devam etmek istediğimi anladım. Bayern gibi bir projeyi bırakmak istemedim. Hâlâ bir kulüp takımı çalıştıracak kadar hırslıyım.

Yugoslavya basketbolunun son 30 yılında, neredeyse her jenerasyonda emeği bulunan biri olarak, oyuncu gelişiminde önem verdiğiniz detaylar neler? 1987 Dünya Gençler Şampiyonası öncesi Divac, Kukoc ve Radja'yı ağırlayan Zlatibor, şimdilerde bile üretime devam ediyor. Mirko Novosel'in, "Drazen bize çok maç kaybettirdi ama biz onun yeteneğine dair inancımızı hiç yitirmedik" sözü Yugoslavya basketbol okulunun çalışma prensibini özetliyor diyebilir miyiz?

Zlatibor tabii çok özel bir yer. Eski Yugoslavya döneminde neredeyse her takım, yaz kampı ve gelecek sezona hazırlık için oraya giderdi. Ruhani bir özelliği vardı demeyeceğim ama mental açıdan oyuncuları etkiliyordu.

"O DÖNEME DAİR HER ŞEY BANA YUGOSLAVYA'YI HATIRLATIYOR VE KONUŞMAK HİÇ KOLAY DEĞİL."

Eskiden Yugoslavya'da istikrar esastı. Mesela şu an Nihat İziç'in Türkiye'de son 20 yılda başardıkları gibi, devamlılık arz eden bir durumdan bahsediyorum. İziç, her zaman Turgay Demirel'in gerisinde, arka plandadır ama bu onun modern Türk basketbolunun gelişimindeki lider rolünü gölgelemez.

Neyse, 1987'ye dönelim. Bildiğiniz gibi kadroda sadece Sırplar yoktu. Tüm Yugoslavya birlikteydi. O dönemden her hatıra bana Yugoslavya'yı hatırlatıyor ve konuşmak kolay değil. Dünyanın en iyi basketbol ülkesine sahiptik. Kukoc ve Divac 16-17 yaşlarındayken Avrupa'nın en kaliteli basketbolu Yugoslavya'da oynanıyordu. Herkes paradan ya da profesyonellikten ötürü İtalya'ya gitmek istiyordu ama oyun kalitesi ülkemizde çok başkaydı. En iyi oyuncular, takımlar... Eski Yugoslavya'da 'Yalnız doğmadı' diye bir tabir vardır. Bu oyuncular öyleydi. Dragan Kicanovic, Mirza Delibasic ve Kresimir Cosic gibi örnek alabilecekleri kişiler, rol modeller vardı. Bu isimler, Yugoslavya'nın basketboldaki etki alanını çoktan genişlemişti.

O dönem bütün oyuncuların aynı seviyede olduklarını hatırlıyorum. Zaman ilerleyip rekabet edilemez iş ahlâkı ve yeteneği birleşince, Toni Kukoc diğerlerinden farklı bir statü kazandı. Yine de Ilic, Dobraj ya da Pecarski'nin de Kukoc, Djordjevic, Divac ve Radja'dan geri kalır yanı yoktu. Ailelerle yaşanan problemler, sakatlıklar... Bunlar hep belirleyici etmenlerdi. En nihayetinde bazıları bir sonraki adımı attı, bazıları atamadı. Bir oyuncunun gelişimini iki karakteristik unsura bağlı görüyorum; sorumluluk duygusu ve bencil olmamak. Büyük oyuncuların hepsinde bu iki özelliği bulabilirsiniz. Mesela Dejan Bodiroga'yla Barcelona dönemimden bir anıyı anlatayım.

Dejan kariyeri boyunca bir takım oyuncusu hüviyetindeydi. Bilirdi ki takım arkadaşları yanında olmadan parkede fonksiyonu yoktu. Ettore Messina'nın Benetton'ına karşı yaptığımız bir maçta mola almıştım. "Bir sonraki hücumda Fucka'yla 5-down oynuyoruz" diyerek 'two-sided' için de Dejan'a işaret ettim. Bodiroga bana bakıp planı değiştirmemi istedi.

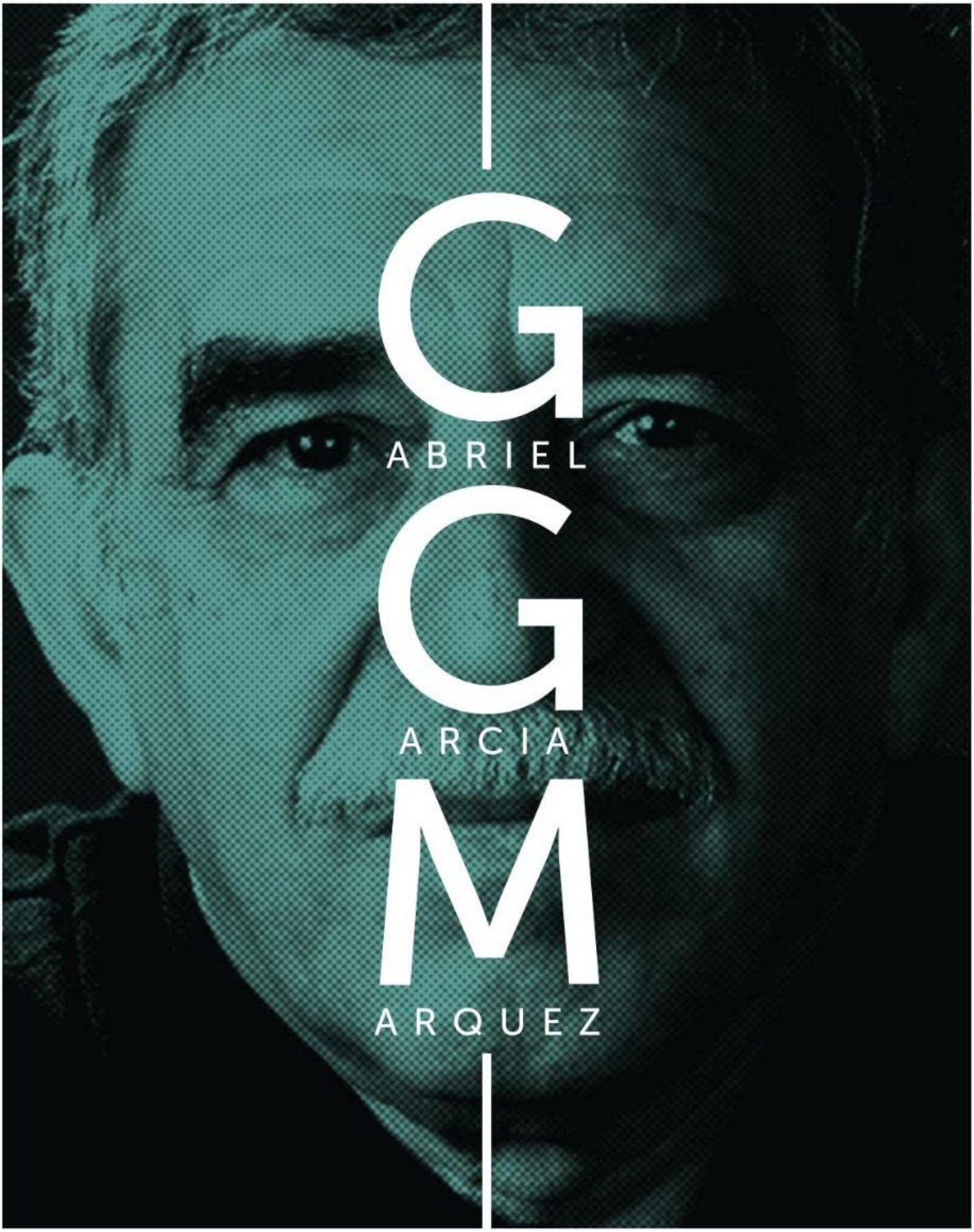
"ESKİ YUGOSLAVYA'DA 'YALNIZ DOĞMADI' DİYE BİR TABİR VARDIR, BUNLAR DA ÖYLE OYUNCULARDI."

- Koç sanki two-sided için Navarro daha uygun olur.
- Neden ki?
- Lütfen, Navarro'yla oynamayı deneyelim.

"Tamam, problem yok" deyip normalde kenarda olan Navarro'yu oyuna aldım. Maçı kazandık. Soyunma odasına gitmeden önce Dejan'ı durdurup, "Neden seti değiştirmemi istedin?" diye sordum. Dedi ki: "Çok basit. Maç sonunda zaten her türlü two-sided oynayacağız. Ben de o esnada oyunda olacağım. Öncesinde benim için Sarunas, Navarro, Fucka ya da Duenas hücumu yönlendirse daha iyi. Böylece rakip savunma maç sonunda sadece bana yoğunlaşmamış olur, daha kolay sayı üretirim. Maçı da kazanırız."

İşte bana göre çok iyi bir oyuncuyla, büyük oyuncuyu ayıran detaylar bunlar. Sorumluluğu kendisi değil, takımı için üstüne alan ve bencillikten tamamıyla uzak bir oyuncuydu Bodiroga. Takımda sadece kendisinin olmadığını biliyordu. Aynı Bulls'u tek başına yaratmayan Michael Jordan gibi.

S

Fotoğraf Getty Images Turkey

ŞAMPİYON SIRLARINI AÇIKLIYOR

GABRIEL GARCIA MARQUEZ ÇEVİRİ: ATA **ATAY**

GABRIEL GARCIA MARQUEZ BİR ZAMANLAR SPOR DA YAZIYORDU, KOLOMBİYALI EFSANENİN FARKLI YÜZÜYLE TANIŞMA ZAMANI

Yüzyıllık Yalnızlık'ı yazdıktan ve gezegenin her tarafında okuyucuları olan ünlü bir yazara dönüştükten sonra 1981 yılında Gabriel Garcia Marquez'in kariyerinde yeni bir eşik açılır. 20. yüzyıla damgasını vuran büyük yazarları röportaj sandalyesine oturtan *Paris Review* dergisine konuşma sırası ona gelmiştir. Kolombiyalı, ses kayıt cihazlarından hoşlanmadığını belirttiği söyleşinin başında gazetecilik kariyerine dair sorulan bir soruya şu yanıtı verir: "Her zaman gerçek mesleğimin gazetecilik olduğuna inandım." Hayatı boyunca yazının peşinde koşan, Kolombiya'da hukuk fakültesinde okurken öyküler karalayan ve edebiyat çevreleriyle ilişki kurmaya çalışan genç Marquez, 1948'de gazetecilikle tanışmıştı. Cartagena'da başlayan kariyeri 1950'lerin ortasında onu Bogota'ya götürmüştü. Film eleştirileri yazıyor, siyasetçiler üzerine dosyalar hazırlıyor, denizci hikâyelerini kaleme alıyordu. Gün boyunca gazetede çalışıyor, geceleri herkes gittikten sonra ise romanlarını, hikâyelerini yazmaya koyuluyordu. İştahlı ve zevkli bir okur olarak William Faulkner ile tanışmıştı ve ilk okuyuşta çarpılmıştı. Yine de gazeteciliği geçilmesi gereken bir basamak olarak görmüyor, bu mesleğe de en az edebiyat kadar değer veriyordu. Marquez'in gazetecilik yıllarında üzerine kalem oynattığı alanlardan biri de spordu. 1955'te Kolombiya Turu'nu takip etmiş, sporcularla özel söyleşiler yapmıştı. Döneminin ünlü bisikletçilerinden Ramon Hoyos ile karşılaşması da o yıl gerçekleşti. Okuyacağınız yazı, Gabo'nun kaleminden çıkmış ve *El Espectador* gazetesinde 1955'te yayımlanan Ramon Hoyos Vallejo biyografisinin önemli bir parçasını oluşturmuştu. Yazı, Hoyos'un ağzından kaleme alınmıştı.

9 Şubat 1939'da -Marinilla, Antioquia'nın 10 kilometre uzağındaki- Chorro Hondo kırsalındaki okula utangaç, yabani, üstü başı çamur içinde ve her yanından kirli su damlayan yedi yaşında bir çocuk geldi. O çocuk, Ramon Hoyos Vallejo, bendim. Anlatacağım hikâye hatırladığım en eski anım: İki ağabeyim -şu anda kafeterya işleten- Juan de Dios ve -bugün taksi şoförü olan- Jose'nin beni portakal ağaçlarıyla çevrili okula götürdükleri ilk gün. Götürdüler çünkü yürümeyi öğrenmekte zorlanan ben, okuma-yazma öğrenme yaşına eriştiğimi iddia etmeye başlamıştım. Kontrol edilemeyen rekor kırma arzusunu da ilk kez o günün sabahında hissettim: Beni okula götürürlerken bir dereyi -küçük geçitten geçebilecekken- atlayarak aşmayı denedim ve suya düştüm.

İlk kazam olarak değerlendirdiğim o düşüşe engel olamamama, doğuştan gelen hızlı yürüme arzum sebep oldu. Doğduğumdan beri o kadar hızlı yürüyorum ki nasıl olur da ailemin en yaşlı üyesi değilim, kendime açıklayamıyorum. Yeteri kadar güçlü ya da uzun olmamama karşın -dereden atlayıp daha okula gitme yaşına gelmeden- okula gittiğim ilk gün sadece yedi yaşındaydım. Şimdiden üç sakramenti olan bir Hıristiyandım: Vaftiz, günah çıkarma ve komünyon. Şu anda ne olduklarını hatırlamıyorum ama ilk günahlarımı dört buçuk yaşındayken Marinilla'nın güçlü ve müşfik papazı Toro'ya itiraf ettim. Elbette bu günahları ne hatırlıyor ne de hayal edebiliyorum.

"PAPAZ HOYOS"

Adımı Ramon koymuşlar çünkü babamın babasının adıymış. 26 Mayıs 1932'de, La Cuchilla'nın acımasız bölgesi Marinilla'da, babaannemin çiftliğinde doğdum. Dünyaya gelmemden kısa bir süre sonraya kadar annem Maria Jesus ve babam Antonio orada yaşıyordu. Daha sonra Chorro Hondo'da bostanı ve domuzları ile tavuklar için birer kümesi olan bir çiftlik aldılar. Kendilerini muz ile mısır yetiştirmeye ve hayvancılığa adadılar. Okula ilk kez gidene kadar ne yaptığımı hatırlamıyorum. Lakin okula gittikten sonra olanları tamamen anımsıyorum: Okulda anne ve babasıyla yaşayıp aynı zamanda çocuklara ve portakallara bakan öğretmen Ana Arbelaez bana "ressam olmayı öğrenebilmem için" renkli kuru boyalar hediye etti. Ama ben çok uzaklara gitmiştim: Papaz Toro gibi din adamı olmak istiyordum.

BİSİKLETE BİNERKEN, KALEM KÂĞIT KULLANMADAN, BİR YARIŞTAKİ POZİSYONUMU TAM OLARAK HESAPLAYABİLİYORUM.

"ARİTMETİK BİLMENİN ÖNEMİ"

İki yıl boyunca köy okulundaydım. İki yıl, bir yıla denkti çünkü erkekler olarak sadece sabahları dersimiz vardı. Hâlen en büyük endişem olan yazmayı, ve özellikle imlayı, anlamak oldukça zorlayıcıydı. Öte yandan ilmihali -din adamı olmak istediğim için- olduğundan daha çabuk ve kolay öğreniyordum. Tevazu bir tarafa, aritmetikte en iyi öğrenciydim. Artık ilk yeteneğimi kaybettim. Ama ikincisi pratik ile birlikte gelişti. Özellikle zaman, hız ve yüzde hesaplarını akıldan fark edilir bir kolaylıkla yapabiliyorum. Bisiklete

binerken, birkaç dakika içinde, kalem kâğıt kullanmadan, bir yarıştaki pozisyonumu tam olarak hesaplayabiliyorum.

ÇORAPLI VE AYAKKABISIZ

Dokuz yaşımdan bu yana mesafeleri kat ediyorum. O yaşta, köy okulu yetersiz kaldığından beni Marinilla İlkokulu'na kaydettiler. Bir bisiklet görmemden, hatta insanın iki teker üzerinde gidebileceğini öğrenmemden çok önceki o dönem ilk antrenman periyoduydu. Sabah altıda, buz gibi havada, dik ve terk edilmiş üç kilometreyi yürümek zorundaydım. İlk başlarda evden bir bloğun tamamını kaplayan Marinilla İlkokulu'na varmam bir saatten fazla sürüyordu. Mevcut şartlar altında, aynı koşullara sahip yolu, eğer dört kez lastik patlatmaz ya da taşlar yüzünden boynumu kırmaz isem bisikletle otuz bir dakikada tamamlıyorum.

İLK TEKERİM

Değişim ile birlikte ilgi alanlarım farklılık göstermedi; ilmihali ve aritmetiği anlıyor, yazım ve imla ile problemler yaşıyordum. Ama artık bir başka sorunum daha vardı: Tarih. Marinilla'nın ünlü eğitimcisi Simona Duque'nin devasa fotoğrafının yanındaki portrelerden birine asılı olan Bolívar de Santander'i Duque'den ayırt etmekte zorlanıyordum. Sabırlı ve candan, zayıf bir adam olan öğretmen Miguel Rivera, Marinilla'da ilk sportif zaferlerimden birini elde ettiğimde onuruma verdiği bir bankette yaptığı konuşmada birkaç yıl önceki o dönemi hatırlattı.

Gidiş dönüş (altı kilometre) çok sürmüyordu. Ailem Chorro Hondo'daki çiftlikten Marinilla'daki bir eve taşındı. Taşındığımız dönemde yaklaşık yarım saatte üç kilometreyi, şimdi yaptığım gibi iki teker üzerinde değil, tek tekerin, okula çevirerek gittiğim çemberin arkasında katediyordum. Tekerlerle ilk ilişkimdi.

HER ŞEYİN BAŞLANGICI

Çemberim ilkti. Ama ikincisi çok gecikmedi. Marinilla'daki evimden okula giderken dar, taşlı ve sert eğimli bir sokak vardı. O sokakta çemberi idare edemiyordum. O sokağın Marinilla postacılarının malları taşıdıkları dört tekerli tahta el arabalarından biriyle inmek için ideal olduğunu düşündüm. Bu fikri kafama yerleştirdim. Okulda teneffüs için verdikleri bozuklukları feda ettim. Düzenli olarak onları biriktirdim. Son olarak da iki pesoya ulaşmak için annemin yardım etmesini sağladım. Adını hatırlamadığım bir marangoz el arabasını yaptı.

Gazeteler iyi bir tırmanışçı olduğumu söylüyor. İnişlerde zaman ve pozisyonumu kaybedeceğim kesinmiş gibi kabul ediliyor. Yine de hız ile ilişkim, yukarıdan aşağıya doğru, okula doğru inerken bindiğim ilkel ve külüstür tahta el arabasında başladı. Bugünlerde bisiklet üzerindeyken, öğretmen Rivera'nın "Ramon, unutma, çok fazla yarış yorar" dediği günlerdeki, Marinilla'daki okula kadar giderken her gün ulaştığım hıza ulaşamıyorum.

DARBELER ÖĞRETİR

Hızın keyfine ulaştığım o ilk taşıtı kullandığım yıllarda hiçbir kazaya karışmadım. Buna karşın, profesyonel bisiklet kariyerimde karıştığım kaza sayısı zaferlerimden çok daha fazlaydı. Aslında kaza yapmadığım tek taşıt üç tekerli bisiklet: Çocukluğumda hiç üç tekerli bisikletim olmadı. İlk üç tekerli bisikletim olduğunda da ona binecek yaşı geçmiştim.

La Route de France'a katılmak için Paris'e yapacağım yolculuğa odaklanmadan iki gün önce Envigado yolunda bir kamyonet kamyonla çarpıştıktan sonra hurdaya döndüğünde neredeyse kendimi öldürüyordum. Geçen sene Ordu Milli Takımı'yla birlikte Cali'deki Ulusal Oyunlar'a katılmadan iki gün önce motosikletle giderken kafamı ve iki elimi kırdım. Son Kolombiya Turu'nda Pasto'dan Popayán'a uçak ile geçerken motorlardan biri çalışmayı bıraktı. Zorunlu iniş yapmak zorunda kaldık. Hayatımı

ARKADAŞLARIM ARABAYI BİSİKLETE BİNER GİBİ KULLANDIĞIMI SÖYLÜYOR: HIZLI.

kazalar ışığında daha detaylı anlatacağım. Şimdilik hayatımın bir kazalar zinciri olduğunu göstermek cezbedici geliyor. Şu anda Medellin'den alınmış, yeşil, 2993 plakalı üstü açılır arabam var. Çok dikkatli, normal hızlarda kullanıyorum; çünkü kazalar hep beni buluyor. Buna rağmen, arkadaşlarım arabayı bisiklete biner gibi kullandığımı söylüyor: Hızlı.

BENİM SUÇUM DEĞİLDİ

Bu dünyada bisikletlerimden daha çok sevdiğim bir şey yok. 11 yaşında, Marinilla'da iken hiçbir şeyi tahta el arabamı sevdiğim kadar sevmiyordum. Onu boyardım. Yarış arabasıymış gibi türlü türlü süslerle donatır ve en iyi şekilde korurdum. Birkaç ay geçtikten sonra yarış arabası oldu: Okul arkadaşlarım da benzer arabalar aldılar. Her sabah, öğlen ve akşam, bıçakla oyulmuş lastiklerin sürekli takırtıları eşliğinde Marinilla sokakları boyunca yokuş aşağı gidiyorduk. Bisiklet yarışlarında uzun bir süre şampiyon olamadığım gibi, bu yarışlarda da kazanamıyordum. Aracım bana yardım etmiyordu. Aslında Üçüncü Kolombiya Turu'na katılana kadar güzel ve iyi durumda olan bir bisikletim olmadı.

HOŞÇAKAL MARINILLA

Bir yere ulaşma telaşım, 1942'de okulu bırakıp Medellin'e taşınmayı düşünmeme sebep oldu. Orada, iki abağeyim de o dönem Pedro Nel Restrepo'nun sahip olduğu -hâlen Abejorral ile Bombona'nın kesişiminde faaliyet gösteren- San Ignacio Dondurmacısı'nda çalışıyorlardı. Ağabeylerimin büyük bir avantaja sahip olduklarını, benim ise okulu bırakıp iki teker üzerinde hareket edebilecek herhangi bir alete binip Medellin'deki dondurmacıda çalışan ağabeylerime yetişmekten başka seçeneğim olmadığını düşünüyordum. Marinilla yolu uzun bir yokuş olsaydı tahta el arabama binip uzaklaşırdım. O dönem istediğim tek şey buydu, ama ne yazık ki tırmanmak için herhangi bir taşıt yoktu.

İki yıldan kısa bir sürede -ve şu anda neden bilmiyorum- Chorro Hondo'daki okuldayken hemen büyüyüp din adamı olmak istediğimi unutmuştum bile.

HER ŞEY BÖYLE BAŞLADI

Marinilla, 16 bin nüfus ve sayısız bisikletle birlikte büyük ve refah seviyesi yüksek bir yerleşim yeri. 1942'de on yaşındaydım ve Marinilla'ya geleli iki yıl olmuştu. O zamana kadar Marinilla'da bisiklet gördüğümü hiç hatırlamıyorum. Ama o yıl kente şişman ve sarışın, soyadı olmayan, Juan de la Cruz adıyla anılan biri geldi. Bu adam alışılmadık bir işe girişti: On beş dakikası on sente bisiklet kiralama. Tellerle tutturulmuş, dört eski turistik bisikleti vardı. Dükkânın önünden geçerken birçok kez o gizemli iki tekerli taşıtları gördüğümü hatırlıyorum. Lâkin öteki taşıtların, parçalanmış at arabalarının parçalarından yapıldıklarını düşündüğümü hatırlıyorum. İki teker üzerinde ilerleyebileceğim aklıma gelmemişti.

BU KADAR GARİP OLAN NE?

Her zaman olduğu gibi dört tekerli arabamla saat beş buçukta okuldan eve dönerken şaşakaldım. Gözlerime inanamıyordum. Bir çocuk efor harcamadan, serinkanlı bir şekilde o iki tekerli taşıtta rahatça oturarak yokuş aşağı gidiyordu. İmkânsız görünüyordu. Şaşkına dönmüş bir şekilde arabamı durdurdum. Dengesi bozulmadan bir merkez etrafında dönüp duran bu alet hakkında kafa yordum. Bir dakika sonra onu süren çocuğa sormaya cesaret ettim:

-Düşmemek için ne yapıyorsun?

Cevap verdi:

-Bu bir sır.

Hâlâ şaşkınlığımı üzerimden atamadığım o gece bana, o garip taşıtın bisiklet olduğunu açıkladılar.

Gabriel Garcia Marquez 17 Nisan 2014'te hayata gözlerini yumdu. Ramon Hoyos ise 19 Kasım 2014'te 82 yaşında vefat etti. Bir zamanlar gazeteci ve bisikletçi olarak kesişen yolları şimdi de yılın kayıpları listesinde onları buluşturdu.

Fotoğraf Getty Images Turkey

Fotoğraf Getty Images Turkey

İNAN ÖZDEMİR

BİSİKLET TAKVİMİNİN EN ZALİM YARIŞLARINDAN İKİSİ NİSAN AYINDA YAPILIYOR. PEKİ BAHAR KLASİKLERİ NASIL EFSANELEŞTİ?

Müzelerde geçen esrarlı hikâyelere alışıksınızdır. Şimdi yazacaklarımız bir polisiye roman değil ama müzede geçiyor. Nedeni de Briek Schotte. Bahar Klasikleri adıyla da bilinen yarışlardan Ronde van Vlaanderen ve Paris-Roubaix'de geçmişte büyük başarılar elde eden bisikletçi, vaktiyle bir şampiyonda olması gereken on özelliği sıralamıştı. Oudenaarde'deki bisiklet müzesinin duvarlarını süsleyen bu maddeler nisan aylarına damga vuran iki yarışın sırlarını da veriyor.

Sahip olduklarınla mutlu ol, demişti Schotte. İki yarış da, bisikletçileri gibi bunu yapıyor. Paris-Roubaix kurucularının başlattığı geleneği sürdürüyor, her sene velodrom finişi sonunda kazanan ortaya çıkıyor. Ronde ise Flaman coğrafyasının karakteristik özelliklerinden olan taşla döşeli küçük tepelerden geçiyor, bir asır önceki gibi.

Bir günde klasik olunmuyor. **Sabır ve kararlılıkla her şeyi başarabilirsin.** Kuzey Fransa'daki iki tekstil üreticisinin 1896'da başlattığı Paris-Roubaix, Belçika'daki birkaç gazeteciyi etkilemiş, 1913'te Ronde'yi tasarlamalarını sağlamıştı. Sponsorların azlığı, ekonomik sıkıntılar, savaşlar, cephelerde ölen yıldız bisikletçiler, dağılan rüyalar. Hiçbiri bu adamları engellemedi.

Kuruluş sebepleri sadece ticaret değildi. Ne demişti Belçikalı bisikletçi? **Asla özgürlüğünü kaybetme.** Tarihçi Eric Hobsbawm'ın *Aşırılıklar Çağı* olarak nitelendirdiği 20. yüzyıl, Bahar Klasikleri'nin de sadece bisiklet yolunda kalmamasına neden oldu. İki büyük cihan harbi ile karşı karşıya kalan yarışlar, büyük acılar çeken coğrafyaların hafıza mekânlarına dönüştü.

Kim olduğunu unutma. Savaştan yara bere içinde çıkan Paris-Roubaix değişmeyi zaten hiçbir zaman istememişti. Kirli, yaralı, sert kalmak bu yarış için modern zamanlara ayak uydurmaktan daha kıymetliydi. Kendilerine 'Paris-Roubaix Dostları' adını veren bir topluluğun her sene parkurun korunması için gönüllü olarak çalışması bundan.

Kimlik gibi, merak da mühim. **Sadece bakarak çok şey öğrenebilirsin.** 1913'te Belçikalı Odile Defraye'ın Fransa Bisiklet Turu'nu kazanmasıyla ülkelerinde artan popülariteyi değerlendirmek isteyen *Sportwereld* gazetesi Flamanların bağlanacağı bir yarış düzenlemek istedi. Paris-Roubaix'ye bakıp etkisini gördüler, benzerini düzenlediler. Belçika'nın diğer sakinleri Valonların düzenlediği Liège-Bastogne-Liège yarışına öykünmeleri de rol oynar bu girişimde.

Zafer de istiyorlardı. Peki bir klasik nasıl kazanılır? Çoğu zaman, bekleyerek. Eski Ronde şampiyonlarından Peter Van Petegem'in dediği gibi Eddy Merckx'in yüzlerce kilometre tek başına, önde gittiği yıllar geride kaldı. Bekle, rakiplerini gözden kaçırma ve anını seç. Daha eski bir tavsiye istersen Schotte seni bekliyor: **Gitmelerine izin verirsen kaybedersin.**

Yolun sonunda ne olursa olsun, **geldiğin yeri unutma**. Ronde'nin kurucularından Karel Van Wijnendaele bunu önemserdi. Ateşli savunucusu olduğu Flaman halkı gibi onun da hayatı, bilhassa çocukluğu zor geçmişti. İki büyük merakı vardı, bisiklet ve yazmak. Ronde'yi ilk günden sahiplenmiş, bu yarışın gerçek karakterini yansıtan Flaman sporculara sahip olması gerektiğini ifade etmişti. Mesele sadece bir bisiklet yarışı kazanmak değildi. Tarihleri boyunca hep başkalarının hegemonyasında yaşamışlardı. Almanlar ve Hollandalılar topraklarına göz dikmişti, beraber yaşadıkları Valonlarla kültürel ve endüstriyel bir kavga veriyorlardı.

Burada Schotte bir kez daha devreye giriyor. **Gerçekleştiremeyeceğin rüyalara inanma**. İki yarışın da şöhreti çok yükseklere çıktı ama organizatörler bir gerçeğin farkındaydı. Asla Fransa Bisiklet Turu kadar büyük olmayacaklardı. Sınırlarını bildiler, kartlarını buna göre oynadılar ve bazen üç haftalık turların tamamında göremediğimiz mücadeleyi altışar saate sığdıran iki ayrı tek günlük yarış meydana getirdiler. Bu sayede Rik Van Looy, Roger De Vlaeminck, Tom Boonen ve Fabian Cancellara gibi bisikletçiler bazı Tour de France efsanelerinin önünde hatırlanır.

O mücadelenin içinde hesap kitap da mühimdi. Schotte'nin ifadesiyle **kötülük eden kötülük bulur**. Peloton affetmez. Rakiplerine yapacağın bir yanlış hareketin karşılığını başka bir yarışta görürsün. Mevzubahis Bahar Klasikleri ise rövanş ihtimali artar. Nisan ayının ilk pazar günü Ronde van Vlaanderen yapılır, neredeyse aynı yüzlerden oluşan peloton bir hafta sonra ise Paris-Roubaix'de karşılaşır. Savaş baltaları, önceki haftadan kalan hesaplarla birlikte servis edilir.

Yorgunluk mu? Yorulduysan uyu. Şampiyonlar şikayet etmez. Bisiklette acı çekmesini bilenler kazanır. Paris-Roubaix bu gerçeği bize hep fısıldar. Bisikletçilerin yarış bitiminde yıkanması için yerleştirilen duşlar uzun yıllardır hiç değişmez. Eskidir, kirlidir, kabinlerde yarışı geçmişten bugüne kazananların adı yazılıdır. Orada Paris-Roubaix'nin kirini, çamurunu, tozunu atarsın. Ya da atardın, diyelim. Artık takım otobüslerindeki duşlar o eski kabinlere göre daha fazla rağbet görüyor. Paris-Roubaix'nin eski püskü duşları ise büyük bir fotoğraf malzemesi artık. Sen de bir kare al, başka müzelerin duvarları için.

Not: Bu yazıda kullanılan ve siyahla belirtilen maddeler Peter Cossins'in 'The Monuments' kitabından alınmıştır. Kendisine ve maddelerini saptırdığımız Schotte'ye teşekkürler.

KES-YAPIŞTIR-ÇEVİR

BIELSAMPAOLISMO

SON 10 YILDA, YÖNETTİĞİ TAKIMLARA HEP KEYİFLE İZLENECEK FUTBOL OYNATAN ARJANTİNLİ TEKNİK DİREKTÖR MARCELO BIELSA SADECE İZLEYENLERİ DEĞİL 'HOCALARI' DA ETKİLİYOR. BUNLARDAN BİRİ DE BU YAZ BREZİLYA'YA PENALTILARLA ELENEN ŞİLİ'NİN TEKNİK PATRONU JORGE SAMPAOLI'YDİ. MARCELO BIELSA'NIN DÜNYA FUTBOLUNDAKİ ETKİSİNE, 11 YILLIK SÜREYE SIĞAN YAZI VE NOTLARLA BAKIYORUZ

Fotoğraf Getty Images Turkey

"NEDEN MAÇI DEĞİL DE BENİ İZLİYORSUNUZ!"

İBRAHİM ALTINSAY

Socrates'in ilk sayısı için benden bir Marcelo Bielsa yazısı istendiğinde, 'Çılgın Hoca'nın hiçbir maçını statta izlemediğimi fark ettim. 2002 Dünya Kupası'nda Arjantin FIFA'nın, 'aman futbol Asya'ya yayılsın şikesi'ne kurban gittiğinde adı kulağıma çalınmıştı. Ancak hakkında yazabilmek için 2010 Dünya Kupası'nı bekleyecektim. 4 Ağustos 2010'da Radikal'de yazdım da. İşte o yazıdan Bielsa bölümü:

KES YAPIŞTIR: BİLSE BİLSE BIELSA BİLİR

2010 günümüzün oyun anlayışlarının bir tür yerleşmesi, sağlamasıydı ama buna aykırı bir takım ve hoca da vardı: Şili ve onların Arjantinli hocası Marcelo Bielsa... 'İlkhaber.com'daki harika analizinde Ali Fikri Işık'ın 'Şövalyece futbol' terimini uygun gördüğü Bielsa, yerleşik anlayışlarımızı, her dizilişi yazarken otomatik olarak başladığımız 4'lü defansı bozarak ve bu hattı 3 oyuncuya indirerek kırdı önce.

Bizim fikriyatımızın seçme saçmalarından biri "3-5-2 kötü, 4-4-2 iyidir" şeklinde malumunuz. Bir zamanlar Almanya'nın iki stoper arkasına bir de süpürücü koyduğu statik sistem elbette futbolu katlediyordu.

Ancak her üçlü defans böyle mi? 2002 Dünya Kupası'nda top Scolari'nin Brezilyasına geçtiğinde kanat bekler forvet gibi açılıyor, üç stoperden ikisi orta alana geçiyor ve takım ileride baskı kuruyordu... Yine 100. yılın Beşiktaş'ında Lucescu kanat bekleri orta alana geçiriyor, üç stoperden biri ters alandan atağa çıkıyordu. O takımda savunmacıların hepsi o sezon goller, hem de kritik goller attılar. Bielsa ise bir kere savunmayı hep ileride kuruyor, atağı geliştireceği yöndeki savunmacıyı orta alana, hatta forvete atıyor. Denizli de Beşiktaş'ın başına gelir gelmez, Rodrigo Tello'yu böyle kullanmış, şampiyonluğa yürümüştü.

Bielsa'nın 3-3-1-3 gibi benim çok hoşuma giden 'karesel'e yakın bir dizilişi var. Hatlar birbirine çok yakın. Ve en önemlisi, hep dikine yer değiştiriyorlar ve az ama ileri sert paslarla müthiş bir hız yaratıyorlar. Akışkan ve sertler. Bielsa için 'kazanmanın en basit yolu gol atmak, gol atmanın en basit yolu da hücum etmek' zaten... Böyle oynayarak İspanya'yı kendi silahıyla vuruyorlardı neredeyse. 10 kişiyken, gruptan çıkmalarının tehlikede olduğunu bile bile ikinci yarıda rakiplerini sahasına mahkûm ettiler, onların pas trafiğini kestiler, nefes aldırmadılar. Adı duyulmamış futbolcularla bir şampiyonun nasıl sıkıştırılacağını gösterdiler. Son yıllarda izlediğim en iyi futbollardan biriydi.

KİM BU BIELSA?

Arjantin'de şimdiden 'Menottista'lar (1978), 'Bilardista'lar (1986) kadar 'Bielista'lardan söz ediliyor... Politikacısı, sosyoloğu bol bir aileden gelen Bielsa futbol oynamaktan çok oynatmaya takmış biri. Lakabı 'El Loco' yani çılgın ya da deli. Takıntısı hücum. "Siz uyurken ben kazanmanın yolları üzerine kafa patlatıyorum" diyor oyuncularına... 2002'de Arjantin'in başındayken takımdaki uyumsuz yıldızların ve biraz da hakemlerin kurbanı oldu. Genç kuşaktan çok sayıda futbolcudan yararlandığı Olimpik Takım tam istediği hamurdu ve onları 2004 Atina'da hiç yenilmeden ve hiç gol yemeden şampiyonluğa taşıdı. 2006 öncesi Arjantin'i bırakmasının nedeni belki de istediği koşulları tam bulamamasıydı. Kimse ülkesinde peygamber olamıyor. Şili'de aradığı ortamı bulmuş olmalı. 2007'de aldığı takımı Güney Amerika ikincisi yaptı, buralara getirdi. Aynı zamanda disiplinli. Sistemini yerleştirene kadar canını çıkarıyor futbolcuların.

Ancak onunla çalışan dünya yıldızları bile hakkında tek bir şey söylüyor: "Ondan çok şey öğrendim..." İlkeli de; merkez medya ve marjinal medya ayrımı yapmıyor. Haksızlık olur diye kimseye özel mülakat vermiyor. Basın toplantısında her soruyu cevaplıyor. Bazen basın toplantıları üç dört saat sürüyormuş. Teknik direktör söyleşisi okumaya, basın toplantısı izlemeye ve onlarla futbol konuşmaya bayılan benim gibiler için harika bir fırsat.

3-0 kaybettikleri Brezilya maçından sonra Hollandalı bir gazeteci soruyor: "Biz Brezilya ile oynayacağız, ne tavsiyeleriniz olabilir?" Cevap, "3-0 yenildiğim bir takımın zayıf noktaları hakkında ne diyebilirim ki... Desem de bunların bir kıymeti olur mu?"
Gel de bunu, milli takımı etik sorunlarını çözememiş, taktik anlayışa ulaşamamış, velhasıl grupta ikinci bile olamamış bir ülkede, "Biz Güney Afrika'ya gitseydik en az final oynardık" diyen yorumculara anlat.

ÇEVİR-YAPIŞTIR: YENİDEN VE YENİ TOTAL FUTBOLA DÖNÜŞ YA DA KISACA 'TOTAL RECALL'

Her şeyin tarihi gibi futbol taktikleri tarihi de açılan sarmal biçiminde ilerler. Yani yukarı doğru açılan yay gibi... Bir an aynı noktadan geçer gibi olursunuz ama bu, daha yukarıdan ve daha açılarak geçen, başka düzlemde bir noktadır. Belki bu yüzden Jonathan Wilson, *Inverting the Pyramid: The History of Football Tactics* kitabının genişletilmiş ve tümüyle gözden geçirilmiş 2013 baskısında "Total Futbol'a yeniden ve üçlü savunmayla bir başka düzlemde dönüşü, Van Gaal'in 1991'de başlayan ilk Ajax dönemi üzerinden inceliyor. Sonra sözü Atlantik'in öteki tarafına, Bielsa'ya getiriyor. Yazdıklarımla çakışan paragrafları atlayıp, kalanı özetleyerek çeviriyorum:

...1974'ten sonra uzun süre Michels'in ilkelerini uygulayacak bir teknik direktör çıkmadı Güney Amerika'da. Çıktığında da, o teknik direktör 'total futbol'un değerlerini,

merkezindeki aşırı idealizmi de körükleyerek yeniledi. Geçen 10 yılda hiçbir teknik direktör, 2004 Olimpiyat Oyunları'nda Arjantin'le aldığı altın madalyadan sonra hiçbir kupa kazanmamasına rağmen, Marcelo Bielsa kadar etkili olmadı. Bielsa ile birlikte ne kazanıldığı değil nasıl oynandığı da önemli olmaya başlamıştı.

'Ben atağa takmış durumdayım,' der Bielsa. 'Maç videolarını atak için izlerim, savunma için değil. Benim savunmadaki futbolum çok basittir; topu kazanmak için sürekli koşarız. Savunmak yaratmaktan daha kolaydır. Koşmak iradeye bağlı bir şeydir; yaratıcı olmak için ise mutlaka yetenek gerekir.'

Bielsa'ya göre savunma, proaktif olmak demektir. Topun arkasına bir sürü adam geçirip yığınak yapmakla savunma olmaz. Ona göre anahtar, topu mümkün olduğunca ileride kazanmak, rakibin ataklarını daha başlamadan durdurmaktır.

Futbol anlayışının dört kavramla tanımlanabileceğini söyler: Concentracion permanente, movilidad, rotacion, repenitizacion... İlk üçünü çevirmek kolay: 'sürekli odaklanma, hareketlilik, dönerek oynama.' Dördüncüsü klasik Bielsa terimidir. Repenitizacion müzikte bir parçayı prova yapmadan çalma demektir. Ancak müzikte yine de önünüzde notalar olacağından Bielsa'nın kavramı doğaçlamaya, tamamen o anda yaratmaya daha yakındır. Burada bir aciliyet ve mecburiyet vardır ayrıca.
3-4-3 temel yapıydı ama Bielsa'nın açıkladığı gibi, 'oyun planı her zaman rakibin özelliklerine göre şekilleniyordu. Mevkiler ve diziliş ikinci plandaydı.

Oyuncuların yerleri, öteki oyuncuların yerleri ve hareketlerine göre önem kazanıyordu. Daha önemlisi, futbolcuların hangi ilke ve amaçlara göre yer değiştirdiğiydi...'

"MAÇI TEK BAŞINA KAZANACAĞINI DÜŞÜNEN FUTBOLCUYU TAKIMDA TUTAMAM."

'Maçı tek başına kazanacağını düşünen bir futbolcuyu takımda tutamam,' diyordu Bielsa, 'Anahtar nokta sahaya iyi yayılmaktır. Takımın en ilerisi ile en gerisi arasında 25 metre olmalıdır. Rakipten bir oyuncunun yer değiştirmesiyle savunma dağılmamalıdır.'

Bielsa'nın yolundan giden teknik direktörlerden çoğu daha ılımlı, pragmatik davranıp başarıya ulaştı. Sampaoli gibileri ise onun açık ve sadık çırağı oldu. Sampaoli, Universitad De Chile ile 20 yıl aradan sonra Copa Sudamericana'yı Şili'ye getirdi ve Bielsa'nın ardından 2011'de Şili Milli Takımı'nın başına geçti. Bielsa'yla birlikte Şili Milli Takımı'na, izleyene zevk veren bir futbol ekolü kazandırdılar.

Paraguay'ı 2011'de Güney Amerika Kupası finallerine götüren (daha sonra da Barcelona'nın başına geçecek olan - İA) Gerardo Martino, Bielsa'nın Newell's Old Boys'unun önemli parçasıydı. (Espanyol ve Southampton başarılarından sonra Tottenham'ın başına getirilen Mauricio Pochettino da. - İA). Arjantin'de Estudiantes ve River'ı (İspanya'da Atletico Madrid'i - İA) şampiyonluğa taşıyan ve Atletico Madrid'e Avrupa Ligi'ni kazandıran (ve Şampiyonlar Ligi finali oynatan - İA) Diego Simeone, milli takımdan hocası Bielsa'dan çok şey öğrendiğini söyler. Ancak 140 yıllık yaratıcı futbol çizgisinin en parlak Bielista'sı Pep Guardiola'dır.

EKLEME: İKİ MAÇTA BIELSAMPAOLIZM

Athletic Bilbao'nun hocasıyken Bielsa'nın sayılara ve video izlemeye, kısacası analize meraklı oluşunu fark eden yorumcular müthiş bir keşifte bulundular. Kulübelerin önündeki teknik alan ne kadar büyük ya da küçük olursa olsun, maç sırasında Bielsa bu alanı boydan boya her seferinde 13 adım atarak yürüyordu. Bu keşif ona sorulduğunda cevabı sert olacaktı: "Neden maçı değil de beni izliyorsunuz!"

İlk maç, 2014 Dünya Kupası'nda son 16 turunda Jorge Sampaoli'nin Şilisinin ev sahibi Brezilya'yla oynadığı maç. 2014, baş altı Güney Amerika ile Orta Amerika takımlarının yükselişine sahne oldu bence. Başı ise görevi Bielsa'dan devralan Jorge Sampaoli'nin Şilisi çekiyordu. Uygulama adamı Sampaoli önce Universitad'da, sonra da milli takımda son derece dengeli, özellikleri birbirine yakın futbolculardan kurulu, birlikte çok koşan, uyumlu bir takım yaratmıştı. Brezilya maçında aşağıdaki gibi dizilen futbolcuları sonradan hepimiz tanıyacaktık:

Fotoğraf Getty Images Turkey

120 dakika her alanda hızla çoğalarak Brezilyalıları edilgen duruma düşürdü Şilililer. Topu kazandıklarında savunma hattı birden yok oluyordu. Dış bekler kanat oyuncusu ya da iç haf oluyor, Medel orta alanda oyun kuruyordu. Şili Milli Takımı FIFA'nın 'aman ev sahibi takım, hele Brezilya ise, ilk turlarda sakın elenmesin şikesi' sonucu ikinci yarı hakemler tarafından rakip kaleye yaklaştırmadı ve rakiplerinin lehine çalınan frikikleri savunmak zorunda kaldı. 58'den plan değiştirerek 5-3-2'ye döndüler. Buna rağmen Pinilla'nın 120'deki şutu direkte patlayacağına 3-4 santim aşağıdan gitse çeyrek finale çıkacaklardı. "Toplama ötesi takım' Brezilya da hak ederek elenecek, yarı finalde Almanya karşısında 7-1'lik tarihi hezimete uğramayacaktı.

SAMPAOLİ ÖNCE UNIVERSIDAD SONRA ŞİLİ'DE UYUMLU TAKIMLAR OLUŞTURDU.

Bielsa ise Athletic Bilbao'ya Avrupa Ligi finali oynatmış, Javi Martinez gibi çok yönlü futbolcuları dünya sahnesine çıkarmış ama istediklerini tam yapamadığı gerekçesiyle görevi bırakmıştı. 2014-15 sezonu için Fransa'nın en popüler ama karışanı da en çok kulübü Marsilya ile anlaşmıştı.

Marsilya'da sezon başında art arda gelen galibiyetler bir anda yerini yorgunluğa ve puan kayıplarına bıraktı. Kimine göre, yönetimin yaptığı transferleri geri yollayan Marcelo Bielsa ile onun istediği oyuncuları transfer etmeyen yönetim arasındaki bağlar kopmuştu. Kimine göre otorite ve çalışma şartlarını kaldıramayan yıldızlar takımdan gitmek istiyordu. Kimine göreyse Bielsa'nın yönettiği takımlar zaten hep böyleydi; sezona iyi başlar, sonra da dağılırlardı. "Futbolcular insan olmasa ben her maçı kazanırım" demiyor muydu hoca!

Bana bu yazı ısmarlanınca Marsilya'nın maçlarını daha dikkatli izledim. Premier Lig'den Bundesliga'ya, dünyanın her yanına Bielsa'nın değişken 3'lü savunması yayılırken, Marsilya 4'lü savunmayla oynadı bu maçları (Dizilişe değil, ilkelere ve yer değiştirerek oynamaya inanan Bielsa için 3'lü savunma tanrı buyruğu değil. 4-3-3'ler, 4-2-3-1'ler ilkelerden ödün vermeden onun da uyguladığı dizilişler). Öndeyken Saint Etienne'le 2-2 berabere kaldılar, Caen'e 3-2 kaybettiler. "Ben o binlerce videoyu rakibe oynayacak alan vermemek için izliyorum" diyen Bielsa'nın takımı, maç sonuna doğru neredeyse durmuş ve rakipler kolayca alan bulmuştu.

Ama sonunda bir Bielsa resitaliyle Toulouse'u deplasmanda 6-1 yendiler. Müthiş bir presle kaptıkları topları iki-üç pasta karşı kaleye yolladılar ve ilk 25 dakikada üç gol attılar. Bekler orta alana geçiyor, stoperlerden biri de oyun kuruyordu. Bu kez tedbir olarak arkada serbest bir savunmacı kalıyordu.

Takım 19-21 yaş arasındaki Bielsa oyuncularından kuruluydu olabildiği kadarıyla. Savunmadaki Aloe (20), sağ kanattaki Ocampos (20) ve forvet Batshuayi (21) geleceğin yıldızları olacak. Her pozisyonda forma giyebilen Andre Ayew (25) de yeniden doğmuş gibi.

Şimdi 'çılgın hoca'nın yeni sezonda Marsilya'yı bırakacağı, kendi eseri olacak bir takım arayacağı konuşuluyor. Onu bu açıdan Brian Clough'a benzetiyorum. Bakalım Bielsa Nottingham Forest'ini bulabilecek (yaratabilecek) mi?

Yazmayacaktım ama yazayım: Büyük bir kulübümüz üç sezon önce 'yeniden yapılanma'

"BEN O VİDEOLARI RAKİBE OYNAYACAK ALAN VERMEMEK İÇİN İZLİYORUM."

sürecinde Jorge Sampaoli ile görüştü. Hoca da istekliydi ama yöneticilerin dar görüşlülüğü ve kişisel kompleksleri yüzünden süreç iğdiş edilince ülke futbolu Sampaoli'yi göremedi. Bir başka büyük kulübümüz yana yakıla hoca ararken Marsilya'yla henüz anlaşmamış olan Bielsa'ya teklif götürdü. Olumlu yaklaşan Hoca hemen videolar izleyip araştırmalara koyuldu. Ne ki yönetim tam o sırada başka bir hocayla anlaşıverdi ve Bielsa'ya teşekkürü bile çok gördü. Bunları diyeyim ve memleket futbolu hakkında başka bir şey demeyeyim.

"ANAHTAR NOKTA SAHAYA İYİ YAYILMAKTIR. EN İLERİ İLE EN GERİ ARASI 25 METRE OLMALIDIR. RAKİPTEN BİR OYUNCUNUN YER DEĞİŞTİRMESİYLE SAVUNMA DAĞILMAMALIDIR."

FC BIELSAMPAOLI

Bielsa ve Sampaoli'nin dünya sahnesine çıkardığı futbolculardan bir 11 yaptık. Pek dengeli olmadı galiba. Ne yapalım, savunmada, orta alanda, kanatta, hatta santrforda aynı anda oynayabilen futbolcu o kadar çok ki.

İKİ MEHMET'İN HİKÂYESİ

EŞSİZ YETENEĞİNE RAĞMEN BUNDESLIGA'DA TUTUNAMAYAN MEHMET EKİCİ TÜRKİYE'DE NASIL PARLADI? ALMAN GAZETECİ KAI PSOTTA, SOCRATES İÇİN YAZDI

Fotoğraf Getty Images Turkey

KAI PSOTTA ÇEVİRİ: FATİH **DEMİRELİ**

Ayağı mıknatıs gibi, oyunu okuma yeteneği neredeyse Bayern Münih'in İspanyol yıldızı Xabi Alonso kadar olağanüstü. Serbest vuruşlarında topu inanılmaz isabetli şekilde kaleye gönderiyor. Kafa topları bile iyi sayılır. Mehmet Ekici, mükemmel bir futbolcunun barındırdığı birçok özelliğe sahip. Ama bunlara rağmen, Ekici'nin çok büyük bir eksiği de var.

O, Opel motoru olan bir Ferrari gibi. Ya da şöyle söyleyelim; vücudu onun eksik yanı. Neredeyse tüm gençliğini geçirdiği Bayern Münih altyapısında Mehmet Scholl'ü bile kendine hayran bırakmıştı. Sekiz kez şampiyon olmuş, beş kez Almanya Kupası'nı kazanmış, Şampiyonlar Ligi kupasını havaya kaldırmış Mehmet Scholl, adaşı ile özel hayatında bile ilgileniyordu. 3. Lig'de teknik direktörlüğünü yaptığı oyuncusunu, yaz aylarında bir baba gibi bire bir çalıştırıyordu.

Scholl, ona her zaman inandı. 2010'da Nürnberg'e kiralanınca, bu hamleyi yapan kulübü şu sözlerle kutlamıştı: "Eşi benzeri zor görülen bir oyun kalitesi var, tekniği mükemmel. Ona her zaman güvenebilirsiniz. Takımı için varını yoğunu ortaya koyar."

O yıl Bundesliga'da, 29'u ilk 11 olmak üzere 32 maça çıktı. 3 gol ve 9 asiste imza attı. Şimdilerde Wolfsburg'u çalıştıran Dieter Hecking, Mehmet'i takımında tutmayı çok istemişti ama Nürnberg'in kiraladığı oyuncunun bonservisini ödeme gücü yoktu. Yeni durağı, bonservisi için 5.5 milyon

MEHMET EKİCİ, WERDER BREMEN KARİYERİNDE YANLIŞ ZAMANDA, YANLIŞ TEKNİK ADAMIN ELİNDE, YANLIŞ YERDEYDİ. ÜSTELİK YANLIŞ BİR VÜCUDUN İÇİNDE...

Euro'yu gözden çıkaran Werder Bremen oldu. Dönemin sportif direktörü Klaus Allofs, "Burası onun için bir basamak" demişti. Ekici'nin yeni Scholl olmasını bekliyordu. Ama yanılmıştı... Zira Werder Bremen artık, eskisi gibi hücum futbolu oynayıp herkesi kendine hayran bırakan kulüp değildi. Mehmet de teknik kapasitesi kısıtlı bu takımda hünerlerini sergilemekte zorlanıyordu. Teknik direktörü Thomas Schaaf da onu yanlış bölgede oynatıyordu. Sağ kanatta görev alan Mehmet, bu bölge için yeterince hızlı değildi. Hücuma yön vermek yerine defansif koşular yapmak zorundaydı. Alışkanlıklarının dışına çıktı.

Bremen'e birkaç yıl önce gitseydi, Weser Nehri'nin bitişiğinde bugün Fenerbahçe forması giyen Diego ile birlikte forma giyip çok daha farklı bir gelişim gösterebilirdi. Ancak en kötüsü, yanlış zamanda, yanlış teknik adamın elinde, yanlış yerdeydi. Üstelik de yanlış bir vücudun içinde...

Mayıs 2010'da iki kasığından da ameliyat oldu. Bremen'e transferinden sonra karın bölgesindeki sakatlık onu bir operasyona daha zorladı. Berlin'de uzun süreli bir rehabilitasyon dönemine girdi. Futbolcu olacaktı, sakatlıktan başı kurtulamayan daimi bir şanssız oldu.

Özel becerileri vardı ama vücudu, bu becerileri kaldıramadı. Hiçbir Ferrari, Opel motoruyla dünya şampiyonu olamaz. Mehmet Ekici de bu yüzden Bundesliga'da tutunamadı. Genelde maçın bitimine yarım saat kala oyundan alınan bir oyuncu oldu, bu tempoyu kaldıramadı. Aynı nedenlerden ötürü, en büyük hayaline erişmesi de zor görünüyor. Premier League'de asla forma giyemeyecek.

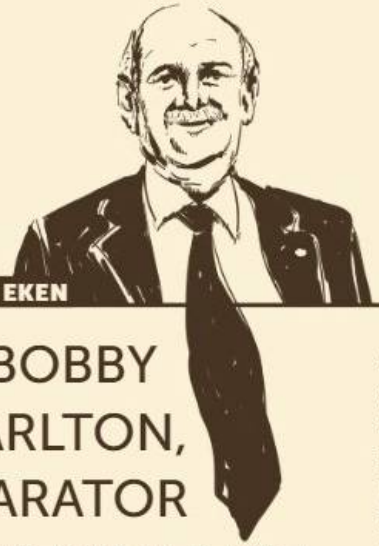
Ekici çok gururlu bir insan, biraz da kibirli. Ne yazık ki etrafında onu gerektiği zaman eleştiren ve kendisini sorgulamaya iten insanların eksikliğini hissediyor. Kariyeri boyunca çok fazla pohpohlandı. Hep çok iyi olduğu yönünde telkinler aldı. Oysa yapıcı eleştiriler sizi ileriye taşır. Ancak, Mehmet bunları kimseden duymadı.

O yüzden, gösterdiği gelişim mutluluk verici. Türkiye Ligi'nin Bundesliga'ya göre düşük tempoda oynanması ona iyi geliyor ve avantaj sağlıyor. Meziyetlerini daha rahat sergiliyor. Bulunduğu yerde, bir Opel motorunu sonuna kadar zorlamak başarı için yeterli olabilir. Üstelik, motorun etrafı Ferrari'nin tüm üst düzey parçaları ile süslüyken...

70'li yıllarda Türkiye liglerinde görev alan Elmas Sargın'ın asıl mesleği jimnastik öğretmenliğiydi.

Fotoğraf Hayat Spor Arşivi

BÜLENT EKEN

SIR BOBBY CHARLTON, İMPARATOR BECKENBAUER'E KARŞI

Futbolda santrforun biteceğini ve orta sahadan sürpriz santrforlar geleceğini yıllardır söylerim. Bu kanıya, üzerinde yıllarca düşünmem ve antrenörlük kariyerimde bu düşünceleri uygulamamla vardım. Buna en büyük katkıyı yapan tecrübelerimden birisi de 1966 Dünya Kupası'na damga vuran orta sahaları yerinde izlemem olmuştur.

1966 Dünya Kupası için dört arkadaş, iki otomobil ile yola çıktık. Yolda, otostop ile seyahat etmek isteyen çok sayıda hippi kızlar vardı. Ne güzel günlerdi! Neyse, daha sonra üç arkadaşım işleri nedeniyle Anvers'te kaldı. Bense turnuva için İngiltere'ye geçtim. O dönem teknik direktörlük görevimi sürdürmekteydim ve 50'li yıllardan beri sistem değişikliklerini takip eden bir futbol adamı olarak, dünya futbolundaki son durumu görmek adına kupayı yerinde izleme kararı almıştım. Bu kararımın ne kadar isabetli olduğunu da ilerleyen yıllarda anladım zaten.

Geçmişte QPR beni transfer etmek istediği için İngilizlere karşı sempatim vardı. Zaten o zamanlarda futbol dendi mi akla İngiltere gelirdi. Bu kupa, Brezilya'nın rüştünü ispatlaması için iyi bir fırsattı fakat kötü bir performansla erken veda ettiler. 1966 Dünya Kupası'nın benim açımdan en büyük özelliği, WM sisteminin bu kupayla yerle bir olmasıydı. WM dizilişi daha evvel Macarların 3-3-4'ü ve Brezilya'nın 4-2-4'ü tarafından bozguna uğratılsa da tamamen yok olması 1966 Dünya Kupası ile olmuştu.

İllüstrasyon Oya Çitçi

Finalde gözüm, pozisyonumun iki önemli adamı Bobby Moore ve Franz Beckenbauer'deydi. Beckenbauer, o kupada henüz çok genç ve orta sahada kullanılan bir futbolcu olmasına rağmen kalitesini belli ediyordu. Hatta kıyaslayacak olursam Moore'dan daha kaliteli bir oyuncuydu. Tabii ki Moore da çok iyi oyuncuydu ama kendisini daha çok, benim beğenmediğim tarzda, topla çok iyi bir ilişkisi olmayan bir stoper olarak gördüm. Ben her zaman, topu iyi kullanan ve topsuz oyunda da hareketli olan bir defans oyuncusunu tercih ederim. Beckenbauer, bu kıstaslara uygun muhteşem bir oyuncuydu.

BECKENBAUER'İN 70'Lİ YILLARA DAMGA VURACAĞINI GAZETECİLERE SÖYLEMİŞTİM.

Fakat turnuvada mükemmel oynayan genç Beckenbauer, finalde durdu! Almanya'nın maçı kaybetmesinde bunun da etkisi vardı. Buna rağmen beni çok etkilemişti. Türkiye'ye döndüğümde Beckenbauer'in 70'li yıllara damga vuracağını gazetecilere söylemiştim. İngilizlerde ise Bobby Moore'dan çok Bobby Charlton ön plana çıkmaktaydı. Forvetin arkasında oynayan Charlton, aslında bir hücum oyuncusu olmasına rağmen sık sık orta saha üçlüsüne de yardım ederek çağdaş bir futbolcu olduğunu göstermişti. Top Charlton'a geldiğinde derin bir sessizlik olur, daha sonra büyük bir gürültü kopardı. Dünyanın birçok ülkesinde maç izlemiş birisi olarak şunu söyleyebilirim ki seyirci üzerinde böyle etki bırakan başka bir adam görmedim. Eusebio da kupaya damga vuran çok önemli bir isimdi. Lakin benim yıldızlarım Bobby Charlton ve Beckenbauer olmuştu. Topsuz bölgedeki oyunu yönetmenin futboldaki en önemli husus olduğunu düşündüğüm için, bu iki isim benim nezdimde bu kupanın yıldızlarıydı.

Meşhur "Gol mü, değil mi?" tartışmasına gelecek olursak... O golün münakaşasını, otelde dahi yapmaya devam etmiştik. Ben, pozisyonu iyi gören bir yerde izledim maçı. Beni şaşırtan, pozisyona uzak kalan hakemin net bir şekilde karar vermesi olmuştu. Bir de Alman kaleci Tilkowski'nin "Eyvah, golü yedik!" minvalinde yaptığı bir hareket vardı ki ben dahil olmak üzere golü savunanların üstünde durduğu bir tepkiydi bu. Ama o maç Almanya'da oynansaydı, o golün verilmesinin imkânı yoktu. Gol olduğunu düşünen İngilizler dahi benimle aynı kanıdaydı. Zaten İngiltere, ev sahibi avantajını çeyrek finaldeki Arjantin maçında da kullanmıştı.

Sahaya dönersek, futbolun fizyolojik yapıyla olan bağlantısı üzerine epey düşündüm ve çıkarımlarımın doğru olduğunu gördüm. Ben şuna inanırım; soğuk iklimde doğan insanların o soğuğa tahammül edebilmeleri için adale topluluğunda yağ oranı yüksektir. Bu da teknik kapasiteyi bitirir. İzlanda, İsveç gibi ülkeler iyi birer örnektir. İngiltere ve büyük ölçüde Almanya da bu grubun içine girer. Teknik kapasiteyi kazanmak için ılıman iklimdeki insanları satın alırlar. Ben, o zamana kadar Brezilya ve İtalya gibi ılıman iklime sahip ülkelerin iyi top oynayacağını kabullenirdim. Fakat Brezilya'nın oynadığı 4-2-4 sistemi, bana çok ters gelen bir sistemdi zira orta alanı çok boş bırakıyorlardı. Bu nedenle de yıkıldı zaten. WM de aynı şekilde, orta sahada zafiyete neden olmaktaydı. Bu yüzden, o kupanın kendimi futbola hazırlayışıma çok yardımı olmuştur. Üç sistemin çarpıştığı, 4-2-4'ün bittiği, WM'nin ortadan kalktığı, 4-3-3'ün kazandığı ve savunmanın dünya futbolu için önemini artırdığı bir kupaydı. Kendi gözlerimle görüp de inandığım şeye hâlâ inanmaktayım: Futbol takımının en mühim noktası orta sahadır!

S

KÖPRÜ VE ÖTESİ

KALE DİREKLERİNDEN KÖPRÜNÜN AYAKLARINA, OKTAY VE SABRİ DİNO'NUN KESİŞEN YOLLARI...

İLHAN ÖZGEN

Erkenden kalktı ve üstüne hiçbir şey almadan bakkalın yolunu tuttu. Maç günü yayımlanan bütün gazeteleri almayı gelenek haline getirmişti. Koleksiyonuna yeni parçaları kattı ve koşar adım eve döndü.

-Meral, kalk hadi! Kahvaltıyı hazırlıyorum.

Meral, maç günlerinde değişik bir hâletiruhiye içerisinde olurdu. Bir yanda Oktay'ın sabahın köründe kalkması ve onu da uyanmaya zorlamasının verdiği sinir, bir yandan da Oktay'ın maç nedeniyle perişan ettiği pazar gününü telafi etmek adına hazırladığı kahvaltının verdiği mutluluk...

Oktay, gazetelerden başını kaldırmadan apar topar kahvaltısını yaparken, Meral de eşine katılmak için masaya oturdu.

-Maç kaçta?
-Bir buçukta ama 11 gibi stadyumda olmam lazım.
-Niye?
-Canım, yıllardır öğrenemedin. Bilet kuyruğu meselesi işte...
-Hangi takımla oynuyorsunuz bugün?
-Malatyaspor.

Eşinin sorularını telaşla cevaplayan Oktay, kahvaltısını bitirdiğinde saat 10.05'i gösteriyordu. Giyinmesi, kahvaltısından da tez olmuştu. Meral'in yanağına bir öpücük kondurdu ve Beşiktaş mesaisine resmen başladı. Babadan kalma arabasının kontağını çevirdi, eline ilk gelen İlhan İrem kasedini teyple buluşturdu. ...*Ve Ötesi* albümünün en matrak şarkılarından *Taş Devri* çalmaktaydı. Şarkının tesiriyle suratında oluşan tebessüm, Anadolu yakasında oturmanın verdiği mutsuzlukla harmanlandı. Eğer tam zamanında İnönü'de olamazsa bu tamamen Anadolu yakasının suçuydu, orada oturmak zorunda kalışı ise Meral'in...
Stadyuma vardığında saat 11.15'ti. Sıradaki iş, Metin ve Yusuf'u bulmaktı. Neyse ki yıllardır buluştukları yerden ayrılmamışlardı. Yanlarında Metin'in işyerinden arkadaşı Orhan da vardı. Orhan, methini duyduğu bu üçlü ile maç izlemek için sabırsızlanıyordu. "Oğlum, nerede kaldın lan!" dedi Metin.

- Geldik işte! Haydi, girelim artık maça...

Yılların ayıramadığı üçlü, *D'artagnan* Orhan'ı da arkalarına katarak önce bilet sırasındaki daha sonra da küçük yaşlardan beri Beşiktaş'ı izledikleri deniz manzaralı kale arkasındaki yerlerini aldılar. Maça daha 15 dakika vardı. Bu boşluğu, Yusuf'un kademesi doldurdu:

-Çıkışta kaçmak yok ha! Mahallede kutlama var.
-Tamam yahu! Zaten galibiyeti de kutlayacağız. Tabii Wilson'a takılmazsak... Milne ne buluyor şu adamda anlamadım!

Oktay'ın Wilson karamsarlığı, bir hafta önceki 5-1'lik Fenerbahçe galibiyeti yâd edilerek bastırıldı. Artık maç zamanı gelmişti. Oğuz Sarvan'ın düdüğüyle maç başladı...

Lider Beşiktaş, 14 Ocak 1990'daki 3-1'lik Malatyaspor galibiyeti ile zirvedeki yerini pekiştirmişti. Oktay ve arkadaşları, bir gün gecikmeli de olsa, '13 Ocak Kutlaması' için yola koyuldular. O gün kadehler Oktay'ın Beşiktaşlı olmasının yıldönümüne kaldırıldı: "Oktay'ın doğru yolu bulması şerefine!"

Bu coşkuyu, Orhan'ın suali böldü:

-Oktay, biraz geç kalmışsın duyduğuma göre. Var mı bir hikâyesi?

Biri sorsa da anlatsam edasıyla masaya bakışlar fırlatan Oktay, rakısından bir yudum aldı ve meşhur hikâyesini anlatmaya başladı:

Sene 1973. Ocak ayının 13'ü... Bildiğin üzere Metin, ben ve Yusuf çocukluk arkadaşıyız. O gün de Yusuf'la beraber buralarda geziniyoruz. Metin, koşarak yanımıza geldi. Herifin yüzü kıpkırmızı olmuş depar atmaktan. "Oktay, milli maçı televizyon veriyormuş ulan! Koşun Abdi Ağabey'in kahvehaneye gidiyoruz" dedi. Fırladık tabii istasyon tarafındaki kahveye. O zamana kadar televizyondan maç falan izlememişiz. Sadece biz değil, mahallede birçok kişi böyle bir şeyi hatırlamıyor. Ekrana aşina bazı büyüklerimiz bahsediyor televizyonda maç izlediğinden, o kadar... Neyse uzatmayayım... Mekâna daldık. İçeriye girdiğimizde ağzımız açık kaldı! Mahşer kalabalığı var kahvehanede. Peder beyler de orada. Benimkiyle bir göz göze gelişimiz var ki sorma... Kızacak ama bir şey söylemiyor. Futbolla yeni yeni ilgileniyoruz ya, hoşuna da gidiyor bir taraftan. Neyse, biz dokuz yaşın verdiği fiziksel avantajla kalabalık arasından sıyrıldık ve ön taraflarda bir yer kaptık.Milli takımı en fiyakalı yerden izlemek istiyoruz. Fakat ahali sanki Türkiye'yi değil de İtalya'yı izlemeye gelmiş. İtalya da Dünya Kupası'nda

Fotoğraf Getty Images Turkey

final oynamış; Riva, Rivera, Anastasi, Zoff... Böyle bir takım. Bizde de Cemil, Osman, Metin falan var ama onlarınkilerin yanında pek de yıldızdan saymıyoruz! Metin'le Yusuf babadan Beşiktaşlı... Baksana; birisinin adı Yusuf Tunaoğlu'ndan dolayı 'Yusuf' olmuş, diğerinin babası da geleceği görmüş de 'Sarı Fırtına'nın adını vermiş. Ben de o zamanlar pederden dolayı Galatasaraylı gibiyim. Onların gözü kaleci Sabri'yle, sol bek Zekeriya'da... Ben ise 'Ördek' Mehmet ve Metin Kurt'u gözlüyorum devamlı. Babamın stadyumda izlemeye doyamadığı adamları, sonunda ben de izleyeceğim ya, heyecan had safhada. Mehmet'in orta saha resitalini, Metin'in dripling gösterisini görmek için sabırsızlanıyorum. Büyüklerimiz de bize sataşıyor, "Ulan ne şanslı veletlersiniz be! Oturduğunuz yerden Cemil'i, Osman'ı, Mehmet'i izleyeceksiniz" diye.

Sonra maç başladı. Ama ne başlamak! Ne Metin'e top geliyor ne de Mehmet takımı atağa çıkarıyor... Ne Cemil gole yaklaşıyor ne de Osman fileleri havalandırıyor... Bizim takım kapanmış ceza sahasına; gelene vur, gidene vur! İtalyanlar da kendi seyircisi önünde oynuyor, bir an önce gol atma telaşındalar. Heriflerin yetenekleri, bizim savunmayı allak bullak ediyor ama her denemede Sabri'ye takılıyorlar. Rivera vurdu bir tane, Sabri kurtardı. Anastasi vurdu, onu da kurtardı! Normal kurtarışlar dedik ama yanılmışız. Adam kurtardıkça kurtarıyor... Riva, Rivera, Chinaglia... Hepsi vız geliyor tırıs gidiyor Sabri'ye. Ben bıraktım bizimkileri, Sabri'yi izlemeye koyuldum. Bir ara Metin, tek başına topu götürüp şutu çektiğinde bile kalabalığın coşkusuna dâhil olamadım. İşim gücüm Sabri Dino oldu. Daha stadyuma bile gitmemişiz, topçu filan izlememişiz... Sadece radyodan duyduklarımız, gazeteden okuduklarımız... İlk başlarda ekran tecrübesizliğimize verdim bu performansı. Belki de her kaleci aynı numaraları yapıyordu! Ama stadyumlarda maç izleme işini meslek haline getirmiş ağabeylerimizin, "Helal olsun be Sabri!" nidalarını duydukça anladım ki tarihi bir ana tanıklık ediyoruz. O gün Sabri'yi izledikçe keyiflendim, futbolu sevdim.
Tarihi fark beklenen o maç, Sabri Dino sayesinde 0-0 bitti. Bendeniz de o gün bugündür 'Beşiktaşlı Oktay' olarak Dolmabahçe'nin yollarını arşınlar oldum. O maçı izleyen birçok velet de benimle aynı yola girdi belki. Hatta İtalya maçından bir sene sonra da ipimizi kopardığımız gibi Şeref Stadı'na gittik Beşiktaş antrenmanını izlemeye. Orada Sabri Dino'dan da bir imza almıştım. 1975'te futbolu bıraktı ama benim için hâlâ Beşiktaş'ta oynamış en iyi kalecidir. Kulakları çınlasın sonra gömlek işine girdi. Gerçi bu aralar işleri kötüymüş galiba ama Sabri Dino'ya vız gelir bunlar!

RIVERA VURDU BİR TANE, SABRİ KURTARDI. ANASTASI VURDU, ONU DA KURTARDI!

Oktay, Orhan'a doğru eğildi:

-Baksana şu gömleğin markasına!
Orhan, gömleğin yakasını kaldırdı. Kahverengi mintanın yakasının arkasında afili bir *Sabri Dino* yazısı vardı. Kaleci mukayesesinden rahatsız olan Yusuf girdi devreye:

-Oğlum, Rasim'le Engin'e haksızlık etme. Onlar da 10 numara kaleci.

Oktay, umursamaz bir tavırla:

-Hadi oradan yahu! Gördük Engin'in bugün yediği golü!

Uzun uzadıya yapılan kaleci tartışmaları, Oktay'ın saatine bakmasıyla sonlandı:

-Beyler, ben kaçıyorum, Meral delirmiştir.

"Seni aramızdan aldığı yetmezmiş gibi, bir de mahallenden kopardı. Helal olsun Meral'e!" dedi Metin. Oktay, eski mahalle arkadaşlarını civardaki evlerine yolcu ettikten sonra, yeni tanıştığı Orhan'la da vedalaşıp karşı yakaya doğru gazladı. Sıkıntılı bir trafik mücadelesi sonunda Boğaziçi Köprüsü'ne vardı. Saatine baktığında, akrep ile yelkovanın işbirliği akşamın dokuzunu göstermekteydi. "Meral'in suratı beş karıştır şimdi," dedi kendi kendine. İlhan İrem'in *Köprü* albümünden *Sırat Köprüsü* şarkısı, manidar bir şekilde eşlik ediyordu Oktay'ın yolculuğuna. Boğaz Köprüsü'ne girer girmez, bir kalabalıkla karşılaştı. Köprünün ortasında terk edilmiş bir araba dikkatini çekti. "Yine mi!" diye mırıldandı. Tek amacı, bir an önce eve ulaşıp Meral'in gönlünü almaktı. İntihar olayını pek de umursamadan yoluna devam etti.

Eve vardığında saat dokuzu geçmişti. Meral, '13 Ocak Kutlaması'nı bildiği için tepki göstermedi. Hemen duşa girdi ve maçtan unutulmaz anları özet geçti Meral'e. Keyfine diyecek yoktu Oktay'ın. Birkaç yıldır beklediği şampiyonluk bu sefer gelecekti. Adı gibi emindi bundan. Yarın gazeteleri toplayacak ve 'Kara Kartal'ın şampiyonluk yürüyüşünü keyifle okuyacaktı. Bu ceride seansı, pazartesi stresini alacaktı. Bu mutlulukla, kafasını yastığa koyduğu gibi uyudu...

Oktay, bir gün önceki gibi erkenden kalktı. Kahvaltı hazırlama nöbetini Meral devralmıştı. Eşinin yanağına bir günaydın busesi kondurdu ve bakkalın yolunu tuttu. Ekmeğini ve dükkândaki tüm gazeteleri alarak Metin Tekin'e taş çıkaran süratle merdivenleri çıktı. Masaya oturdu ve ilk lokmasını ağzına atar atmaz, günün ilk gazetesiyle zafer keyfine başladı. Zarif bir bilek hareketi ile spor sayfasını çevirecekti ki gazetenin ilk sayfasındaki haber gözüne takıldı. Artık ne Malatya zaferinin ne de pazartesi stresinin önemi vardı. Dudakları titreyerek, sesli sesli Milliyet Gazetesi'ndeki haberi okudu:

"Dün saat 20.30 sıralarında hacizli olduğu öne sürülen 34 CTL 70 plakalı otomobiliyle Boğaziçi Köprüsü'ne gelen Sabri Dino, köprünün Beylerbeyi ayağından denize atlayarak yaşamına son verdi."

**Sabri Dino 14 Ocak 1990'da aramızdan ayrıldı. Yazıdaki maçlar ve Dino'nun intiharı dışındaki hadiseler, tamamen hayal ürünüdür.*

Fotoğraf Hayat Spor Arşivi

AYAKLARIN İHTİLALCİSİ DİNYAKOS

TÜRK FUTBOLUNDA İTHAL AYAKKABILARIN SAHNE ALMADIĞI YILLARDA, EN AFİLİ KRAMPONLARDA 'DİNYAKOS' İMZASI VARDI

FETHİ AYTUNA

Adidas adının, şirketi kuran kardeşlerden birinden geldiğini futbola meraklı hemen herkes biliyordu. Gelgelelim imal ettiği ayakkabılar futbolcular tarafından kendi adıyla anılan ve böylece adeta marka haline getirilen Dinyakos Usta'yı 50'li, 60'lı yıllarda top oynayanlardan başka tanıyan yoktu. Halbuki en 'meşhur' futbolcular bile bir çift Dinyakos için iki-üç ay sıra bekliyor, çok acelesi olan dükkâna giderken hediye olarak ustaya bir şişe rakı götürüyordu. Bir nevi efsane karakteri haline gelmişti bu kundura zanaatkârı.

Bir diğer efsane İslam Çupi de sık sık yaptığı gibi eski günleri andığı bir yazısında ellilerden önce kullanılan futbol ayakkabıları için, "Bir fuzuli kilo hurdalığı idi o ayakkabılar," diyerek sözü Dinyakos'a getiriyor ve şöyle ilan ediyordu: "Futbol ayakkabılarında değişme ihtilalini imzalamış ilk isim Dinyakos'tur. 1950'li yıllarda ayakkabıların fort ve bombelerindeki çelik yelekler çıkarılmış, gramajlar azaltılmış, baldıra kadar uzayan fotin geleneği bilek hizasına indirilmiş, tabandaki ızgaralar sökülüp yerini altı yuvarlak krampona bırakmıştı."

Bugün Dinyakos Usta ile ilgili yegâne bilgi kaynağımız olan ve sekiz yaşında, yani 1945'te yanına çırak olarak giren İbrahim Yöney, dükkânda o tarihlerde Baba Hakkı ve kuşağının giydiği ayakkabıların imal edildiğini hatırlıyor.

Yıllar içinde kalfalığa yükselen İbrahim Yöney, 1960'ların ortasında Kıbrıs'ta yaşanan çalkantılar nedeniyle İstanbullu Rumlar günah keçisi ilan edilip ustası da selameti Atina'ya göçmekte bulunca dükkânı ondan devralmış ve 80'lerin ortasına kadar faaliyetini sürdürmüş.

İbrahim Yöney'in belirttiğine göre ustasının esas ismi Todori (Theodoris) Korfiadis'miş ve ailesi Dino Adası'ndan geldiği için ona Dinyakos deniyormuş. Dükkânın yerini de şöyle tarif ediyor: "İngiliz sefaretinden hemen aşağı indin mi Ömer Hayyam Yokuşu'nun altındaydı bizim dükkân." Kendi dükkânları dışında futbol ayakkabısı yapan birçok kunduracı olduğunu söylüyor: "Eminönü'nde Şaban Topkanlı, Kemal Vardar, Mario Gabay, daha bir sürü dükkân vardı. Onların da kendi çapında kalfaları vardı ama en iyisi bizim ustaydı."

Elle gerçekleştirilen bu zahmetli imalat sürecinin başlangıcı deri toplamaya dayanıyor. Beykoz kundura fabrikasına gidip imalattan artan deriler, parça köseleler çuvallarla dükkâna taşınıyor. Ardından suda ıslatıp dizlerinde döverek hazır hale getiriyorlar.

Bu imalatın inceliklerini de şöyle açıklıyor İbrahim Usta: "İki tane krampon topuğa takardık, iki tane de ortaya çivilerdik. En son bir de burna takardık. Burun kramponlarının biraz daha kısa olması lazımdı. Çok uzun oldu mu zamanla ayakkabının ucunu kaldırırdı. Bir de top ayakkabısının ayağına tam oturması gerekir, biraz büyük oldu mu topa vurduğun zaman havalanır. Ayağa tam oturmazsa başka sorunlar da olur. Bazı ayakkabılar futbolcuların tırnağını çürütüyordu mesela." İmalat sırasında çivi yutma gibi "ufak"

"FUTBOL AYAKKABILARINDA DEĞİŞME İHTİLALİNİ İMZALAMIŞ İLK İSİM DİNYAKOS'TUR."

İSLAM ÇUPİ

Fotoğraf İbrahim Yöney Arşivi

Ender Konca
(Eskişehirspor, E. Frankfurt, Fenerbahçe)

Bir gün dükkândayken Metin Oktay'ın ayakkabısını gördüm ve "Ne olur bana da bundan yapın!" dedim. O zaman ayakkabılar bilekli ve ağırdı. Metin'in kramponları hafif olsun diye bileklik kısmını daha kısa yaparlardı. O kramponlar ona özeldi!

Bülent Eken
(Galatasaray, Salernitana, Palermo)

Dinyakos Usta'ya bir büyük rakı götürürdüm, o da bana özel ayakkabı yapardı. Palermo'da Broone ve Vycpalek takım arkadaşlarımdı. Bir gün ayakkabılarıma baktılar, "Turco, bunlar ne?" diye sordular. Türkiye'de yapıldığını söyledim. Vycpalek, ayakkabıyı bir giydi, tam ayağına oturdu. Adam demez mi, "Ben de istiyorum bir çift!". Dinyakos Usta'dan öğrendiğim şekilde ayak ölçülerini aldım, sonra İstanbul'da ayakkabı yaptırdık onlara.

Dinyakos Usta, yakın çevresiyle bir düğünde poz veriyor.

sorunlar da yaşıyorlarmış. "Bazen ağzımıza attığımız -özellikle 8 numara dediğimiz- ufak çivileri yuttuğumuz olurdu. O zaman ekmek içi yerdik." Çivi deyip geçmemek gerektiğini, bunun da önemli bir detay olduğunu şu sözleriyle açıklıyor İbrahim Yöney: "Bizim çiviler çapaklı olurdu. Ağzına attın mı yarısı yere dökülürdü. Mıknatısla toplayıp çapaklarını kırıp öyle kullanırdık. O yüzden yurt dışından getirtirdik. Futbolcular İtalya'ya giderken, 'Bize çivi getir.' derdik. Rum komşularımız vardı. Yunanistan'a giderken, 'Ne getireyim?' diye sorardı, onlardan da çivi isterdik."

Söz İtalya'dan açılmışken bir sezon için Palermo'ya giden Metin Oktay'ın isteği üzerine İtalya'ya ayakkabı gönderdiklerini hatırlatıyor. "Sizin ayakkabıyı giydiğim zaman ayağımda yok zannediyorum" dermiş Metin Oktay.

Futbolumuzun bir başka Metin'i, Metin Kurt da yabancı marka devri başlamasına rağmen uzun süre Dinyakos kullananlardan. Vecdi Çıracıoğlu'nun kaleme aldığı *Gladyatör* kitabındaki anılarında bu konu hakkında şunları söylüyor: "Bize 1-1 biten Batı Almanya maçından önce eşantiyon olarak, o zamanlar dünya modası olan Adidas marka futbol ayakkabılarından birer çift, firma tarafından hediye edilmişti. Bu jest aynı zamanda reklam ve promosyon içindi. Çoğumuz yeni ayakkabıları giydik. Maçın sonunda hepimizin ayakları yara içinde kaldı. (...) Ben de yeni ayakkabı giyenlerdendim. O günden sonra nefret ettim ve çok nadir Adidas marka futbol ayakkabısı giydim. Futbolu bırakana kadar bazı toprak sahalarda Adidas'ın dışında sürekli Dinyakos kullandım."

Metin Kurt ve kuşağı hâlâ Dinyakos giymekte diretse de endüstriyel sistemin gerekleri bu kendiliğinden oluşan markanın yavaş yavaş sonunu hazırlamış. İlk darbeyi Adidas'ın mümessilliğini alan Emin Cankurtaran'ın şirketinin yasaklaması vurmuş. 1980'den sonra ithalatın serbest bırakılmasıyla piyasa iyice yabancı marka ayakkabıların egemenliği altına girmiş. Yerli plastik kramponların imalatı da çoğalınca el üretimi, bu rekabete dayanamamış. En son Rıza Çalımbay kuşağına ayakkabı yapan İbrahim Yöney, 80'lerin ortasında dükkânı bırakıp Hora sismik araştırma gemisinde çalışmaya başlamış.

Bu ayakkabıların itibarını İslam Çupi şu satırlarıyla teslim etmiş: "Hakkı Kaptan'dan şayet Dinyakos'tan yapılma bir top ayakkabısını eve götürme izni koparılırsa, payelerin en erişilmezine doğru uzardı futbolcu. Çünkü Hakkı Kaptan'ın bu imtiyazı, takımda devamlı oynamayı ve kesilmezliği anlatırdı."

Lakin onca yılın emeğinden geriye ne tahtadan yapılan ayakkabı kalıpları, ne futbolcuların ayak ölçülerinin kaydedildiği defterler kalmış. Dinyakos ismi, yağışlı havalarda balçık çamur, kuru havalarda zımpara gibi toprak sahaların çilesini çeken eski futbolcuların hafızasında kalan bir hoşluktan ibaret artık. Kösele krampon aşındıkça ayaklarına batan çivileri devre arasında soyunma odasında örsün üzerine koyup çekiçle çakarak düzelten futbolcuların bu yüzden Dinyakos ayakkabılardan yakındığını sanmayın sakın. Onlar bütün kabahatin kötü sahalarda olduğunu biliyorlar.

"DİNYAKOS GİYDİĞİM ZAMAN AYAĞIMDA YOK ZANNEDİYORUM."

METİN OKTAY

Son sözü yine Dinyakos'un son ustası İbrahim Yöney'e bırakalım: "Sahalar kötü olduğu için zamanla çiviler çıkıyordu meydana. Fakat Beşiktaş, Amerika turnesine gittiği zaman futbolcular bizim ayakkabılarla oynadı. Orada kaç tane maç yaptılar, sahalar çim olduğu için döndükleri zaman hepsinin kramponları sağlam duruyordu. Bizim yaptığımız kramponlar hiç olmazsa bir ay dayanırdı. Şimdiki ayakkabılar olsa bir futbolcu Şeref Stadı'nda on çift eskitirdi onlardan."

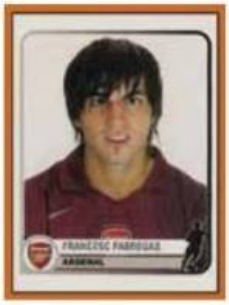

DÜNYAYI KURTARMAYAN ADAMLAR VE SAÇLARI

PANINI ÇIKARTMALARININ ORTASINA DÜŞÜNCE ETRAFINIZI SARAN TEK ŞEY NOSTALJİ OLMUYOR. O AN "EĞRİSİYLE DOĞRUSUYLA İŞTE GEZEGENİMİZİN ERKEKLERİ" DİYEN BİR ARŞİV VE EŞSİZ BİR SAÇ KATALOĞUYLA KARŞI KARŞIYA KALIYORSUNUZ

DUYGU AYTAÇ

2006 Afrika Kupası Finali. Mısır, Fildişi Sahili ile oynuyor. Bir faul ya da şut sonrası kamera Fildişi Sahili'nin kaptanı Didier Drogba'yı sahada yürürken yakın plan gösteriyor. Babam televizyondaki Drogba'yı 'Şöyle iyi, böyle iyi topçu' diye överken kısa bir sessizlik sonrası tüm ciddiyetiyle "Çok da yakışıklı" diyor. Babamın, yanımda başka bir erkek için yakışıklı kelimesini kullandığı ilk ve tek an bu. Yaşadığım mutlu şaşkınlık ve babası birdenbire Drogba'yı yakışıklı bulduğunu açıklayan çoğumuzun aklına düşeceğine emin olduğum "Peki bu bilgiyle şimdi ne yapayım?" sorusu, o ânı zihnime kazıyor.

Bedenselliği bu kadar ön planda performansı dakikalarca, saatlerce, yıllarca izleyen gözlerin o bedenlerin güzelliğine dair yargılara varması neden şaşırtıcı olsun halbuki? Çoğunluğu erkek olan izleyicilerin yargılarını 'yanlış anlaşılma' ihtimaline karşı pek dillendirmemesi ayrı mesele. Fakat bu açıdan futbolcular, ünlüler kümesinde özel bir yere sahipmiş gibi geliyor bana. Kadın ünlüleri tırnak etlerinden ayak bileklerine, selülitinden diz kapaklarına kadar imtihan etmek kuralken, erkek ünlüler böyle bir fiziksel teftişe pek maruz kalmıyor. Erkek futbolcular ise derecesi yine kadın ünlüler kadar olmasa da bu kuralın istisnalarından.

Eski Panini çıkartmalarını biriktiren Alexandre Bourouf'un *Old School Panini* isimli bloguna birkaç sene önce rastladığımda bu çıkartmalar hakkında bilgim yoktu. Beni heyecanlandıran, kişisel bir nostalji değil olağanüstü bir fotoğraf madenine düşmüş olmaktı. "Eğrisiyle doğrusuyla işte gezegenimizin erkekleri" diyen bir arşiv bu. Ve eşsiz bir saç kesim kataloğu...

Yukarıda bahsettiğim fiziksel teftişe maruz kalmanın kapsamı erkekler için o kadar geniş değil tabii. Saç-sakal en basit ve çoğunlukla en komik yol. Sinema bunu iyi biliyor ve sık sık kullanıyor. Coen'lerin *Neredesin Be Birader*'inde (O Brother, Where Art Thou?) George Clooney'nin briyantinine rüyasında görecek kadar bağlılığı, karakterin tanımlayıcı özelliklerinden. Keza *No Country for Old Men*'de (İhtiyarlara Yer Yok) Javier Bardem'in tekinsiz saç kesiminin Coen'ler tarafından özenle seçildiğini tahmin etmek kolay. *American Hustle*'da (Düzenbaz) iki erkek karakterin 'adi'liği ise en çok saçlarında tezahür ediyor. Son yılların en iyi Türk filmlerinden *Yozgat Blues*'da Ercan Kesal'ın yarım peruğu başrolde mesela. Sinemada erkekler için belki makyaj olasılıkları daha kısıtlı olduğundan saç stillerinde özellikle coşulabiliyor ve bu 'yüzeysel detay'a karakterin iç dünyasını anlamaya yarayacak bir araç olarak sıkça başvuruluyor.

Panini çıkartmalarında tanıma şerefine eriştiğim bazı saç kesimleri ise sinematik hayallerin ötesine geçiyor. Rodney Fern'ün bal köpüğü kırçılları, Jos Dijkstra'nın "Tam burada bir parantez açıyorum' yaklaşımı, Leonardo Cuellar'ın papatyalara saygı duruşu öne çıkanlardan. Mario Kempes'in saçları karşısında ise saygı duruşuna geçmeliyiz.

Önü kısa, arkası uzun 'mullet' stilini ayrıca anmak lazım. Panini çıkartmaları bu tarzın en zalim örnekleriyle dolu. Chris Burhenne'in yakışıklılığı ve neşeli mizacı, mullet ile XIV. Louis arasında duran ilginç kesimi dahi kaldırabiliyor. Fakat Jacek Ziober herkesin o kadar şanslı olamayacağının kanıtı.

Her zaman müthiş gözükmese de bu saç kesimlerinin cesurluğu, geldikleri zaman için dahi sıra dışı oluşu ve futbolculuğun böyle bir genelden sapmaya olanak vermesi çok hoşuma gidiyor. O zamanın politikacıları, bürokratları, 'saygın' figürlerinde görülen tarzlar değil. Bu özgürlüğün tadının çıkarılmış ve çıkarılıyor olması fikri, mutlu etmeye yetiyor.

2006 Afrika Kupası Finali'ne ve Drogba'nın güzelliğiyle salındığı o ana tekrar dönüyorum. Acaba futbolcuların reklamlarda her zamankinden çok boy gösterip, ürün yüzü olarak kullanıldıkları günümüzde, görünüşleri daha mı öne çıkıyor sorusu akla gelebilir. Belki... Ama güzellik dediğimiz her ne haltsa, George Best'in 1968'de izleyicisinde uyandırdığı hislerin Drogba'nın 2006'da uyandırdığından farklı olmadığını düşünüyorum. Güzelliğin olmadığı zaman oldu mu ki? Hele güzellik/güzel bulma ile sevgi arasındaki ilişkiyi de hesaba katınca... Milyonlarca izleyiciye aynı anda pür mutluluk yaşatabilen, pop starlara benzer boyutta hesapsız, neredeyse manasız ilgiye nail olabilen futbolculara atfedilen güzellik, sevgiyle katmerleniyor.

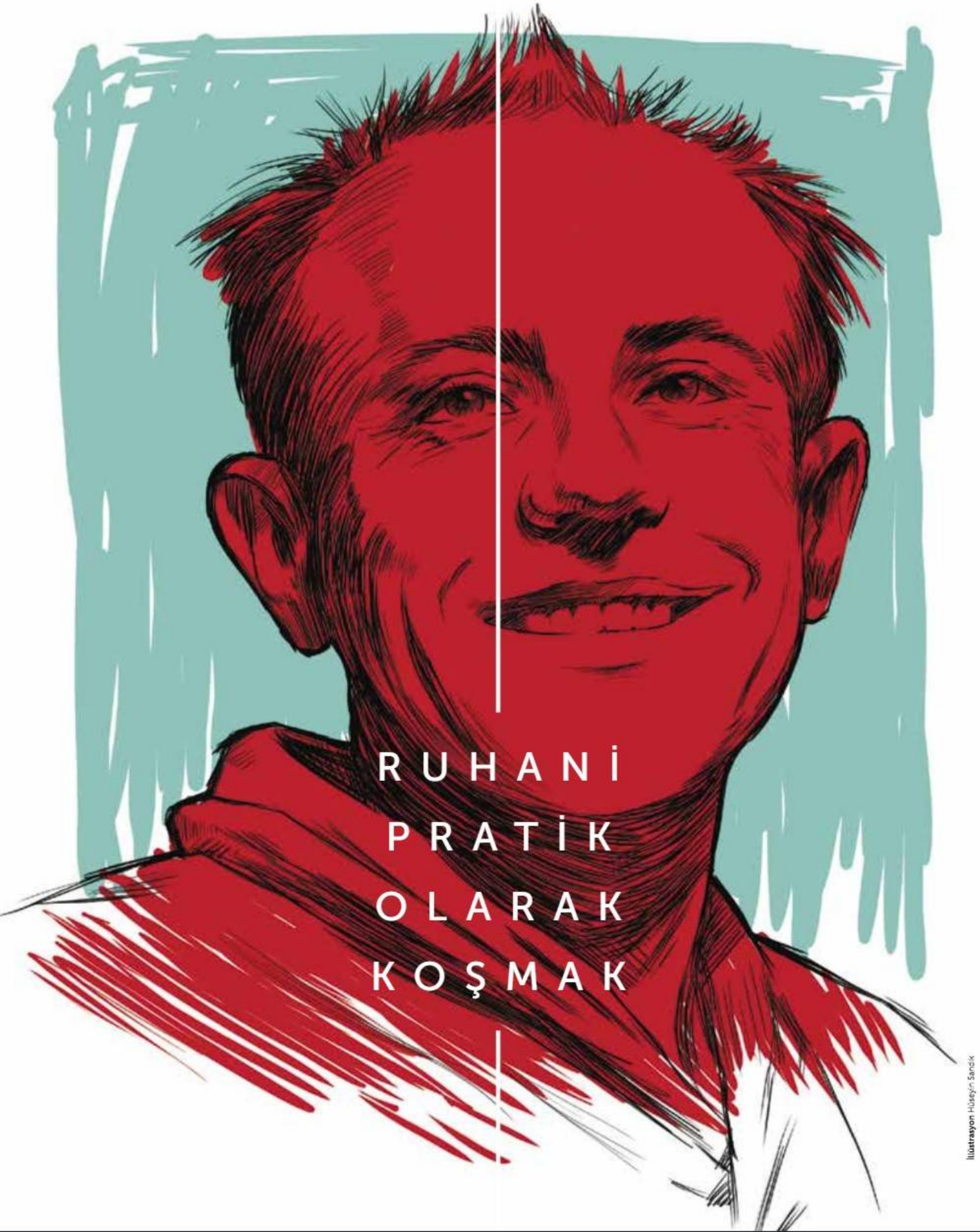
Panini çıkartmalarında bayıldığım diğer şey de fotoğraflardaki acele ama aynı zamanda rahatlık. Çoğu sahada, bazen futbolcunun gözüne güneşi soka soka, haldur huldur çekilmiş. Artık futbolcu fotoğraflarında olmayan bir güleçlik ve doğallık var.

Şimdiki moda futbolcuları metal, karanlık, puslu arka planlar önünde gladyatör/biyonik varlık/gizli ajan/dünyayı kurtaran adam rollerine sokmak. Spor markası reklamlarında savaş metaforlarından geçilmiyor. Birbirlerine karşı, kendi fiziksel ve duygusal sınırlarına karşı, izleyiciye karşı, her şeye karşı savaşıyorlar. İmkânsızı olduruyor, kahhar sıfatıyla kahrediyorlar. En büyük spor markalarının futbol temalı reklamlarında tuhaf bir savaş ortamı var, herkes saldırgan ve tanrısal. Dolayısıyla somurtkan.

Panini fotoğrafları ise gülünç ve güleç. Ama sert gözüksün diye fotoğraf 'photoshop'ta iyice bozartılan o ciddi portrelerden, 19 yaşında futbolcuların takım elbisesinin kol düğmesini düzelttikleri ve bunu yaparken kameraya öfkeyle bakmak zorunda oldukları günümüz fotoğraflarından daha gülünç değil.

Panini çıkartmalarında kimse dünyayı kurtarmıyor. Çoğunun tek söylediği şu: "Birazdan maç başlayacak. Ben de oynayacağım." İşin güzelliği de bu.

S

İllüstrasyon Hüseyin Sandık

OZAN CAN SÜLÜM

İKİ SENEDİR, EN KÖTÜ İHTİMALLE HAFTADA İKİ KERE KOŞUYORUM. ÇOK ABARTMAYAYIM, KOŞMAK HAYATIMI DEĞİŞTİRMEDİ. YEMEM GEREKENDEN FAZLA YEDİĞİM İÇİN ALDIĞIM KİLOLARI VERDİRDİ, SAKİNLEŞTİRDİ. HER ŞEYE DAHA RAHAT KONSANTRE OLMAMI SAĞLADI, İYİ HİSSETTİRDİ. TAMAM, BİRAZ DEĞİŞTİRMİŞ...

14 Şubat'tı ve birkaç gün önce reddedilmiştim.

Yapacak daha iyi bir şeyim yoktu, kafamda kurduğum bütün planlar suya düşmüştü. Keşke plan yapmadan sorsaydım diye düşündüm. İyi kötü her şeyi kafamda kurma alışkanlığım var. Mustafa Denizlivari kafamda oynarım hayatı. Ara sıra dalgınlığım da bundan oluyor.

Akşamım boştu. Az cipsim vardı, bakkal kapalı, film kötüydü. Zaten film izlemek de istemiyordum. Kafamda bir şeyler kuruyordum yine. Muhtemelen beynimdeki DeLorean'a binip, zaman sayacını kızla tanıştığım günden öncesine ayarlayacaktım. Filmden gördüğüm kadarıyla, hiç tanışmamış olsak fotoğraftan silinirdi belki.

Film mi kötüydü, dibinde az kalmış cipsi filme yetiremem diye mi sinirlendim bilmiyorum. Hikâyenin burasında "Sinirlenip balkona çıktım ve bir sigara yaktım" diyebilmeyi çok isterdim. Çünkü filmi kapatıp odama gittiğimde aklıma yapacak daha iyi bir şey gelmedi. Kendimden nefret etmeme ramak kalmıştı artık. Yerdeki eşofman altını görüp katlayayım, dedim. Sonra vazgeçip giydim. Bayağı saçma bir hamleydi aslında ama iyi geldi. Bir de forma giydim üstüme. Gözümün önündeki mp3 çaları alıp ayakkabıları ayağıma geçirdim. Bugün düşünüyorum, eşofmanı yere atmamış olsam, mp3 çalarımın şarjı olmasa ya da parka yakın bir yerde oturuyor olmasam büyük ihtimal bakkaldan cips ısmarlayıp seyrederdim ben o filmi. Göbeğimin kenarlarından taşan depresif simide bakarak koşup koşamayacağımı düşünüyordum merdivenden inerken. Organlarımın büyük çoğunluğu "Filme ne oldu?" diye birbirine sorarken dışarı çıkmaya karar vermiştim ve yalan söylemeyeyim; merdivenlerden inerken sıcak apartmanın içinden çıkmak kadar saçma bir fikirmiş gibi geldi ki katlar bitmesin istedim. Bitti. Parka çıktım. Buz gibiydi!..

O akşam sadece 2.5 kilometre koşabildim. Yarım saatin ilk 10 dakikasındali her adımda bu fikirden dolayı kendime küfrederek... Son 20 dakika öyle değildi ama. Ne mesafe, ne de nefes nefese kalışım önemliydi. Az önceki sıkıntılarımın hiçbirinden eser kalmamıştı. Koşarken serbesttim, koştuktan sonra zihnim bebek gibi olmuştu. "Koschmacht Frei!" idi.

İki senedir, en kötü ihtimalle haftada iki kere koşuyorum. Çok abartmayayım, koşmak hayatımı değiştirmedi. Yemem gerekenden daha fazla yediğim için aldığım kiloları verdirdi, sakinleştirdi, her şeye daha rahat konsantre olmamı sağladı, fitleştirdi, kendimi iyi hissettirdi. (Tamam biraz değiştirmiş...)

Koşarken sadece kulağınızdaki müziği ve etrafınızda aslında sizin için hiçbir şey ifade etmeyen şeyleri hissediyorsunuz. Biraz bilinç kaybı gibi. Ya da koşmak için ayırdığınız sürede farklı bir bilince ulaşıyorsunuz diyeyim. Benim hoşuma giden de bu; günlük bilincin yitimi, çok ufak bir zaman için de olsa farklı bir boyuta geçiş, kim olduğunu, neler yaptığını ve yapabileceğini gözden geçirmek... Koşarken birkaç gün önce yaşadığınız ve kaybettiğiniz tartışmayı kazanabiliyorsunuz, 10 sene sonraki halinizi hayal edip onu yaşayabiliyorsunuz ya da en basiti, her şey yolundaymış gibi düşünebiliyorsunuz. Murakami'nin *Koşmasaydım Yazamazdım* kitabında dediği gibi: "Dünyada bilincini yitirmek üzere olan insanın gördüğü illüzyonlar kadar güzel hiçbir şey yoktur."

Yalnız kalmanın zaman zaman ihtiyaç olmasından öte, bazı insanlar için yaşam biçimi olabileceği çok aklımıza gelmiyor.

Evet , yalnızlık bir insan için çok ciddi bir ihtiyaç ve bunu yapamıyoruz. Yalnız kalmak için fazla meşgul, fazla iç içeyiz. En basiti; kendimize ayırdığımız zaman içerisinde bile, birkaç kez sosyal medyayı kontrol etmek var. Koşmak, benim için işte tam da bu noktada devreye giriyor. Zihni berraklaştıran tarafı da tam olarak burası.

"BİR GÜN GELECEK, 'ARTIK DAHA FAZLA KOŞAMAYACAĞIM' DİYE DÜŞÜNECEĞİM. AMA KOŞTUĞUM BÜTÜN YARIŞLARDAN, MARATONLARDAN YA DA SADECE ANLARDAN KEYİF ALMAK İÇİN ÖNÜMDE KOCA BİR ÖMÜR OLACAK."

BİR KOŞU ATASÖZÜ

Fotoğraf Getty Images Turkey

Sekiz sene hentbol oynamış ve sonrasında sakatlıktan dolayı bırakmış birisi olarak yeniden düzenli spor yapmak, kaybolan köpeğimi yıllar sonra bulmak gibiydi. Koşmaya başladığımda eşofman altı ve Arsenal formam vardı sadece. Etrafımdakilere koşuya çıktığımı söylediğim ilk birkaç haftada "Niye, rahat mı battı?" sorusu geliyordu ki bir bakıma haklıydılar. O dönemde ben de düşünüyordum "Rahat mı batıyor lan hakikaten?" diye. Bir iki ay içerisinde bağımlılık haline geldi ve "Anlayamazsınız" durumuna dönüştü koşmak.

Koştukça, koşucular ne yapar diye kafa yormaya başladım. Kitap, dergi, makale, diyet... Belki fazla abartılı geliyor ama hayatıma anlam kazandıran şeyden daha fazla zevk alabilmek için her şeyi yapabilirdim. Her gün koşabilmek, daha uzun koşabilmek... Koşmanın benim için başlarda sahip olduğu anlamı yitirmesinden korkup bir şeyler aramaya başladım. Emil Zatopek'in "Bir koşucu, kalbindeki hayallerle koşar" sözünü

görünce, artık 2.5 kilometrelik dön-dolaşlı parkurumdan sıkıldığımı fark ettim. Hamster gibi sürekli aynı yerde dönüp dolaşmak baştaki keyfi vermemeye başlamıştı. Ayrıca belediyenin parka koyduğu jimnastik aletlerinde gece sporu yapan teyzelerle aynı yerde koşuyor olmak da biraz sinirimi bozuyordu. Ne için olduğu belirsiz ayakkabım, eşofmanım ve Arsenal formam da yetmemeye başlamıştı. Koşu ekipmanı ve zaman-mesafe ölçerli bir telefon olsa, bir hedef için koşmak kaçınılmaz olacaktı. Oldu da.

Avrasya Maratonu 15 kilometre koşusu için kayıt yaptırdıktan sonra Google Maps'i açıp 15 kilometrenin evimden nereye kadar uzandığına baktım. Normal şartlarda İstanbul trafiğinde arabayla 1.5-2 saatte gidilebilecek bir mesafeyi koşacağımı gördükten sonra ufak bir titreme geldiğini söyleyebilirim.

Hem, tek seferde maksimum 5 kilometre koşup duştan sonra su içmeye bile üşenir hale gelen birinin o mesafenin üç katını nasıl çıkaracağını hiç anlamamıştım. Ama dediğim gibi; daha fazla koşmaya ihtiyacım vardı. Hatta kendimi zorlamak istiyordum. Zorladım. Birkaç ay önce 2.5 kilometreyi yarım saatte koşup öleyazan biri olarak, Avrasya Maratonu'nundaki 15 kilometrelik yarışı 1 saat 15 dakikada bitirdim. Emin olun, çizgiden geçerkenki kadar kendimi mutlu hissettiğim çok az an var.

Koşmak, tüm zihinsel ve fiziksel getirilerinin yanında kendinizi tanımanıza yol açan bir eylem. Kendinizi zorladığınızda neler olabileceğini görebilmek adına bulunmaz nimet. Eminim, her sporsever çok sevdiği sporun profesyoneli olmak, en üst düzeyinde yarışmak isteyip bunun hayalini kurmuştur. Toplu sporlarda bir profesyonel sporcu gibi hissetmeniz için stadyumda, ışıklar altında, iyi derecede bir yetenekle birlikte o sporu yapmanız gerek. Koşarken bir profesyonel gibi hissetmek için ise sadece koşacak bir alan ve kıyafet yeterli. Mo Farah'ın da ormanda koşuya çıktığını bilerek antrenman yapmanız, Tirunesh Dibaba'nın da antrenmanını bitirdiğinde sizin gibi hissettiğini bilmeniz belki de hiçbir zaman olamayacağınız biri gibi hissetmenizi sağlıyor. Onlardan biri gibi hissetmenizi... Ben böyle başladım.

HENÜZ KOŞMADIM, AMA BİR GÜN MARATON KOŞACAĞIM. GÖRECEKSİNİZ.

S

Koşmak için Mo Farah ya da Tirunesh Dibaba gibi aynı olimpiyatta duble yapmanız gerekmiyor. İç sesinizi dinlemeniz yeterli.

Fotoğraf AP Images

UÇMAK ÖZGÜRLÜKTÜR

KAYAKLA ATLAMA NEDİR, NE DEĞİLDİR? KURALLARIYLA, ŞAMPİYONLARIYLA BİRLİKTE BU SPORA BAKMAK, KARLAR ÜZERİNDE UÇMAK İSTER MİSİNİZ?

OZAN CAN **SÜLÜM**

■ 1808 yılında, "Hayır en kötü ne olabilir yani?" diyen birkaç Norveçli kayakçı tarafından icat edildi. Önceleri amaç en uzağa gitmekti, şimdiyse teknolojik desteğin getirisi rüzgâr ölçüm sistemleriyle "En dezavantajlı rüzgârda kim daha uzağa atlayacak?" yarışına dönüştü. Halk biraz tepkili.

■ Kayakla atlama, yıllarca az bilinen bir spor olarak kaldı. Ancak, artık öyle değil. Çoğunluk sadece uçuştan dolayı izliyor. Sporcular da "Uçmak, insanoğlunun her zaman tutkusuydu. Kendimizi tehlikede değil, özgür hissediyoruz" diyor.

■ Norveç'in Telemark kasabasında cesaret gösterisi olarak başlayıp, 19. yüzyılın ortasında ABD'ye göçen Norveçliler vesilesiyle bir sirk sporuna dönüşmüş. Yaklaşık 100 yıl sonra hurda arabaların üstünden atlatacakları büyük kamyonları henüz icat edememiş olan Amerikalı ekstremseverler cemiyeti, ayağı 48 numara olan Anders Haugen'i arabaların üstünden atlatıp eğlenmişler.

■ Puanlama sistemi oldukça basit. Her atlayış; mesafeden alınan puan, rüzgârdan gelen puan ve beş jüriden üçünün verdiği puan (en yüksek ve en düşük puanlar atılıyor) toplanarak değerlendiriliyor. Jüriler uçuş ve inişteki performansa göre sporcuyu 20 üzerinden notluyor.

■ Her sene düzenlenen Dünya Kupası sezonu kasım sonundan mart sonuna kadar devam ediyor. Sporun ana kıtası Avrupa, ana ülkeleri Almanya-Avusturya-Norveç üçlüsü.

■ İkinci Dünya Savaşı sonrasında Almanya-Avusturya rekabetinden doğan Dört Tepe Turnuvası olimpiyat şampiyonluğundan değerli. Hâlen Aralık sonunda, ilk iki ayağı Almanya'da, son iki ayağı Avusturya'da yapılmak kaydıyla devam etmekte. 31 Aralık-1 Ocak'ta yapılan ikinci ayak, aynı zamanda kayakla atlama camiasının yılbaşı partisi.

■ Kayakla atlamada tarihin en iyisi Matti Nykanen. Sadece on sezon yarışıp dört olimpiyat, altı dünya, dört Dünya Kupası ve iki Dört Tepe Turnuvası şampiyonluğu kazandı. Ayrıca dört eşi, iki metresi, iki çocuğu, üç hapis cezası, iki albümü ve ciddi de bir alkol problemi bulunuyor.

■ Sporun en medyatik yüzü, üç sene önce, 23 yaşına girmesine bir gün kala Dört Tepe Turnuvası şampiyonu olarak bu sporda kazanılabilecek her şeyi kazanan Gregor Schlierenzauer. Avusturya'da Justin Bieber seviyesinde ilgi görüyor.

Tarihte tüm jürilerden 20 alan sadece 7 sporcu var.

Adı	Ülke
Anton Innauer	Avusturya
Kazuyoshi Funaki	Japonya
Sven Hannawald	Almanya
Hideharu Miyahira	Japonya
Wolfgang Loitzl	Avusturya
Peter Prevc	Slovenya
Jurij Tepes	Slovenya

■ Tarihin en yaşlı yarış galibi 42 yaşındaki Noriaki Kasai. Bu galibiyeti geride kalan sezonda kazandı. Aynı zamanda 20 sene arayla iki bronz olimpiyat madalyası sahibi. Evet, hâlâ atlıyor. Üç yıl önceki röportajında, motivasyon kaynağı olarak İskandinav kadınlarının güzelliğini göstermişti.

■ Kadınlarda Dünya Kupası üç sene önce başladı. En başarılı sporcu, son iki kupanın şampiyonu 18 yaşındaki Sara Takanashi. Kendisi 1.50 boyunda ve 41 kilo.

■ "Peki bu spora nasıl başlanıyor?" diye soruyorsanız, Thorvald Steen'in kemik erimesi hastalığına rağmen kayakla atlamacı olmaya çalışan küçük bir Norveçlinin hikâyesini anlatan *Kar Kristalleri* adlı romanı sorularınızı yanıtlayabilir.

■ Sporun en başarılı ülkesi Avusturya. Her alanda en fazla şampiyonluk onlara ait.

■ Robert Kranjec bu işin en delisi. 200 metrenin üstünde 150'den fazla atlayışı var ve bu konuda rekor ona ait.

■ Sporun en çok izlendiği yer Polonya. Eurosport Polonya ilgiye cevap verebilmek için yarış öncesi ısınma turunu dahi yayınlıyor ve bunu yaklaşık 1.5 milyon kişi izliyor. 2000'li yıllara kadar kimse ilgilenmezken Dünya Kupası ve Dünya Şampiyonluğunu arka arkaya alan 'Uçan Bıyık' lakaplı Adam Malysz, bu ilginin çıkış noktası.

■ Kayakla atlama yaz döneminde ıslatılmış suni çimde yapılıyor, tahmin edersiniz ki aynı tadı vermiyor.

■ Henüz kayakla atlama yüzünden ölen yok. En ciddi kaza 2007'de Polonya'da yaşandı. Atlayışın ortasında rüzgâr aniden, doğaüstü bir şekilde kesildiği için yere çakılan Jan Mazoch dört ay komada kalıp spora geri döndü.

■ Sporcuların en çok karşılaştığı sakatlıklar, köprücük kemiği kırığı ve diz bağı kopması. Neredeyse hepsi, en az bir kere bu sakatlıkları yaşıyor.

■ "Onu bırak, mayışı iyi mi?" diye soranlar için; Dünya Kupası'nda her galibiyetin değeri 30 bin İsviçre Frangı. 2008-2009 yılında Gregor Schlierenzauer sponsor ve reklam gelirleri hariç, sırf yarışlardan 530 bin İsviçre Frangı kazandı. Kendisi o sırada 18 yaşındaydı.

O ANLAR

1 Ocak 1953 *Şimdilerde 1 milyon Euro ödüle sahip Dört Tepe Turnuvası ilk kez düzenlendi.*

13 Şubat 2002 *O güne kadar kariyerinde hiçbir başarısı bulunmayan Harry Potter görünümlü Simon Ammann, dönemin en büyük sporcusu Adam Malysz'in önünde duble olimpiyat altınına uzandı. 'Simi' aynı şeyi 2010 Vancouver'da da tekrarladı.*

15 Şubat 2015 *Asla yere inmeyecekmiş gibi uçan ve 251.5 metreye giden Anders Fannemel, dünya rekorunu eline geçirdi.*

Fotoğraf Getty Images Turkey

CANTONA

BİLİMSEL FUTBOLA BAŞLAMA VURUŞU:

SOSYAL BİLİMLERİN 'AYAKTOPU' İLE İMTİHANI

SADECE 150 YILLIK GEÇMİŞİ OLAN FUTBOL, SON YILLARDA SOSYAL BİLİMLERİN DE GÖZDESİ HÂLİNE GELDİ. AKADEMİ KORİDORLARINDA FUTBOLUN İZLERİNİ SÜRME ZAMANI...

DOÇ. DR. ÖZGEHAN ŞENYUVA

FUTBOLUN PROFESÖRLERİ, ORDİNARYÜSLERİ

İtalyan toplumu kültürel olarak sıfatları cömertçe kullanır. Güzellik ve güzel olma temelli estetik kaygıların yansıması olan 'Bello/Bella' bir yana, akademik unvanlar da işinin ehli herkese takdim edilir. Öğretmen olan herkesin 'Profesör' olarak anılmasının yanı sıra, çok iyi kahve yapan, ızgarada üstüne tanınmayan, pizza hamurunu havalı bir şekilde açan kişiler de toplum gözünde profesör olarak takdis edilir ve bu unvanlarını gururla kullanırlar. Akademik unvan taşıma konusunda Türkiye'de ise futbol alanında Ordinaryüs Lefter Küçükandonyadis ayrı bir yere konmalı. 1981 yılında çıkan Yüksek Öğretim Kanunu ile lağvedilen bu unvana layık görülen Lefter, tüm renklerin üstünde bir yer edinmiş ve tabir yerinde ise unvanının hakkını vermiştir.

Her ne kadar futbol camiasının bir ordinaryüsü varsa da, akademik camianın profesörlerinin futbolu ciddi bir inceleme konusu olarak ele almaları pek kolay olmamıştır. Sosyal bilimlerin futbola akademik yaklaşım konusundaki çekincesi Türkiye'ye özgü bir durum değildir. Kıta Avrupası'nda 1980'lerin sonu 1990'ların başına kadar, futbol gayriciddi ve hafif bir konu olarak beden eğitimi ve spor çalışmaları üyelerine bırakılması uygun görülmüştür. Yaptığı çalışmalarla öncü rol oynayan ve bizlerin önünü açan Prof. Christian Bromberger'in tabiri ile akademik konuların tekne kazıntısı olarak görülmüştür futbol. Genç bir akademisyenin bu konuyla bilimsel olarak ilgilenmesi, en iyi ihtimalle meslektaşları tarafından tiye alınmakla, daha da kötü ihtimalle dekanları ve kürsü başkanları tarafından küçümsenmek ve kariyerlerinin lekelenmesi tehlikesini taşımaktaydı. Kat edilen bunca aşamaya, ortaya çıkan birçok önemli ve saygın çalışmaya rağmen, özellikle ülkemizde hala futbolun sosyal bilimlerin inceleme konusu olması açısından alınacak çok yol var. Ancak, akademiyi kurtarmaya kalkışmadan önce, genel olarak sosyal bilimler alanında futbol çalışmalarının gelişiminin ve önemli çalışma alanlarının bir üzerinden geçmekte fayda var.

KITA AVRUPASI'NDA 90'LARIN BAŞINA KADAR, FUTBOL GAYRİCİDDİ VE HAFİF GÖRÜLMÜŞTÜR.

SADECE BİR OYUNDAN, KARMAŞIK BİR OLGUYA

Her ne kadar Tanıl Bora son dönemde, 'futbol sadece futbol olsun' şiarını savunsa da (Bora 2013), 1980'lerden itibaren yaşanan dönüşüm bu önermeyi en fazla temenni olacak hale getirdi. Sadece en popüler eğlence ve boş vakitleri geçirme aracı olmaktan öte, sosyokültürel ve ekonomik açıdan da futbol artık bir oyundan daha fazlası. Doğal olarak topluma bu kadar teneffüs eden bir olgunun sosyal bilimlerin dikkatini çekmesi de kaçınılmaz olmuştur. Bromberger'den devam edecek olursak, toplumun sıradan tutkusu olarak nitelendirdiği bu konunun, çalışma alanı insan ve toplum olan akademi tarafından daha fazla küçümsenmesi bilimsel çalışmanın temel şartlarını zorlamaya başlamıştır (1998).

Bilim insanı olmanın gereğini yerine getirerek futbolu çalışmaya başlayanların karşısına çıkan durum, futbolun sofistike, çok boyutlu ve karmaşık bir olgu olarak tek bir yaklaşım, kuram veya yöntem ile anlaşılmasının imkansızlığı olmuştur. Bunun sonucu olarak da, farklı disiplinlerden farklı teorik ve yöntemsel tercihleri olan akademisyenler birer birer konuya el atmaya başlamışlardır. James Walvin, Tony Mason, Alfred Wahl, Paul Dietschy ve Richard Holt gibi tarihçiler her ne kadar sadece bir yüzyıllık geçmişi olsa da futbolun toplumu nasıl etkilediği ve nasıl bu kadar hızlı evrensel hale geldiğini inceleyerek akademi ile futbol arasında ilk bilimsel köprüyü kurmuşlardır. Burada önemli bir konu, bu tarihçi yaklaşımın Britanya üniversitelerinden doğması ve Sanayi Devrimi'nde olduğu üzere, kıta Avrupası ülkelerinin Britanya'nın hayli gerisinden girmesidir. Fransızlar nispeten daha erken uyanmış ve futbolu tarihsel bir konu olmanın yanı sıra, sosyolojik bir çalışma konusu olarak da ele almaya başlamışlardır. Bu alanda etkili olan temel itici güç ise, sosyoloji ve antropoloji

Fotoğraf AP Images

konularında 1980'lerde özellikle Fransa'da yaşanan dönüşüm olmuştur. 1980'lerden başlayarak, özellikle antropoloji alanında, artık kayıp ve uzak olandan, yakın ve güncel olana bir kayma olmuş ve çağdaş yaşamın unsurları çalışılmaya başlanmıştır. Sonuç olarak, futbol da bu alanların ilgisini çekmiş ve önemli öncü çalışmalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Ian Taylor, Norbert Elias, Eric Dunning, Patrick Murphy, John Williams ve onların önermelerini farklı şekillerde uygulayan birçok akademisyen, taraftar davranışları üzerine çalışarak çağdaş toplumun bu yeni olgusunu anlamaya ve açıklamaya çalışmışlardır.

ANTROPOLOJİ VE SOSYOLOJİ EGEMENLİĞİ

İnceleme alanı sahadan tribüne kayınca, bir diğer deyişle taraftarların bir inceleme konusu olarak ilgi çekmesi sayesinde sosyoloji ve antropoloji alanları giderek futbolla daha fazla ilgilenir ve bilimsel çalışmalar üretir olmuştur. Bu noktada, futbolu sosyal bilim dünyasıyla tanıştıranlar tarihçiler olsa da, arayı yapan ve futbol çalışmayı kabul edilebilir hale getirenlerin sosyolog ve antropologlar olduğunu kabul etmemiz gerekmekte. Futbolun sadece taraftarlar değil, tüm toplum üzerinde ne tür etkileri olduğunu, ortaya çıkan aidiyet ve kimlik konularının karmaşıklığını, futbol üzerinden üretilen, yıkılan ve yeniden üretilen söylemlerin zenginliğini, kültürel ve ekonomik anlamda yaşanan dalgalanmaları inceleyen sayısız kaliteli çalışmanın ilk çıkış noktası 1980'ler ve 1990'lar boyunca sosyoloji ve antropoloji bölümleri olmuştur. Ülkemizde de tanınan ve çok satan spor kitapların yazarları da futbolu bu iki disiplinin jargonu ve araçları ile ele almışlardır. Simon Kuper, Franklin Foer, Alex Bellos ve Eduardo Galeano gibi yazarların incelemeleri tam olarak bilimsel olmasa da, akademik görünümlü çalışmalardır.

Sosyoloji ve antropoloji futbol üzerinden çalışmaları, özellikle kimlik ve kültür alanlarında devam etmiş ve yaygınlaşmıştır.

SOSYAL BİLİMLERDE FUTBOL İNCELEMESİNİN ZİRVE YAPTIĞI DİĞER ALAN HOLİGANİZMDİR.

Kültür çalışmalarının temelinde yer alan törenler, efsaneler, sosyal dramalar, lider ve kahraman mitosları futbol dünyasında da önemli bir yer tuttuğundan, mevcut teorilerin bu alana uygulanması kolay olmuştur. Keza aidiyet, totemler, ayinler, semboller, sembolik iletişim, sözlü efsaneler de işin içinde olunca, Desmond Morris'in 1981 yılında yayınladığı incelemesinde de belirttiği üzere bir 'Futbol Kabilesi'nden bahsetmek mümkündür. Bu aşamada esas baraj kapaklarını açanlar ise 1997 yılında yaptıkları çok önemli bir derleme olan *Entering the Field: New perspectives on world football* ile Gary Armstrong ve Richard Giulianotti olmuştur. Bu çalışma karşılaştırmalı bir yaklaşım ile futbolun evrensel kodlarını analiz etmiş ve sonrasındaki birçok çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesini kurmuştur. Bu çalışma aynı zamanda uluslararası boyutu ile futbola biraz daha mesafeli duran siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanlarına da sinyal çakmıştır. Irkçılık, milliyetçilik, ulusal kimlik ve Avrupalılık gibi kavramların futbol üzerinden incelenmesi özellikle 1990'lardan itibaren hızla yaygınlaşacak ve siyaset bilimciler geç kalmanın verdiği telaş ile futbolu bir daha bırakmamak üzere ele alacaklardır.

Sosyal bilimlerde futbolun incelenmesinin zirve yaptığı bir diğer alan ise holiganizm olmuştur. Gary Armstrong (1998) veya Steven Frosdick ve Peter Marsh'ın (2013) artık başucu olmuş eserlerinde açıkladıkları üzere futbol holiganizmi, taraftarlığın şiddetli bir şekilde ifadesinin yanı sıra beraberinde yerel, etnik ve ulusal düzeylerde ayrımcılık ve milliyetçilik unsurları barındırmasından dolayı sosyal bilimcilerin iştahını kabartan bir konudur aslında. Gene Britanya, 1985 Heysel ve 1989 Hillsborough facialarının da etkisi ile bu alandaki çalışmalarda öncü rol oynamış ve teorik ve yöntemsel çalışmalara yön vermiştir.

SINIR TANIMAYAN TARAFTARLAR: KÜRESEL FUTBOL

Son 15 yıllık dönemde ise, futbolun siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanında yükselişine şahit olmaktayız. Futbolun, küreselleşmenin bir sonucu olarak kuşatma altında kalan ve her gün sorgulanan kimlik tanımlarına yeni bir soluk getirme ihtimalinden hareketle, özellikle Avrupa futbolu üzerine birçok önemli çalışma yapılmakta. 1995 Bosman yasasının ortaya çıkardığı özel durumdan dolayı, hukukçuların da devreye girmesi ile futbol çalışmaları sosyal bilimlerle tam anlamıyla kesişmiş oldu. Bu noktadan sonra, uluslararası hukuki anlaşmazlıklardan tutun da, AB Komisyonu kararlarının yerel futbol ligine etkilerine, oyuncu hareketliliğinden Şampiyonlar Ligi'nin tam anlamıyla Hobsbawm'ın (1983) tarif ettiği icat edilmiş olan gelenek haline dönüşmesine değin geniş bir yelpazede çalışmalar yapılmakta. Bir Ankaralı'nın nasıl olup da hem Beşiktaş hem de Dortmund taraftarı olabildiği, bir taraftarın Alex de Souza'ya olan sevgisi nedeniyle Kadıköy'de yabancı bir ülkenin milliyetçi sembolü olan Brezilya bayrağını nasıl dalgalandırabildiğini, Mısır isyanlarında Al Ahly taraftarının rolünü, Dünya Kupası

ev sahipliği ile yumuşak güç ilişkisine kadar farklı alanlardaki konular artık alanlarında saygı duyulan veya artık saygı duyulacak akademisyenler tarafından ele alınmakta. Tarih, antropoloji, sosyoloji, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilere değindik, hukuka bile ucundan dokunduk, ama iki alanı sona bıraktık. Kısa bir yazının konusu olamayacak şekilde derinlemesine futbol çalışmalarına girmiş olan ekonomi ve işletme alanları. Futbolun ticarileşmesi ve sporda giderek yaygınlaşan 'Amerikan Modeli' (taraftar değil tüketici, aidiyet değil eğlence) nedeniyle, futbolun ekonomik boyutu da önemli bir çalışma alanı haline dönüşmekte. İnşaat sektöründen forma satışlarına, oyuncu transfer ücretlerinden yayın giderlerine kadar para ile iç içe geçmiş bu devasa yapıya bilim insanlarının kayıtsız kalması mümkün olamazdı. Ekonomi ve işletmenin yanı sıra, sosyal bilimleri asil ve havalı, sessiz ama cakalı evladı, felsefeye de değinmek lazım. Bu alanda da futbola kafa yoran, üzerine yazan çizen etkili bir ekip de söz konusu. Monthy Python komedi kumpanyasının artık bir klasik haline gelmiş filozoflar futbol maçı skeci malumunuzdur. Ama İngilizce bilenler için futbol ve felsefeyi bir araya getiren Ted Richards'ın *Soccer and Philosophy: Beautiful thoughts on the beautiful game* (Futbol ve Felsefe: Güzel oyun hakkında güzel düşünceler) kitabı bir başucu kaynağı olabilir.

Sonuç olarak, geç de olsa, futbolun bir araştırma konusu olarak taşıdığı değer sosyal bilimlerce keşfedilmiş ve günümüzde farklı disiplinler tarafından futbolun saha dışı etkenleri ve aktörleri üzerine kapsamlı araştırmalar yürütülmeye başlanmıştır. Sosyolojinin açtığı bu yoldan ilerleyen farklı disiplinlerden araştırmacılar, zaman içinde bu konunun ne kadar kapsamlı ve karmaşık olduğunu göstermişlerdir. Futbolun bir sosyal bilimler araştırma konusu olarak daha da yaygınlaşacağı, ancak konunun derinliği nedeniyle giderek çok disiplinli ve disiplinlerarası araştırmaların ağırlık kazanacağı iddia edilebilir.

FUTBOLUN TİCARİLEŞMESİ NEDENİYLE SPOR EKONOMİSİ DE AKADEMİK BİR ÇALIŞMA ALANI HALİNE GELDİ.

KAYNAKÇA

Armstrong, Gary. 1998. Football hooligans: Knowing The Score. Berg Publisher Ltd.

Armstrong, Gary, ve Giulianotti, Richard. 1997. Entering The Field: New Perspectives on World Football. Berg Publisher Ltd.

Bellos, Alex. 2003. Futebol: Brezilya Tarzı Yaşam. İstanbul: Literatür.

Bora, Tanıl. 2013. "40 Kişi Bir Ankara İşi Söyleşisi". Erişim tarihi 08/01/2015. http://youtu.be/MT0MWZArPf0

Bromberger, Christian. 1995. Le match de football: Ethnologie d'une passion partisane à Marseille. Naples et Turin, Paris: Editions de la Maison des Sciences de l'Homme.

Bromberger, Christian (der.). 1998. Passions Ordinaires: Du match de football au concours de dictée. Paris: Bayard.

Dietschy, Paul. 2010. Histoire du football. Tempus Perrin.

Dunning, Eric, Murphy, Patrick, ve Williams, John. 1986. "Spectator violence at football matches: Towards a sociological explanation". British Journal of Sociology 221-244.

Elias, Norbert ve Dunning, Eric. 1986. Quest for excitement: Sport and Leisure in the Civilizing Process. London: Blackwell.

Foer, Franklin. 2012. Futbol Dünyayı Nasıl Açıklar?. İstanbul: İthaki.

Frosdick, Steve, ve Marsh, Peter. 2013. Football Hooliganism. Routledge.

Galeano, Eduardo. 2006. Gölgede ve Güneşte Futbol. İstanbul: Can Yayınları.

Holt, Richard. 1989. Sport and the British. A Modern History. Oxford: Clarendon Press.

King, Anthony. 2003. The European Ritual. Aldershot: Ashgate.

Kuper, Simon. 1996. Futbol Asla Sadece Futbol Değildir. İstanbul: İthaki.

Mason, Tony. 1980. Association Football and English Society 1863-1915. Brighton: Harvester.

Monty Python, Philosopher Football Skit, Erişim tarihi: 08/01/2015. http://youtu.be/-2gJamguN04.

Morris, Desmond. 1981. The Soccer Tribe. London, Jonathan Cape.

Murphy, Patrick, Williams, John, ve Dunning, Eric. 1990. Football On Trial. Spectator.

Ranger, Terence O., ve Hobsbawm, Eric J. (der). 1983. The Invention of Tradition. Cambridge: Cambridge University Press.

Richards, Ted (der). 2010. Soccer and Philosophy: Beautiful Thoughts on The Beautiful Game. Open Court Publishing.

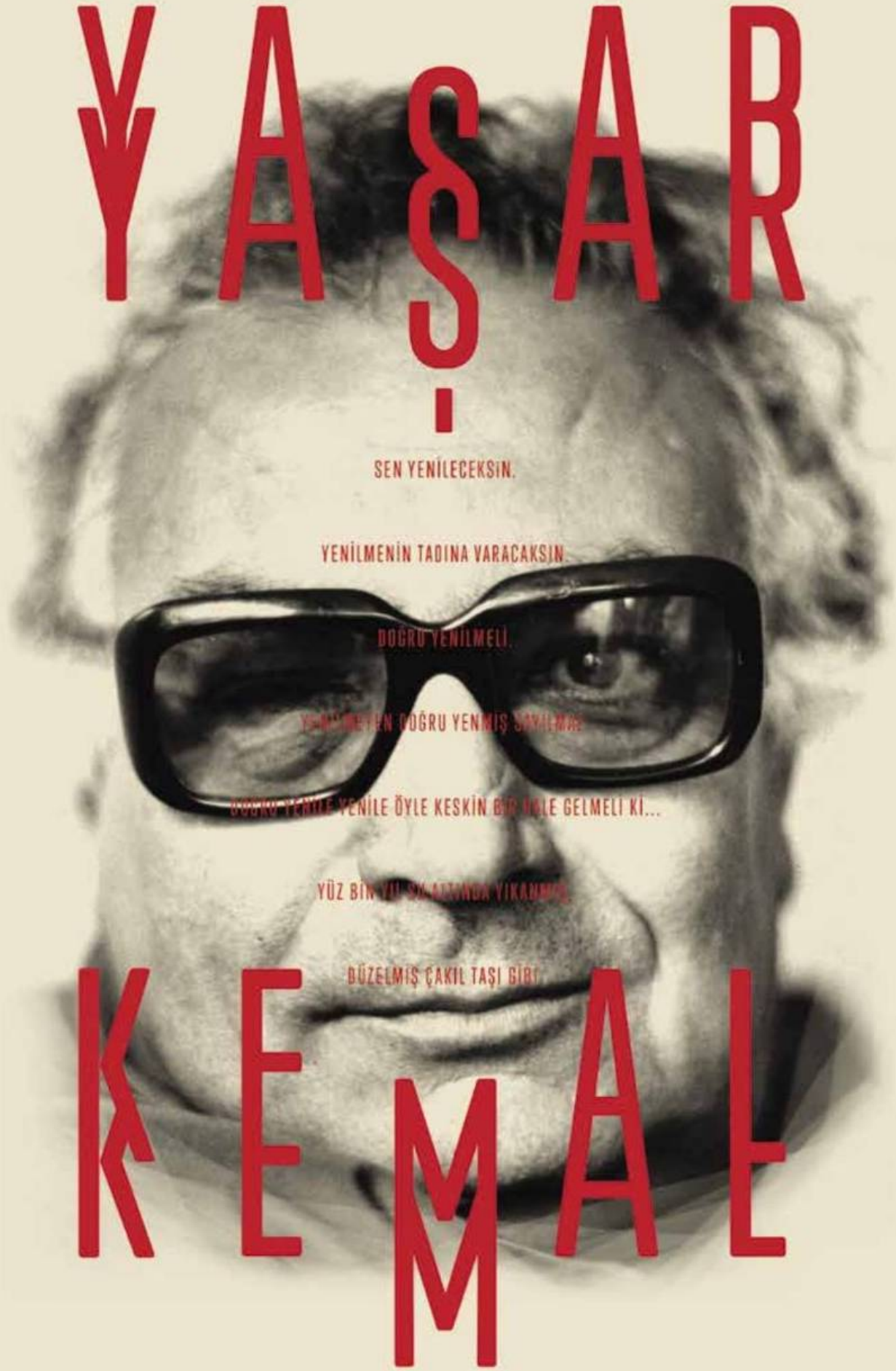
Taylor, Ian. 1971. "Football Mad: A speculative sociology of football hooliganism". The Sociology of Sport 4: 357-377.

Taylor, Ian. 1976. "Spectator Violence Around Football: The Rise and Fall of the Working-Class Weekend". Research Papers in Physical Education 4(1): 4-9.

Wahl, Alfred. 1989. Les archives du football. Sport et société en France (1880-1980). Paris: Gallimard.

Walvin, James. 1975. The People's Game. London: Allen Lane.

YAŞAR KEMAL

Tasarım/İllüstrasyon Hüseyin Sandık

SIMONE

DÜŞÜNEN SPOR DERGİSİ

32 SAYFA
ÖZEL EK

SIMONE BILES

EDA ERDEM

MEGAN RAPINOE

BECKY HAMMON I ÇAĞ ÇALIŞKUR I BURCU HAKYEMEZ

can

MANZARA

Socrates

Doris Burke, 2018'de Basketbol Şöhretler Müzesi'ne seçildiğinde Mike Breen'den bir mesaj alır. Güzel habere ani reaksiyon vermek isteyen ünlü spiker, Burke'ü tebrik ederken şöyle der: "Kadın spor medyası çalışanları için çıtayı belirledin." Breen, kısa süre sonra yazdığı şeyden rahatsız olur ve arkadaşından özür diler. Neden mi? "Kadın sözcüğünü cümleden çıkarmalı ve onun medyadaki en iyi yayıncı olduğunu söylemeliydim. Aptallık ettim."

Mevzubahis hata aslında sıradan. Spor dünyasında kadınların karşılaştığı engeller, maruz kaldıkları baskılar ve boğuşmak zorunda oldukları önyargılar hesaba katıldığında bu gerçekten önemsiz bir örnek. Ama yine de bir değeri var. Zira bazen iyi niyetle yola çıktığınızda bile bilinçaltınızdan kaçamazsınız. Bir fazla kelime sizi ele verir. Ya da basit bir sıfat...

Belki de bu noktada rakamlara dönmek lâzım. 2018'de Women in Sport araştırma kurumunun Britanya genelinde yaptığı bir araştırmada spor endüstrisinde çalışan kadınların yüzde 40'ı kariyerlerinin bir noktasında ayrımcılığa uğradıklarını ifade etmişler. Araştırmanın daha ilgi çekici tarafı ise bir başka istatistik. Aynı kuruma konuşan erkeklerin yüzde 72'si kadınların herhangi bir eşitsizlik gördüğünü düşünmediklerini belirtmiş. Kısacası, onlara göre her şey yolundaymış. Tanıdık bir his.

Ama her şey yolunda değil. Ve bunun kökleşmiş nedenlerini çok iyi biliyoruz. Yine de bir adım geriye çekilip, manzaraya farklı bir açıdan bakmaya çalıştık. Elinizde tuttuğunuz, adını iki Simone'dan (biri ABD'li jimnastikçi, diğeri Fransız yazar) alan ve Orkid ile birlikte hazırladığımız bu ekte sözü kadınlara bıraktık. Bazen *Socrates*'te daha evvel konuk ettiğimiz isimlere ulaştık bazen de yeni sesleri dinledik. Neticede Orkid'le ortak arzumuz, özgürlüğe, eşitliğe doğru bir pencere daha açmak, bir virgül daha koymaktı.

Belki bu yolda birkaç kelime fazlamız olabilir ama önemli olan, henüz yolun başında olmamız. Her anlamda...

İÇİN-DEKİ-LER

SIMONE BILES

Sayfa 14

EDA ERDEM

Sayfa 20

MEGAN RAPINOE

Sayfa 10

Becky Hammon

Sayfa 28

Çağ Çalışkur

Sayfa 6

Burcu Hakyemez

Sayfa 26

İMTİYAZ SAHİBİ SOCRATES DERGİ VE DİJİTAL YAYINCILIK SANAYİ VE DIŞ TİCARET A. Ş.'Yİ TEMSİLEN Can Öz

GENEL YAYIN YÖNETMENİ Caner Eler

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ (SORUMLU) İnan Özdemir

YAZI İŞLERİ Atahan Altınordu, İlhan Özgen

REKLAM KOORDİNATÖRÜ Arda Çölgezen

GRAFİK TASARIM Cemre Özdemir

KAPAK İLLÜSTRASYONU Naz Tansel

YAZARLAR Göksu Bulut, Başak Can, Çağ Çalışkur, Binnaz Saktanber

KATKIDA BULUNANLAR

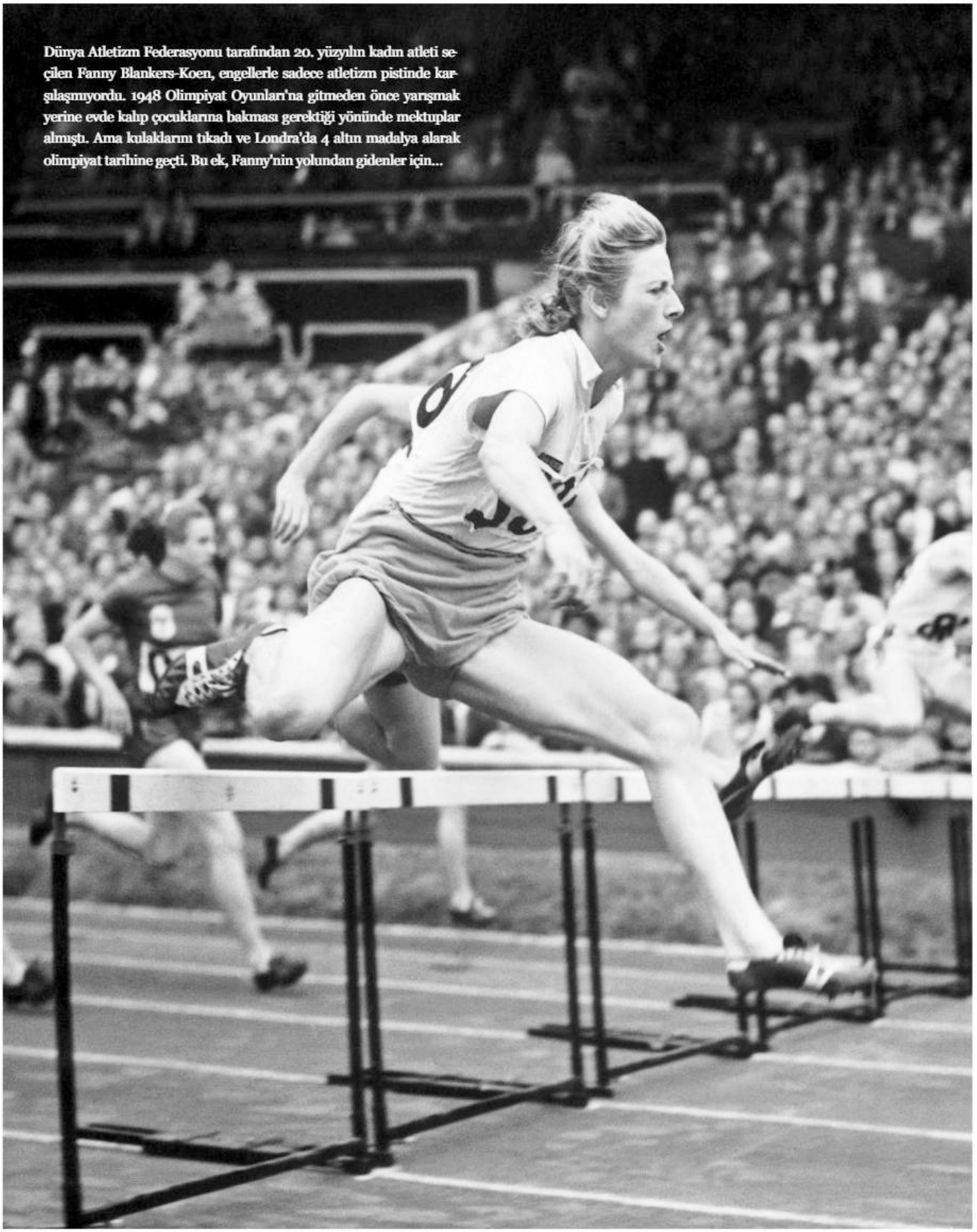
Ruhat Akkuş, Buğra Balaban, Burcu Hakyemez Dal, Eda Erdem Dündar, İlknur Hacısoftaoğlu, İbrahim Subay, Alptuğ Uslu, Aras Yetiş.

Ajans: 4129Grey ***Yaratıcı Yönetmen:*** Ahmet Terzioğlu ***Yaratıcı Grup Başkanı:*** Emir Anarat ***Yaratıcı Grup:*** Semih Hazar Akgün, Bilal Öztaş, Mehmet Ali Ekmekçi ***Marka Yöneticileri:*** Levent Tüker, Esra Soruşbay ***Yaratıcı Stratejist:*** Zeynep Özdoğan ***Reklamveren:*** P&G / Orkid ***Reklamveren yetkilisi:*** Özge Tanju, Mehmet Çınar, Yasemin Aksehirlioğlu

İLETİŞİM Tel: 0 212 234 90 29, Fax: 0 212 355 37 48 e-posta: info@socratesdergi.com

YÖNETİM YERİ Halaskargazi Mahallesi, Matbaacı Osmanbey Sokak, No: 36/1 Kat: 6 Daire: 8 Şişli - İstanbul Tel: 0 212 234 90 29

BASIM YERİ Pasifik Ofset, Cihangir Mahallesi, Baha İş Merkezi, A Blok, Haramidere / İstanbul, Tel: 0212 412 17 77

Dünya Atletizm Federasyonu tarafından 20. yüzyılın kadın atleti seçilen Fanny Blankers-Koen, engellerle sadece atletizm pistinde karşılaşmıyordu. 1948 Olimpiyat Oyunları'na gitmeden önce yarışmak yerine evde kalıp çocuklarına bakması gerektiği yönünde mektuplar almıştı. Ama kulaklarını tıkadı ve Londra'da 4 altın madalya alarak olimpiyat tarihine geçti. Bu ek, Fanny'nin yolundan gidenler için...

Fotoğraf Getty Images Turkey

BİLARDO GÜNLÜKLERİ

Tiyatrocu Çağ Çalışkur, aynı zamanda eski bir bilardo şampiyonu. Ankara'dan New York'a, oradan Las Vegas'a uzanan hayat serüveninde masaların da özel bir yeri var.

Çağ Çalışkur

Yıl 1994, ortaokuldayım... Ama okula pek uğramıyorum. Devamsızlık hakkımı sonuna kadar kullanmak zorunda hissettiğim zamanlar. Okula gidecek gibi evden çıkıp Tunalı'da bir pastanede öğlene kadar bekliyorum. O zamanlar Ankara'da herkes öyle yapıyor, pastanelerde bir şeyler bekliyor.

Kahvehaneden bozma bir bilardo salonumuz var. Aslında erken açılıyor ama temizlik uzun sürüyor. Oynayacak pek kimseler olmuyor o saatlerde. Bir de ben acemiyim zaten. Önce benimle oynamayı kabul etmeleri gerekiyor. Babam da oralarda o zamanlar, hatta neredeyse aileyiz. Yaptığım her şey destekleniyor ama tam da bu yüzden bilardoyu seçmiş olmam beni biraz utandırıyor. Ebeveynlerimin, misafirliğe gidildiğinde çocuklarının hobisinin bilardo olduğunu söylemek zorunda kalıp utanmalarından korkuyorum galiba. Ama dayanamıyorum, her gün bir yolunu bulup gidiyorum Tunalı'ya.

Bazen oynuyorum, bazen izliyorum ama hep çevremdeki çok iyi oynayan birilerini kıskandığımı hatırlıyorum. Hakkında "O çok iyi oynar" denilen herkesi. Çünkü Ankara bu, çok olmaz öyle şeyler, daha çok dalga geçilir insanlarla. Hataları sarkastik bir yolla yüzlerine vurulur. Ama ben oynuyorum, her gün, her saat. Mustafa Abi salonu kapatana kadar. Bazen oynadığım masaya param yetmiyor, yazdırıyorum. 12 yaşımda borçlanıyorum bilardo oynamak için... Turnuvalar, takım maçları falan oluyor, katılabilmek istiyorum. Pazar günleri papyon takıp yelek giyen birileri var çevremde. Korkunç bir kıyafet şimdi düşününce... Ama ben de giymek istiyorum. Belli ki bu turnuvaların kurallarını kim koyduysa kadınların da oynayabileceği aklına gelmemiş, "Erkekler ne giyiyorsa onlar da onu giysin" demiş herhâlde.

Neyse sonra şansım yaver gidiyor, başlıyorum ufak ufak turnuvalara. Hatta takıma bile giriyorum. Penguen kıyafetim, oynadığım salonda bulduğum en düzgün isteka ve ben. Bol bol yeniliyorum başlarda. Kendime sinir oluyorum, okulu asmama değmek zorunda olduğunu hissediyorum. Yenilsem de inatla oynuyorum, günde 8-10 saat bazen. Bir de ortam çok iyi yani. Hem oyun oynuyorum, hem kendimden büyüklerle sosyalleşiyorum. İşte tam da o aralar annemin

Kurallarını kim koyduysa kadınların da oynayabileceği aklına gelmemiş. "Onlar da papyon takıp, yelek giysin" demiş herhâlde.

Fotoğraf: Çağ Çalışkur Arşivi

Fotoğraf: Getty Images Turkey

de haberi oluyor bu yeni hobiden. O da sosyalleşmemi desteklediğinden olsa gerek, geçici hevesime çok takılmıyor. Babam yine iyi; hevesimi görüp çok da büyük olmayan, hiç de büyük olmayan bir yatırım yapıyor kariyerime: İlk istekam alınıyor. Bana ait ve tam 40 lira. Ama onu çok seviyorum, istekamı yani. Her gün siliyorum, temizliyorum... Bugünkü cep telefonu gibi aslında, vücudun bir parçası oluveriyor. Hayatındaki her şeyden, herkesten daha tanıdık.

Benim okulumda devamsızlık hakkı 19 buçuk gündü, galiba herkesin de öyleydi. İşte benim o son buçuğu kullanmadığım hiç olmadı. Çünkü hep okuldan daha önemli, yapmam gereken işler vardı. 8 top, 9 top ya da Amerikan bilardoda, daha ne oyun varsa. Ama liseden bir şekilde mezun oluyorum hatta üniversiteyi bile kazanıyorum.

Babam kariyerime hiç de büyük olmayan bir yatırım yapıyor: İlk istekam alınıyor. Bana ait ve tam 40 lira. Ama onu çok seviyorum, istekamı yani.

Sene 1999, İstanbul'a taşınıyorum. Uluslararası İlişkiler okuyacağım. Tam olarak nedenini bilmiyorum ama öyle yap dediler, ben de kırmıyorum. Eylül ayında okullar açılmış ve Türkiye Şampiyonası İstanbul'da yapılacak. Laleli'de bir otelde 4 gün sürecek ve hepimizin otelde konaklaması bekleniyor. Kadınlar ve erkeklerin turnuvaları aynı salonda, aynı anda yapılıyor. Bunu belirtmem lazım çünkü ilerleyen zamanlarda bunun ahlaka uygun olmadığının düşünüldüğü dönemler de oluyor hayatımızda. Neyse, o zamanlar Laleli'nin anadili Rusça. Anlamadığım bir nedenden o turnuvaya katılan tüm erkekler o haftanın sonunda Rusçaya hâkim oluyorlar.

İlk turnuvam, çok heyecanlı günler. Sabah turnuva salonuna gidiyorum. Federasyondan tam Spor Bakanlığına yakışan mizah anlayışında bir görevli yanıma geliyor ve yaşımı soruyor. Daha 18 yaşıma basmamışım ama iyi oynadığımı hissediyorum. O yüzden gururla 17 diyorum, sonradan beni izlediğinde prim yapacağını düşünerek. Ama adam diyor ki "O zaman turnuvaya katılamazsın!" "Büyükler kategorisine girebilmek için 18 olman gerekiyor." Sonra da diyor ki "Şaka şaka, biz hallettik o işi." Yani, Spor Bakanlığıyla işbirliği yapıp illegal spor yapıyorum. Aslında girme hakkımın olmadığı bir turnuvaya katılıyorum. Ama

fena olmuyor, şampiyon oluyorum. Final maçı sırasında babam seyircilerin arasında elinde bir kamera beni çekmeye çalışıyor. Ne kadar heyecanlandığını daha sonra, çektiği görüntülerde elinin titremesinden anlıyorum. Babam yatırımının karşılığını fazlasıyla alıyor. Turnuva bitiminde annemi arıyorum. "Ben Türkiye Şampiyonu oldum" diyorum. "Aa sen o kadar bilardo oynuyor muydun?" diyor.

Kendimi yeniden keşfediyorum. Ama bu sefer bir şeyler farklı ilerliyor, yavaş yavaş beni gören, izleyen gözlerin arttığını hissediyorum.

Bu işler buralarda gerçekten o kadar da kolay değil. Bir sporu bu seviyelerde yapabilmek için bilgi birikiminizin hızla düşmesine izin vermeniz gerekebiliyor. Hem antrenmanlar çok saat alıyor hem de başka bilgilere çok da gerek olmuyor. İşte İstanbul'a geldiğim o dönemde bunun sıkıntısını hissetmeye başlıyorum. Sanki bilardoyla geçirdiğim zamanlar hayatımın kayıp günlerine dönüşüyor. Üniversite ikinci sınıfta okuldan arayıp bana sporcu bursu vermek istediklerini söylemeseler neredeyse hiçbir faydası olmayacak bu şampiyonluğun. İşte tam o sıralar hayatta daha önemli şeyler olduğu fikri ağır basmaya başlıyor, kariyer ve "gerçek başarılar" peşinde koşmaya karar verip bırakıyorum bilardoyu. Tam zirvede ya da zirvenin biraz gerisinde. "Artık yalnızca biri bana yanlışlıkla bahis teklif ederse, tatmin edici bir sonucu olacaksa yapacağım bu işi" diyorum kendime. Ta ki Amerika'ya gidip oyunculuk okumaya karar verene kadar.

2007 senesinde hayat aniden değişiveriyor. Dünyanın en acayip şehrindeyim. Herkes bir yerlere koşuyor, ben küçücük kalmışım. Tam hâkim olmadığım bir dilde yeni bir mesleği öğrenmeye çalışıyorum ve yapayalnızım. İşte bilardo o zaman yeniden giriyor hayatıma, sosyalleşmek için çıkarıyorum tekrar cebimden. Ve New York'un en gösterişli salonuna atıveriyorum kendimi. Daha önce gördüğüm hiçbir salona benzemiyor burası. İçki içmek serbest, dekolte giymiş kadınlar hiç de penguene benzemiyor ve dünyanın en iyileri sağımdaki solumdaki masalarda oynuyor. Aradan çok zaman geçmiş, ne yapacağımı bilmeden alıyorum istekayı tekrar elime. Oynamaya başlıyorum tek başıma...

Kendimi yeniden keşfediyorum. Ama bu sefer bir şeyler farklı ilerliyor, yavaş yavaş beni gören, izleyen gözlerin arttığını hissediyorum. Hatta gelip oynamayı teklif edenler bile oluyor. Herkes o kadar meraklı ve onaylayıcı ki yaptığım tüm atışların yerini bulduğunu hissediyorum. Maçlarımdan sonra atışlarımın kritiğini yapanlar oluyor, iyi buldukları her şeyi de sakınmadan söylüyorlar. Sanki herkes benim daha iyi oynamam için oradaymış gibi. İşte orada içimden karar veriyorum, en iyi bildiğimi düşündüğüm konuda yeniden öğrenci olmaya.

Antrenmanlarım artık eskisi kadar uzun sürmüyor. Ama hangi vuruşumu geliştirmek

Fotoğraf Getty Images Turkey

için masada olduğumu biliyorum çünkü inanılmaz oyuncular, inanılmaz tavsiyeler veriyorlar bana. İki saat çalışma sonrasında oturup sohbet ediyoruz hatta, oyunculukla ilgili bildiklerimi benden dinlemek istiyorlar; siyaset, sanat, estetik, mimari falan konuşuyoruz. Sonra bunların bilardoyla ilişkisini konuşuyoruz. Gelen bir teklif üzerine, ligde oynamaya başlıyorum, ufak paralar bile kazanıyorum. Ama umurumda değil çünkü yeni şeyler öğrenmenin zevki ağır basıyor.

Ben orada o çeyrek final maçını oynarken zamanı durdurmak istiyorum. Zirveye ne çok yakın ne de çok uzak.

Ayrıca gariptir, okula da devam edebiliyorum. Oyuncu olmak için bilardoyu, bilardocu olmak için oyunculuğu bırakmam gerekmiyor. Sonra, 2008 Şubat. Sene içindeki istikrarımdan dolayı yaz başı yapılacak dünya şampiyonasına katılmak isteyip istemediğimi soruyorlar. Ben mayıs ayında doğdum, kendime doğum günü hediyesi olur" diye düşünüyorum, kabul ediyorum.

18 Mayıs, Las Vegas'tayım. Bilardo takımımın beni zorla çıkardığı sahnede 2000 kişiye, okulda aldığım şan eğitiminin bana verdiği yetkiye dayanarak şarkı söyleyip yeni yaşımı kutlarken, ertesi gün oynayacağım maçı düşünüyorum, ne kadar şanslı olduğumu ve bir kahve sporunun insana yapabildiklerini...

Ertesi gün çok kişinin katıldığı bir dünya şampiyonasında beşinci oluyorum. Şampiyon olamayacağımdan değil, içeride bir yerde biliyorum artık en istediğim şeyin başarı olmadığını. Ben orada, o çeyrek final maçını oynarken zamanı durdurmak istiyorum. Zirveye ne çok yakın ne çok uzak. Maçlarım izleniyor, yaptığım işle ilgili birileri kafa patlatıyor ve herkes iyi yaptığım şeyleri konuşuyor. Otelin koridorunda yürürken birileri beni durdurup oynadığım yirmi maçtan birinin bilmem kaçıncı setinde yaptığım bir vuruştan çok etkilendiğini söylüyor, hem de olması gerektiği gibi, İngilizce.

Babamla da güncelliyoruz ilişkimizi, VHS kasetleri kaldırıyor, beni Instagram'da paylaşmaya başlıyor. Ve turnuva bitip New York'a döneceğim sırada annemi arıyorum. "Anne ben dünya beşincisi oldum" diyorum. "Amerika'ya, yanına geldiğimde bana da öğretir misin?" diyor.

Fotoğraf: Çağ Çalışkan Arşivi

Fotoğraf: Getty Images Turkey

ZAMANI GELDİ

Megan Rapinoe'nun özgür ruhu etkisini sadece sahada göstermiyor. O duruşuyla, açıklamalarıyla ve eylemleriyle de gerçek bir öncü.

Göksu Bulut

Megan Rapinoe ismine birçok farklı mecrada denk gelmiş olabilirsiniz. Amerika Birleşik Devletleri Milli Takımı'nın orta sahasında görev alan yıldızın ünü 2011 Dünya Kupası'ndan beri platin sarısı saçlarıyla, 2012 Olimpiyat Oyunları'nda kornerden attığı tarihi golle veya Nike'ın geçtiğimiz aylarda piyasaya sürülen "Dream Crazier" reklam kampanyasıyla gittikçe arttı. Sahada elde ettiği dünya ve olimpiyat şampiyonluklarını saha dışındaki güçlü karakteriyle tamamlayan 'özgür ruh Rapinoe', cinsiyet ayrımcılığı konusundaki tartışmaların baş aktörlerinden biri olarak adından her geçen gün daha fazla söz ettiriyor.

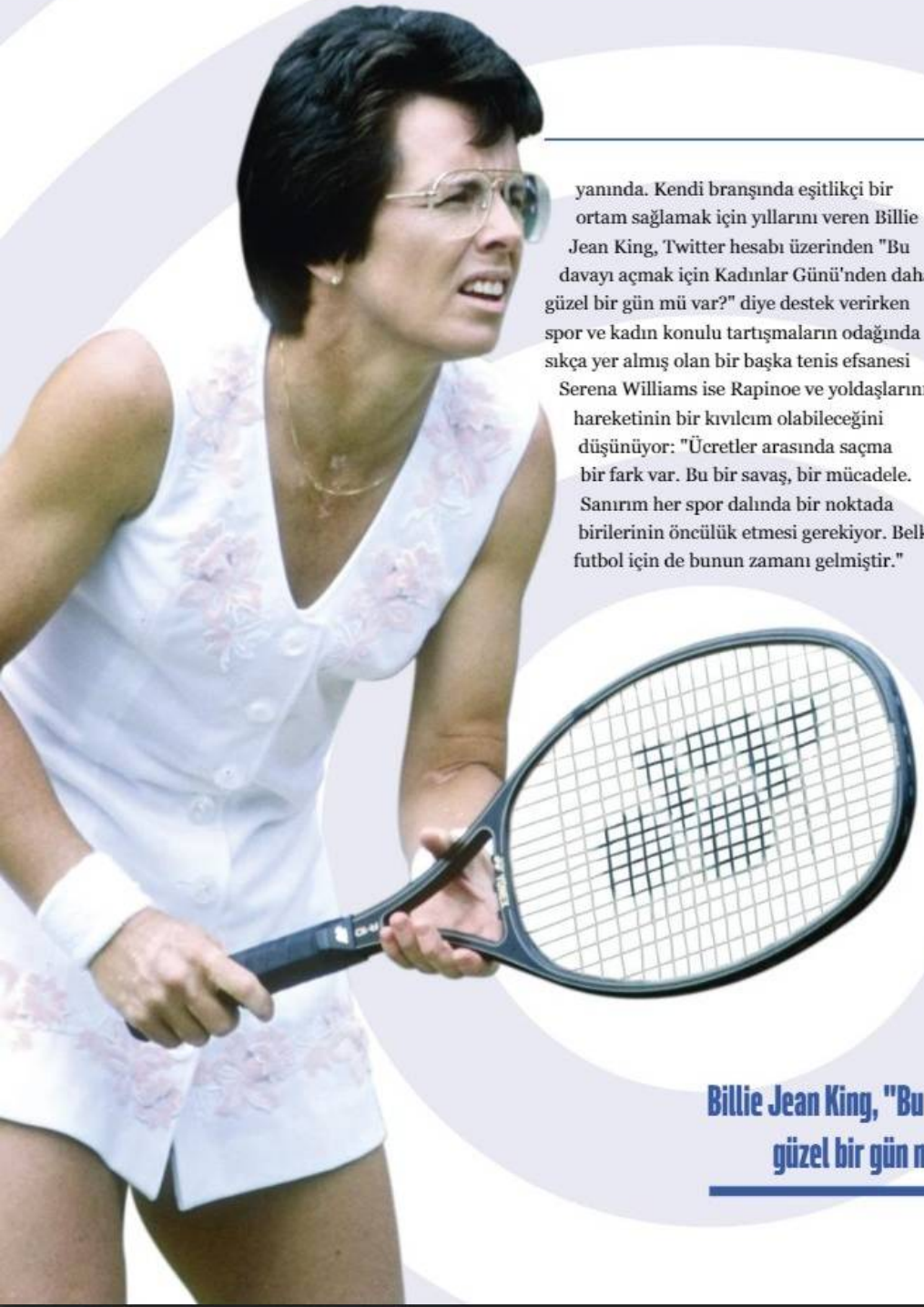
Elbette bu hikâyenin bir de başlangıcı var. Noktaları geriye doğru birleştirmek için Kuzey Kaliforniya'ya uzanmak gerekiyor. Seattle Reign'in orta sahası Rapinoe, üniversite yıllarına kadar beş kardeşiyle, doğayla ve sporla iç içe bir hayat sürdü. Daha sonra futbol kariyerinin ilk büyük adımlarını 2005 yılında Portland'da okurken Kolej Ligi'ni kazanarak attı. Bu süreçte, hislerini ve düşüncelerini somut bir dünya görüşüne oturtmasında ve sporun tarih boyunca örtülü kalan bir penceresinden sesini yükseltmeye başlamasında aldığı sosyoloji ve siyaset bilimi eğitimi şüphesiz bir ilham kaynağı olmuştur.

Kadınlar Günü'nde Amerikan Futbol Federasyonu'nu 'kurumsal cinsiyet ayrımcılığı' sebebiyle mahkemeye veren son dünya şampiyonu kadrodaki 28 kadından biri olan Rapinoe, bahsi geçen davanın aslında çoktandır bir neferi. 2016 yılında dört takım arkadaşıyla birlikte erkek meslektaşlarıyla aralarındaki maaş eşitsizliğini gerekçe göstererek ABD Eşit İstihdam Fırsatı Komisyonu'na (Equal Employment Opportunity Commission) bir dilekçe vermişti. Futbol federasyonunun 2015 finansal raporunun verilerine göre 2015 Dünya Kupası'nı kazanan kadın futbolcular federasyona erkeklerden 20 milyon dolar daha fazla gelir sağlarken bunun karşılığında elde ettikleri kazanç erkeklerinkinin dörtte biri kadardı.

Aralarında futbolun gözde kalecilerinden Hope Solo, kaptanlar Carli Lloyd ve Becky Sauerbrunn ile forvet Alex Morgan'ın da yer aldığı kadınlar grubunu harekete geçiren tek sebepse maaş eşitsizliği değildi. Bu noktada, görüşlerine başvurduğumuz spor sosyoloğu İlknur Hacısoftaoğlu konuya açıklık getiriyor: "Çim sahada oynama sayısından saha kullanım adetine ve maaşlara kadar baktığımızda Amerika Birleşik Devletleri gibi kız çocuklarının futbolda daha aktif olduğu bir ülkede bile erkeklerin avantajlı konumda olduğu görülüyor." Keza futbolcular da ayrımcılığın sadece maaşlarda değil; antrenman koşulları, tıbbi destek veya maç seyahatleri gibi sporun kalbinde yer alan önemli noktalarda da ortaya çıktığını dile getiriyor.

Rapinoe, Amerikan Futbol Federasyonu'nu 'kurumsal cinsiyet ayrımcılığı' sebebiyle mahkemeye veren 28 kadından biri...

Davanın bir parçası olan ABD'li kadınlar için güzel bir haberse yalnız olmamaları... Özellikle de tarih, yakın ve uzak yıldızlarıyla, onların

yanında. Kendi branşında eşitlikçi bir ortam sağlamak için yıllarını veren Billie Jean King, Twitter hesabı üzerinden "Bu davayı açmak için Kadınlar Günü'nden daha güzel bir gün mü var?" diye destek verirken spor ve kadın konulu tartışmaların odağında sıkça yer almış olan bir başka tenis efsanesi Serena Williams ise Rapinoe ve yoldaşlarının hareketinin bir kıvılcım olabileceğini düşünüyor: "Ücretler arasında saçma bir fark var. Bu bir savaş, bir mücadele. Sanırım her spor dalında bir noktada birilerinin öncülük etmesi gerekiyor. Belki futbol için de bunun zamanı gelmiştir."

İlknur Hacısoftaoğlu ise son gelişmelerin önemine şu şekilde dikkat çekiyor: "Tarihin hiçbir noktasında gücü elinde tutanlar gücü bir anda elden bırakmamış. Spor alanında da erkeklerin çok büyük bir gücü var. Bir şeyleri harekete geçirmek için kadın sporcuların, antrenörlerin ve yöneticilerin talep etmeye devam etmesi gerekiyor. Amerikan Kadın Milli Futbol Takımı'nın yaptığı, mücadeleyi görünür kılmak adına çok önemli bir hareket."

Nasıl ki başta sözünü ettiğim reklam kampanyasını seslendiren Serena, tam da "Peki ya fırsat eşitliğini hayal edersek? Bize hayalci derler" derken sapsarı Rapinoe'nun gözükmesi anlamlı bir mesaj içeriyorsa; Indian Wells CEO'su Raymond Moore'un "Kadın sporcu olsam her gece dizlerimin üstüne çöker, Roger Federer ve Rafael Nadal'ı yarattığı için Tanrı'ya şükrederdim çünkü onlar bu sporu yukarı taşıdı" sözlerine 2016'da tırnaklarını çıkaran Serena ve sporunda eşitsizlikle başa çıkan diğer tüm kadınların yarattığı dalgacıklar da gelecek için önemli bir hareket olabilir. Zira o bakış, sadece tenise veya Moore'a özgü değil. Dolayısıyla mücadele de yalnızca kortlarla sınırlı kalmayacak. Williams'tan Rapinoe'ya uzanan çizgi de bunu doğruluyor.

Yine geçtiğimiz ay Avusturya'nın Tirol bölgesinde düzenlenen Kuzey Disiplinleri

Billie Jean King, "Bu davayı açmak için Kadınlar Günü'nden daha güzel bir gün mü var?" diyerek bu davaya destek vermişti.

Fotoğraf: Getty Images Turkey

Dünya Şampiyonası'nda ödül dağılımındaki eşitsizlik bu kez kayakla atlamada gündeme geldi. Takım yarışlarında iki zafer birden elde eden Alman takımında, erkeklere yaklaşık 31 bin Euro'ya yakın bir ödül dağıtılırken kadınlara toplamda 4 bin 400 Euro verilmesi dikkat çekmiş; Alman *Spiegel* gazetesi aradaki uçurumu 'Weltmeisterin zweiter Klasse' (İkinci sınıf dünya şampiyonu) başlığıyla çarpıcı bir şekilde özetlemişti.

Farklı sporlarda örneklerine rastlanan cinsiyet ayrımcılığı, temelde sporun da toplum gibi ataerkil bir yapıda olmasına dayandırılıyor. Hacısoftaoğlu, karşılaşılan durumları kadın futbolu özelinde şu şekilde özetliyor: "Spor gibi erkeğe uygun görülen bir alana girmeye cüret eden kadınlar, kadınsılıklarını ve cinsel kimliklerini ispat etmek durumunda kalıyor. Röportajlarda, futbol takımı seçmelerinde bunları ispat etmeye mecbur kalan kadınlar ya bu konuda belli bir strateji geliştiriyor ya da baskılara uygun şekilde hayatını sürdürüyor. Yeterince kadınsı gözükebilmek için oje sürmesi, makyaj yapması ve saçlarını uzatması isteniyor. Röportajlarda parfüm sıkıp sıkmadıkları sorulabiliyor veya kadınlar kendi stratejilerini belirleyerek bunu önden ifade etme gereği duyuyor. Cinsel kimlikleri sorulduğunda ise heteroseksüelliklerini ispat etmeleri gerekiyor. Evlilikleriyle, erkek arkadaşlarıyla ilgili sorgulamalara maruz kaldıklarını da söyleyebiliriz."

2012 Londra Olimpiyat Oyunları'na iki hafta kala eşcinsel olduğunu açıklayan, kısa saçlı ve 'kadınsılıktan' uzak sayılabilecek bir görünüm sergileyen Rapinoe ise herhangi bir baskıya aldırış etmeyenlerden... *ESPN*'e verdiği röportaj da mücadelesine hiçbir şeyin engel olamayacağını net bir şekilde vurguluyor:

Sue Bird

2012 Londra öncesi eşcinsel olduğunu açıklayan ABD'li futbolcu, baskıya aldırış etmeyenlerden...

"Özel hayat denen şey cinselliğimiz ile ilgili bilgiler değil, doğru bildiklerimiz ve eşitlik için mücadele etmektir."

Rapinoe, beyaz ve eşcinsel bir kadın sporcu olarak sıradışı bir tip olduğunun farkında. Lakin 'özgür ruh' kendi yolunda ilerliyor ve yeterince kadın olup olmadığını ispat etmesini bekleyenlere inat, basketbol yıldızı kız arkadaşı Sue Bird ile *ESPN*'in 'Body Issue' ekine çıplak poz verebiliyor. Ulusal marş esnasında tek dizi üstüne çökerek, Colin Kaepernick'in başlattığı protestoya eşlik ediyor. 2011 Dünya Kupası'nda Kolombiya'ya attığı golü tüm stada dinlettiği *Born in the USA* serenadıyla kutluyor. LGBTQIA örgütlerinin de yer aldığı organizasyonlarda eşitliği ve insan haklarını savunmayı sürdürüyor, aynı zamanda da kısa saçlarını iyice örten beresinden asla vazgeçmeyeceğe benziyor. Bir şeyden daha emin olabilirsiniz, o kesinlikle 'ikinci sınıf dünya şampiyonu' olmayı kabul etmeyecek.

USA

YERÇEKİMİNE KARŞI

Simone Biles, 2020'nin de en büyük yıldız adayı. Fakat Rio'dan Tokyo'ya giden yolda yaşadıkları, düşündüğümüzden çok daha ağırdı.

Binnaz Saktanber

Yerçekimi, Simon Biles'ı mindere indiriyor. Oysa onu izlerken uçacak sanmak ne kolay. Öyle uzun kalıyor ki havada: Zıplıyor, tüm vücudu dümdüzken dönüyor, sonra bir kez daha, sonra bir yarım daha üstelik bu sefer saat yönünün tersine dönüyor ve yeri görmeden mindere iniyor. On iki metrelik minder bitmese sanki devam edecek, uçup gidiverecek. Ama yerçekimi Biles'ı dinlemiyor. *Ne kadar yükseğe sıçrarsa sıçrasın, kaç salto atarsa atsın*, çekiyor onu yeryüzüne. Kadınları yere indiren, kanatlarını kıran, özgürce uçmalarına engel olan başka yerçekimleri de var elbette: Eşitsizlik, ırkçılık, cinsel taciz, şiddet, aile travmaları, bitmeyen yükler ve hep en mükemmelini isteyen toplumsal beklentiler. Biles işte tüm bu yerçekimlerine karşı aynı anda savaşıyor. O, 22 yaşında, 1.42 boyunda Afrikalı Amerikalı bir kadın atlet. O, dünyanın gelmiş geçmiş en iyi jimnastikçisi. O, yerçekimine karşı çıkan bir ikon.

Simone Arianne Biles, 14 Mart 1997'de Columbus, Ohio'da dört kardeşin üçüncüsü olarak doğuyor. Baba ortada yok, uyuşturucu ve alkol bağımlısı annelerinin de çocuk bakacak takati olmayınca Biles kardeşler koruyucu aile evlerinin birinden diğerine sürükleniyor. 2000 yılında Biles'ın dedesi Ron ve ikinci karısı Nellie'nin çocukları yanlarına almalarıyla hikâye mutlu sona kavuşuyor. Çok geçmeden dede ve üvey anneannelerine "anne ve baba" demeye başlıyor çocuklar. Kapıdan girdiği an hissettikleri sorulduğunda, "Yeni bir aileydi ama aileydi" diyor Biles. 2003'te Ron ve Nellie, Simone ve küçük kardeşini; Ron'ın kız kardeşi de abi ve ablalarını resmen evlat ediniyor.

Bugün biyolojik annesiyle özel günler dışında pek konuşmayan Biles, "Anne ve babam var. Ailem ve arkadaşlarım var. Hayatımda biyolojik annemin doldurması gereken bir boşluk yok" diyor. Oysa hayat öyküsü anlatılırken o 'acıklı' retorik ısıtılıp ısıtılıp önüne geliyor hep: "Terk edilmiş evlatlık siyah kızın başarısı" başlıkları, üstüne vazifeymiş gibi "Onlar ebeveyni değiller" diye tweet atan spor yorumcuları... Yerçekimi.

"Hayatımda biyolojik annemin doldurması gereken bir boşluk yok" diyor Biles. Oysa hayat öyküsü ısıtılıp ısıtılıp önüne geliyor hep...

Jimnastik denen şeyle ilk karşılaştığında altı yaşında Biles. İçeride klima var diye ana sınıfı öğretmenlerinin götürdüğü spor salonundan elinde "Ailene ver" dedikleri bir el ilanıyla çıkıyor. İlk kez gördüğü jimnastikçi çocukları taklit ederken taklalar atan, dönüşler yapan bu kız, çok değil altı yıl sonra milli takım kampına çağrılıyor. Sonradan ismini çok duyacağımız o meşum kamp burası; Teksas, Karolyi Çiftliği. 2001-2018 arası Amerikan Jimnastik Milli Takımı'nın resmi idman kampı olan çiftlik adını efsane jimnastikçi Nadia Comaneci'yi de yetiştiren

Bela Karolyi

Marta Karolyi

Fotoğraf Getty Images Turkey

Rumen antrenörler Bela Karolyi ve Marta Karolyi'den alıyor. Ailelerin içeri alınmadığı, henüz çocuk yaştaki atletlerin dövüldüğü, zaman zaman su ve yemek dahi verilmediği bu kamp ve Karolyi'ler ABD'yi jimnastikte zirveye çıkaran sebepler olarak görülüyorlar. Biles gibi yüzlerce çocuk ve genç atlet bu çiftlikte cinsel tacize uğruyor. "Nefret ettim" diyor Biles kampa ilk gidişi sorulduğunda, "bir daha gitmek istemedim." Ve 2018'de Karolyi kampını kapattıran kişi oluyor.

Ama önce 2018'e gelene kadar yaptıkları var: 2013'ten başlayarak tüm dallarda dört dünya şampiyonası kazanan tek atlet olan Biles, 2016 Rio Olimpiyat Oyunları'nda artistik jimnastik dalında bireysel genel tasnif, atlama masası ve yer hareketlerinde altın madalya ve denge aletinde bronz madalya alıyor. "Final Beşlisi" denilen ABD Olimpiyat Takımı'yla da altın madalya kazanıyor. Biles bu başarılarıyla tarihte en çok altın madalya kazanan Amerikan jimnastikçi ve her dalda dünya şampiyonu olan ilk Amerikan jimnastikçi unvanlarını elde ediyor. 2018'deki Doha Dünya Şampiyonası seçmelerinden bir gece önce böbrek taşı teşhisiyle hastaneye kaldırılıyor. Ama apandisit değil taş olduğu anlaşılınca (hani şu çoğu erkeğin düşürmekle övünüp "Doğum sancısıyla aynı acıymış" dediği böbrek taşı) hastaneden çıkışını istiyor ve Doha'dan da altın madalyayla ayrılıyor. Daha yeni hastaneden çıkmış Biles, iki kere düşmesine ve bir kez minderin dışına çıkmasına rağmen kazanıyor bu başarıyı, çünkü rutini öyle zor ve puanları öyle yüksek ki, başka bir atletin kâbusu olacak düşmek, dikkate alınmayacak bir detay hâline geliyor. Bir röportajında maçlarda düşünce buz koyan basketçi ve futbolcularla dalga geçiyor: "Onlar bebek. Denge tahtasından sonra buz koyduğumu düşünebiliyor musunuz? 'Hadi oradan, abartma!' derler insana." "The Biles' denen, iki tescilli hareketi olan bir atlet için söylemesi kolay.

Biles, Doha'da sadece bedensel değil, mental yaralarla da boğuşuyordu. Milli takım doktoru Larry Nassar tarafından taciz edildiğini açıklamasının üzerinden henüz dokuz ay geçmişti. Final Beşlisi'nin dört üyesi de dâhil olmak üzere 265 kişiyi taciz eden Nassar, bunu muayene kisvesi altında ve çoğu zaman sporcuların aileleri yanlarındayken yapmıştı.

Biles gibi yüzlerce genç atlet, yıllar içinde Karolyi'lerin kampında cinsel tacize uğramıştı. Biles, daha sonra 2018'de kampı kapattıran kişi oldu.

Biles, Nassar'ın ömür boyu hapse mahkûm edildiği ve genç kadınların tacizlerini anlatan mektupları yüzüne karşı okuduğu emsalsiz mahkemede tanıklık yapmadı çünkü tacizcisiyle tekrar yüz yüze gelmek istemedi ancak jimnastik sporunun en tanınmış yüzü olarak yaptığı açıklamayla belki daha önemli bir şey başardı: Sporun reforme edilmesinin önünü açtı. "Öyle uzun zaman kendime

"Öyle uzun zaman kendime sordum ki... Çok mu saftım? Benim suçum değildi. Hayır, benim suçum değildi. Bu suçluluk duygusunu taşıyan ben olmayacağım."

sordum ki... Çok mu saftım? Benim suçum muydu? Hayır, benim suçum değildi. Hayır, Larry Nassar'a, ABD Jimnastik Takımı (USAG) ve diğerlerine ait olan bu suçluluk duygusunu taşıyan ben olmamalıyım ve olmayacağım."

Biles'ın yapısal reform, soruşturma çağrısı yaptığı ve 2020 Olimpiyat Oyunları'na hazırlanırken taciz edildiği kampa tekrar dönmek zorunda olmasının korkunçluğunun altını çizdiği açıklamasından üç gün sonra Karolyi Çiftliği kapatıldı, dokuz ay sonra ABD Jimnastik eski CEO'su Steve Penny tutuklandı ve tüm yönetim kurulu istifa etti. Sponsorların terk ettiği, güvenoyunu yitirmiş bir organizasyonu ayağa kaldırmak da Biles'a düşmüştü. 2018 Ulusal Jimnastik Şampiyonası'nda tacizden sağ kalanları onurlandırmak için mavi bir mayo giydi. USAG'ın geçici başkanı Mary Bono, Nike logosunun üstünü çizdiği bir tweet attığında duruma el atan yine Biles oldu. "Dert etme, sonuçta daha akıllı bir başkana veya sponsorlara ihtiyaç duyduğumuz falan yok" diye cevapladı Bono'yu. Henüz dört gündür başkan olan Bono, istifa etti.

Elbette tüm diğer ırkçılar gibi Bono'nun da derdi Colin Kaepernick'ti. Nike, ABD'nin ırk politikalarını protesto etmek için ulusal marş sırasında diz çöken siyah futbolcunun sponsoruydu çünkü. Biles ise her ne kadar "Bu sporu yapıyorum çünkü eğlenmeyi seviyorum. Irkı konuya karıştırmıyorum" dese de bunun o kadar kolay olmadığını tahmin etmek zor değil. Tarih boyunca beyaz bir spor olan jimnastikte Biles'ın safi varlığı ve başarıları dahi politik bir vurgu çünkü. 2016 Rio'da ABD bayrağını taşıyan Biles, istese de istemese de bunu yapan ilk siyah jimnastikçiydi.

2013 Dünya Şampiyonası'nı kazandığındaysa İtalyan sporcu Carlotta Ferlito mikrofonlara "Takım arkadaşıma 'Bir dahaki sefere derimizi siyaha boyayalım' dedim, böylece biz de kazanırız" diyecekti. Zira ideal bir beden tipi olarak 'Rus görünümü' teriminin hâlen kullanıldığı bir spor jimnastik. Rus; yani beyaz, sarışın, çıtı pıtı. Tıpkı "Rus" gibi, artistik jimnastiğin "artistik", yani sanatsal kısmı da bir kod gibi çıkıyor karşımıza: Zarif, ince, kuvvetli bir atlet değil de süzülen bir peri âdeta. Bir *Vogue* röportajında "Jimnastik sence sanat mı akrobasi mi?" denince hiç düşünmeden "Akrobasi!" diyor Biles. Ve 2017 senesinde katıldığı televizyon şovu *Dancing With the Stars*'ta sunucu "Çok iyi puanlar aldın, neden gülümsemiyorsun?" deyince, hiç sekmeden hak ettiği cevabı veriyor bu seksist ve klişe

soruya: "Altın madalyalar gülümseyerek kazanılmıyor çünkü."

Hem 2017 hem 2019 Laureus Yılın Spor Kadını, 2017 yılı *Time* Dünyanın En Etkili Kişilerinden Biri, *ESPN* 2018 Yılın En Dominant Atleti, 2018 Arthur Ashe Cesaret Madalyası sahibi... Tüm bu mükâfat ve ödüller de sadece gülümseyerek kazanılmıyor. Azim, yetenek, çok çalışmak, farklılıklarının ve değerinin bilincinde olmak ve yerçekimlerine kapılmamak: "Bir sonraki Usain Bolt veya Michael Phelps değilim, ben ilk Simone Biles'ım" diyebilmek.

Bir Vogue röportajında "Jimnastik sence sanat mı akrobasi mi?" diye sorulduğunda hiç düşünmeden "Akrobasi" cevabını veriyor Biles...

Elbette tüm bunlar Biles'ın gelmiş geçmiş en matrak, enerjik ve karizmatik atletlerden biri olduğu gerçeğini değiştirmiyor. Biles'ın son derece aktif kullandığı sosyal medyasına bir göz atmak bile alametifarikası at kuyruğu ve kurdelesiyle hiç durmayan, hafif obsesyon seviyesindeki Zac Efron hayranlığıyla ve kendisiyle dalga geçebilen, dört Alman kurdu köpeği ve emekli bir jimnastikçi olan erkek arkadaşı Stacey Ervin ile mutlu, kadın hakları ve yeryüzü sorunlarına duyarlı bir genç kadın görmemize yetiyor.

Biles şimdilerde Teksas'ta annesi ve babasıyla birlikte kurduğu World Championship Gym'de sonrasında emekli olacağını açıkladığı 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları'na hazırlanıyor ve yeni jimnastikçiler yetiştiriyor. Son olimpiyatı olmasına aldırmaksızın rutinine yeni ve daha zor hareketler ekliyor, koçu Laurent Landi ile yarışmanın en sevmediği kısmı olan asimetrik paralelde de en iyisi olmak için çalışıyor. Biles sadece spor salonunda değil, dışarıda da daha iyisi için, eşitsizlikleri silebilmek adına emek sarf ediyor: Hem terapiye gidiyor hem de iyi niyet elçisi olduğu University of the People'da internet üzerinden iş yönetimi dersleri alıyor. Biles'ın adını taşıyan burs fonu, kendisi gibi koruyucu aile sisteminde yaşayan çocukların da üniversite hayallerini gerçekleştirebilmeleri için veriliyor.

"Dostlarım ve diğer sağ kalanların cesur hikâyelerini duyunca anladım ki bu korkunç tecrübe beni tanımlamıyor. Ben bundan çok daha fazlasıyım. Ben eşsiz, akıllı, yetenekli, motive ve tutkuluyum. Kendime, hikâyemin bundan çok daha büyük olacağına dair söz verdim ve hepinize söz veriyorum ki asla vazgeçmeyeceğim." Biles attığı her adımda verdiği sözleri tutmaya ve yerçekimine karşı savaşmaya devam ediyor.

Fotoğraf Getty Images Turkey

KÖPRÜ

Türkiye'de altın çağını yaşayan voleybolun en özel yüzlerinden birisi de Eda Erdem Dündar. Tecrübeli voleybolcudan kariyerini dinledik.

Caner Eler

Eda Erdem, Türk voleybolunun en önemli jenerasyonlarından birinin üyesiydi. Şimdi ise Fenerbahçe ve milli takım formasıyla yeni jenerasyona liderlik ediyor. Kayıt cihazımızı Kaptan'a uzattık ve tüm bu süreci ona sorduk...

Fenerbahçe forması altında birçok başarıya imza attınız. Sizce bu güzel serüven, oyuncu olarak veya başka bir pozisyonda nereye kadar devam edecek?

Şu an, her zaman olduğu gibi tamamen voleybola konsantre vaziyetteyim. Sağlığım el verdiği ve takımıma fayda sağladığımı düşündüğüm sürece kulübüme oyuncu olarak hizmet etmeye devam edeceğim. Voleyboldan sonraki hayatım için aklımda seçenekler olsa da herhangi bir karar vermiş değilim. Hani bir söz var ya, insanoğlu plan yaparken Allah yukarıdan gülümsermiş. 14 yaşımdan beri bir koşuşturmaca içerisindeyim. Belki bir süre hiçbir şey yapmamayı da tercih edebilirim, kim bilir... Fakat taraftar olarak Fenerbahçe serüvenim ömrümün sonuna kadar devam edecek.

Kulüp veya milli takım kariyerinizin devamı için belirlediğiniz net bir hedef var mı?

Kulüpte elbette yarıştığımız her kulvarda şampiyon olmak istiyorum. Kendi adıma Fenerbahçe için ikinciliği hiçbir zaman başarı olarak görmedim. Şöyle düşünüyorum, ikinci hatta üçüncü bir Avrupa şampiyonluğu neden olmasın?

Milli takım için açıkça söyleyebilirim ki önceliğimiz bu yaz Ankara'da oynayacağımız 2019 Avrupa Şampiyonası fakat 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları'na katılmayı ve 2012 Londra'daki tecrübeyi yeniden yaşamayı çok istiyorum. Tabii bu, milli takım kariyerimin devamı için değil, başarılı bir şekilde son bulması için kendi adıma koyduğum bir hedef...

Kadınlarda Türkiye Voleybol Milli Takımı geçtiğimiz sene farklı bir yapılanmaya girerek kadrosuna birçok genç oyuncu kattı. Grubun en tecrübeli ismi olarak bu yapılanma içerisindeki rolünüz nedir?

Çok genç, çok yetenekli fakat tecrübesiz ve sabırsız bir jenerasyon ile yola devam ediyoruz. Eski jenerasyondan kalan, başarılı olmuş A Milli Takım kültürümüzü yeni neslin dinamizmi ve enerjisi ile harmanlıyoruz. Ben burada hem onlara ablalık yapıyorum hem de idari ekiple aralarında bir köprü kuruyorum. Aynı zamanda tecrübelerimle yardımcı olmaya çalışıyorum. Saha içerisindeki rolüm de kulübümde olduğundan farklı değil. Takımın mücadele gücünü yukarı çekmek için çabalıyorum.

Fenerbahçe için ikinciliği hiçbir zaman başarı olarak görmedim. İkinci hatta üçüncü bir Avrupa şampiyonluğu neden olmasın?

Sizce 2019 Avrupa Şampiyonası ve 2020 Olimpiyat Oyunları'na kadar milli takımı nasıl bir süreç bekliyor?

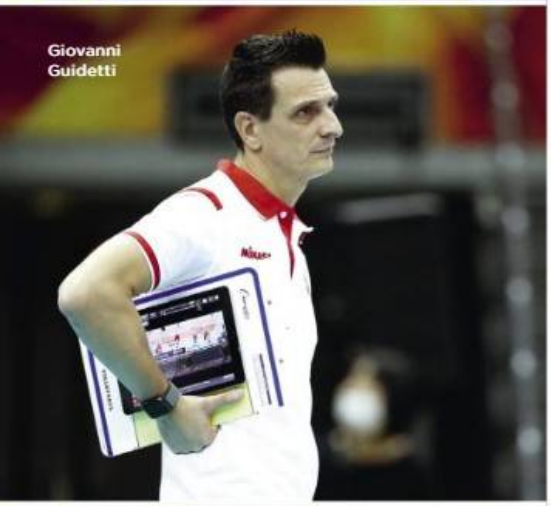
Yoğun bir milli takım programı bizi bekliyor. Sezon biter bitmez mayıs ayında Montreux Volley Masters ile başlıyoruz. Ardından, beş ayaktan oluşan Milletler Ligi karşılaşmaları başlıyor. Sırbistan, Tayland ve Çin'in yanı sıra Türkiye de bu turnuvaya ev sahipliği yapacak. Temmuz ayı Milletler Ligi finalleri ve hazırlık kampları ile geçecek. Ağustos ayında olimpiyat elemelerinin ilk ayağını oynayacağız. Olimpiyat oyunlarına gitmek için bu aşama çok önemli çünkü gruptan birinci çıkan ülke doğrudan katılım hakkı kazanacak. Bunu başaramazsak daha sonra sezon içerisinde ikinci bir eleme

Fotoğraf: Getty Images Turkey

Ze Roberto

Marcello Abbondanza

Giovanni Guidetti

Zoran Terzic

oynayacağız. Avrupa şampiyonası öncesinde de son hazırlık turnuvamız olan Gloria Cup'a katılacağız. Kısacası, anlatırken bile düşüncelere daldığım, yoğun bir takvime sahibiz; umuyorum yarışacağımız tüm turnuvalarda ülkemizi başarılı bir şekilde temsil edeceğiz.

Beşiktaş altyapısında voleybolla tanıştığınızda koşullar nasıldı? Modern voleybolda antrenman şekilleri ve oyun sistemi anlamında ne gibi farklılıklar yaşandı? Siz neler gözlemliyorsunuz?

Altyapı ile A takım elbette çok farklı. Altyapıda malzeme sıkıntıları, salon koşulları, idman saatleri, düzensizlik gibi A takıma çıktığınızda geride bıraktığınız pek çok etken var. Fakat bütün bu olumsuzlukları voleybol sevginiz ile çözüyor ve güçlü bir mental yapıya kavuşuyorsunuz. Bu da aslında eğitiminizin bir parçası.

İyi bir sporcunun sermayesi altyapıda aldığı eğitimdir diyebilirim. Orada atılan temellerden ömrünüz boyunca faydalanırsınız.

Altyapıda attığınız temellerden spor hayatınız boyunca faydalanır, A takımda da teknik ve taktik idmanlarla becerilerinizi en üst seviyeye taşırsınız. Dolayısıyla iyi bir sporcunun sermayesi altyapıda aldığı eğitimdir diyebilirim. Bu anlamda altyapı tecrübelerim, çalıştığım hocalarım, takım arkadaşlarım, çıktığım deplasmanlar, sayısız anı... Her şey benim için çok özeldi.

Modern voleybol daha hızlı ve daha varyasyonlu oynanıyor. Güç ve fiziksel özellikler giderek daha çok öne çıkıyor. Yoğun idman ve maç temposunu iyi ayarlamanız, her zaman fiziksel olarak hazır olmanız gerekiyor. Bu yüzden de 'fitness'ın önemi eskiye oranla çok daha büyük. Önceleri idman ve maç sıklığı çok daha azdı, voleybol daha basitti. Artık neredeyse her gün çift idman yapıyoruz, üç günde bir maç oynamak alışkanlık hâline geldi. Ayrıca performans ölçümleri gelişti ve bilimsel yaklaşımlar spor dünyasında eskiye nazaran daha ön planda. Düzenli yağ ölçümleri, güç, sıçrama testleri gibi verilerin sonuçları doğrultusunda her oyuncuya özel beslenme ve idman programları hazırlanıyor. Bu planlamalar sayesinde sezon içerisinde gereken performansı fikstüre göre programlayabiliyoruz.

Adnan Kıstak'tan Ze Roberto'ya ve şimdilerde Zoran Terzic'e kadar birçok tecrübeli antrenörle çalıştınız. Bir önceki soruda yaptığınız karşılaştırmayı bir de antrenör-oyuncu ilişkisi bağlamında değerlendirebilir misiniz?

Altyapı eğitimi konusunda talihli oyunculardan birisiydim. Voleybol ile tanışmamı sağlayan İsmail Şahin'di. Devamındaysa beni A takıma alıp profesyonel hayata geçişimi sağlayan rahmetli Cengiz Göllü ile çalışma şansına eriştim. Onların saha içi ve saha dışı eğitimini aldıktan sonra profesyonel anlamda herhangi bir zorluk yaşamadım. Ze Roberto, Marcello Abbondanza, Giovanni Guidetti ve Zoran Terzic

Fotoğraf Depo Photos

Ze Roberto, Marcello Abbondanza, Giovanni Guidetti ve Zoran Terzic çok değerli ve başarılı antrenörler. Ne mutlu bana ki onlarla çalışma fırsatım oldu.

çok değerli ve başarılı antrenörler; ne mutlu bana ki onlarla çalışma fırsatım oldu. Hepsiyle iyi iletişim kurduk. Dört antrenörün de idman ve oyun sistemi anlayışı çok farklı. Kıyaslamaya girersek çok uzun bir cevap olur. Fakat sadece bir özelliklerini seçtiğim bir liste yapacak olsaydım; Ze'nin sakinliği, Marcello'nun tezcanlılığı, Gio'nun idman bağımlılığı ve Zoran'ın gördüğüm en direkt iletişim kuran antrenör oluşu listemde mutlaka yer alırdı.

Basketbolda hem uzun hem de koordinasyon yeteneği yüksek, "eli temiz" dediğimiz oyunculara daha sık rastlıyoruz. Sizce voleybol için de aynısını söylemek mümkün mü?

Elbette söyleyebiliriz. Bizde de boyu uzun ve tekniği çok iyi olan sporcular var. Özellikle yeni jenerasyon hem fizik hem de teknik konusunda çok daha fazla potansiyele sahip sporcu barındırıyor.

Yeni nesilden Türkiye'de ve dünyada en çok hangi oyuncuları beğeniyorsunuz?

Gelecek vadeden çok fazla yetenekli oyuncu sayabilirim. Fakat eskiden 'abla' dediğim bir oyuncu kendi takımını kurarken benim ismimi yazmadığında ben kırılırdım. O yüzden ben de isim vermeyeyim ve kimseyi kırmamış olayım.

Her sporda olduğu gibi voleybolda da takımı ateşleyen oyuncu çok önemlidir. Bazen kritik bir topu çıkararak veya tekli blokla bir maçı çevirebilirsiniz. Bu konuda çok örnek yaşamış bir sporcu olarak bizimle bir anınızı paylaşabilir misiniz?

Herhâlde en değerli olan ve en çok bilinen 2016-17 sezonu yarı final ikinci maçı altın set mücadelesiydi. Lig şampiyonluğu için Eczacıbaşı VitrA'yı geçmemiz gerekiyordu ve maçı 3-1 kazanarak yolu yarılamıştık. Altın set oynanırken uzun süre dışarıda kaldım, o sırada takım mental olarak düşüşe geçmişti. 13-8'de benim turum geldi ve sahaya girdim. Kenarda oturduğum süre ne kadar uzun sürdüyse saha içinde geçen zaman da o kadar kısaydı.

Öncelikle takımın sahadaki enerjisini yukarı çekmem gerektiği düşüncesiyle hareket ettim, ilk hücuma blok yaparak takıma güç ve inanç vermeye başladım. Sonrasında yaptığım ikinci blok ve aldığım hücum sayısıyla, her sayının ardından saha içinde yaptığımız kısa konuşmalarla kendimizi bu geri dönüşe inandırmaya başladık.

Oyun her durduğunda enerjimizi biraz daha

yükselterek voleybol tarihinde asla unutulmayacak bir sayfaya adımızı yazdırmış olduk. Hâlâ izlediğimde o gün yaşadığım duygu karmaşasını içimde hissediyorum. Eminim o an sahada olan herkes o güne döndüğünde bu duyguları tekrar tekrar yaşıyordur.

Sizce takımı ateşleyen kişi olmak doğuştan gelen bir durum mu yoksa bir oyuncu çalışarak bu karakteri elde edebilir mi?

Herkesin ânı ve olayları karşılama biçimi farklı. Takımı ateşleme rolünün doğuştan gelen bir durum olduğunu düşünüyorum, çalışarak ihtiyacınız olduğunu düşünüyorsanız bu eksikliğinizi bir noktaya kadar geliştirebilirsiniz ama içinizde yoksa bu şekilde davranmak performansınızı düşürür, zihninizi meşgul eder ve doğal olmayan ilave bir çaba sergilediğiniz için daha erken yorulmanıza sebep olur.

Orta oyuncu olmasaydınız hangi mevkide oynamayı dilerdiniz?

Voleybola köşe oyuncusu olarak başladım. Fazla sayıda köşe oyuncusu olması sebebiyle de pozisyon değişikliğine gitmek durumunda kaldım. Seçme şansım olsaydı her zaman sahada ve oyunun içinde olmayı sevdiğim için 4 numara, yani smaçör oynamayı dilerdim.

Türkiye'de kadınlara spor dallarında doğru imkânlar sağlandığında hep büyük başarılar elde edildi. Özellikle kadın voleybolcuların Türkiye'de istikrar bakımından farklı bir mertebede bulunduğunu söylemek gerekiyor. Bu fark nasıl sağlandı?

Henüz 'Türk ekolü' diyebileceğimiz bir standardımız yok ama bunu oluşturabilecek jenerasyona ve imkânlara sahibiz.

2003 Avrupa Şampiyonası'nda ikinci olan takımla birlikte Türkiye'de voleybol büyük kitlelere ulaştı ve ailelerin özellikle kız çocuklarını altyapılara yönlendirmesiyle beraber geniş bir oyuncu havuzu oluştu. Sonrasında yapılan yatırımlar ve gelen başarılarla beraber popülarite de arttı. Türkiye'ye gelen yabancı teknik ekip/oyuncu ile birlikte kalite zirve yaptı. Bu sayede hem idman hem de maç kalitesi seviye atlayınca başarılar gelmeye başladı. Mevcut dönemde aynı yatırımlar sürdüğü için, istikrarlı bir şekilde, doğru bir model olarak yapılandırılan voleybol, Türkiye'deki başarılı serüvenine devam ediyor. Kulüp olarak da Fenerbahçe'de büyük bir yatırım var, yüzlerce sporcu yetişiyor ve büyük bir önem veriliyor, doğru eğitimle ve stratejiyle buradan yetişen sporcuların yarınlarda bu ülkenin başarılarına katkı sağlayacağını, o istikrarı devam ettireceğini bilmek bizleri mutlu ediyor. Sponsorlar da sporun gelişmesinde ve istikrar konusunda olmazsa olmaz unsur. Milli Takım'da Orkid'in desteği Fenerbahçe'de Opet'in desteği de bunun en güzel örneği. Bu değerli sponsorluklar ve spora verdikleri destek için de teşekkür ederiz.

Türkiye voleybolu yıllar içerisinde hangi ekollerden etkilendi? Sizce artık kendi ekolünü oluşturuyor mu? O ekoller en başta neyi farklı yapıyorlardı? Ve biz nasıl onları yakalamaya hatta geçmeye başladık?

Dönemsel etkileşimlerimiz oldu. Geçmişte Rus ekolünden, İtalyan ekolünden ve şimdilerde de uzakdoğu ekolünden bahsedebiliriz. Rus ekolü fizik üstünlüğüne dayalı, yüksek toplarla oynanan bir sistem. İtalyan ekolü defans ve tekniğe dayalı, uzakdoğu ise çok varyasyon ve hızlı oyun üzerine kuruludur. Fakat özünde tüm ekoller mevcut olan oyuncuların en iyi yapabildikleri şeyleri öne çıkartmak ve oyun sistemini onların üzerine kurmak gerekliliğiyle ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan, artık voleybol tüm dünyada eskisinden daha hızlı oynanıyor. Biz de sürekli turnuva oynayarak maç tecrübelerimizi artırıp, kendi ekolümüzü yaratmaya çalışıyoruz. Henüz Türk ekolü diye adlandırabileceğimiz bir standardımız olduğunu düşünmüyorum ama bunu oluşturabilecek bir jenerasyona ve imkânlara sahibiz.

Fotoğraf Depo Photos

Voleybolun bilhassa son yıllardaki gelişiminde sizce hangi etmenler en büyük rolü oynadı?

Kulüplerin yatırımı kesmemesi, ülke genelinde gerçekleştirilen tesisleşme burada en büyük etken. Geçmiş zamana göre jenerasyon değişiklikleri ile beraber yöneticilerin de voleybol tecrübesi kazanması önemliydi. Yani, bu yatırımların aynı zamanda doğru kullanılması adına da epey yol alındı.

Voleybolcuların Türkiye'de kadınlar için önemli bir ilham kaynağı olduğunu söyleyebiliriz. Milli takım kaptanı olarak sizin kadınların eşitlik mücadelesine bakışınız nasıl? Bugün ne durumdayız ve hangi noktalara gelmeliyiz?

Bugün ülkemizde kadınlar siyasal, ekonomik, bilimsel, sportif, sanatsal tüm organizasyonlarda varlıklarını kabul ettirmişlerdir. Ne mutlu ki toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili farkındalık yaratmak amacıyla Birleşmiş Milletler Kadın Birimi'nin dünya genelinde hayata geçirdiği 'HeForShe' projesini sahiplenen bir kulübün sporcusuyum.

Biz voleybolcuların kendi adımıza birey olmanın getirdiği sorumlulukları en güzel biçimde topluma yansıttığını düşünüyorum. Çok farklı karakterlere,ilgi alanlarına sahip sporcu arkadaşlarım var. Hepimiz birbirimizden farklıyız fakat ortak bir amaç için bir araya geldiğimizde güzel bir harmoni oluşturarak başarıya ulaşıyoruz. Bunun ilham verici olduğunu düşünüyorum.

Bizden öncekilerin taşıdığı bayrağı devralarak çıtayı biraz daha yükseğe taşıdık. Bizden sonrakilerden beklentimiz, biraz daha yukarısı.

Başarılarımızla kadınlarımızı gururlandırarak eşitlik konusunda katkı sağladığımızı da düşünüyorum. Fakat bu konuda toplumun bilinçlendirilmesi için hâlâ ülke olarak katetmemiz gereken pek çok yol var.

Milli takım geçmişten bugüne, bilhassa son 20 yılda çok önemli jenerasyonlar yakaladı. İçinde bulunduğunuz jenerasyonun Türkiye voleybol tarihindeki yerini siz nasıl değerlendirirsiniz?

Geçmişten bugüne bizden öncekilerin taşıdığı bayrağı devralarak çıtayı onların bıraktığı yerden biraz daha yükseğe çıkarmış olduk. 2012'de Londra'ya giderek takım sporlarındaki ilk olimpik katılımı gerçekleştirmemiz, Voleybol Milletler Ligi ikinciliği, Avrupa üçüncülükleri gibi başarılarla Türk voleybolunu iyi bir yerde yeni nesle devrediyoruz. Bizden sonra gelecek olanların görevi ve onlardan beklentimiz bu bayrağı daha da yukarılara taşımalarıdır. Bütün çalışmalarımız bu yönde...

GELENEK

Türkiye, kadın voleybolunda yıllardır dünyanın en önde gelen ülkelerinden biri. Bu özel başarıyı ve devamlılığı tanıklarından birine, Burcu Hakyemez Dal'a sorduk.

Başak Can

Eda Erdem'le gerçekleştirdiğimiz röportajın devamında kadrajı biraz daha genişletmek istedik. 'Kaptan'ın da başrollerinden biri olduğu voleybol dünyasında nasıl 2003'ten beri hep zirvenin yakınlarında dolaşıyoruz, milli takımlarda ve kulüpler düzeyinde böyle bir kültür ve istikrar yakalamamızın temelinde ne var? Eda Erdem'le başladığımız bu sohbetin arkasından sözü Burcu Hakyemez Dal'a bırakalım.

Milli takım 2003'le birlikte Avrupa'da belli bir seviyeye geldi. 2003'te forma giyen oyuncular, kulüplerinde hep daha iyi yabancı oyuncular ve antrenörlerle çalıştılar. Bu takımların Avrupa'da daha fazla maç yapıyor olması da milli takımı olumlu etkiledi. Daha kolay oyuncu yetiştirmemizi sağladı. Bir de yabancı oyuncularla antrenman yapıp forma kavgası veren Türk oyuncular, gelmiş geçmiş en cesur oyuncular olarak ön plana çıktı çünkü sonuçta yabancı oyuncudan formayı almak çok kolay değil.

Geçmişte Eczacıbaşı'nda yaşadığım bir şey vardı, birçokları aynı deneyimi paylaşmıştır. Transferle gelen yabancı oyuncuya daha fazla para verildiği için kulüp onu oynatmayı tercih ediyor. Ama bir noktada Gözdeler, Neslihanlar, Esralar, Güldenler o oyunculardan daha iyi olduklarını kanıtladılar ve formayı aldılar. Oynadılar ve sonra tecrübelerini milli takıma yansıttılar. O yaş grubunda en önemli fark buydu. Oynayamadığın, ilk altıda yer alamadığın zaman bir yerden sonra tükeniyorsun. Ama Gözdelerin, Neslihanların yaş grubu hem forma şansı buldu hem de formanın hakkını vererek bunu milli takıma yansıttı.

Milli takım, 2003'le birlikte Avrupa'da belli bir seviyeye geldi. O başarı kulüplere de yansıdı.

Avrupa'daki ekol değişiminde de bence ekonomi devreye girdi. İtalya'daki finansal kriz özellikle voleybolu çok olumsuz etkiledi. Normalde Türkiye'ye gelmeyen bir yabancı voleybolcu grubu vardı. Parasal olarak gelmiyorlardı, ayrıca kendi milli takımlarındaki seviyeyle karşılaştırdıklarında burada oynanan oyunun yeterli olmadığını düşünüyorlardı. Bir dönem mesela herkes İtalya'ya gitmek istiyordu. İtalya'da ekonomik darboğaz başlayınca Türkiye'deki bütçeler bir anda cazip hâle geldi. Herkes kulaktan kulağa "Ya ben de gidiyorum Türkiye'ye, haydi sen de gel, sen de..." demeye başladı. Şu anda baktığımızda Türkiye Ligi Avrupa'nın birincisidir, dünyada da ilk ikiye girer. Yani her şey ekonomiyle paralel olarak ilerledi.

Parlak jenerasyon dediğimiz bir jenerasyon vardı. Neslihanların, Gözdelerin, Denizlerin olduğu 1980-81-82'lerin jenerasyonu. Hem Avrupa'da hem dünyada daha fazla maç oynanmaya başlandı o dönemde. Antrenör Adnan Kıstak'tı. Esra (Gümüş) Neslihan (Demir) gibi isimleri Yeşilyurt Spor Kulübü'ne alıp ligde ilginç bir takım oluşturdu. PAF takım gibi düşün bunu. Hep gençlerin oynadığı bir takımdı Yeşilyurt. Onlara dedi ki: "Size formayı veriyorum, oynayın." Bu isimler de oynama şansı buldu. Oynadıkça piştiler. Aynı şey Gözde (Kırdar) için Güneş Sigorta'da böyleydi. Bence en kilit nokta, bu yaş grubunun devamlı maç oynamasıydı. Hiç yaz tatili yapmadılar. Yazın milli takıma giderlerdi, kışın kulüp takımlarında oynarlardı.

"Kadınsın yapamazsın, o ortama giremezsin, başaramazsın, gücün yetmez, psikolojin yenik düşer" gibi bir baskı olduğu için sporda kadınlar belli açılardan kendilerini daha fazla zorluyorlar. "Ne demek yapamam? Kariyer de yaparım, çocuk da" tarzı buradan kaynaklanıyor aslında. Yapamazsın denildikçe kadınlar daha fazla başarıyor. Özellikle takım sporlarına baktığımız zaman bu böyle. Esasında "Kadınlar birbirleriyle

Fotoğraf Doğa Photos

Gözde Kırdar

Neslihan Demir Güler

Ebrar Karakurt

anlaşamaz, içeride hep bir karmaşa, dedikodu, tartışma vardır" denir ama tam tersine içeride birbirini performans anlamında destekleyici bir durum mevcut. Erkeklerin, "Siz yapamazsınız"ını çürütecek şekilde bir güç birliği oluyor. Bu yüzden kadınlar ilerliyor.

Voleybol özelinde bakarsak, orada zaten her aile, ben de dâhil, başka hiçbir spor dalı düşünmeden kızını direkt voleybola gönderiyor. Niye? Çünkü kız çocuğu deyince benim aklıma takım sporu olarak voleybol geliyor. Erkek voleybolunda durum öyle değil. Erkeklerde uzun boyluysan baskete gidiyorsun, kısa boyluysan futbola gidiyorsun. İkisini de beceremezsen "Haydi gel, voleybolcu ol" diyorlar.

Ailelelerin tercihi de burada kilit ama diğer taraftan voleybol erkeklerde çok popüler olmadığı için çocuk da "Ben basketçi olacağım" diyor. Kızlarda birinci tercih her zaman voleybol. Bence onun da bu başarının devamlılığında çok büyük bir etkisi var. En nihayetinde, 2003'le beraber 'Filenin Sultanları' doğdu. Ondan sonra başarı çıtası hep yüksekteydi. 2011'de de tavan yaptı. Sırbistan'daki turnuvada Avrupa üçüncüsü olduk, Rusları yendik çeyrek finalde. Öyle olunca aileler de "Benim kızım da voleybolcu olsun" demeye başladı. Kazanılan paralar da az değil düşününce...

Voleybol özelinde bakarsak, zaten her aile, başka bir spor dalı düşünmeden kızını voleybola götürüyor.

Yeni nesilde yıldızlar var mı? Evet, mesela Ebrar (Karakurt) var, 'yeni Neslihan' olur diyoruz. Ama yeni neslin kafa tipi farklı. Hayata çok farklı yaklaşıyorlar. Benim kızım bile, ki aramızda 28 yaş var, çok farklı. Bu kafa yapısıyla, bu profesyonellikle, amatör ruh birleşince nasıl bir şey ortaya çıkacak, bilmiyorum. Göreceğiz. Ama şu anda baktığında, önümüzdeki Avrupa Şampiyonası çok önemli bir sınav olacak. Özellikle milli takım için. Bu milli takımda eğer iki-üç tane parlayan yıldız görürsek görürüz. Görmezsek, vay hâlimize...

Son dönemde takım hâlinde oynama sıkıntısını gördüm milli takımda. Evet, Eda var, tabii ki muhteşem bir oyuncu. Hande (Baladın) var, gelecek vaat ediyor. Ebrar var, pasör Cansu Özbay, libero Simge (Aköz) var... Ama bu oyuncular bir önceki nesil kadar birlikte oynayarak büyümedi. O dediğim "Yıldız milliden yüksel, A takıma gel, turnuvaları birlikte oyna, hep birbirini hissederek, kimin nerede ne yapacağını bilerek oyna" tarzı bir nesil değişikliği yapamadık. Bunun sıkıntısını yaşıyorlar gibi hissediyorum. O da nasıl giderilir? Bol bol birlikte, yan yana, hissederek maç oynamakla... Herhalde bu yaz döneminde Giovanni (Guidetti) onu yapacaktır diye umut ediyorum.

Fotoğraf: Getty Images Turkey

AKIL OYUNLARI

San Antonio Spurs'ün asistan koçu Becky Hammon'ın kariyeri tartışılmaya devam ediyor. Bir türlü yıkılmayan kalıplar, haksızlıklar ve önyargılar onu yalnız bırakmıyor.

Başak Can

"Pick and roll, pick and roll'dur. İyi bir lider, iyi bir liderdir. Kadın veya erkek olmasından bağımsız olarak..."

NBA tarihinin ilk tam zamanlı kadın asistan koçu olan Becky Hammon, *The Washington Post*'a konuşurken bu cümleleri sarf etmişti. Oldukça başarılı bir WNBA kariyerinin ardından NBA'in en kaliteli organizasyonlarından Spurs'te asistan koç unvanıyla göreve başlamıştı ama yeni mesleği hakkındaki konuşmalar, basketbol bilgisi ve koçluk becerilerinden farklı eksende ilerliyordu. Sporun her alanında keskin cinsiyetçi sınırlar çizmekte bir sorun görmeyenler kadın bir koçun erkek takımını yönetmekte yetersiz kalacağını düşünüyordu. Hatta Gregg Popovich'in onu yeteneklerinden dolayı değil de sırf bir ilki gerçekleştirmek için ekibinde görmek istediğini ve her şeyin bir reklam kampanyası olduğunu iddia edecek kadar ileri gidenler bile vardı. Aslında Becky'ye yöneltilen eleştiriler, sevdiği şeyin peşinden koşmak isteyen bir kadın için hiç de beklenmedik değildi. Ama eleştiriler bir kenara, Becky'yi yalnızca mesleğine başlayan bir koç olarak görebilenlerin sayısı azdı ve bence bu, daha ciddi bir sorundu. Evet, kariyeri örnek alınacak bir şekilde ilerlemekteydi ama başarısı sadece kadın olduğu için değerli değildi. Övgüleri sadece ilk kadın koç olmasına indirgemek haksızlıktı çünkü bir basketbol takımını yönetmek ile cinsiyet arasında bir korelasyon yoktu. Ortadaki ayrımcılığı gidermenin yolu da önce bunu fark etmekten geçiyordu. LeBron James de Becky'den bahsederken bu konuya değinmiş ve "Eğer oyunu biliyorsanız, oyunu biliyorsunuzdur" ifadelerini kullanmıştı. İşte bu yüzden Hammon da ilk günden beri kendisinin diğer koçlardan hiçbir farkı olmadığını, önemli sorunun verilen işi yapıp yapamamakla ilgili olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Aslında Becky'ye yöneltilen eleştiriler, sevdiği şeyin peşinden koşmak isteyen bir kadın için hiç de beklenmedik değildi.

Hammon'ın öyküsüne baktığımızda, 'basketbol hayatına tam şurada girmiş' diyebileceğimiz bir an yok. Doğup büyüdüğü Güney Dakota'da abisi ve babasıyla basketbol oynadığı yıllar ile WNBA'de forma giydiği dönemin ortak paydası, oyuna duyduğu yoğun sevgi. Önüne çıkan engelleri aşabilen bir karaktere dönüşmesi de o sevgiden hiçbir zaman vazgeçmemesi sayesinde oldu. Hem lise hem de üniversitede birçok istatistikte liderliğe yükseldikten sonra sıra WNBA'e geldiğinde, beklentiler hiç de az değildi. Ancak Becky, draft'a girdiğinde hiçbir takım tarafından seçilmedi. Bunda boyunun kısa olması da etkili şüphesiz. Ama kariyeri ilerledikçe bu ânın pek de önemi kalmadı. New York Liberty ve San Antonio Stars'ta geçirdiği 16 yıllık WNBA kariyerinde öne çıkan bir oyun kurucu oldu. En başından beri atletizm eksikliğinin farkındaydı ama bunu bir engel olarak görmedi. *The New Yorker*'a söyledikleri de bu durumu doğruluyor: "Hiçbir zaman atletik olarak rekabet edemeyeceğim. O zaman insanları aklımla yenmeyi öğrenmeliyim." Bu farkındalık da ona iyi istatistikler, All-Star'a ve ligin en iyi beşine seçilmek gibi başarılardan daha fazlasını getirdi. NBA'in gelmiş geçmiş en iyi koçlarından Popovich'in dikkatini çekti.

Becky'nin Spurs ile olan yolculuğu, son WNBA sezonunda ciddi bir sakatlık geçirmesiyle başlamıştı. O sezon Spurs'ün antrenmanlarına ve teknik ekip toplantılarına izleyici olarak katılmış, bir nevi 'staj' yapmıştı. Bu staj bir sene sonra tam zamanlı asistan koçluğa dönüşecek, hatta Becky'yi NBA Yaz Ligi'nin ilk kadın baş antrenörü yapacaktı. Yazının başında bahsettiğim eleştiriler de o dönemde dillendirilmeye başlanmıştı. Eleştirilere göre, Becky'nin iyi bir basketbolcu olması hiç önemli değildi. Patriarkal düzen en başından beri

Fotoğraf Getty Images Turkey

sporu en önemli kalelerinden biri olarak seçmişti zaten. Becky'ye yöneltilen eleştiriler de cinsiyetçiliğin iki temeli üzerinde yükseliyordu: "Kadınlar, erkeklerin üstü olamaz ve erkeklerin yapabildiği birçok şeyde geri planda kalmalıdırlar." Bu anlayışa göre, erkekler hangi işi yapmak istiyorsa yapabiliyorken kadınlar toplumun belirlediği alanlara sıkıştırılıyordu. Oysaki hayatta bazı şeyler çok basit olmalıydı. Spor dalları, meslekler, hobiler... Bunların hepsi cinsiyetsiz kavramlardı. Becky de böyle düşünüyordu ve eleştiriler karşısında hiç geri adım atmadı. 2014'te başladığı asistan koçlukta işi en iyilerden öğreniyor olmanın değerini bilerek kendini hep geliştirdi. 2015 yazında NBA Yaz Ligi'nde takımın başındaki kişiydi ve oyuncularıyla birlikte şampiyonluğa uzandı.

Spor dalları, meslekler, hobiler... Bunların hepsi cinsiyetsiz kavramlardı. Becky de böyle düşünüyordu ve hiç geri adım atmadı.

Her şey böyle yolunda giderken eleştirilerin azalmasını bekleyebilirsiniz. Ancak cinsiyetçi söylemin temelinde mantıklı nedenlerin sunulamadığı durumlarda bile geri adım atmamak vardır. Becky'nin açtığı yolu tartışırken bunun pek de mümkün olmayacağını çünkü aslında Becky'nin yeteri kadar kalifiye olmadığını, sırf iyi reklam olsun diye işe alındığını söyleyip duranlar da bir detayı gözden kaçırıyorlar: Hammon, herhangi bir takımda asistan koç olmadı. NBA'in çeyrek asırdır en iyi yönetilen organizasyonunda, efsane bir koçun ekibinde oldu. Popovich'in Becky'yi seçmesi ne 'reklam' addedilecek kadar basitti ne de tesadüftü.

Kaan Kural, *Yazıhane Yıllık: Dünya Yanarken* kitabında yer alan 'Bu Oyun Böyle Oynanır' isimli geniş yazısında, basketbolun oynanma şeklinin seneler içinde nasıl bir değişime uğradığını anlatır. Eskiden savunmanın ön plana çıktığı oyun planları çizilirken artık oynanan basketbolun hücuma dayalı ve üç sayı atışlarını değerli kılan bir hâle evrildiğinden bahseder. Tabii bu değişim kolay değildir ve koçlar için de riskler barındırır. İşte Popovich de yazıya burada dâhil olur. San Antonio Spurs, ligin zirvesine çıktığı ilk yıllarda bir savunma takımıdır ve başarısının temelinde de bu vardır. Ancak hücum setleri daha çok değerlenmeye başlayınca buna ayak uydurmak gerekir yoksa takımlar ilerleyemez. Kaan Kural da Popovich'in sistemini nasıl günümüze uyarlayabildiğinden bahseder ve ekler: "10 yıl önce hücumların aklını başından alan takım, artık savunmaların aklını başından alıyor. Ve Popovich işte bu yüzden; bunu başarabildiği için değil, bunun farkına varıp cesaret edebilecek kadar öncü, ileri görüşlü ve egolardan arınmış olduğu için çok özel." Bütün bunlar, efsane koçun neden Becky Hammon'ı seçtiğine de ışık tutuyor. Popovich, her zaman takımının oynayacağı oyun için gerekli olan neyse onu tercih eden biri. Becky'nin, takımı için doğru kişi olduğuna karar verdi ve bu adımı attı. Önemli olan tek şey, Becky'nin takıma verebileceği katkıydı.

Becky Hammon, Spurs'e geleli neredeyse beş yıl oluyor ve son zamanlarda yeni bir soru ortaya çıktı: Bir NBA takımının başına geçebilecek mi? Zira geçen yaz, Milwaukee Bucks'ın başantrenörlük için görüştüğü kişilerden biriydi ve Spurs, Popovich döneminde lige armağan ettiği yıldız koçlarla bilinen bir takım. Ama bu soruları şimdiden sormaya gerek var mı? Bilemiyorum. Zira 2018-19 sezonunun en iyi koç adayları arasında görülen Mike Budenholzer, Spurs çatısı altında tam 17 sene yardımcı koçluk yaparken benzer sorular nasıl bu sıklıkta sorulmuyorsa Becky için de durum öyle olmalı. Becky'nin kariyeri, bugüne kadar o nasıl istediyse öyle ilerledi. Bunun gelecekte de böyle olacağından hiç şüphem yok. Cinsiyet gözetmeksizin her insanın kendisini mutlu eden ne varsa onun peşinden gitmesi gerektiğinden şüphem olmadığı gibi...

Fotoğraf Getty Images Turkey